

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS

DİJİTAL BÖLÜNME VE
YENİ MEDYA OKURYAZARLIĞININ
KIR VE KENT KÖKENLİLİK BAĞLAMINDA
İNCELENMESİ

Nilay TOKTAŞ
2501171037

TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Veli POLAT

İSTANBUL-2021

ÖZ

**DİJİTAL BÖLÜNME VE YENİ MEDYA OKURYAZARLIĞININ
KIR VE KENT KÖKENLİLİK BAĞLAMINDA İNCELENMESİ**

Nilay TOKTAŞ

Bilgi iletişim teknolojilerinin gelişmesi ve yaygınlaşması ile medya ortamı yeni özellikler kazanmış ve yeni medya kavramı ortaya çıkmıştır. Hayatımızın bir parçası haline gelen yeni medya, sağladığı olanaklar ve taşıdığı risklerle pek çok araştırmanın konusu haline gelmiştir. Özellikle çocukların erken yaşlardan itibaren ve daha uzun sürelerle yeni medyayı kullanmaya başlaması yeni medya okuryazarlığının önemini ve gerekliliğini artırmaktadır. Yeni iletişim teknolojilerinin birey ve toplumların ekonomik, sosyal ve kültürel alanda gelişimlerinde büyük bir öneme sahip olması da bu teknolojilerin erişim ve kullanımındaki eşitsizlikleri tanımlayan dijital bölünme olgusunu gündeme getirmiştir.

Bu çalışmada dijital bölünme olgusu ile yeni medya okuryazarlığının kır ve kent kökenlilik bağlamında incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında İstanbul'un merkez ilçelerinden bir okulda ve görece çevre ilçelerine bağlı kırsal bölge özelliği gösteren mahallelerden 3 okulda eğitim gören 9.sınıf öğrencileriyle görüşülmüştür. Öğrencilerin yeni medyaya erişim düzeyleri; yeni medyayı kullanım amaçları ve kullanım becerilerine dair öz yeterlilikleri; yeni medyada karşılaştıkları mesajları ve yeni medya ortamını anlama, analiz ve değerlendirme becerileri; yeni medyada üretim ve katılım durumlarını anlamaya yönelik olarak öğrencilerle yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada görüşmeler betimsel analiz yöntemi ile değerlendirilmiş ve çalışmanın sonunda ulaşılan bulgulara yer verilmiştir. Erişim, kullanım becerileri ve üretim boyutunda iki grup arasında bazı farklılıklar bulunmuştur. Her iki grupta da yeni medya araçları bakımından zengin bir ortamda yaşayan, bu teknolojileri erken yaşta kullanmaya başlayan, ailelerinden ve çevrelerinden teknik destek ve rehberlik alabilen öğrencilerin yeni medya kullanım becerileri konusunda öz yeterliliklerinin

yüksek olduğu görülmüştür. Öğrenciler yeni medyayı bilgi edinme, sosyalleşme ve eğlenme amacıyla kullanmaktadırlar. Öğrencilerin yeni medyada yer alan bilgi ve haberlere şüphe ile yaklaştıkları, yeni medyanın sunduğu olanaklar ve taşıdığı riskler konusunda her iki gruptaki öğrencilerin bilinçli olduğu gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yeni medya, dijital medya, medya okuryazarlığı, yeni medya okuryazarlığı, dijital bölünme.

ABSTRACT
DIGITAL DIVISION AND EXAMINATION OF NEW MEDIA
LITERACY IN THE CONTEXT OF RURAL AND URBAN
ORIGIN

Nilay TOKTAŞ

With the development and spread of information and communication technologies, the media environment has gained new features and the concept of new media has emerged. New media has become the subject of many researches with the opportunities it provides and the risks it carries. Especially the fact that children start using new media from an early age and for longer periods increases the importance and necessity of new media literacy. The fact that new communication technologies have a great importance in the economic, social and cultural development of individuals and societies has brought the digital divide phenomenon, which defines the inequalities in the access and use of these technologies to the agenda.

In this study, it is aimed to examine the digital divide phenomenon and new media literacy in the context of rural and urban origin. Within the scope of the study, 9th grade students studying in a school in the central districts and in 3 schools in the rural districts of Istanbul were interviewed. In order to understand the following competencies of the students, semi-structured interviews were conducted with the students: Access levels to new media; aims to use new media and their self-efficacy in using skills; skills to understand, analyze and evaluate new media messages and new media environment; production and participation in new media.

In the study, the interviews were evaluated with the descriptive analysis method and the findings reached at the end of the study were included. Some differences were found between the two groups in terms of access, usage skills, and production. In both groups, it has been observed that students who live in an environment rich in new media tools, start using these technologies at an early age, and receive technical support and guidance from their families and social circles have high self-efficacy in new media usage skills. Students use new media for the

purpose of obtaining information, socializing and having fun. It has been observed that the students in both groups approach the information and news in the new media with suspicion, and the students in both groups are conscious of the opportunities offered by the new media and the risks it carries.

Keywords: New media, digital media, media literacy, new media literacy, digital divide,

ÖNSÖZ

Bu çalışma, teknolojiyle en çok iç içe olan lise öğrencilerinin yeni medya okuryazarlığını anlamak ve dijital bölünme olgusunu farklı bir bağlamda incelemek amacıyla yapılmıştır. Dijital bölünmenin ortadan kaldırılabilmesi ya da azaltılabilmesi için yeni medya okuryazarlığının önemine dikkat çekilmek istenmiştir. Çalışmanın amacının ve kapsamının belirlenmesinde kırsal ve kent arasındaki farklılıkların saptanmasında ve bu konuya yönelik eğitim ve yönetim politikalarının oluşturulmasında politika yapıcılara, eğitimcilere katkı sağlaması düşüncesi etkili olmuştur.

Başta tezimin yazım sürecinde desteği, anlayışı ve sabrı için danışman Hocam Doç.Dr. Veli POLAT' a teşekkürü borç bilirim. Ayrıca hayatımın her anında yanımda olan anneme, babama, eşim Cihan TOKTAŞ'a ve desteklerini esirgemeyen değerli dostlarım Tuba TEZEL ve Gündüz GÜNGÖR'e teşekkür ederim.

Nilay TOKTAŞ

İSTANBUL,2021

İÇİNDEKİLER

ÖZ	ii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	vi
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
KISALTMALAR LİSTESİ	xiii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

BİLGİ TOPLUMU ve YENİ MEDYA

1.Bilgi Toplumu Tanımı ve Özellikleri	6
2.Ağ Toplumu.....	9
3.Bilgi İletişim Teknolojilerinin Gelişimi	11
4.Web 1.0'dan Web 3.0'a	13
5.Yeni Medya.....	14
6.Yeni Medyanın Özellikleri	17
a.Bütünleşme/Yöndeşme.....	18
b.Dijitallik	19
c.Hiper Metinsellik.....	20
ç.Etkileşimsellik/İnteraktiflik.....	21
d.Kitlesizleştirme	22
e.Eşzamansız Olabilme	22
f.Kullanıcı Türevli İçerik Üretimi	23
g.Çoklu Ortam (Mülimedya) Biçimselliği	23
h.Yayımlım Ve Sanallık.....	24
7.Yeni Medyanın Geleneksel Medyadan Farkı	25
8. Sosyal Medya.....	30
9.Medyanın Etkileri Üzerine Tartışmalar	32
10.Yeni Medyada Olanaklar Ve Riskler	35

İKİNCİ BÖLÜM

OKURYAZARLIK TÜRLERİ VE YENİ MEDYA OKURYAZARLIĞI

1.Okuryazarlık	39
2.Bilgi Okuryazarlığı	41
3.Dijital Okuryazarlık	42
4.Medya Okuryazarlığı	44
a.Medya Okuryazarlığında Farklı Yaklaşımlar	50
b.Eleştirel Medya Okuryazarlığı	53
c.Medya Okuryazarlığı Eğitimi	55
8.Yeni Medya Okuryazarlığı	59
9.Dünyada Medya Okuryazarlığı	68
10.Türkiye’de Medya Okuryazarlığı	73
11.Medya Okuryazarlığı İle İlgili Araştırmalar	74

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİJİTAL BÖLÜNME

1.Dijital Bölünmenin Tanımı	82
2.Dijital Bölünmenin Boyutları Ve Türleri	83
3.Dijital Bölünmenin Nedenleri	89
4.Dijital Bölünmenin Sonuçları	91
5.Dijital Bölünme Ölçümü	94
6.Küresel Düzeyde Dijital Bölünme	95
7.Türkiye’de Dijital Bölünme	98
8.Dijital Bölünme İle İlgili Alan Araştırmaları	100
9.Dijital Bölünmeyi Kır Kent Kökenlilik Bağlamında İnceleyen Araştırmalar	106

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DİJİTAL BÖLÜNME VE YENİ MEDYA OKURYAZARLIK DÜZEYLERİNİN NİTEL ARAŞTIRMA YÖNTEMİ İLE İNCELENMESİ

1.Araştırma Problemi	110
2. Araştırmanın Önemi Ve Amacı	110
3. Varsayımlar Ve Sınırlılıklar	111
4. Araştırmanın Metodolojisi	111
5.Evren Ve Örneklem	113
6.Veriler Toplama Araçları	114

7. Bulgular	115
a.Erişim:	115
b.Kullanım amacı ve kullanım becerileri	118
c.Analiz ve değerlendirme	122
d.Üretim, Katılım (Eylem)	128
SONUÇ.....	133
KAYNAKÇA	141
EKLER.....	160

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.1 Eski ve Yeni Medyanın İletişim Kapasitelerinin Karşılaştırılması (Van Dijk, 2016:32)	32
Tablo 1.2. Yeni Medya İle Geleneksel Medya Arasındaki Farklılıklar (Aktaş, C., 2007:11).....	28
Tablo 1.3. Yeni Medya Ortamlarında Olanaklar ve Riskler((Bojana vd. 2008; Binark-Sütcü ve Buçakçı, 2009:220'den aktaran Binark, 2013:57).....	35
Tablo 2.1. Yeni medya okuryazarlığı çerçevesi (Chen, Wu, Wang, 2011:85).....	85
Tablo 2.2. Dijital ve Medya Okuryazarlığının Temel Yeterlilikleri (Hobbs, 2010:19).....	63
Tablo 3.1. ICT gelişme endeksi kriterleri ve ağırlıkları (Yıldız, Akbulut, 2017:6).....	92
Tablo3.2. Dünya Geneli İnternet Erişim Oranları	93
Tablo 3.3. BİT Gelişme Endeksi.....	94
Tablo3.4. TÜİK, Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması.....	96
Tablo 3.5. Tanımlanmış beş internet kullanıcı türü için erişim ve yaş ilişkisi (Bazandtzaeg, Heim, Karahasanovic,2011:133).....	101
Tablo 4.1. Kent ve Kır Kökenli Öğrencilerin Ebeveyn Eğitim Durumları.....	111
Tablo 4.2. Kent ve Kır Kökenli Öğrencilerin Hane Aylık Gelir Durumları.....	111

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1. Dijital Maslow İhtiyaçlar Hiyerarşisi Açısından Dijital Okuryazarlık İlişkilendirmesi (Sağıroğlu, Bülbül, Kılıç, Küçükali, 2020).....	42
Şekil 2.2. Yeni medya okuryazarlığı çerçevesi (Lin, Li, Feng, Lee 2013'ten aktaran Barut, Koç, 2016).....	62
Şekil 4.1. Kent kökenli öğrencilerin yeni medya araçlarına sahip olma durumları.....	112
Şekil 4.2. Kır kökenli öğrencilerin yeni medya araçlarına sahip olma durumları.....	113

KISALTMALAR LİSTESİ

TDK	:Türk Dil Kurumu
ARPA	: Gelişmiş Savunma Araştırmaları Projeleri Birimi
ARPANET	: Gelişmiş Araştırma Projeleri Dairesi Ağı
NSFNET	: Ulusal Bilim Vakfı Ağı
TÜVEKA	:Türkiye Üniversiteler ve Araştırma Kurumları Ağı)
ODTÜ	: Orta Doğu Teknik Üniversitesi
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
PDA	: Personal Data Assistant (Kişisel veri yardımcısı)
IPTV	: İnternet Protokol Televizyonu
UNICEF	: United Nations International Children's Emergency Fund (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu)
EU	: European Union (Avrupa Birliği)
BİT	: Bilgi İletişim Teknolojileri
CML	: Center of Media Literacy (Medya Okuryazarlığı Merkezi)
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
VD	: Ve diğerleri
RTÜK	: Radyo Televizyon Üst Kurulu
BİLSEM	: Bilim ve Sanat Eğitimi Merkezleri
TM	: Telekomünikasyon Müdürlüğü
OECD	: Organization for Economic Cooperation and Development (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)
ICFA-SCIC	: International Committee on Future Accelerators - Standing Committee on Interregional Connectivity
NTIA	: National Telecommunications and Information Administration (Ulusal Telekomünikasyon ve Bilgi İdaresi)
ITU	: International Telecommunication Union (Uluslararası Telekomünikasyon Birliği)
IDI	: Information Communication Technologies Development Index (BİT Geliştirme Endeksi)
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu

GİRİŞ

21. yüzyılın hızla gelişen teknolojileri bireyler, kurumlar ve toplumlar üzerinde geniş bir etkiye sahip olmaya başlamıştır. Bilgi, haber alma pratiklerimizden iletişim biçimimize kadar pek çok alışkanlığımız, tutum ve davranışımız bu teknolojilerle yeniden şekillenmektedir. Yirminci yüzyılın son çeyreğinde bilgisayarın ve internetin keşfi, 2000’li yıllarda yaygın kullanımları ve medya ortamının web 1.0’dan kullanıcıya daha aktif katılım imkanı tanıyan web 2.0’a evrilmesi dijital ve yeni medya kavramlarını ortaya çıkarmıştır. Yeni medya dijital medyayı, interneti ve sosyal ağları kapsamakta olup bireyleri, kurumları, toplumları dönüştürmektedir. Daha önceden pasif bir izleyici ya da dinleyici olarak tanımlanan medya tüketicileri artık kendi içeriklerini üretebilen, paylaşabilen aktif katılımcılar haline gelmiştir

Bilgiye hızlı ve kolayca ulaşmayı sağlayan, herkesin katılımına açık olan yeni medya ortamı kullanıcılara pek çok olanak sunmaktadır. Bilgiye ulaşma imkanı, çevrim içi öğrenme, sosyal ağlarda sosyalleşme, içerik üretme, duygu ve düşüncelerini geniş bir kesimle paylaşabilme bunlardan bazılarıdır. (Karaduman, 2019) Yeni medya, birçok olanağın yanında özellikle çocuklar ve gençler için riskler de oluşturabilmektedir. Yeni medyanın risklerine değinen pek çok araştırma bulunmaktadır. Siber zorbalık, çocuk kaçakçılığı, nefret suçu, yanlış bilgilendirme, taciz, çeşitli manipülasyon ve sömürü biçimleri, pornografi yeni medyadaki risklere örnek olarak verilebilir. (Livingstone ve Bulger, 2014:322)

Ekonomiden sağlığa, eğitimden gündelik hayata kadar yaşamımızın her alanına sirayet eden teknolojik gelişmeler yeni yeterlilikleri zorunlu kılmaktadır. Bilgi okuryazarlığı, teknoloji okuryazarlığı, dijital okuryazarlık, medya okuryazarlığı gibi yeni okuryazarlıklar en az temel okuryazarlık becerisi kadar önemli görülmektedir.

Her geçen gün daha çok maruz kalınan medyanın bireyler ve özellikle daha erken yaşlarda medya ile tanışmaya başlayan çocuklar üzerinde etkilerinin olması kaçınılmazdır. Günümüzde çok sayıda çocuk ve genç bilgi edinmek, sosyalleşmek, eğlenmek amacıyla zamanlarını internette ve sosyal medyada geçirmektedir. Bu

açından medya okuryazarlığının ne olduğu ve nasıl geliştirilebileceği, eğitiminin nasıl verilmesi gerektiği ile ilgili akademisyenler, devletler, sivil toplum kuruluşları çeşitli çalışmalar yürütmektedir.

Medyaya erişebilme, medya mesajlarını anlama, analiz etme ve değerlendirme, medya içerikleri üretebilme ve aktif bir biçimde katılım gösterebilme becerilerine sahip olmak olarak tanımlayabileceğimiz medya okuryazarlığı, çocukların medyanın olası risklerine karşı kendilerini koruyabilen ve aynı zamanda bu ortamın olanaklarından da yeterince yararlanabilen bireyler olabilmeleri için son derece önemli bir yeterliliklerdir. Medya okuryazarlığı kavramı yeni iletişim teknolojilerinin yaygınlık kazanması ile birlikte dijital medya okuryazarlığı ya da yeni medya okuryazarlığına dönüşmüştür.

Çocukların ve gençlerin teknolojinin bu kadar belirleyici olduğu bir çağda dijital ortamda gerekli teknik becerilere sahip olmaları önemlidir. Çeşitli programları kullanabilmeleri, içerik üretebilmeleri, araştırma yapabilmeleri, verilerin güvenilirliğini değerlendirebilmeleri, yeni medyadaki bilgi ve haberlere eleştirel bakabilmeleri ve yeni iletişim teknolojilerinin sağladığı ve talep ettiği diğer kullanıcılarla işbirliği yaparak katılımda bulunmaları gerekmektedir. (Jenkins, 2009:19-20)

Yeni medya sunduğu pek çok olanağın yanında bireysel ve toplumsal açıdan riskler de barındırmaktadır. Bilgi iletişim teknolojileri bilginin geniş bir alana yayılmasını sağlamaktadır. Ancak Van Dijk, belli kesimlerin enformasyon toplumu içerisinde yer alabildiğini, teknolojinin kullanımının zor ve maliyetli olmasının bazı kesimleri bu sistemin dışına ittiğine dikkat çekerek bu durumun mevcut sosyal adaletsizlik ve eşitsizliği daha da arttığını ifade etmektedir. (Van Dijk, 2016:14)

Sayısal uçurum, dijital uçurum, sayısal bölünme olarak da adlandırılan dijital bölünme kavramı kullanıcıların yeni iletişim teknolojilerine erişimi, kullanım bilgi ve becerilerindeki farklılıkları ele almaktadır. Dijital bölünmede bireylerin sadece yeni iletişim teknolojilerine erişimi değil, bu teknolojilerin sunduğu olanaklardan yararlanma düzeyi de önemlidir. Yüksek hızda bağlantı, kullanılan cihazların güncelliği, bu teknolojileri etkili ve verimli bir biçimde kullanmaları için gerekli olan

eğitimleri alabilmeleri, yakın çevrelerinde teknik destek sunabilecek ya da doğru biçimde kullanmaları için yönlendirebilecek kişilerin bulunması da önemlidir.

Dijital bölünme ve yeni medya okuryazarlığının kırsal ve kentsel kökenlilik bağlamında incelendiği çalışmamız dört bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümünde bilgi toplumu ve ağ toplumu gibi adlarla anılan günümüz toplumunun özelliklerini ortaya koyan teorilere değinilmiş ve bilgi toplumunun özellikleri, bilgi iletişim teknolojilerinin gelişim süreci açıklanmıştır. Yeni medya kavramının tanımı, yeni medyanın özellikleri, geleneksel medyadan farkı, sunduğu olanaklar ve taşıdığı riskler hakkında bilgi verilmiştir.

İkinci bölümde okuryazarlık kavramına ve yeni iletişim teknolojileri ile ortaya çıkan yeni okuryazarlık türlerine değinilmiştir. Medya okuryazarlığı ve yeni medya okuryazarlığının dünyadaki ve ülkemizdeki gelişim süreci ve bu alanda yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde dijital bölünme olgusu, kavrama getirilen tanımlar, dijital bölünmenin nedenleri, sonuçları, Dünyada ve Türkiye’de dijital bölünmenin düzeyi ve bu alanda yapılan çalışmalar hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca alan yazınında kırsal ve kentsel bölge ile ilgili olarak yapılan çalışmalara değinilmiştir.

Son bölümde öğrencilerin yeni medyaya erişim ve kullanım becerileri ile yeni medya okuryazarlıklarının değerlendirildiği araştırmanın sonuçları yer almaktadır. Öğrencilerin erişim düzeyleri, kullanım beceri ve amaçları, analiz ve değerlendirme becerileri, yeni medyada üretim ve katılım durumları nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme işe anlaşılmaya çalışılmış, betimsel analiz ile bulgular yorumlanarak çalışmanın sonuçları aktarılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

BİLGİ TOPLUMU ve YENİ MEDYA

Günümüzde yeni iletişim teknolojilerinin gelişmesi pek çok alanda hızlı ve köklü dönüşümlere yol açmıştır. Bireylerin hayatında önemli bir yere sahip olmaya başlayan bu teknolojiler toplumların yapısını da değiştirmekte ve yeni kavramları, yeni tanımlamaları ortaya çıkarmaktadır. Bilginin elde edilmesini ve dağıtımını kolaylaştıran, iletişimde zaman ve mesafe engellerini ortadan kaldıran bilgi iletişim teknolojileri günümüz toplumunun bilgi toplumu, ağ toplumu gibi adlarla anılmasına yol açmışlardır.

Toplumların, ortaya çıkışlarından günümüze ilkel toplum, tarım toplumu, sanayi toplumu evrelerinden geçerek bilgi toplumuna evirildiği kabul edilmektedir. Avcı toplayıcılıktan yerleşik hayata geçilen tarım toplumunda toprağa dayalı üretim söz konusu iken aydınlanmacı düşünce ve sanayi devrimi ile birlikte üretim fabrikalara kaymış, üretim faaliyetleri ve kentleşme ile beraber toplumların yapısı değişmiştir. Bilgisayarların icadı ve internetin yayılması ile 20. yüzyıl bilginin her alana egemen olduğu bir çağ olmuştur. Castells sanayi toplumunun ardındaki unsurun enerjinin dağıtımını ve üretimi olduğundan hareketle sanayi toplumunda enerji ne kadar önemli ise çağımızda da enformasyon teknolojilerinin o kadar önemli olduğunu düşünmektedir. Bugünkü dönüşümün temeli enformasyon ve iletişim teknolojilerine dayanmaktadır. (Castells, 2005:39)

Mcluhan (1964) toplumun geçirdiği evreleri üçe ayırmaktadır. Bunlar; sözlü kültürün olduğu dönem Yazı-Öncesi toplumu, yazının ve baskı tekniklerinin icadıyla Yazı Toplumu ve elektronik araçların ortaya çıktığı günümüz Enformasyon Toplumdur. Mcluhan'a göre Enformasyon Toplumunda zaman ve mekandan bağımsız olarak enformasyon akışı sağlanacak ve herkesin birbiriyle haberleşebildiği dünya küresel bir köye dönüşecektir. Sanayi toplumunun eksikleri Enformasyon Toplumuyla giderilecek ve hem katılımcı demokrasi sağlanacak hem de gelişmiş ülkelerden gelişmekte olan ülkelere enformasyon akışı sayesinde sosyo-ekonomik eşitsizlikler azalacaktır. (aktaran Aktaş, 2007:184)

Enformasyon toplumunun II. Dünya Savaşı'ndan hemen sonra başladığını belirten Aktaş'a göre Enformasyon toplumunun sanayi toplumundan farkının üretimin temel kaynağının enformasyona dayalı olması ve kültürel, sosyal dönüşümlerin yeni enformasyon teknolojileri ile ilişkili olmasıdır. (Aktaş, 2007:182)

Sanayi sonrası toplumu ile ilişkili olan bilgi toplumu kavramını ilk kullananlardan biri Daniel Bell'dir. Bell bilgi toplumunu *“bilim ve teknoloji arasında değişen ilişki, araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin kurumsallaşma aracılığıyla şirketleşmesi, iş organizasyonunun normal bir parçası gibi gelişmekte olan ekonomik yapıya eklemlenmesi”* olarak tanımlamıştır. Post endüstriyel olarak da adlandırdığı sanayi sonrası toplumda bilgi temel güç haline gelecek, sanayi toplumundaki mal üretiminin yerini hizmet üretimi alacak ve özellikle teorik bilgiyi üreten üniversiteler önemli bir konuma gelecektir. (Akarçay, 2017:7-12)

Masuda enformasyon toplumunu tanımlamak için “computer” ve “utopia” kelimelerini birleştirerek “computopia” terimini kullanmıştır. (Geray, 2002:120) Endüstri toplumunda ana unsur maddi değerlerin üretimi iken enformasyon toplumunda enformatik değerlerin üretilmesidir. Endüstri toplumuna yön veren teknoloji buhar makinesi iken enformasyon toplumunda bilgisayar ve iletişim teknolojisidir. Bilgisayarlar bilginin üretilmesini, dağıtılmasını, depolanmasını ve tüketilmesini sağlayarak enformasyon devrimine yol açmıştır. İlerlemenin ve gelişmenin simgesi fabrikalar yerine bilgisayar teknolojileri olmuştur. (Uzun, 2003:124)

Toplumların gelişimini üç döneme ayıran ve bu dönemleri dalga olarak adlandıran Toffler avcı toplayıcılıktan yerleşik düzene geçildiği dönemi birinci dalga, tarım toplumundan sanayi toplumuna geçiş sürecini ikinci dalga ve son olarak bilgi toplumuna geçiş dönemini de üçüncü dalga olarak tanımlamıştır. Üçüncü Dalga Uygarlığında bilginin kullanımı yönetimde, ekonomide, günlük hayatta çok büyük değişikliklere yol açacaktır. İktidarın ve paranın tek elde toplanmadığı, merkezileşmemiş, bürokrasinin ve ulus devletin hakimiyetinin azaldığı, özerk ekonomilerin kurulduğu ve her evde bilgisayarların olacağı bir toplum yapısı oluşacaktır. (Vural ve Sabuncuoğlu, 2008:11)

Peter Drucker (1993:18) Kapitalist Sonrası Toplum olarak nitelediği günümüz toplumunun temel ekonomik kaynağının ve üretim aracının bilgi olacağını belirtmiştir. Bu toplumda emek bilgi işçileri tarafından üretilecek ve bilgi, kültür, veri ve dijitalleşme yeni ekonomi olarak adlandırdığı ekonominin belirleyicileri olacaktır. (aktaran Koçak, 2019:55)

Van Dijk enformasyonun yoğun bir biçimde her alanda artması ile toplumda bilime, akılcılığa dayalı bir toplumsal örgütlenmenin, tarım, sanayi de dahil olmak üzere tüm sektörlerde enformasyon üretimine dayalı bir ekonominin, bilgi işlem görevlerine ve uzmanlığa dayalı bir emek piyasası ve kendine özgü sembol ve anlamları olan medya ile enformasyon çıktılarının hakim olduğu bir kültürün ortaya çıkacağını savunmaktadır. (Dijk, 2016:42)

Günümüz toplumunda bilgiyi verimli bir biçimde kullanmanın ekonomik açıdan önemli bir katma değer oluşturacağı, siyasal açıdan bireylerin aktif katıldığı çoğulcu demokrasilerin ortaya çıkacağı, toplumsal açıdan da iş ve eğlence dünyasında köklü değişikliklerin olacağı öngörülmüştür. (Çelik, 1998:55)

Yeni iletişim teknolojilerinin gelişimi ve yaygınlaşması yeni medya kavramını ortaya çıkarmıştır. Aslan yeni medyanın teknik ve teknolojik temellerinin yanında toplumsal temellerini de gözden kaçırmamak gerektiğini ifade etmektedir. Enformasyon toplumunun ekonomik ve toplumsal zemini dikkate alındığında bu toplum yapısının gerektirdiği bir medyanın oluşup geliştiği söylenebilir. Enformasyon toplumunun ihtiyaç duyduğu şekilde enformasyonun üretilip depolanmasına, işlenmesine ve dağıtılmasına imkan tanıyan teknolojiler ortaya çıkmış ve bu yeni topluma uygun yeni medya ortamı oluşmuştur. (Aslan, 2013:103-105)

1.Bilgi Toplumu Tanımı ve Özellikleri

Alan yazınında günümüz toplumunu tanımlamak için bazı kaynaklarda bilgi toplumu, bazı kaynaklarda da enformasyon toplumu kavramlarının tercih edildiği görülmektedir. Türkçede İngilizcedeki “knowledge” kelimesinin yerine bilgi, “information” kelimesinin yerine de enformasyon kelimesi kullanılmaktadır. Türkçe

ve yabancı alan yazınında iki kelimenin farklı anlamlarda kullanıldığı gibi eşanlamlı olarak da kullanıldığı görülmektedir. (Yılmaz, 2009:96)

Veri, enformasyon ve bilgi tanımlarına kısaca değinilecek olursa, veri işlenmemiş, ham halde bulunan, bir olay ya da gerçekliğin kaydı olarak tanımlanabilir. (Koçak, 2019:73) Enformasyon TDK sözlüğünde “*danışma, tanıtma, haber alma, haberleşme*” olarak tanımlanmıştır. Bilgiyi ise Davenport ve Prusak (2001:27) “*belirli bir düzen içerisindeki tecrübelerin, değerlerin, amaca yönelik enformasyonun ve uzmanlık görüşünün, yeni tecrübelerin ve enformasyonun bir araya getirip değerlendirilmesi için bir çerçeve oluşturan esnek bir bileşimdir.*” şeklinde tanımlamıştır. (Zaim, 2003:61) Akgül ve Keskin (2013:176) enformasyon ve bilginin farkını enformasyonun dışarıdan alınan ve kaydedilen bir form olması bilginin ise sadece insanların beyinde bulunması açısından ortaya koymuşlardır. Dışarıdan duyularla algılanan enformasyonlar beyin tarafından önceki bilgiler de kullanılarak yeni bilgiye dönüştürülmektedir. Bilgi, enformasyonların işlenmesi ile oluşmaktadır. (aktaran Cansever, 2016:46) Davenport ve Prusak (2001:27) enformasyonun veriden, bilginin de enformasyondan oluştuğunu ifade etmektedirler. (aktaran Cansever, 2016:47)

Bilgi toplumunu Ünal “*örgütsel ve toplumsal düzeyde öğrenmenin yaşam biçimi olarak algılandığı, bilginin stratejik kaynak olarak değerlendirildiği, teknoloji kaynaklı değişim ve gelişimin hız kazandığı, küresel rekabetin yoğunlaştığı bir dönem*” olarak tanımlamaktadır. (Ünal, 2009:125)

Aktan ve Tunç da bilgi toplumunu şu şekilde tanımlamıştır:

“*Bilgi toplumu; yeni temel teknolojilerin gelişimiyle birlikte bilgi sektörünün, bilgi üretiminin, bilgi sermayesinin ve nitelikli insan faktörünün önem kazandığı, eğitimin sürekliliğinin ön plana çıktığı, iletişim teknolojileri, bilgi otoyolları, elektronik ticaret gibi yeni gelişmeler ile toplumu ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal açıdan sanayi toplumunun ötesine taşıyan bir gelişme aşamasıdır.*”(Aktan ve Tunç, 1998:8)

Bilgi toplumunu belirleyen özellikleri Akın (1999) şu şekilde sınıflandırmıştır. Ekonomik yapıdaki dönüşüm: Bilgi toplumunda mal üretiminden hizmet üretimine kayma söz konusudur. Hizmet sektörü halihazırda tüm

ekonomilerde bulunmakta olsa da sanayi sonrası dönemde eğitim, sağlık, sosyal hizmetler, AR-GE gibi pek çok alanda öncesine oranla ağırlık kazanmıştır. Yükselen yeni sınıflar: Sanayi toplumunda yarı vasıflı işçiler ağırlıkta iken bilgi toplumunda “bilgi işçisi” konumunda olan daha profesyonel ve vasıflı çalışanlar ihtiyaca cevap verebilmektedir. Bilginin artan rolü: Tarım toplumunda toprak ve fiziksel işgücü, sanayi toplumunda sermaye büyük bir öneme sahipken günümüz sanayi sonrası toplumunda bilgi, stratejik bir öneme sahip durumdadır. Bilgiyi üretebilen, AR-GE çalışmalarına kaynak ayıran ve teorik bilgiyi ürün ve hizmete dönüştürebilen toplumlar avantaj elde edebilmektedir. (aktaran Birsen, 2013:28) Yeni iletişim teknolojilerinin gelişimi toplumları ekonomik, sosyal ve kültürel alanda büyük ölçüde etkilemekte ve yeni bir toplum yapısının oluşumuna katkıda bulunmaktadır.

Bilgi toplumunda bilgiye sahip olmak kadar bilginin yayılması ve paylaşılması da önemlidir. Bu açıdan toplumun iletişim alt yapısı büyük önem arz etmektedir. İletişim ağı alt yapısının toplumun tüm kesimini birbirine bağlaması, yaygınlık kazanması, bilgi iletişim teknolojilerinin artışı ile birlikte ucuzlaması sayesinde daha ulaşılabilir olması, bilginin dağılmasını kolaylaştıracaktır. (Arklan ve Taşdemir, 2013:73)

Bilgi toplumu bilgiyi anlayan, yorumlayan, geliştirebilen, öğrenen bireylerden oluşur. Toplumların, şirketlerin ve devletlerin kendilerini yenileyip güncelleyebilmelerini gerektirir. Bilginin üretimin merkezinde yer alması, bilginin bir kaynak ve sermaye olarak işgücü piyasasını, üretim ilişkilerini, yeni meslek yapılarını belirlemesi ekonomik alana yaptığı etkiyi göstermektedir. Sosyal yaşamı zenginleştirmesi, insanların e-ticarette ürün elde edebildiği gibi bilgi de edinebilmesi bilginin sosyal alana etkisine verilebilecek örneklerdir. Politik alan bilginin bir diğer etki alanıdır. Bilginin demokratikleşmesi, bireylerin düşüncelerini geniş kitlelere duyurulabilmelerinin yanında idari ve ekonomik işlemlerin bilgi tabanlı yapılara dönüşmesi bilgi toplumun özelliklerindendir. Bilginin üretimindeki gelişmeler, bilginin bireyler ve kurumlar için değerli hale gelmesi kültürel olarak da toplum yapısını şekillendirmektedir. (Karabulut, 2015:13-14)

Bilgi toplumunda insan ve bilgi temel kaynaklardır. Geleneksel üretim faktörleri ortadan kaybolmamakta ancak hem bireyler için hem de ekonomi için kilit kaynak olan bilgi, başat konuma gelmektedir. Ekonomik ve sosyal alanda işe yarayacak nitelikte bilgi ve bu bilgiyi amaçlar doğrultusunda kullanabilecek insan ve bu anlamda vasıflı insanlara yapılacak yatırımlar ön planda olmaktadır.(Aktan ve Tunç, 1998;8)

İspir, günümüz toplumunun bilgi toplumu olarak adlandırılmasının temelinde dört teknolojik gelişme olduğunu ileri sürmektedir: bilgisayarlar, dijital dilin gelişimi, uydu teknolojileri ve fiber optik teknoloji. 1940'lı yıllarda üretilmeye başlanan ve bir oda büyüklüğünde olan bilgisayarlar 1960'lı yıllardan sonra silikon çipler ve mikro elektronik devreler kullanılarak küçültülmüş, veri saklama kapasiteleri arttırılmıştır. 2000'li yıllarda taşınır boyutlara getirilerek yalnızca profesyonel kullanım için değil kişisel kullanıcıların da hayatında önemli bir yer edinmeye başlamıştır. Bilgisayarların yanında radyo, televizyon, akıllı telefon ve buzdolabı gibi ev eşyalarında kullanılan dijital dil günlük hayatımızı kolaylaştırırken bu teknolojiler yaşamımızın bir parçası haline gelmiştir. Radyo dalgalarının yerine gelişmiş uydu teknolojilerinin kullanılmaya başlanması da haberleşme ve yayıncılığın kesintisiz ve hızlı olmasını sağlamıştır. Son olarak elektrik akımı yerine ışık parçacıkları vasıtasıyla veri ileten fiber optik kablo altyapısı eşzamanlı olarak büyük miktarda ses ve görüntünün aktarılmasını mümkün kılmıştır. (İspir, 2013:4-8)

2.Ağ Toplumu

Günümüz toplumu, giderek ağlar üzerinden birbirine bağlı hale gelmesi ve bilgi aktarımından iletişime birçok ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel faaliyetlerin bu ağlar üzerinden gerçekleşmesi nedeniyle ağ toplumu olarak da tanımlanmaktadır.

Castells ağ toplumunu “*toplumsal yapısı mikro elektroniğe dayalı, dijital olarak işlenen enformasyon ve iletişim teknolojilerinin harekete geçirdiği ağlar etrafında örgütlenmiş bir toplum*” olarak tanımlamaktadır. (Castells, 2016:59) Ağ, birbirine bağlı düğümlerden oluşan bir yapıdır. Küresel finans ağında düğümler menkul kıymetler piyasalarıdır. Avrupa Birliğini yöneten siyasi ağda düğümler üye ülkelerin bakanlar konseyi ve Avrupa Komisyonu üyeleridir. Enformasyon toplumu

medyasının ağında düğümler televizyon sistemleri, eğlence stüdyoları, haber ekipleri, sinyal üreten, gönderen, alan araçlardır. (Castells,2005:622)

Aslında ağlar günümüz toplumlarına özgü değildir, ağlar “*bütün hayat biçimlerinin temel örüntüsünü*” oluşturur. Antik çağdan bu yana insanlar ekonomik, siyasi ve toplumsal amaçlarla yerel sınırların dışına çıkarak küresel ağlar oluşturmuştur. Ancak enformasyon toplumuna kadarki dönemde dikey ve hiyerarşik yapıda olan iktidar yapıların yatay düzlemde olan ağlara üstünlük sağlaması sebebiyle toplumsal örgütlenmeler haline gelememiştir. İletişim teknolojilerinin gelişmesi ve bu teknolojilerin erişebilirliğinin artması özerk yapıda ağların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Ağların enformasyon toplumunda bu kadar yaygınlaşabilmesi onların esneklik, boyut değiştirebilme ve hayatta kalabilme özellikleri sayesinde olmuştur. Esnekliği ile duruma uygun biçimde yeniden şekillenebilir, küçülüp büyüyebilir, belli bir merkezleri olmadığı için de saldırılara karşı dayanıklı yapıdadırlar. (Castells, 2016:56-58) Ağlar sonsuz bir biçimde genişleyen, dinamik ve açık sistemlerdir. (Castells,2005:623)

Ağ toplumu küresel bir toplumdur. Ancak herkes bu ağa dahil değildir. Ne var ki herkes bu küresel ağlarda gerçekleşenlerden etkilenir. Finans piyasaları, yönetim, eğitim, bilim, kültür, sanat, eğlence, medya, ülkeler arası ilişkiler, din, spor ve toplumsal hareketler gibi gezegendeki herkesin hayatını etkileyen, şekillendiren, kontrol eden faaliyetler bu küresel ağlarda örgütlenmektedir. (Castells, 2016:59)

Van Dijk günümüz toplumuna sosyal ağlar ve medya ağlarıyla toplumun her bir biriminin (birey, örgüt, kurum) diğer birimleriyle bağlandığı modern bir toplum biçimi olarak ağ toplumu tanımlamasını getirmiştir. Toplumun kitle iletişim araçlarının etkisinin yüksek olduğu kitle toplumundan küresel düzeyde insan ağının yoğunlaşması sonucu ağ toplumuna evrildiğini savunmaktadır. Söz konusu ağlar günümüzde iletişimin hacminin ve hızının artmasıyla birlikte yoğunlaşmakta; niceliksel olarak artmakla beraber toplumların altyapısı ve işleyişinde niteliksel dönüşümlere de yol açmaktadır. (Van Dijk, 2016:42-47) Enformasyon toplumu ile ağ toplumu kavramlarını tanımlarken Van Dijk enformasyon toplumunda içerik

üzerinde dururken ağ toplumu kavramında “*modern toplumun biçim ve örgütlenmesine*” yoğunlaşıldığını belirtmektedir.(Van Dijk, 2016:42)

3.Bilgi İletişim Teknolojilerinin Gelişimi

Bilgi iletişim teknolojilerinin gelişimi ve yayılması baş döndürücü bir hızla gerçekleşmektedir. Morgan Stanley bu durumu şu şekilde açıklamaktadır: 50 milyon kullanıcıya radyonun ulaşma süresi 38 yıl, televizyonun 13 yıldır. Bu sayıya internetin ulaşması ise 5 yıl gibi kısa bir sürede olmuştur. (Pektaş Turgut, 2010:1)

Bilginin yayılmasında önemli bir işlevi olan iletişim araçlarının tarihine göz atacak olursak, 15. yy’ın ortalarında Gutenberg’in baskı makinesini icat etmesinin ardından ilk kitap 1640 yılında, ilk gazete de 16. yy’ın başlarında basılmış, ilk dergi ise 1741 yılında yayınlanmıştır. (Erdoğan, 2005’ten aktaran İspir 2013:9) İletişim, uzun bir süre basılı materyallerin insan vasıtasıyla iletilmesi sayesinde gerçekleşmiş, 1844’te mors alfabesinden yararlanılarak geliştirilen telgraf sayesinde uzun mesafeler arasında hızlı iletişim mümkün hale gelmiştir. Borsa işlemleri gibi pek çok işlem telgraf vasıtasıyla gerçekleştirilirken basım çağından elektronik çağa geçişte bir devrim niteliğinde olan bu gelişme ekonomik ve siyasal alanda kolaylıklar sağlamıştır.(İspir, 2013:9)

1876 yılında Bell’in telefonu icat etmesi sayesinde yalnızca metnin değil sesin de eşzamanlı olarak iletilmesi mümkün olmuş yine 19. yy’ın sonlarına doğru radyonun bulunması işitsel verinin iletilmesinde büyük bir adım olmuştur. Gramofonun icadı ve çoğaltılması sesin, fotoğraf makinesinin icadı da görüntünün kaydedilmesini sağlamıştır. Gramofonla birlikte mikrofonun bulunması müzik sektörüne, fotoğraf makinesinin bulunması da özellikle gazetelerde metni destekleyecek resimler kullanma imkânı sağladığından haberleşme endüstrisine katkı sağlamıştır. Hareketli görüntüleri kaydeden kameraya ses özelliğinin de getirilmesi ile sinema hayatımıza girmiş, görüntülerin elektrik sinyallerine dönüştürülmesiyle icat edilen televizyonun halka ilk gösterimi 1930 yılında yapılmıştır. Uydu yayıncılığı ve dijitalleşmiş yayınlar sayesinde izleyici çok sayıda ulusal ve uluslararası kanalı izleyebilmekte, istediği programları kaydedebilmekte ve

etkileşimli televizyonlarla oyun, alışveriş ya da bilgisayarda yapabildiği pek çok işlemi yapabilmektedir. (İspir, 2013:10)

İletişim araçlarında bir sonraki büyük ve önemli gelişme bilgisayar ve internetin keşfi olmuştur. Sputnik'in fırlatılmasından hemen sonra 1969 yılında Amerika Birleşik Devletleri İleri Araştırma Projeleri Kurumu olan ARPA'yı kurmuştur. Askeri amaçla kurulan bu kuruluş paket-anahtar sistemine dayalı olan ilk bilgisayar ağı olan ARPANET'i oluşturmuştur. 1990'da kapatılan ARPANET'in yerini Ulusal Bilim Vakfı'na bağlı NSFNET almış kısa süre sonra 1995'te ticari baskılar nedeniyle kapanmış ve özel şirketlerin koordinasyonu sağladığı internetin özelleştiği bir dönem başlamıştır. (Castells, 2005:49-50)

Kişisel bilgisayarların gelişmesi ve ucuzlaması, iletişim ağlarının artması 1990'larda Amerika'nın dışında da insanların ağ üzerinden iletişim kurmasına, basit bir yapıya sahip olan bülten tahtaları sistemlerinin (bulletin board system) yaygın şekilde kullanılmasına yol açmıştır. İnternette standart protokollerin kullanılması ile ağlar birbirine bağlanmıştır. Bilgiyi aramayı ve kolayca bulabilmeyi sağlayan world wide web'in (www) geliştirilmesi pek çok kullanıcı için internetin kullanımını kolaylaştırmıştır. (Castells, 2005:64)

İnternet ve dijital medyanın teknik açıdan geçirdiği evreleri sıralarken Van Dijk ağ toplumunun teknik temellerini 20. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan gelişmelerin oluşturduğunu belirtmektedir. Bu gelişmelerden ilki bilgisayarı oluşturan parçaların küçülmesi, çiplerin kapasitesinin astronomik bir biçimde artması gibi mikro-elektronik alandaki kayda değer ilerlemelerdir. İkincisi, sinyallerin standart bir şekilde aktarımını sağlayan dijitalleşme sayesinde veri iletiminin hızlı, kaliteli ve hatasız bir biçimde olması sağlanmıştır. Verilerin elektronik hafızalarda ve veri depolarında depolanması ve iletilmesi, katmanlı ağ yapısı gibi özellikler kazanması, fiber optik ve uydu teknolojileri gibi kablo ve hava aracılığıyla kaliteli bağlantının sağlanması ağ toplumunun teknik temellerini oluşturan gelişmelerdir. Kablosuz ve mobil bağlantı teknolojileri küresel düzeyde herkesin internete erişimini sağlamıştır. Geniş bant teknolojisi de daha çok kullanıcının daha yoğun biçimde interneti kullanmasına yol açmıştır. (Van Dijk, 2016:76-89) Bilgi iletişim

teknolojilerindeki bu gelişmeler bilginin daha hızlı bir biçimde çok geniş kesimlere ulaşmasını mümkün kılmıştır.

Kişisel bilgisayarların Türkiye'ye ilk girişi 1980'lerin ortasıdır. İnteraktif olmayan dijital oyunlar bu dönemde yayılmaya başlamıştır. 1990'ların başında bulletin board sistem adındaki duyuru tahta sistemlerin geliştirilmesiyle ilk e-postaların kullanılabilmesi mümkün hale gelmiştir. İnternet altyapısının oluşturulması çalışması Ege Üniversitesinde 1986'da TÜVEKA (Türkiye Üniversiteler ve Araştırma Kurumları Ağı) ile gerçekleştirilmiştir. Ancak ağ kapasitesinin yetersiz kalması sonucu ODTÜ ve TUBİTAK tarafından 1991'de yeni bir internet ağı kurulmasına karar verilmiştir. 1994'te tüm yetkilerin Türk Telekom'da olması yasalaştırılmıştır. İnternet ağlarının geniş ölçüde vatandaşlara açılması 1996'da başlamıştır. (Saka, 2019:5-9) Tüm dünyada olduğu gibi internetin yayılmasında mobil telefonların büyük etkisi bulunmaktadır. (Wolcott 1999'dan aktaran Saka,2019;10)

4.Web 1.0'dan Web 3.0'a

İnternetin küresel düzeyde yayılımı ve her alana nüfuz etmesi giderek daha çok sayıda insanın yeni medyaya aktif bir şekilde katılımına yol açmış ve web 1.0, web 2.0 ve son zamanlarda söz edilen web 3.0 gibi tanımlamalar yapılmıştır.

Web 1.0, kullanıcıya yalnızca okuma ve araştırma imkanı sağlayan içerik oluşturabilmek için bilgisayar programlama gibi becerilere sahip olmanın gerektiği bir kavram olarak tanımlanmaktadır. (Tokatlı, 2016:878) Web 1.0'da içerikler ağ üzerinde sunucu ile etkileşime izin vermeden durağan bir şekilde bulunmaktadır. Web 1.0 ortamında çok dar bir kesim üretim yapabilirken çoğunluk içeriği sadece görebilmektedir. (Özüdoğru, 2014:36) Web 2.0 kavramı ise ilk olarak Darcy DiNucci tarafından 1999 yılında yayınlanan Fragmented Future makalesinde kullanılmış daha sonra Tim O'Reilly 2005 yılında bir konferansta bu kavrama atıfta bulunmuştur. (Özata, 2013:77; Özüdoğru, 2014:37)

Web 1.0 bireyin yalnız var olduğu bir medya ortamını tanımlarken Web 2.0 bireylerin bilgi paylaşımında bulunduğu, eğlendiği, deneyim yaşayarak sosyalleştiği bir alan olarak tanımlanabilecek topluluklar çağıdır. (Bayraktutan 2013:104) Web 2.0

ortamında herkes içerik üretebilmekte ve paylaşabilmektedir. Beğenme, yorum yazma, etiketleme yapabilme özellikleri sayesinde etkileşim artmakta ve çevrimiçi topluluklar oluşmaktadır. (Özüdoğru, 2014:37)

İnternetin Web 1.0'dan web 3.0'a doğru gelişimini Karahasan aralarındaki farklılıklara da değinerek şu şekilde açıklamaktadır. Web 1.0'ı kullanıcıların yalnızca gezindikleri, ağ bağlantılarının yavaş, arama motorlarının ve kullanılan cihazların yetersiz olduğu, depolama kapasitesinin az, veri indirmenin zor olduğu, site yaratmak için uzmanlardan yardım alındığı, içerik üretmenin maliyetli ve uzmanlaşma gerektiren bir dönem olarak tasvir etmektedir. E-posta kullanımı ve kullanıcıların daha çok takma isimlerle yer aldığı forumlar, internetin web 2.0'a evrililişinin ilk işaretleridir. 2000'li yıllarda kullanıcının katılımına ve paylaşımına izin veren yazılımların, cihazların ve ağ bağlantılarının gelişimi ve yayılması sonucu web 2.0 adı verilen dönem başlamıştır. İnternetin dönüşeceği bir sonraki dönemin yapay zekanın verileri anlamlı bir sonuca ulaşacak şekilde işlemesi ile birlikte büyük veri, nesnelerin interneti gibi kavramların konuşulduğu web 3.0 dönemi olacağı öngörülmektedir. (Karahasan, 2012:72-80)

5.Yeni Medya

Latince medium (araç) kelimesinin çoğulu olan medya uzun yıllardır kitlelerin bilgi ve haber almasında önemli bir konumdadır. Bilgi iletişim teknolojilerinin gelişimi ve toplumda hızlıca yaygınlaşmasıyla medya birçok yeni özellik kazanmıştır.

Medya denildiğinde genellikle yazılı basın, fotoğrafçılık, reklam, radyo, televizyon, yayıncılık gibi sektörler ve iletişim medyası dediğimiz kurum ve kuruluşlar ile bu kurumların ürettiği maddi ve kültürel ürünler kastedilmektedir. (Lister, Dovey, Giddings, Grant, Kelly, 2009:9)

İspir, medyayı “*zaman ve mekân içerisinde çok büyük miktarlardaki iletileri çok farklı yerlerde bulunan alıcı kitlelere ulaştırabilen araçlar ve ortamlar*” olarak tanımlamaktadır. Gazete, dergi, kitap, televizyon, sinema fotoğraf gibi günlük hayatta kullandığımız ortam ve araçlar medya olarak ilk aklımıza gelenlerdir. (İspir, 2013:17)

Gazete, radyo, sinema gibi geleneksel medyadan farklı olarak yeni medya denildiğinde “*dijital kodlama sistemine temellenen, iletişim süreci aktörleri arasında eş anlı ve çok yoğun kapasitede, yüksek hızda karşılıklı ve çok katmanlı etkileşimin gerçekleştiği multimedya biçimselliğine sahip iletişim araçları*” kastedilmektedir.”(Dijk, 2004’ten aktaran Binark 2007:5)

Yeni medya için yapılan tanımlardan bazıları şunlardır:

Multimedya, dijital medya ve interaktif medya olarak da adlandırılan yeni medya (Van Dijk 2016:25) “*sayısal medyayı, etkileşimsel medyayı, internet ağlarını ve sosyal iletişim medyasını*” nitelemek için kullanılmaktadır.”(Binark, 2014:15) Manovich (2001:19) yeni medyayı “*genel olarak var olan medyayı etkileşimli olarak sayısal veriye dönüştürmeye yönlendiren ve bilgisayar aracılığıyla üretim, dağıtım ve paylaşım sağlayan ortamlardır.*” şeklinde tanımlamıştır. (aktaran Kırık, 2017:232)

Geray yeni medyayı “*kitle izleyicisini bireysel kullanıcı olarak da kapsayabilen, kullanıcılarının içeriğe veya uygulamalara farklı zaman dilimlerinde ve etkileşim içinde erişebildikleri sistemler*” olarak tanımlamıştır. (Geray,2002:20)

“*Yeni medya ortamı farklı iletişim boyutlarının aynı anda gerçekleşmesini mümkün kılmaktadır. Çoğuldan tekile veya tekilden çoğula eş zamanlı iletişim sohbet şeklinde; tekilden tekile eş zamansız iletişim e-posta iletisi şeklinde; çoğuldan çoğula eş zamansız iletişim, grup iletişimi şeklinde; sunucudan (server) çoğula veya tekile ya da bir diğer sunucuya eş zamansız iletişim web yayıncılığı şeklinde gerçekleşmektedir.*” (Dağtaş ve Derelioğlu 1999’dan aktaran Binark 2007:23)

Binark ve Löker yeni medyayı “*bilgisayar, bilgisayar ağları, internet, web 2.0, çevrimiçi habercilik, çevrimiçi sohbet, laflama odaları, wiki, e-ticaret, e-imza, dijital medya, dijital oyun, dijital kültür, dijital imgeleme, avatar, siber uzam, sanal uzam, sanal gerçek*” gibi kavramları kapsayan bir kavram olarak tanımlamaktadırlar. Yeni medya dolayimli iletişim olarak da “*dijital oyunlar, internet ortamı, internette sunulan tüm yazılım hizmetleri, cep telefonları, iPod, PDA ve benzeri cihazlar üzerinden gerçekleştirilen hizmetleri*” sıralamaktadırlar.(Binark ve Löker 2011:9)

Leah Lievrouw ve Sonia Livingstone yeni medyayı en geniş anlamda ele aldıkları tanımda yeni medya ile “*iletişim kurmayı imkan tanıyan ve iletişimin*

sınırlarını genişleten araçları, bu araçları geliştirmek ve kullanmak için gerçekleştirilen iletişim eylem ve uygulamalarını, bu araçlar ve uygulamaların etrafında oluşan sosyal düzenlemeler ve organizasyonları” kastettiklerini ifade etmişlerdir. (aktaran Karabulut, 2008:88) Bu tanımlar ışığında yeni medyanın dijital araçların ve ortamların tamamını kapsadığını söylemek mümkündür.

Yeni medyayı en sade anlamıyla *“herhangi birinin binlerce kişiye kolayca ulaşabilme (mesajını/içeriği iletebilme-alabilme) imkanı bulunduğu medyadır.”* şeklinde tanımlayan Aslan, yeni medyanın eski medyadan ayrıcı özelliklerini bu önerme üzerinden açıklamaktadır. *Herhangi biri* ile yeni medyada herkesin yeni medyaya erişiminin olmasını, internetin, telefon, bilgisayar gibi teknolojilerin ucuzlamasıyla sıradan kullanıcının yeni medyayı kullanabildiğini ifade etmektedir. *Binlerce kişiye ulaşması*; geleneksel medyada da kullanıcılar çok sayıda kişiye ulaşabilse de bunun yeni medyada çok daha kolay olduğunu vurgulamaktadır. Örneğin yapımcı, editör gibi eşik bekçilerinin içeriği ve formatı belirlediği televizyonda sıradan bir seyircinin istediği zaman kolayca binlerce kişiye ulaşma şansı olmazken yeni medyada sosyal ağlar sayesinde sıradan kullanıcı çok sayıda kişiye ulaşabilmektedir. (Aslan, 2013:107-108)

Yeni medya kavramı çoğunlukla bilgisayar teknolojilerine dayandırıldığından kavramın son dönemde ortaya çıktığı düşünülse de Karabulut kimi araştırmacıların 1960’lardan itibaren bu kavramı kullandığını belirtmektedir. Ayrıca yeni medyanın tamamıyla yeni olmadığını, geleneksel medyadan türediğini, her yeni teknolojinin aslında bir önceki teknolojinin devamı olduğunu ifade etmektedir. Bu anlayışı savunan araştırmacıların yeni medyanın başlangıcını Gutenberg’in matbaanın bulunduğu tarihe, 1436’ya kadar götürdüğünü aktarmaktadır. (Karabulut, 2008:86)

Yeni medya ortamlarını Koçak, 6 başlık altında sıralamaktadır. Bunlar: popüler sosyal paylaşım ağları, ağ günlükleri, bilgisayar oyunları, dijital haber siteleri ve mobil medya ortamları, multimedya ortamları ve IPTV’dir. Popüler sosyal paylaşım ağları facebook, twitter, youtube gibi kişisel hesap oluşturularak içerik paylaşımı yapılan sosyal ağlardır. Ağ günlükleri kişisel ya da kurumsal olarak açılan ve paylaşım yapılan sitelerdir. Bilgisayar oyunları giderek daha fazla insanı çeken

olumlu ve olumsuz yönleri ile sıkça tartışma konusu olan yeni medya ortamlarındandır. Mobil medya ortamları da cep telefonu üzerinden ulaşılabilen oyun, uygulama ve mobil TV'leri kapsamaktadır. Multimedya ortamları ses, görüntü, yazılı metinlerin bir arada kullanıldığı ortamlardır. İşletme tanıtımı için hazırlanan CD'ler buna örnek olarak verilebilir. IPTV, internet üzerinden yayın yapan sistemi ifade etmektedir.(Koçak, 2019:100-107)

6.Yeni Medyanın Özellikleri

Rogers'a göre yeni medyanın etkileşim, kitlesizleştirme ve eşzamansızlık olmak üzere üç özelliği bulunmaktadır. Etkileşim özelliği yeni medyada alıcının aynı zamanda kaynak da olabilmesini mümkün kılarken mesaj üzerindeki kontrolünü de attırır. Kitle içerisindeki bireylere özel mesaj gönderiminin yapılabilmesi kitlesizleştirme özelliğidir. Eşzamansızlık özelliği ise mesajın farklı zamanlarda gönderilebilmesi ve alınabilmesidir. Geray, e-posta kullanımını buna örnek olarak vermektedir. Alıcı ve kaynak birbirinin yerini alabildiği bir etkileşim söz konusudur. Mesaj bir kitleye, bir gruba ya da grubun içinden yalnızca bir kişiye gönderilebilir. Kullanıcılar uygun zamanda mesajı gönderebilir ya da alabilir, mesajlaşma anlık olmayabilir.(Geray, 2002:18-19)

Manovich yeni medyanın beş temel ilkesi olduğunu belirtmektedir. Bunlar:

Sayısal Temsil: Yeni medyada kullanılan tüm nesneler dijital kodlardan oluşmaktadır. Bir başka deyişle her biri manipüle edilebilecek, kaldırılabilir ya da değiştirilebilecek matematiksel formlardır. Dolayısıyla yeni medya sayısal temsil özelliği ile programlanabilir hale gelmiştir.(Manovich ,2001:49)

Modülerlik: Modülerlik yeni medyanın parçalanmış, parçalı yapısını tanımlamaktadır. Örneğin bir web sitesinde yer alan ses, görüntü, şekil, hareket, metinler ayrı özelliklere sahip, üzerinde ayrı ayrı değişiklik yapılabilen öğelerdir. (Manovich, 2001:51-52) Bu bileşenlerin bir araya gelerek oluşturduğu web sitesinde her bir bileşen üzerinde ayrı ayrı değişiklik yapabilmek mümkündür. (Öğüt, 2003:2)

Otomasyon: Bu özellik sayısal kodlama ve modülerliğin getirdiği bir özelliktir. Yeni medyada kullanıcıya pek çok şey halihazırda bilgisayar veya yazılımlarla

oluşturulmuş şekilde gelmektedir. Photoshop, 3 boyutlu modelleme programlarında hazır filtrelerin ya da şablonların olması örnek verilebilir. (Manovich, 2001:53)

Değişkenlik: Yeni medyada var olan öğeler sabit değildir, çok farklı formatlarda ve sonsuz sayıda sürümde karşımıza çıkabilir. (Manovich, 2001:56)

Kod çevrimi: Manovich'e yeni medya kültürel katman ve bilgisayar katmanı olmak üzere iki katmandan oluşur. Yeni medya bilgisayarlarda üretilip depolandığından ve bilgisayar vasıtasıyla dağıtıldığından medyanın geleneksel mantığı bilgisayar mantığından etkilenmektedir. Yeni medyanın kültürel katmanı ile bilgisayar katmanı birbirini etkilemektedir. (Manovich, 2001:63-64) Ayrıca bu tanım sayısal verinin formatları arasındaki çevrimi de kapsamaktadır. Photoshop programında oluşturulan bir resim PSD formatından JPEG formatına dönüştürülmesi veya Word belgesine JPEG formatında bir resim yerleştirmesi kod çevrimine örnek olarak verilebilir. (Öğüt, 2005:2-3)

Altunay yeni medyanın sahip olduğu işlevsel özellikleri şu şekilde sıralamaktadır. (2013:143)

“-Eşzamanlı ya da eşzamansız bilgi ve haber sunabilme ve bir veri kaynağı oluşturabilecek şekilde yüksek kapasitelerde arşivleyebilme,

-Zaman ve mekân sınırlılıkları olmayan kişilerarası iletişim ve etkileşim ortamları sağlayabilme,

- Bireysel ya da paylaşımlı olarak kullanıcılarını eğlendirebilme,

- Bireysel kullanımlar amacı ile üretilmiş farklı yazılımları ile kullanıcılarına ifade ve paylaşım olanakları sunabilme,

- Geleneksel medyanın tüm içerik çeşitliliklerini (ses, görüntü, metin vb.) tek başına işleyebilme ve yeniden üretebilme,

- Geleneksel medyanın oluşturamayacağı farklı temsiller, gerçeklikler üretebilme ve yaşatabilme,

- Farklı sektörlerle yönelik profesyonel hizmetler geliştirebilme becerileridir.”

Yeni medyanın alan yazınında yer verilen özellikleri şu başlıklar altında inceleyebiliriz:

a.Bütünleşme/Yöndeşme

Yeni medyanın en önemli özelliklerinden biri bütünleşme ya da yöndeşmedir. Bütünleşme “*telekomünikasyon, veri iletimi ve kitle iletişiminin tek bir ortamda birleşmesidir.*”(Van Dijk, 2016:20) Yakınsama olarak da tanımlanan yöndeşmeye Geray, örnek olarak uydu televizyon yayıncılığını verir. Geleneksel radyo ve televizyonun izlenebildiği sistemde kullanıcı kendi istediği paketlerden birini seçerek futbol yayınlarını ya da istediği sinema filmlerini izleyebilmektedir. (Geray, 2002:19-20)

Medya ortamlarının entegre olarak çalışması veya kullanılması olarak yöndeşmeyi açıklayan Van Dijk bütünleşme seviyelerini altyapı, ulaşım, yönetim, hizmetler ve veri türleri olarak sınıflandırmaktadır. Altyapı bilgisayar ve telefon gibi farklı donanımların birleştirilmesini, ulaşım internet telefonu ile web TV’nin uydu televizyonlarda çalışması gibi farklı medya türlerinin birleştirilmesini, yönetim farklı medyaları yöneten şirketlerin faaliyetlerinin birleşmesini, hizmetler enformasyon, alışveriş, eğlence gibi farklı hizmetlerin bir arada verilmesini, veri türleri de ses, metin, görüntülerin birleştirilmesini ifade etmektedir. (2016:20-21)

Van Dijk son 30-40 yıl içinde gelişen yöndeşme sürecini şu şekilde açıklamaktadır. İlk olarak telekomünikasyon dijitalleşmiş, merkezi telefon santralleri büyük bilgisayar merkezleri haline gelmiş ve 1980’lerden itibaren dijital mobil telefonlar ortaya çıkmıştır. Telekomünikasyon ve veri iletişiminin yöndeşmesi ile ilk faks cihazları, daha sonradan ağ üzerinden mesajlaşmayı sağlayan e-posta ve uygulamalar ortaya çıkmıştır. Telefon şebekelerinin dijitalleşmesi, bant genişliklerinin artması telekomünikasyon ve kitle iletişiminin yöndeşmesinin sonucu ortaya çıkmıştır. Böylelikle ses, görüntü, video geniş kitlelerle paylaşılabilir. Sosyal medya da bu yöndeşmenin bir sonucudur. Van Dijk telekomünikasyon veri iletişimi ve kitle iletişimin yöndeşmesinin artmasıyla yeni medyanın eski medyayı tümüyle ortadan kaldırmayacağını, kablo ve uydu ağları, yazılı basının var olmaya devam edeceğini belirtmektedir. Yöndeşme ile sürekli genişleyen ve hızlanan ağlar sayesinde yeni medyanın daha çok ağ ve kitle iletişim aracını birbirine bağlayan halka açık bir platform haline geleceğini savunmaktadır. (Van Dijk,2016;84,87)

b.Dijitallik

Yeni medyanın dijitallik özelliğini Binark ve Löker “*her şeyin sayısal kodlara dönüşmesini sağlar gerek üreticiye gerekse kullanıcıya bir ara yüz üzerinde büyük bir depolama olanağı tanır ve verilerin iletim hızını arttırır.*” şeklinde açıklamaktadır. (Binark ve Löker, 2011:19)

“*Dijitalleşme, tüm sinyallerin bit adı verilen ve sadece sıfır ve birlerden oluşan ufak parçalara bölünmesi demektir.*” Geleneksel kitle iletişim medyaları veri iletiminde analog sinyaller gönderirken yeni medyada tüm sinyaller standart bir dilin kullanıldığı dijital sinyallerdir. Analog sinyaller hatalara ve verilerin birbirine karışması gibi sorunlara açık olmasının yanında hız olarak daha yavaştır. Yeni medyadaki gibi veri alış verişinde standart bir dilin kullanımı içeriğin kesinliğini sağlarken hata ve karışıklık oranını azaltmaktadır.(Dijk,2016;78,79)

Yeni medyanın dijitallik özelliği sayesinde yüksek miktarda veri girişleri yapılabilmekte, bu verilere hızlı bir şekilde erişim sağlanmakta ve veriler üzerinde istenilen değişiklikler yapılabilmektedir. (Lister vd., 2009:20) Ayrıca sesin yazıya, yazının sese dönüştürülmesi gibi farklı formatlar birbirine dijitallik özelliği sayesinde dönüştürülebilmektedir. (Karabulut, 2008:90)

c.Hiper Metinsellik

Hiper metin İngilizce hypertext sözcüğünün karşılığı olmakla birlikte bağlı metin ya da köprülü metin anlamlarına gelmektedir. Hiper metin işaretleme dili tamlamasının kısaltması olan HTML ve www birlikte bilgi görüntülemeyi sağlayan en yaygın formatlardır. HTML dilinde hazırlanan sayfalar ağ tarayıcıları sayesinde programlarla ekrana getirilir. Bu sayfalar arasında gezinebilmek için hiper bağlar kullanılır. Geleneksel medya doğrusal bir yapıdayken yeni medyanın hiper metinsellik olma özelliği, iletişimi doğrusallıktan çıkarıp çok katmanlı ve çok boyutlu olmasını sağlamaktadır. Hiper metinsellik geleneksel medyanın iki boyutlu olma özelliğinden, zaman ve mekana bağlı olma zorunluluklarından kurtarır. (Birsen, 2013:40-43)

Narin hiper metinselliği, “*ara yüz ve/veya ağ üzerinden başka alternatif mecralara/metinlere linkler ve etiketler aracılığıyla kolaylıkla erişimin gerçekleşmesi*” olarak tanımlamıştır.(Narin, 2016:118) Hiper metinsellik sayesinde

kullanıcılar ağlar içerisinde gezinebilmekte ve arama motorlarında istedikleri bilgilere ulaşabilmektedirler.(Çomu ve Halaiqa, 2014:29) Hiper metinsellik farklı medya türleri arasında bağlantı kurmayı sağladığı için çoklu ortam özelliğini de desteklemektedir. Bu sayede hiper metin aracılığı ile bir web sitesi içerisinde ya da videoda bağlantı vermek mümkün olmaktadır. (Kürkçü, 2015:23)

Binark ve Löker hiper metinselliği ara yüzeydeki bir metnin başka metinlerle olan ilişkisi ve bağı olarak açıklamaktadır. Hiper metinsellik bir metin üzerinden başka bir metne kolayca geçmemizi sağlamaktadır. (2011:12) Herkese açık olan metinler bağlantı noktaları ya da diğer bir deyişle linkler ile birbirine bağlanmaktadır. Bir sayfadan diğer sonsuz sayıda sayfaya geçebilmemiz hiper metinsellik özelliği ile mümkün olmaktadır. Geleneksel medyada metinlerin başlangıcı ve sonu belli iken yeni medyada metinler arası sonsuz bağlantı sayesinde metinlerdeki sonluluk olanakları bertaraf edilmektedir.(Binark, 2014:17)

Hiper metinselliğin bir riski kullanıcının bu hiper metinler arasında kaybolması ve çıktığı sayfaya ya da siteye dönememesidir. (Birsen, 2013:43) Metinlerin birbirine bağlanması ve nicelik bakımından çok fazla enformasyon yoğunluğu sebebiyle ihtiyaç duyulan bilgiye ulaşmak için seçme ve eleme yapmak büyük bir beceri gerektirmektedir.(Binark ve Löker, 2011:12)

ç.Etkileşimsellik/İnteraktiflik

Geleneksel medyada kullanıcılar daha çok pasif tüketici konumundayken yeni medya kullanıcıya etkileşim imkanı sunmaktadır. (Lister vd. 2009:21) Etkileşim yeni medyanın en belirgin özelliklerinden biridir. Çift yönlü iletişimi mümkün hale getirmesi yeni medyayı geleneksel medyadan büyük ölçüde ayırmaktadır. Van Dijk interaktifliği art arda gelen etki ve tepkiler olarak tanımlamaktadır. (2016:21)

Van Dijk ve Vos (2001) interaktifliği birbirini takip eden dört boyutta ele almaktadırlar. Bunlar uzamsal, zamansal, davranışsal ve zihinsel boyuttur. İnteraktifliğin uzamsal boyutu iletişimin çift yönlü veya çok yönlü olabilmesidir. Çeşitli dijital ortamlar bunu belli bir ölçüde sağlamaktadır. Etkileşimselliğin ikinci seviyesi olan zamansal boyutu eşzamanlılıkla ilgilidir. Karşılıklı iletişimin kesintiye uğramaması eşzamanlılık özelliği ile mümkündür ancak kimi zaman eşzamansızlık

özelliği de bir ortamın tercih edilmesini sağlayabilir. E-posta gibi istenildiği zaman ve mekanda cevap verebilmek, öncesinde düşünme imkanı sunan uygulamalar daha uygun görülebilir. Çok yönlü ve eşzamanlı iletişim kullanıcıların iletişim sürecinde daha çok kontrol sahibi olmasını sağlamaktadır. Bu da davranışsal boyutunu yani kaynak ve alıcının rollerini değiştirebilmesini, etki tepki sürecinde olaylar üzerinde kontrollerinin olmasını içermektedir. Dördüncü ve en üst aşama ise kullanıcıların “anlam ve bağlamı” anlayabilmesi ve ona göre hareket etmesi anlamına gelen zihinsel boyuttur. (Van Dijk, 2016:22-23)

Yeni medyada etkileşim farklı biçimlerde olabilmektedir:

Birey-birey etkileşimi: Uzak mesafelerde bulunan bireyler arasında farklı zamanlarda yeni medya ortam ve araçlarıyla yapılan yazılı, işitsel veya görsel iletişim sürecidir. E-posta ile ileti gönderilmesi veya görüntülü görüşme yapılması gibi.

Birey-kitle etkileşimi: Bir kişi tarafından birden fazla kişiye yazılı, işitsel ve görsel mesajın iletilmesi ve alıcıların geri bildirimlerde bulunması. Bir kişinin sosyal medyada bir ileti paylaşması ve beğeni ya da yorum olarak geri bildirim alması.

Birey-teknoloji/içerik etkileşimi: Bireyin iletişim teknolojileri ile etkileşim içine girmesidir. Bireyin dijital ortamlarda oynadığı oyunlar buna örnek gösterilebilir. Oyuncu klavye veya kumanda ile komutlar verir, oyunda görüntü ve hareketler değişir. (İspir, 2013:19)

d.Kitlesizleştirme

Kitle iletişiminin ya da bireyler arası iletişimin söz konusu olduğu geleneksel medyanın tersine yeni medyada bireylere özel ileti gönderme imkânı bulunmaktadır. Geleneksel medyada bütün kitleye mesaj gönderilebilirken yeni medyada şahıs adına iletebilir. Bu özellik sayesinde alıcı kendi istek ve ihtiyaçları doğrultusunda alacağı içeriği seçebilir.(İspir, 2013:19) Kaynak birden fazla alıcıya içerik gönderebildiği gibi tek bir kişiye özel içerik gönderebilir, her kullanıcıya gönderilen mesaj farklılaşabilmektedir.(Kırık, 2017:235)

e.Eşzamansız Olabilme

Yeni medya bireylerin bilgi paylaşımını istedikleri zaman yapabilmesini sağlamaktadır. Karşılıklı aynı anda iletişim kurma zorunluluğunu ortadan kaldırmakla birlikte geçmişte kaydedilen bilgilerin arşivine de istenildiği zaman ulaşabilmeye imkân tanımaktadır. Bu özellik sayesinde bilgi alma ve göndermede bireyler zamandan bağımsız hareket edebilmekte ve bu da bireyleri daha özgür kılmaktadır. (İspir, 2013:20)

f.Kullanıcı Türevli İçerik Üretimi

“User Generated Content” (kullanıcı türevi içerik) veya “User Created Content” (kullanıcı tarafından yaratılan içerik) olarak tanımlanan içerikler bireylerin kendilerinin oluşturdukları içeriklerdir. Video paylaşım sitelerine yüklenen videolardan bir dijital oyun ara yüzüne yapılan yamalara, haber sitelerine yapılan yorumlardan blog yazımına kadar kullanıcının ürettiği her türlü içerik bu tanımlama içerisine girmektedir.(Binark ve Löker 2011:10)

Geleneksel medyada alıcının içeriklere müdahalesinin söz konusu olmaması sebebiyle edilgen konumdayken yeni medyada içeriği üretmesi ve yeniden üretmesi mümkün hale gelmiştir. Binark kullanıcının yeni medya okuryazarlığı becerisine sahip olmasını, gerekli donanım ve erişime ulaşabilmesi halinde metin yazmasını, paylaşmasını, profesyonel olarak yazılmış bir metne ekleme yapıp onu yeniden üretmesini ve yazar ile okur ayrımının belirsizleşmesini yazarsılık kavramıyla tanımlamaktadır. (Binark, 2014:18)

Van Dijk web 1.0 döneminde internetin bir yayın medyası olduğunu, kullanıcıların içerik üretmeye web 2.0 döneminde başladığını belirtmektedir. Yeni medyada kullanıcıların yazı yazma, resim çizme, video ve fotoğraf çekme gibi üretimleri dijital medya teknolojileri sayesinde daha kolay yapabildiklerini ifade etmektedir. Ancak Van Dijk kullanıcıların beklendiği kadar içerik üretmediğini, daha çok üretilen içerikleri tükettiklerini eklemektedir. Bunun muhtemel sebepleri olarak “*motivasyon ve dijital beceri eksikliği*”ni göstermektedir.(Van Dijk, 2016:296)

g.Çoklu Ortam (Mültimedya) Biçimselliği

“Mltimedya biemselliği telekomünikasyon, veri iletimi, kitle iletişimi gibi iletişimin farklı boyutları ile ses, metin, imge ve sayısal veri gibi farklı veri türlerinin bir arada bulunmasıdır.”(Binark, 2007:22)

Yeni iletişim teknolojilerinin çoklu ortam özellikleri 1990’lı yıllarda yaygınlaşmaya başlamıştır. Bilgisayarlarda başlarda ayrı bir donanım parçası olarak verilen CD-ROM sürücüleri, ses kartları daha sonraları bilgisayarın kendi donanımı içinde yer almaya başlamıştır. Bilgisayarlardan sonra pek çok alanda yeni medya ortamlarının bu özelliği kazandığı görülmektedir. EĞitimde ses, görüntü, müzik kullanılarak bilgiyi aktarmada daha verimli ve etkili Ğretim yöntemleri kullanılmaktadır. İş hayatında personel eğitimlerinde ve tanıtımlarda çoklu ortamlardan yararlanılmaktadır. Ayrıca bilgisayar oyunları yeni medyanın bu özelliği sayesinde geniş bir kesim tarafından tercih edilmektedir.(Karabulut, 2008:92)

Smith (2002) mltimedya ortamlarını metin, ses ve görüntü gibi medya bileşenlerinin diğital bir ortamda kaynaştırılması ile oluşan enformasyon ortamı olarak açıklamıştır. (aktaran Akkoyunlu ve Yılmaz, 2005:10) Geleneksel medyada bu bileşenlerin bir arada olması ile yeni medyadaki çoklu ortam özelliğinin farkı yeni medyada sunumun diğital sinyaller ve bilgisayarlar vasıtası ile gerçekleşmesi ve kullanıcının kontrolüne izin vererek etkileşime olanak sağlamasıdır. (zel, 2010:285)

Yeni medyada kullanıcılar içerik oluştururken metnin yanında resim, video veya ses ekleyebilmekte, bunları ağ üzerinden paylaşılabilmektedir. Bu çeşitli biçimleri içeren içeriklerin üretilmesi ve paylaşılması yeni medyanın mltimedya biimselliğinin kullanıcı türevli içerik üretimi özelliği ile birleşmesi ile gerçekleşmektedir.(Binark, 2014:18)

h.Yayımlık Ve Sanallık

Yayımlık, hiper metinsellik özelliği sayesinde içeriklerin hızlı bir biçimde dağılması ve bu içeriklere farklı zaman ve uzamlarda tekrar ulaşabilmesi imknıdır. Özellikle sosyal ağlarda bağlantı verme, kopyalama-yapıştırma yöntemi sayesinde yayımlık hızlı bir biçimde olmaktadır. (Binark ve Löker, 2011:12)

“Sanallık ise ara yüzey ile kullanıcının kurduğu iletişimin niteliğini açıklamaktadır. Sanallık kullanıcıya orada olma hissi sağlar.” Sanal makine/insan arasında ve insan/diğer insanlar arasında olmak üzere iki farklı iletişim gerçekleşmektedir. (Binark ve Löker, 2011:12-13) Lister vd. sanallığı bilgisayar grafikleri ve dijital videolarla kurgulanmış bir ortamda kullanıcıların bir dereceye kadar etkileşim halinde olduğu sanal gerçeklik olarak tanımlamaktadır. (2009:36)

7.Yeni Medyanın Geleneksel Medyadan Farkı

Yeni iletişim teknolojileri ile birlikte bilgi aldığımız araçlar, eğlenme ve iletişim kurma biçimlerimiz büyük ölçüde değişti. Geleneksel ya da eski medya olarak adlandırılan kitle iletişim medyası ile yeni medya arasındaki farklılıklar araştırmacılar tarafından farklı açılardan yorumlanmıştır. Binark ve Löker yeni medyayı geleneksel medyadan ayıran özellikleri dijitallik, etkileşimsellik, çoklu ortam biçimselliği, kullanıcı türevli içerik üretimi, hiper metinsellik, yayılım ve sanallık olarak sıralamıştır. (Binark ve Löker,2011:9)

Van Dijk, eski ve yeni medyayı, yeni medyaya attığı bütünleşik ve interaktiflik gibi yapısal özellikler ile dijital kod ve hiper metinsellik gibi teknik özelliklere sahip olup olmamasına göre birbirinden ayırmaktadır. Van Dijk’e göre televizyon ses, görüntü içerdiği için bütünleşik olsa da interaktif bir iletişimi mümkün kılmaz. Telefonlar interaktiflik özelliğine sahiptir fakat dijital kodla çalışmazlar. Yeni mobil telefonlar ve akıllı televizyonlar internete bağlanabilir bu sayede interaktiflik sağlarlar, dijital kodla çalışır ve bütünleşiktirler. Klasik telefon ve televizyonlar geleneksel medya, yeni telefon ve akıllı cihazlar yeni medya olarak kabul edilebilir. (2016; 25)

Van Dijk yeni ve geleneksel medyanın iletişim kapasitelerini hız, erişim, depolama, kesinlik, seçicilik, interaktiflik, uyartı zenginliği, karmaşıklık ve özel hayatın gizliliği olmak üzere 9 boyutta karşılaştırarak tablolastırmıştır. (Van Dijk,2016:32)

Geleneksel Medya				Yeni Medya		
İletişim	Yüz	Basılı	Radyo-tv	Telefon	İnternet	Multimed

Kapasitesi	Yüze		yayını			ya Çevrimdış 1
Hız	Düşük	Düşük/orta	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Yüksek
Erişim (coğrafi)	Düşük	Orta	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Düşük
Erişim (sosyal)	Düşük	Orta	Değişken	Değişken	Değişken	Düşük
Depolama Kapasitesi	Düşük	Orta	Orta	Değişken	Yüksek	Orta
Kesinlik	Düşük	Yüksek	Düşük/Orta	Değişken	Yüksek	Yüksek
Seçicilik	Düşük	Düşük	Düşük	Yüksek	Yüksek	Yüksek
İnteraktiflik	Yüksek	Düşük	Düşük	Orta	Orta	Orta
Uyartı zenginliği	Yüksek	Düşük	Orta	Değişken	Orta	Orta
Karmaşıklık	Yüksek	Yüksek	Orta	Orta	Orta	Orta
Özel hayatın gizliliğinin korunması	Yüksek	Orta	Orta/Yüksek	Düşük	Düşük	Yüksek

Tablo 1.1 Eski ve Yeni Medyanın İletişim Kapasitelerinin Karşılaştırılması (Van Dijk,2016:32)

Yeni medyanın hız, coğrafi ve sosyal erişim kapasitesinin yüksek olduğunu belirten Van Dijk bir süre sonra tüm dünyanın yeni medya vasıtasıyla birbirine bağlanabileceğini ifade etmektedir. Van Dijk'e göre yukarıdaki tablodaki coğrafi erişim birbirine bağlanan yer sayısını, sosyal erişim ise birbirine bağlanan insan sayısını göstermektedir. Yeni medyada geleneksel medyaya oranla çok daha büyük oranda veri depolanabilmektedir. Basılı yayında olduğu gibi yeni medyada verilerin,

sayıların kesinliği ve doğruluğu söz konusudur. Mesajın sadece istenen kişiye ya da gruba gönderilebilmesi yeni medyanın seçicilik konusunda önemli avantajlarından biri olduğunu ifade eden Van Dijk yeni medyanın interaktiflik boyutunun yüksek olduğunu ancak yüz yüze iletişimdeki seviyede olamadığını savunmaktadır. Görüntü, ses ve metin gibi çok çeşitli uyarıların bir arada olduğu yeni medyada uyarı zenginliğinin yüz yüze iletişimde olduğu kadar yüksek seviyede olmamasını bu uyarıların yapay olmasına bağlamaktadır. Van Dijk, interaktiflik ve uyarı zenginliğinin orta seviyede olmasının sonucu olarak karmaşıklığın da yeni medyada orta seviyede olduğunu belirtmektedir. Kişiye özel verilerin kayıt edilebildiği göz önüne alınırsa internet ortamında özel hayatın gizliliğinin korunması düşük iken çevrimdışı bilgisayar ve multimedya araçlarında kullanıcı kontrolü söz konusu olduğu için bunun daha yüksek olduğu söylenebilmektedir.(Van Dijk,2016:32-35)

İspir, medyanın dönüşümünü açıklarken geleneksel medya alıcılarını izleyici, dinleyici, okuyucu gibi adlandırırken yeni medya alıcılarını kullanıcı olarak tanımladığını dikkat çekmektedir. Geleneksel medyanın pasif alıcıları durumunda olan bireyler yeni medyada aktif bir konumdadırlar. Çünkü kullanıcı içeriği sadece pasif bir biçimde almamakta, ihtiyaçlarına göre içerikler arasında seçim yapmakta ve gerekiyorsa müdahale etmektedir. İçeriği yalnızca tüketmemekte aynı zamanda üretmekte ve paylaşmaktadır. (İspir, 2013:18)

Yeni ve geleneksel medya arasındaki farklılıkları Birsen şu şekilde açıklamaktadır: Yeni medya kullanıcısı ile geleneksel medyanın izlerkitesinin kullanım amacı birbirinden farklı olabilmektedir. Yeni medya kullanıcısının internet üzerinden iletişim kurma, eğlenme, bilgi edinme veya oyun oynama gibi amaçları olabilir. Yeni medyada özellikle küresel bir mecra olan internet sayesinde coğrafi engeller söz konusu değildir. İnternet farklı ilgi gruplarının oluşabilmesini sağlamıştır. Geleneksel medyada çok fazla yer almayan anlık ihtiyaç duyulan hava durumu, trafik yol durumu, ulaşım araçlarının tarifeleri ve saatlerini yeni medya üzerinden kolayca ulaşabilmektedirler. Yeni medya geleneksel medyanın birçok özelliğine sahip olmakla birlikte daha fazlasını da barındırabilmektedir. Bireylerin edilgen izlerkitle pozisyonundan içerik üretiminde ve gündemin oluşumunda etkiye

sahip olan ve hedefken aynı zamanda kaynak konumuna da gelebilen kullanıcılara dönüşmesine imkan sağlamaktadır. (Birsen 2013:40-42)

Yeni medya ortamları kullanıcının edilgen tüketici konumundan çıkması, ilgi ve çıkarları doğrultusunda üretim yapabilmesini mümkün kılan özellikleri onu geleneksel medyadan önemli ölçüde farklılaştırmaktadır. (Binark ve Löker, 2011:13) Yeni medya ile geleneksel medyayı karşılaştırırken Bulunmaz geleneksel medyanın monolog üzerine kurulduğunu fakat yeni medyada diyalogun hakim olduğunu, kullanıcının proaktif bir konumda olduğunu savunmaktadır. (Bulunmaz, 2014:25)

Tokatlı, geleneksel medyaya nazaran yeni medyanın bireylere çok daha geniş bir özgürlük alanı sunduğunu ifade etmektedir. Geleneksel medyada küçük bir kesim belirli bir bakış açısıyla içerik üretip toplumu bu yönde etkileyebilirken yeni medyada artık çok geniş bir kesim farklı bakış açılarıyla içerik üretip bu içerikleri dağıtıma sokabilmektedir. (Tokatlı, 2016:880) Breistroise (1983) geleneksel teknolojilerin azınlık olan bir grubun çoğunlukla etkileşime girmesine izin vermesine karşılık yeni teknolojilerin çoğunluğa da istediği enformasyona ulaşabilmesini sağladığını belirtmektedir. (aktaran Baş, 2015:26)

	Geleneksel Medya	Yeni Medya
Kanal	Az sayıda	Çok sayıda
Kontrol	Gönderen	Alıcı
İletim	Tek yönlü	İki yönlü, etkileşimli
İçerik	Sınırlı	Çeşitlendirilmiş
Kapsama Alanı	Bölgesel, küresel	Küresel
Toplumsal Kontrol	Kanunlar, meslek ve ahlak ilkeleri, halk eğitimi	Teknik aygıtlar, izleme
Zaman	Senkron	Asenkron
Yapısı	Merkeziyetçi (bir noktadan çok noktaya)	Merkeziyetçi olmayan (çok noktadan çok noktaya)

Tablo 1.2.Yeni Medya İle Geleneksel Medya Arasındaki Farklılıklar (Aktaş, C. 2007:11)

Bütün bu tanımların ve karşılaştırmaların ötesinde yeni medya kavramındaki yeni kelimesinin kullanımına yönelik eleştiriler de gelmektedir. Kimi araştırmacılara göre yeni kavramı aslında görecelidir. Yeni kelimesi geri dönüşsüz bir biçimde eskinin yerine yeninin alması ve eski olan bütün bilgi formlarının ortadan kalkması gibi anlamlar içerebilmektedir. (Topçu ve Türk, 2016:461)

Katılımcı kültür kavramı bağlamında eski medya ile yeni medyanın birbirine zıt olarak konumlandırılmasına karşı çıkan Van Dijk (2009) eski medyanın pasif izleyicisi ile yeni medyanın aktif katılımcısı tanımlamalarını tartışmaya açmaktadır. Eski medyanın izleyicisi özellikle televizyondaki reality showlarda, müzikte çeşitli biçimlerde rol oynayarak aktif katılımı bulmuşlardır. Ayrıca yeni medyadaki aktif katılımcı tanımlaması da tartışmalıdır. Genel kabul gören bir gözlem olarak Van Dijk 100 kişilik bir gruptan 1 kişinin içerik yaratırken 10 kişinin bununla etkileşimde bulunacağını ve 89'unun da bunu izleyeceğini belirtmektedir. Yeni medyadaki katılımcıların büyük çoğunluğu bu durumda aktif katılımcı değildir. Ayrıca üretim ve tüketim arasındaki karşıtlığın da yanıltıcı olduğunu, yeni medya kullanıcılarının değerinin içerik üretici olmalarından çok üye oldukları kullanıcı türevli içerik

sitelerine sağladığı kendi verilerinden geldiğini ifade etmektedir. (Van Dijk, 2009:163-172)

Geleneksel medya ile yeni medyayı karşılaştırırken geleneksel medyada iletişimin tek yönlü olduğu varsayımına karşılık Geray, kitle iletişim araçlarında geri bildirim kanallarının açık tutulduğunu ve belli ölçüde etkileşimin olduğunu savunmaktadır. Gazetelerin tirajı, televizyonun izlenme oranları, okur mektupları, izleyici telefonları etkileşime örnektir. Ancak geri bildirim ve tercih etmek, dar anlamda etkileşimi tanımlar. Yeni medyadaki etkileşim ise kaynak ve alıcının sürekli rollerinin değişebilmesini ve mesaj üzerindeki kontrolünü sağlayabilmesine imkan tanıyan bir kanalın bulunmasıdır. (Geray, 2002:18)

Geleneksel ve yeni medya ayrımına karşı çıkan Atabek, teknolojik gelişimin hızlı ve sürekli olması nedeniyle yeni teknolojilerin hızla eskidiğini belirtmektedir. (2001:37) Alioğlu (2011:15) da yeni olarak tanımlananın yeniliğinin anlamının tüketim dünyası tarafından belirlendiğini ve yeninin üretildiği zamanı yansıttığı için yeninin hızla eskiyeceğini savunmaktadır. (aktaran Görgülü Aydoğdu 2015:34)

8. Sosyal Medya

Hayatımıza web 2.0 kavramı ile giren sosyal medya “*ideolojik ve teknolojik tabanı Web 2.0’a dayanan, kullanıcılar tarafından yaratılan içeriğin üretimine ve paylaşımına olanak veren internet tabanlı uygulamalar*” olarak tanımlanmaktadır. (Özata, 2013:77)

Mayfield sosyal medyanın özelliklerini katılım, açıklık, çift yönlü iletişim, topluluk ve bağlantılılık olarak sıralamaktadır. Sosyal medya herkesin katkıda bulunmasını teşvik ederek katılımı sağlar. Çoğu sosyal medya ortamı kullanıcıların oy vermesine, yorum yapmasına ve bilgi paylaşımına açıktır. Geleneksel medyanın aksine sosyal medya çift yönlü iletişime dayalıdır. Sosyal medya toplulukların oluşmasını ve üyelerin kendi içinde etkileşimde bulunmasını teşvik eder. Sosyal medya diğer sitelerle ve kaynaklarla bağlantıları kullanarak kendi ağını genişletmektedir. (Mayfield, 2008:5)

Sosyal medya uygulamaları farklı amaçlara cevap veren, içerik çeşitlilikleri çok farklı olabilen geniş bir skalaya yayılmaktadırlar. Bazıları eğlence odaklıyken bazıları daha profesyonel, iş odaklı ağ kurma amacıyla kullanılmaktadır. Bir grup sosyal medya araçlarının içerikleri metin ağırlıklı iken diğer bir grup sosyal medya ortamları görsel malzemelerin ağırlıklı olduğu içeriklerden oluşmaktadır. Kullanıcılar amaç ve hedefleri doğrultusunda bu uygulamaları kullanmaktadırlar. Kullanıcıların kullanım motivasyonları birbirinden farklı olabilmektedir. Bireyler e-ticaret yapmak gibi ekonomik amaçlarla, görüşlerini paylaşmak gibi politik amaçlarla, yeni kültürler tanımak veya yeni bir dil öğrenmek gibi kültürel amaçlarla diğer kişi veya gruplarla iletişim kurabilmektedirler.(Bayraktutan, 2013:104)

Sosyal medyanın kişisel ve sosyal etkilerini Van Dijk şu şekilde sıralamaktadır.

“-Hayat ve iletişimde klasik sınır çizgilerinin muğlaklaşması. –Özel hayatın gizliliği ve kimliğin ifşası ikilemi. –Daha fazla bağlanabilirlik ve sosyalleşebilirliğin artışı. –Yaygınlaşma ve eşitsizlik. –Baskı altındaki kurumlar. –Aşırı enformasyon ve iletişim yüklenmesi. –Sosyal baskı ve bağımlılık. –Bilinmeyen davranışlar.” Sosyal medya kullanıcıları sosyal medya ortamlarında duygu ve düşüncelerini açıkça ifade edebilmektedir. Bunun avantajları olduğu gibi sakıncaları da söz konusu olabilmektedir. Kullanıcılar etkileşimde bulundukları kişileri ve ortamı tanımamakta, kişiler arası olarak gördükleri iletişimin kamuya açık olduğunu göz ardı edebilmektedirler. Birçok sosyal medya ortamında kullanıcılar kimliklerini ifşa etmek ile özel hayatlarının gizliliğini korumak arasında kalabilmektedirler. Van Dijk sosyal medya kullanımının asosyalleştirdiğine yönelik bulgulara karşı sosyal medya üzerinden daha fazla insanlar iletişim kurmayı sağladığı için “sosyal sermayeyi” arttırdığına yönelik araştırmaların bulunduğunu belirtmektedir. Yaygınlaşmasına rağmen erişimin ve etkin kullanımının beceri gerektirmesi sebebiyle sosyal medya kullanımında eşitsizliğin söz konusu olduğunu ifade eden Dijk sosyal medyanın yatay ağlar arasındaki iletişimi artırması nedeniyle geleneksel denetleyici kurumları da baskı altına alabildiğini belirtmiştir. Bağımlılık ve sosyal medyada etkileşimde bulunan kişilerden gelebilecek istenmeyen davranışlar sosyal medyanın olumsuz etkilerinden sayılmaktadır.(Van Dijk, 2016:258-262)

Aşırı enformasyon ve iletişim yüklenmesi de sosyal medyanın üzerinde durulması gereken etkilerindendir. Gündelik hayatlarında kullanıcılar ihtiyaç duyduklarının çok üstünde enformasyonla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu enformasyon fazlalılığı verim yerine “stres, kafa karışıklığı ve hatta cehalet” üretmektedir. Sosyal medya üzerinden aldığımız çok sayıda mesaj, e-posta ve etkileşim de aşırı iletişim yüklenmesi durumunu yaratmaktadır. (Van Dijk, 2016: 303-304)

Kaplan ve Haenlein (2010) sosyal medyayı beş kategori altında incelemiştir. Bunlar sosyal ağ siteleri (facebook, linkedIn gibi siteler), bloglar (bloglar, multimedya blogları, mikrobloglar), içerik toplulukları (youtube, flickr vb.), sanal dünyalar ve işbirliğine dayalı projelerdir (wikiler vb.).(Kaplan ve Haenlein, 2010 aktaran Özata, 2013:77)

Mayfield da benzer bir sınıflandırma yapmakta ve sosyal medyayı türlerine göre 7’ye ayırmaktadır. Sosyal ağlar: Kullanıcıların kendi kişisel sayfalarını oluşturmalarını, içerik paylaşımlarını ve iletişime geçmek için diğer kullanıcıları ekledikleri sitelerdir. Facebook, myspace vb. Bloglar: Çevrimiçi dergilerdir. Wikiler: Ortak bir platform üzerinde kullanıcıların bilgi eklemelerini ve düzenlemelerini sağlayan ansiklopedinin güncel versiyonlarıdır. Podcastler: Ses ve video dosyalarının paylaşıldığı platformlardır. Forumlar: Belli alanlarda kullanıcıların bilgi paylaşımı yaptığı tartışma ortamlarıdır. İçerik toplulukları: Kullanıcıların kendi içeriklerini ürettikleri ve paylaştıkları ortamlardır. Youtube buna örnektir. Mikrobloglar: kısa içeriklerin çevrimiçi olarak paylaşıldığı Twitter gibi platformlardır. (Mayfield, 2008:6)

9.Medyanın Etkileri Üzerine Tartışmalar

Medyanın kitleler üzerindeki etkisi uzun yıllar farklı disiplinlerin araştırma konusu olmuştur. 1930’lara kadar medyanın insanlar üzerinde çok güçlü etkilerinin olduğu düşünülmüştür. Sihirli mermi, şırınga kuramı olarak adlandırılan görüşler medyanın bir şırınga gibi kitleleri anında etkilediğini, insanların düşüncelerini, yaşam biçimlerini yönlendirdiğini öne sürmüştür. (Yüksel, 2013:21) Lippmann ve Lasswell’in ve o dönemki iletişim araştırmalarının çoğuna göre merkezileşmiş, iyi

örgütlenmiş medyanın karşısında izleyici pasif, dağınık, her an galeyana gelebilecek, edilgen topluluklardır. (Özçetin, 2018:97)

Ancak 1930’lardan sonra yapılan iletişim araştırmaları ve istatistiksel çalışmalar medyanın bireyler üzerinde çok güçlü etkilerinin olmadığını göstermiştir. Lazarsfeld ve arkadaşlarının halkın seçimlerde oy kullanma tercihleri ile ilgili araştırmalarında bireysel ilişkilerin ve kanaat önderlerinin görüşlerinin medyanın etkisinden çok daha güçlü olduğu ortaya çıkmıştır. (Yüksel, 2013:22) Bu sınırlı etkiler döneminde izleyiciler mesajı farklı biçimlerde algılayan, yorumlayan, farklı tepkilerde bulunan kişisel özellikleri ile farklılaştırılmış bir topluluk olarak incelenmeye başlamıştır. Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımında medyanın insanlara ne yaptığı sorusunun yerini insan medya ile ne yapar sorusu almıştır. (Özçetin, 2018:113)

1960’larda televizyonun herkesin evine girmesi ve televizyonun karşısında geçirilen zamanın artması ile birlikte medyanın etkisi üzerinde sorgulamalar başlamıştır. Medyanın özellikle uzun dönemli, dolaylı ve sadece davranışa dayanan etkileri üzerine soruna çok boyutlu yaklaşan kuramlar ortaya çıkmıştır. Bu kuramları Özçetin gündem belirleme, çerçeveleme, bağımlılık, suskunluk sarmalı, yetiştirme olarak sıralamıştır. (2018:117)

Gündem belirleme kitle iletişim araçlarının hangi konuların önemli, hangilerinin göz ardı edilebilir olduğunu belirlemesidir. (McQuail ve Windahl, 2005:132) Bu yaklaşımın savunucularına göre gazete, radyo ve televizyonda bir konuya verilen yer ile kamuoyunun o konuya verdiği önem örtüşmektedir. Ayrıca medyanın gündemi ile kamuoyunun gündemini karşılaştıran çalışmalarda kamuoyunun gündeminin medya gündemini takip ettiği görülmüştür. (Özer, 2013:67)

Çerçeveleme kuramında ise medyanın bir olayı verirken onu nasıl aktardığı ve resmettiğinin, haberin nasıl çerçevelendiğinin insanların üzerindeki etkisi vurgulanmıştır. Medya insanlara bir konu ile ilgili ne şekilde düşünmesi gerektiğini söylemektedir. (Özçetin, 2018:120)

Bağımlılık yaklaşımı ise güçlü etkiler ile sınırlı etkiler modelini sentezlemeye çalışır. Bu modele göre toplum, izlerkitle ve medya birbirine bağımlıdır. Modern toplumda bireyler medyadan bilgi, haber almak ve günlük hayatın sorunlarından kaçmak gibi çeşitli amaçlarla medyayı tüketirler ve medyaya bağımlıdırlar. (Uzun, 2013:98)

Suskunluk sarmalı temelde insanların görüşlerinin onaylanmadığı durumlarda fikirlerini açıklamamaları, ancak onay gördükleri ortamlarda açıkladıkları görüşü üzerine kuruludur. Dışlanma korkusuyla genel kabul gören düşüncelerin dışında görüşleri olan insanlar daha az konuşacaktır. Medya toplumda hangi düşüncelerin baskın olduğu, hangi düşüncelerin yaygınlaşmakta olduğu ve hangi düşüncelerin toplum önünde, dışlanmadan söylenebileceği ile ilgili izlenimleri oluşturmaktadır. (Özer, 2013:64-65)

Yetiştirme kuramını ortaya atan Gerbner medyanın, insanların tutum ve davranışları üzerindeki etkisinin gözlemlenebilir ve kısa vadeli olmadığını, uzun vadede insanların gerçekliğe dair algılama biçimini şekillendirdiğini savunmaktadır. Televizyonda çocukluğumuzdan itibaren öğrendiklerimiz, sürekli tekrar edilen mesajlar dünya görüşümüzün temelini oluşturmaktadır. (Özçetin, 2018:128-132)

Ana akım iletişim kuramlarının pozitivist anlayışına karşı çıkan eleştirel yaklaşımlar ise tüm toplumsal ilişkilerin iktidar ilişkisi olduğunda ortaklaşan farklı çalışmalardan oluşmaktadır. (Uzun, 2013:161)

Frankfurt Okulu olarak bilinen 1923'te Frankfurt Üniversitesinde kurulan Frankfurt Sosyal Araştırmalar Merkezi özellikle 2.Dünya Savaşı öncesi otoriter rejimlerin yükselmesinde kitle iletişim araçlarının etkisine dikkat çekmiştir. Frankfurt Okulu düşünürleri bireylerin edilgenleşmesi ve kitlenin atomize birimleri haline gelmesinde egemen yapıların kitle iletişim araçlarını kullanarak manipüle etmesinin büyük etkisinin olduğuna vurgu yapmaktadır. Kapitalist toplumda kültürel ortam da ticarileşmekte ve kültür bir endüstriye dönüşmektedir. Moda, spor, sanat, eğlence, alışveriş gibi alanlarda üretilen bu kültürü kitle toplumuna aktarmakta kitle iletişim araçları önemli bir işleve sahiptir. (Güngör, 2011:81-83)

Kitle iletişim araçlarının mülkiyeti ve bunun üzerinden şekillenen medya iktidar ilişkilerine ve bunun medya içeriklerine yansımaya odaklanan medyanın ekonomi politiği yaklaşımı da toplumsal bilincin yönetici sınıf tarafından şekillendirildiğini ve yönetici sınıfın mevcut sistemin devamı için kitle iletişim araçlarını bir güç olarak kullandığını savunmaktadır. Kitle iletişim araçları bilgiyi üretir ve dağıtırken toplumu oluşturan bireylerin zihinsel süreçlerini yapılandırır, algısını yönlendirir, tutum ve davranışlarını şekillendirir. (Güngör, 2011:119,120)

1960'lı yıllarda, önce edebiyat alanında daha sonra da diğer alanlarda disiplinler arası çalışmalar yürüten İngiliz Kültürel Çalışmalar geleneği ilk dönemlerinde daha çok seçkin ve üst kültüre odaklanırken daha sonraları popüler kültür, alt kültür ve gündelik hayatı incelemeye başlamıştır. Bu gelenekte yer alan araştırmacılar medyanın egemen sınıfın görüşlerini topluma yayan aygıtlar olduğunu savunur. Medya gerçeği olduğu gibi yansıtmaz, iktidar yapılarını ve mevcut eşitsizliği doğallaştırır ve meşrulaştırır. (Yaylagül, 2006:111-117)

10.Yeni Medyada Olanaklar Ve Riskler

Yeni medya her yaş grubundaki bireylerin hayatını kolaylaştıran pek çok olanak sunmaktadır. Bunun yanında kullanıcılar çevrimiçi ortamlarda çeşitli olumsuz durumlarla da karşılaşabilmektedir.

Türkiye'nin de yer aldığı EU Kids Online (Avrupa Birliği Çevrimiçi Çocuklar) Projesinde yeni medya ortamlarının sunduğu olanaklar ve oluşturduğu riskleri Binark şu şekilde aktarmıştır:

Olanaklar	Riskler
• Küresel enformasyona erişim • Eğitim kaynakları • Eski ve yeni arkadaşlar için toplumsal ağların kurulması • Eğlenceler, oyunlar • Kullanıcı türevli içerik üretimi • Yurttaş katılımı/siyasal katılım • Kimliğin ifadesinde mahremiyet (anonimlik) • Topluluklarla bağlar/aktivizm • Teknoloji uzmanlığı ve okuryazarlığı • Kariyer gelişimi veya istihdam • Kişisel/sağlık/cinselliğe dönük tavsiye • Uzman grupları ve fan sitelerinin mevcudiyeti • Uzaktakilerle deneyim paylaşımı	• Yasadışı içerik • Pedofillerin ve yabancıların varlığı • Aşırı ve cinsel şiddet • Diğer zararlı ve saldırgan içerikler • Irkçı/nefret söylemi ve etkinlikleri • Reklam/aşırı ticari ikna • Taraflı/yanlış enformasyon (tavsiye, sağlık konusunda) • Kişisel bilginin istismarı/veri eşleştirmesi • Siber kabadayılık/siber zorbalık/siber taciz • Kumar, finansal suçlar • Kendine zarar vermeye teşvik (intihar, anoreksiya vd.) • Mahremiyetin ihlali ve dijital gözetim • Yasadışı etkinlikler (korsanlık, dosya yükleme)

Tablo 1.3. Yeni Medya Ortamlarında Olanaklar ve Riskler (Bojana vd. 2008; Binark-Sütcü ve Buçakçı, 2009:220'den aktaran Binark, 2013:57)

Bilgi toplumunda internet ve kitle iletişim araçları sayesinde bilgiye ulaşma daha hızlı ve daha az maliyetli hale gelmiştir. (Arklan ve Taşdemir, 2013:74) Özellikle dezavantajlı grupların eğitim, iş, sağlık gibi alanlarda ihtiyaç duydukları bilgiye ulaşmaları kolaylaşmıştır. Ancak yeni iletişim teknolojileri ile artan enformasyon zenginliğinin sağladığı yararların yanında bilgi kirliliği, yalan haberin

dolaşımının artması gibi olumsuz sonuçları da olabilmektedir. (Görgülü Aydoğdu, 2015:42)

Unicef'in hazırladığı dijital teknolojilerin çocuklar üzerine etkilerini konu alan raporda dijital erişimin özellikle dezavantajlı çocukların eğitime destek olma, meslek edinme yeni beceriler kazanma ve yeni medya üzerinden içerik üreterek seslerini duyurabilmelerini sağlama gibi olanaklar sunduğu belirtilmiştir. Siber zorbalık, taciz, dijital bağımlılık, kişisel gizlilik ve mahremiyetin ihlali çocukların yaşayabileceği olumsuzluklar olarak sıralanmıştır. (UNICEF,2017)

Yeni medya iş hayatında da pek çok yeni iş ve kariyer olanağı sunmaktadır. Bunun yanında özellikle sosyal medya kullanıcılara eğlence, iyi vakit geçirme, tanıdıkları insanlara ulaşma ve yeni insanlarla tanışma gibi sosyalleşme imkanı sağlamaktadır. Ayrıca yeni medya kullanıcıların sosyal medya üzerinden örgütlenerek demokratik hayata katılımlarını da desteklemektedir. (Karaduman, 2019:691)

Dahlgren (2009:154) yeni medyanın vatandaşlara etkileşim ve kullanıcı türevli içerik özelliği ile ana akım medyanın eşik bekçiliği filtresinden kurtulma şansı verdiğini vurgulamıştır. (Binark ve Löker, 2011:15) Kullanıcılar yeni medya ortamlarında kendi içeriklerini üreterek seslerini daha kolay duyurabilmektedir. (Karaduman, 2019:692)

Karagülle ve Çaycı sosyal ağların bireylerin yalnızlaşmasına, yabancılaşmasına ve internet bağımlılığının olumsuz sonuçlara da yol açabileceğini belirtmektedir. Yüz yüze iletişimin yerini sosyal ağlar üzerinden kurulan iletişime bırakmasıyla beraber insanlar giderek yalnızlaşmakta ve kendilerine, çevrelerine yabancılaşmaktadırlar. İnternet bağımlılığının yanı sıra hareketsiz yaşam tarzının getirdiği sağlık sorunlarına da değinen Karagülle özellikle gençlerin sosyal ağları toplumsallaşma aracı olarak kullandıklarını ve sanallıkla gerçeklik ayrımının bulanıklaştığını belirtmektedir. (2014:1-4)

Avrupa Birliği tarafından yürütülen araştırmalarda dijital medya kullanımında karşılaşılabilecek riskler üçe ayrılmıştır.

İçerik riskleri: Şiddet, cinsellik, ırkçı, nefret içeren potansiyel olarak saldırgan veya zararlı içeriklere maruz kalma.

Temas riskleri: Taciz ve siber zorbalığa uğrama.

Davranış riskleri: Kasıtlı olarak insanları yanlış bilgilendirmek, kişisel bilgileri verme, yasa dışı indirme, kumar oynama, korsanlık vb. (Hobbs, 2010:29)

İKİNCİ BÖLÜM

OKURYAZARLIK TÜRLERİ VE YENİ MEDYA

OKURYAZARLIĞI

Genel olarak okuma ve yazma becerilerine sahip olmak anlamına gelen okuryazarlık gelişen teknolojiler ve toplumların ihtiyaçları doğrultusunda tarihsel süreç içerisinde başka kavramlara eklemlenerek yeni anlamlar kazanmıştır.

Bilgi toplumunda bireylerin en önemli yeterliliklerinden olan bilgi okuryazarlığı; dijitalleşen dünyada teknolojilerin etkili ve verimli kullanılması için gereken dijital okuryazarlık, teknoloji okuryazarlığı, internet okuryazarlığı; medyanın gündelik hayatımızın bir parçası olması ile birlikte medya okuryazarlığı ve bu çalışmamızda bu okuryazarlıkları kapsayan bir şemsiye kavram olarak kullanılan yeni medya okuryazarlığı 21. yüzyılda sahip olunması gereken okuryazarlıklar arasındadır.

Alan yazınında okuryazarlık türlerinin sınırların çok net bir biçimde çizilmediği ve birbirini kapsayacak şekilde kavramlaştırıldığı görülmektedir. Uğraş, bilgi okuryazarlığının medya okuryazarlığı, dijital okuryazarlık, teknoloji okuryazarlığı, bilgisayar okuryazarlığı, BİT okuryazarlığı gibi okuryazarlıklar için “*ortak bir zemin oluşturduğunu*” savunmaktadır. (2020:57) Yıldırım ve Kurşun 21. yüzyılın becerilerini sıralarken bilgi okuryazarlığını, medya okuryazarlığını ve bilgi teknolojileri okuryazarlığını dijital okuryazarlığın altında sınıflandırmıştır. (2020:98) Sayısal okuryazarlığın temel okuryazarlığın yerine geçmek yerine ona eklemlenerek enformasyon okuryazarlığı, teknoloji okuryazarlığı, görsel okuryazarlık, eleştirel okuryazarlık gibi çeşitli okuryazarlıkları türettiğini düşünen akademisyenler tarafından bu okuryazarlıkları kapsayan bir terim olarak medya okuryazarlığı hala tercih edilmektedir. (Livingstone, 2005:235’ten akt. İnal, 2009:28) Çalışmanın bu kısmında okuryazarlık ve okuryazarlık türlerine değinilecektir.

1.Okuryazarlık

Uzun yıllardır insanlık tarihinde önemli bir yeri olan okuryazarlığın kapsamının bilim ve teknolojideki gelişmelerle birlikte okuma ve yazma

anlamlarının dışına çıktığını görmekteyiz. Daha geniş anlamda okuryazarlık “*belirli ve sınırlı bir alanın bilgisine ayrıntılı bir biçimde sahip olmak*” olarak tanımlanmaktadır.(Aytaş ve Kaplan, 2017:291) Okumak (reading) ve yazmak (writing) yazı sembollerini kullanmak ve bu sembollerle oluşturulan anlamı çözmek olarak tanımlanırken okuryazarlık (literacy) başlangıçta okuma yazma anlamında kullanılmış ancak daha sonraları bir takım dil becerilerini ve zihinsel becerileri kapsayacak şekilde anlamı genişlemiştir.(Aşıcı, 2009:11) Yazılı bir metnin anlamlandırılması olan okuma yazma eyleminden farklı olarak okuryazarlık metin ses, grafik, tablo, resim gibi öğeleri de kapsamaktadır. (Aytaş ve Kaplan, 2017:294)

Geleneksel anlamda okuryazarlık okumak ve yazmak eylemlerinden oluşmakta ve semboller kullanarak yazma ve bu sembollerin seslendirilmesi olarak da tanımlanmaktadır. (Altun,2005:2’den akt. Uysal, 2016:36)

“Okuryazarlık; dinleme, konuşma, okuma, yazma ve eleştirel düşüncenin bütünleştirilmesini içermekle birlikte bir konuşmacının, yazarın veya okuyucunun çeşitli toplumsal durumlara uygun dili tanımasını ve kullanmasını sağlayan kültürel bilgiyi de gerektirmektedir.” (Cambell, 1990’dan akt Bawden,2001;3)

Okuryazarlık temel okuma yazma becerilerinin yanında artık belirli işlevleri başarılı bir biçimde anlama ve gerçekleştirebilme yeteneklerini de kapsamaktadır. (Depuis, 1997’den aktaran Bawden 2001:3) Kellner ve Share (2005) okuryazarlığı “*bir kişinin kültür ve topluma katılımını arttıran okuryazarlık belli metin türleri ve eserleri okuyabilmek, yorumlayabilmek ve üretebilmek için bilgi ve becerilerin kazanılması*” şeklinde tanımlamaktadırlar. (aktaran Sezer ve Sert,2013:67)

Okuryazarlığın hem bireylerin hem de toplumun gelişmesinde önemli payı bulunmaktadır. Okuryazarlık toplumsal açıdan kalkınmada rol oynamasının yanında bireylerin daha özgür ve bilinçli olmasını sağlayarak kişisel gelişimlerine de katkısı bulunmaktadır.(Yıldız, 2007:45)

Teknolojideki gelişmelerin toplumsal hayata yansımalarına paralel olarak farklı okuryazarlık türleri ortaya çıkmıştır. Önal (2010) tarihsel süreç içerisinde kullanılagelen okuryazarlık türlerini şu şekilde derlemiştir. “*Ağ okuryazarlığı, ahlak okuryazarlığı, Amerikan okuryazarlığı, Anayasa okuryazarlığı, bilgisayar*

okuryazarlığı, bilimsel okuryazarlık, coğrafya okuryazarlığı, çevre okuryazarlığı, çoklu kültür okuryazarlığı, dans okuryazarlığı, dijital/sayısal okuryazarlık, dünya okuryazarlığı, e-okuryazarlığı, ekonomi okuryazarlığı, eleştirel okuryazarlık, enformasyon teknolojisi okuryazarlığı, eskiçağ okuryazarlığı, gazete okuryazarlığı, görsel okuryazarlık, grafik okuryazarlığı, İnternet okuryazarlığı, kültür okuryazarlığı, kütüphane okuryazarlığı, matematik okuryazarlığı, medya okuryazarlığı, meslek okuryazarlığı, politika okuryazarlığı, sinema okuryazarlığı, tarım okuryazarlığı, tarih okuryazarlığı, teknoloji okuryazarlığı, televizyon okuryazarlığı, tüketici okuryazarlığı, yasa okuryazarlığı, yatırım okuryazarlığı, yurttaşlık okuryazarlığı, web okuryazarlığı.”

2.Bilgi Okuryazarlığı

İlk kez Paul G. Zurbowski tarafından tanımı yapılan bilgi okuryazarlığı kavramının kullanımı 1990’lardan itibaren hızla artmıştır. 1970’li yıllarda yapılan ilk tanımlarında *“problem çözme ve karar verme amacıyla bilgiyi bulma ve bu bilgiyi kullanma temel becerileri”* gibi özelliklerin vurgulandığı görülmektedir. Daha sonraları tanımlamaların bilgi ihtiyacını tanıma, bulma, değerlendirme, bilgiyi düzenleme, var olan bilgilerle birleştirme, iletme gibi diğer süreçleri de kapsadığı görülmektedir. Bilgi iletişim teknolojilerinin bilgiye erişim ve depolamada kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte bilgi okuryazarlığı tanımının içerisine bilgisayar ya da bilgi iletişim teknolojilerinin kullanım becerileri de girmiştir. Giderek anlamı genişleyen kavramın ilerleyen yıllarda bilginin sosyal, politik, kültürel ve etik olarak etkilerini değerlendiren ve iş, meslek, eğitim ile katılımcı vatandaşlığa vurgu yapılarak bilginin kişisel ve kurumsal gelişimdeki rolünü içeren tanımlar yapılmıştır. (Kurbanoglu, 2010:724-729)

1989 yılında Amerikan Kütüphane Derneği bilgi okuryazarlığını altı aşamalı bir modele oturtmuştur. Bunlar *“bilgi ihtiyacının farkına varmak, hangi bilgilerin gerekli olduğunu belirlemek, bilgiyi bulmak, bilgiyi değerlendirmek, bilgilerin düzenlenmesi ve bilgileri kullanmaktır.”* (Bawden, 2008:21)

Doyle, bilgi okuryazarı bir bireyin sahip olması gereken özellikleri şu şekilde sıralamaktadır:

- Akıllıca karar vermenin temelinde doğru ve eksiksiz bilginin yer aldığı farkında olmak
- Bilgi ihtiyacının farkına varmak
- Bilgi ihtiyacına göre sorunları formüle etmek
- Potansiyel bilgi kaynaklarını belirlemek
- Bilgiye ulaşmanın kolay ve doğru yollarını bilmek
- Bilgisayar ve teknolojiyi kullanarak bilgiye erişebilmek
- Ulaştığı bilgileri değerlendirmek
- Pratik uygulamalar için bilgiyi düzenleyebilmek
- Yeni kazandığı bilgiler ile mevcut bilgilerini bütünleştirebilmek
- Eleştirel düşünme ve problem çözmede bilgiyi kullanabilmek. (Doyle, 1994:2-3)

Bilgi okuryazarlığı ile ilgili tanımların bilgiyi anlama, yorumlama, doğru bilgiye ulaşma, bilgiyi amaçlar doğrultusunda kullanabilme gibi yeterlilikleri kapsadıkları görülmektedir. Bilgi toplumunda yoğun bir biçimde enformasyonla karşı karşıya kalan bireyler için bu yeterliliklere sahip olmak her zamankinden daha fazla önem arz etmektedir.

3.Dijital Okuryazarlık

Dijitalleşen dünyada bir diğer önemli okuryazarlık türü dijital okuryazarlıktır. Dijital okuryazarlık terimini ilk kullananlardan biri Paul Gister'dir. Gilster dijital okuryazarlığı "*dijital kaynaklardan gelen bilgileri anlama, kullanma yeteneği*" olarak tanımlamış ve dijital becerilerin dijital çağın okuryazarlığı olduğunu ifade etmiştir. (Bawden, 2008:18)

Dijital okuryazarlık teknolojik bir cihazı ya da bir yazılımı kullanmaktan çok daha karmaşık bilişsel, motor, duygusal ve sosyal beceriler içermektedir. Çizgisel olmayan ve hiper metinsel özelliklere sahip dijital ortamda bilgi inşa etmek, var olan materyallerden yeni ve anlamlı veriler üretmek, dijital ortamdaki bilgileri analiz edip

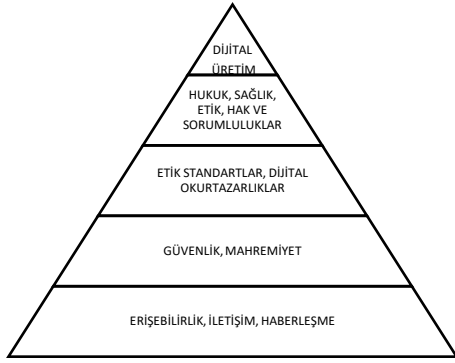
değerlendirebilmek ve mevcut kurallara yönelik olgun ve gerçekçi bir bakış açısına sahip olmak gerekmektedir. (Eshet-Alkalai, 2004:93)

Bawden dijital okuryazarlık teriminin farklı bağlamlarda kullanıldığına işaret etmektedir. Bunlardan biri kavramı tanımlarken bilginin çeşitli dijital kaynaklardan elde edilmesini ve eleştirel düşünmeyi merkeze alan Gilster'dir. Yine benzer bir bağlamda Burniske de dijital bilgilerin, dijital ortamda kullanılan dil ve görsellerin analizini ön plana alan, eleştirel düşünme boyutuna önem veren bir tanımlamaya gitmiştir. Diğer taraftan dijital okuryazarlığı bilgisayar okuryazarlığı ile özdeşleştiren ve BT araçlarını etkili kullanımla sınırlayan görüşler de bulunmaktadır. Yine internetin etkili kullanımına önem veren ve ağ okuryazarlığı ile tanımlayan araştırmacılar bulunmaktadır. (Bawden,2008:24)

Dijital okuryazarlık Avrupa Birliği Komisyonunca iş, eğitim ve iletişim için BİT'i eleştirel ve kendinden emin bir biçimde kullanabilme becerilerini kapsayan dijital yeterlilikler olarak tanımlanmıştır. Dijital okuryazarlığın eksikliği hem kişisel gelişimde hem de sosyal bütünleşmede büyük bir engel oluşturmaktadır ve bu anlamda dijital okuryazarlık önemli bir hayat becerisi konumundadır. (EU, 2008:4)

Dijital dünyada var olabilmek için BİT'i "*düzenli, etkin, bilinçli, etik ve güvenli olarak kullanmak*" gerekmektedir. Burada *düzenli* kelimesi ile BİT'e istenildiğinde erişme; *etkin* kelimesi ile dijital ortamın sağladığı olanakları ve kolaylıkları bilme ve kullanma; *bilinçli* kelimesi ile teknolojilerin olumlu ve olumsuz yönlerini bilme; *etik* kelimesiyle BİT'i kullanırken her aşamada başkalarının haklarını, telif haklarını, başkalarının mahremiyetini gözetme; *güvenli* kelimesiyle de BİT'i kullanırken gereken önlemleri bilme ve alma ifade edilmektedir. (Sağıroğlu, Bülbül, Kılıç, Küçükali, 2020:10-11)

Dijital okuryazarlığın adımlarını Sağıroğlu ve arkadaşları beceri (kendini eğitime ve becerilerini arttırma), saygı (dijital ortamlarda başka kimliklere, eserlere ve ortamlara saygı duyma) ve korunma (kişisel verilerini ve kendini koruma) olarak sıralamaktadır. (2020:21)

Şekil 2.1.Dijital Maslow İhtiyaçlar Hiyerarşisi Açısından Dijital Okuryazarlık İlişkilendirmesi (Sağıroğlu vd. 2020:24)

Okuryazarlığın artık yetmediğini, dijital üretkenliğe geçmenin gerektiğini savunan Sağıroğlu ve arkadaşları devletlerin altyapı, haberleşme ve iletişim imkanları sunması, güvenlik ve mahremiyete önem vermesi, standartları belirlemesi, hukuk sistemi ile desteklemesi; bireylerin de hak ve sorumluluklarını bilmeleri, kişisel verilerinin güvenliğine ve mahremiyetine önem vermeleri, etkin ve bilinçli kullanıcı olmaları, dijital üretimi yapabilmeleri, bilgi ve becerilerini arttırmalarının bireyin mutluluğu ve toplumun gelişimi açısından önemli olduğunu vurgulamaktadırlar. (2020:24)

4. Medya Okuryazarlığı

Bir diğer okuryazarlık türü olarak tanımlanan kavram da medya okuryazarlığıdır. Medya okuryazarlığının en bilinen tanımı Aufderheide tarafından yapılmıştır. Aufderheide medya okuryazarlığını *çeşitli biçimlerde mesajlara ulaşma, analiz etme, değerlendirme ve iletme yeteneği*” şeklinde tanımlamıştır. (Aufderheide, 1993:1) Benzer biçimde medya okuryazarlığı *“yazılı ve yazılı olmayan farklı formatlardaki (televizyon, video, sinema, reklam, internet vs.) iletilere erişim, onları çözümleme, değerlendirme ve iletme yeteneği”* olarak tanımlanmaktadır. (İnceoğlu, 2016:19)

Avrupa Birliği Komisyonu “Avrupa’da Medya Okuryazarlığına Yönelik Güncel Trendler ve Yaklaşımlar Üzerine Çalışma” raporunda medya okuryazarlığını oldukça geniş bir tarihe yayarak insanlık tarihinde klasik yazılı alfabenin kullanılmasıyla başlayan elektronik medyanın ve dijitalleştirilmiş bilgilerin geliştirilmesine uzanan iletişim sürecinin bir sonucu olarak tanımlanmaktadır. (EU,

2014:4) Medya okuryazarlığının doğasını anlamak için okuryazarlığın tarihi dönüm noktalarına değinmek gerekmektedir. Bunlardan ilki okuma yazma ve anlama sürecine karşılık gelen yüzyıllardır başat olan klasik okuryazarlıktır. Sonraki dönem film ve televizyon gibi görsel odaklı elektronik medyaya dayalı işitsel-görsel okuryazarlık dönemidir. Dijital okuryazarlık ya da bilgi okuryazarlığı olarak tanımlanan son dönem bilgisayar ve dijital medyaya dayalı yeni becerileri öğrenme zorunluluğunu ortaya çıkaran okuryazarlıktır. Medya yakınsaması olarak tanımlanan elektronik medya (kitle iletişimi) ve dijital medyanın bütünleşmesinin bir sonucu olarak değerlendirilen medya okuryazarlığı klasik okuryazarlık dahil diğer okuryazarlık türlerini birleştiren bir kavram olarak bu çalışma raporunda karşımıza çıkmaktadır. (EU, 2014:8)

2002 yılında İspanya’da Unesco tarafından düzenlenen “Gençler İçin Medya Eğitimi” seminerinde medya okuryazarlığı için *“Tüm iletişim medyasıyla ilgilenir ve herhangi bir teknoloji çeşidi ile iletilen hem yazılmış kelime, grafik, ses, fotoğraf hem de hareketli resmi içerir; insanların toplumlarında kullanılan iletişim medyasına ve bunların çalışma biçimlerine ilişkin bir anlayışa sahip olmalarını ve başkalarıyla iletişime geçmek için bu medyayı kullanma konusunda beceriler kazanmalarını sağlar.”* ifadeleri kullanılmıştır. Bu seminerin sonuç raporunda medya okuryazarı bir kişide bulunması gereken özellikler şu şekilde belirlenmiştir.

“Medya metinlerini analiz eder, eleştirel olarak hatalarını bulur ve medya metinleri yapabilir;

Medya metinlerinin kaynağını, bu metinlerin politik, toplumsal, ticari ve kültürel kazançlarını ve bağlamlarını saptar;

Medyanın sunduğu mesajları ve değerleri yorumlar;

Kendi mesajlarını ya da hikâyelerini iletmek için ya da planladıkları izleyiciye ulaşmak için uygun medyayı seçerler;

Hem yayın almak hem de yayın yapmak için medyaya sahip olur ya da erişimi ister.”(Altun, 2011a:89)

Lee, 21. Yüzyılda medya okuryazarı bireylerin sahip olması gereken yetkinlikleri şu şekilde açıklamaktadır:

Medyanın toplum ve birey üzerindeki etkisine karşı eleştirel farkındalık geliştirmek

Medyanın nasıl işlediğini ve kullandığı teknikleri anlamak

Medyada verilen açık ve örtük mesajları analiz edebilme

Medya performansını ve ürünlerini değerlendirirken, eleştirirken bir standart oluşturmak ve değerlendirmek

Medya ile öğrenmek

Yaratıcı bir biçimde ifade etmek

Medyanın performansı ile ilgili olarak geri bildirimlerde bulunmak ve daha iyi olmasını talep etmek

Medya etiğini üretirken de tüketirken de gözetmek

Medyadan öğrendiklerini günlük hayatına akıllıca ve yapıcı bir şekilde aktarmak. (Lee, 2010:3)

1993'te Medya Okuryazarlığı Ulusal Liderlik konferansında İngiliz, Avustralyalı ve Kanadalı eğitimciler tarafından medya mesajlarının çözümlenmesinde şu ilkelerde uzlaşılmıştır.

1. Medya iletileri inşa edilmiştir, kurgulanmıştır,
2. Medya mesajları, ekonomik, toplumsal, siyasal, tarihsel ve estetik bağlamlar içerisinde üretilir,
3. Mesaj alımında yer alan yorumlayıcı anlam oluşturma süreçleri, okuyucu, metin ve kültür arasındaki bir etkileşimden oluşur.
4. Medyanın kendine özgü “dilleri” ve çeşitli biçimlerle, türlerle ve iletişim simge sistemleriyle sembolleşen özellikleri vardır,
5. Medya temsilleri, insanların sosyal gerçekliği anlamalarında rol oynar.(Aufderheide'den aktarab Hobbs,1998:17)

Silverblatt (1995:2-3)) medya okuryazarlığının 5 prensibinin olduğunu belirtmektedir.

*“Medyanın toplum üzerinde etkili olduğunu kavramak,
Medyayı kültürü anlamakta bir kaynak olarak görmek,
Kitle iletişim mekanizmalarını anlamak,
Medya mesajlarının analizi ve tartışılması için stratejiler geliştirmek ve
Bütün bunların sonucunda medya içeriğini yorumlama ve algı yetisinin artması.”*
(aktaran Algan, 2016:66)

Medya okuryazarlığı konusunda uzmanların üzerinde durduğu 7 anahtar kavramı İnal şu şekilde sıralamaktadır. 1- *Tüm medya kurgudan ibarettir, gerçeklik sosyal olarak kurulur:* Medya okuryazarlığının amacı medyanın gerçekliği yansıtır gibi görünse de aslında tüm içeriklerin dikkatli bir biçimde oluşturulduğunun fark edilmesini sağlamaktır. 2-*Medya gerçekliği kurar:* Medya bize gündelik hayatımızda gerçeklik ile ilgili açıklamalar, fikirler ve bakış açıları sunar ve biz medya içeriklerini tüketirken medyanın bize sunduğu gerçekliği incelemeliyiz. 3-*İzleyici medyadaki anlamı müzakere eder:* Her izleyici medya tarafından kurgulanan ve sunulan gerçekliği farklı şekillerde yorumlar ve anlamlandırır. Eğitim seviyesi, yaş, toplumsal cinsiyet gibi pek çok özelliğimiz aynı mesajdan farklı şekillerde etkilenmemizi sağlamaktadır. 4- *Medyanın ticari içermeleri:* Medya okuryazarlığı meydanın ticari bir endüstri olduğunu, medya kuruluşlarının mülkiyet yapısı, reklam veren ve medya ilişkileri ve pazarlama faaliyetlerinin medya içerik ve programlarına etkisinin anlaşılmasını gerektirmektedir. 5-*Medya ideolojik ve değere ilişkin mesajlar içerir:* Medya belli ideolojik ve değerleri destekleyen mesajların toplumda yerleşmesini, belli yaşam biçimlerinin benimsenmesini sağlamaktadır. 6-*Medyanın sosyal ve politik içermeleri vardır:* Medya okuryazarlığı medyanın sosyal ve politik etkilerinin ve boş zaman algımız, aile yaşantımız ve tüketim alışkanlıklarımız gibi pek çok açıdan medyanın etkisi altında olduğumuzun farkında olmamızı sağlamaktadır. 7-*Biçim ve içerik medyada yakından bağlantılıdır:* Her iletişim aracının kendine özgü biçimsel ve estetik formu bulunmaktadır. Bizim medyada anlatılan öykü ya da olayla ilgili yorumumuz ve deneyimleme biçimimiz medyanın formuna bağlıdır. (İnal, 2009:42-45)

Medyayı çözümleyebilmek için sekiz prensibin üzerinde fikir birliği bulunmaktadır. Birincisi medya metinleri salt gerçeklik değil büyük çoğunluğu kurgulanmış metinlerdir. İkincisi medya gerçeklik algımızı inşa etmektedir. Medya okuryazarlığı medyanın inşa ettiği gerçekliği sorgulamamızı sağlar. Üçüncüsü medya mesajlarını bireyler eğitim, cinsiyet, yaş, etnisite gibi özelliklerine ya da istek, ihtiyaç, korku gibi öznel durumlarına göre farklı şekillerde algılayıp anlamlandırabilmektedirler. Dördüncü prensip medyanın ticari yönü ile ilgilidir. Medya kuruluşları çoğunlukla kar odaklı ticari kuruluşlardır. İçeriğin oluşturulması ve dağıtılması aşamasında kamu yararından çok ekonomik kazanç ön planda tutulabilmektedir. Beşinci prensip medyanın belirli ideolojileri ve değerleri yaydığı ve buna uygun yaşam biçiminin reklamını yaptığıdır. Altıncı prensip medyanın sosyal ve politik konularda toplumsal değişime katkı sağlayarak dünyanın küresel bir köye dönüşmesini hızlandırmakta olduğudur. Yedinci prensip medyanın biçim ve içerik ilişkisi ile ilgilidir. Her medya mecrasının kendine özgü bir dili ve yapısı bulunmaktadır. Televizyonda verilen bir haber görsellerle zenginleştirilirken yazılı basın daha çok ayrıntı bilgi sunma imkânına sahiptir. Son olarak da medya araçlarının estetik açıdan farklı bir biçimi bulunmaktadır. Her medya aracının kullanıcıların keyif alması için farklı özellikleri bulunmaktadır. Örneğin televizyon canlı yayını sayesinde çok sayıda insanın aynı anda benzer duyguları paylaşmasını ve katılımını sağlamaktadır. (Sezer ve Sert, 2013:68-69)

Thoman ve Jolls medya okuryazarlığının bu denli önemli olmasının nedenlerini açıklarken küresel medya kültüründe insanların demokrasiyle bütünleşebilmeleri için sahip olması gereken iki beceri olarak kendini ifade edebilme ve eleştirel düşünebilmeye işaret etmektedir. Medya okuryazarlığı vatandaşların medyada dolaşımda olan söylemleri anlayabilmesini ve seçmen olarak daha doğru kararlar verebilmesini sağlamaktadır. İnsanlar gün içerisinde televizyon, video oyunları, radyolar, dergiler, internet gibi pek çok mecrada görsel-işitsel medyaya çok fazla maruz kalmaktadır. Medya okuryazarlığı böylesi bir deryada insanların güvenli bir şekilde gezinebilmesini sağlar. Medyanın dünyayı anlama, yorumlamamızda ve davranışlarımız üzerinde etkisi bulunmaktadır. Bu etkileri fark etmemiz bu etkilerden bağımsız davranmamızı sağlayabilir. Ayrıca medya okuryazarlığı yazılı medyadan

daha fazla maruz kaldığımız görsel medyayı okuyabilmemizi ve günümüz mültimedya dünyasına uyum sağlamamızı kolaylaştırabilir. Medya okuryazarlığı öğretmen ve öğrencilerin bilginin nereden geldiğini, neye hizmet ettiğini anlamalarına ve alternatif görüşlerin nasıl bulunabileceğini öğrenmelerine yardımcı olmaktadır. (Thoman ve Jolls, 2003:9)

Medya okuryazarlığı vatandaşların eleştirel düşünme becerisine sahip, kendini ifade edebilen ve toplumsal hayata katılım gösterebilen vatandaşlar olmasını sağlamaktadır. Gün içerisinde yoğun medya mesajına maruz kalan bireylerin mesajlar arasında eleme yapabilmesini, algı, inanç ve tutumlar üzerine önemli bir etkiye sahip olan medyanın bu etkilerinin farkında olmasını sağlamaktadır. Görsel imajları nasıl okuyacağını öğretmenin yanında toplumda bilginin ve yaşam boyu öğrenmenin öneminin artması nedeniyle bilgiye sahip olma ve bilginin kaynağına ulaşma konusunda bireylerin beceriler kazanmasını kolaylaştırmaktadır.(CML 2003’ ten aktaran Deveci ve Çengelci, 2008:27)

Medya okuryazarlığı ile ilgili becerilerde erişim, analiz, değerlendirmeye ek olarak yaratıcı üretimin de vurgulandığı Avrupa Birliği Komisyonu Avrupa’da Medya Okuryazarlığına Yönelik Güncel Trendler ve Yaklaşımlar Üzerine Çalışmasında bu becerilerin insanların farkındalık, eleştirel düşünme ve problem çözme yetenekleri konusunda kişisel gelişimine katkı sağladığı ifade edilmektedir. Medya okuryazarlığı okuma ve yazmaya dayalı okuryazarlığı, işitsel görsel okuryazarlığı, dijital okuryazarlığı ve bilgi okuryazarlığını içeren ve kapsayan bir yeti olduğu, bunun da ötesinde aktif vatandaşlığın zorunlu bir parçası olduğu, ifade özgürlüğünün ve bilgi edinme hakkının anahtarı, katılımcı demokrasinin ve kültürler arası diyalogun önemli bir parçası olduğu vurgulanmaktadır. (EU, 2014:13-14)

Potter medya okuryazarlığı ile ilgili olarak yapılan tanımları ve çalışmaları incelediğinde şu noktalarda fikir birliğine varıldığını ifade etmektedir. Kitle medyasının negatif etkileri olduğu gibi pozitif etkileri de bulunmaktadır. Medya okuryazarlığının amacı insanların medyanın negatif etkilerinden kendilerini korumalarına yardımcı olmaktır. Kimse medya okuryazarı olarak doğmaz, medyanın kendisinin ve kullandığı mesaj formlarının sürekli değişmesi nedeniyle bireyler de

medya okuryazarlıklarını geliştirmek durumundadırlar. Medya okuryazarlığı çok boyutludur. Medya insanları, kurumları ve toplumları bilişsel, duygusal, psikolojik olarak etkilediği gibi estetik ve etik anlamda da etkileri bulunabilmektedir.(Potter, 2010:681)

a.Medya Okuryazarlığında Farklı Yaklaşımlar

Medyanın kitleler üzerinde yarattığı etkiler ve bu etkilere karşı bireylerin nasıl korunacağı tartışmaların ve araştırmaların konusu olmuştur. Medyanın etkilerine karşı medya okuryazarlığının nasıl olması gerektiği ile ilgili farklı yaklaşımlar mevcuttur. Özellikle daha savunmasız olarak görülen çocuklar ve gençlerin medyanın etkilerinden korunması gerektiğini düşünen korumacı yaklaşım yerini giderek eleştirel düşünme becerilerinin desteklenmesi gerektiğini vurgulayan eleştirel medya okuryazarlığına bırakmaktadır.

Kitle iletişim araştırmaları ile medya okuryazarlığı yaklaşımlarının birbirine paralel ilerlediğini ifade eden İnceoğlu (2016:20) 1930'lar ve 1940'larda Kanadalı araştırmacı Laswell'in hipodermik iğne teorisinin kabul gördüğünü belirtmektedir. Bu teoriye göre insanlar medyanın etkisinde olan savunmasız bireylerdir. Daha sonraları kabul görmeye başlayan kullanımlar ve doyumlar yaklaşımında ise medyanın bireylere etkisinin yerine bireylerin medyaya ne yaptığı, medyayı ne amaçla kullandığı önem kazanmaya başlamıştır. Bu dönemde medya okuryazarlığında insanların medyanın olumsuz etkilerinden korunması gerektiği yaklaşımı ağır basmıştır.

1960'ların ortalarına kadar eğitimin amacının öğrencilere yüksek kültürü öğretmek ve benimsetmek, popüler kültürün yozlaştırıcı etkisinden korumak olduğunu ifade eden Murdock popüler medyanın o dönemde hastalık ya da virüs olarak görüldüğünü söylemektedir. Savunmasız olan çocuklar ve gençler bu zararlı etkilere karşı aşılanmalıdır. Ancak sonrasında popüler medyanın sanatsal bir niteliğinin olabileceği, olması gerektiği fikrinin eleştirmenlerce tartışmaya açılması ve medya üretiminde kullanılan teknolojinin giderek ucuzlamasıyla öğrencilerin kendi kültürel ürünlerini üretebilmeleri ile popüler medyayı dışlayan anlayış değişmeye başlamıştır. (Murdock, 2016:7-9)

Topuz medya okuryazarlığına bakışta iki farklı yaklaşımın olduğunu ifade etmektedir. Birincisi medyanın eğitim ve öğretimde eğitimi tamamlayıcı bir biçimde kullanılması, ikincisi ise medyadaki mesajlara eleştirel bir gözle bakılması gerektiğini öngören haberin kaynağının araştırılmasını, haberlerin karşılaştırılmasını ve haberin ya da mesajın oluşturulmasına etki eden mekanizmaların analiz edilmesini içeren eleştirel okuryazarlıktır. Yaklaşımlardan ilki medya okuryazarlığı eğitimi tarih, coğrafya, edebiyat gibi derslerde gazete, radyo ve televizyonda çıkan haberlerin, programların kullanılarak verilmesine dayanır. İkinci yaklaşımda öğrenci medyayı ve medyanın verdiği mesajları analiz eder ve değerlendirir. (Topuz, 2016:16)

Tornero, medya okuryazarlığında üç tür yönelimin olduğunu belirtmektedir. Bunlar koruyucu yönelim, teşvik edici yönelim ve katılımcı yönelimdir. Medyanın artan gücü ve etkisi ile ortaya çıkan endişeler özellikle daha savunmasız olan çocukların ve gençlerin korunması gerektiğini öne süren görüşler önleyici ve gözetleyici politikaları benimsemektedirler. Teşvik edici yönelim medyanın vatandaşlar için çok büyük fırsatlar sunduğunu ve bunlardan yararlanılabilmesi için vatandaşların medya kullanım becerilerini arttırabilmeleri için teşvik edilmeleri gerektiğini savunur. Korumacı yaklaşımdan daha az savunmacı olan bu görüş medya ile ilişkilerin yapıcı yanlarına vurgu yapmaktadır. Katılımcı yönelim ise iletişim ve diyalog için sosyal üretim ve iletişimin önemli olduğu, bireysel özerklik ve eleştirel düşünmenin kişisel gelişime ve toplumsal refaha ulaşmaya katkıda bulunacağı felsefesinden yola çıkmaktadır. İnternetin yayılmasının da uzlaşımçı demokrasi ve aktif vatandaşlık kavramlarına katkıda bulunacağını savunmaktadır. Korumacı yaklaşım daha muhafazakar ve sınırlayıcı tutumlara yakinken medyanın potansiyeli konusunda şüphecidir. Teşvik edici yaklaşım ise güven verici ve iyimser bir tutuma sahiptir. Katılımcı yaklaşım ise *“kamusal alanın değerine ve vatandaşların tepki verme kapasitesine belirli bir güven felsefesi ile çatışmayı ve tartışmayı kucaklayan otoriter karşıtı, daha diyalektik tarza”* sahiptir. (Tornero ve Varis, 2010:41-43)

ABD’deki medya eğitiminden hareketle medya eğitiminin genel olarak 4 farklı yaklaşıma ayrılabilirliğini savunan Kellner ve Share birinci yaklaşım olarak insanları medyanın yönlendirmesi ve bağımlılığın tehlikelerine karşı korumayı

amaçlayan, medya tüketicilerini pasif konumda gören korumacı yaklaşımı tarif etmektedirler. Bu yaklaşımın medya ile kullanıcı ilişkisini basite indirgeyen, eleştirel pedagojinin güçlendirici etkisini ortadan kaldıran bir yaklaşım olduğu belirtilmektedir. Medya sanatları eğitiminde hakim olan ikinci yaklaşımda öğrencilerin sanat ve estetikle ilgilenirken bir yandan da kendilerini ifade etmek için yaratıcılıklarını ortaya çıkarmaları hedeflenmektedir. Sanat ve medya üretimini eğitime dahil eden bu anlayış öğrenmeyi daha deneyimsel, uygulamalı, yaratıcı ve eğlenceli hale getirme potansiyeli taşımakta ancak bu yaklaşımın eleştirel analiz açısından yetersiz olabildiği ifade edilmektedir. Üçüncü yaklaşım ise okuryazarlık kavramını popüler kültürü ve çoklu ortam biçimlerini kapsayacak şekilde genişletmeye çalışan erişim, analiz, değerlendirme ve iletişim yeterliliklerini içeren bir medya okuryazarlığı yaklaşımıdır. Sonuncusu olan dördüncü yaklaşım olarak eleştirel medya okuryazarlığı ise bu üç modeli kapsayan bilgi okuryazarlığı, dijital okuryazarlık ve basılı okuryazarlık kavramlarının farklı iletişim ortamlarını içerecek şekilde genişletme girişimlerini içermektedir. (2007:60-62)

Medyanın en başından beri insanlar üzerinde olumlu ve olumsuz etkileri olduğuna dair tartışmalar mevcuttur. İkinci Dünya Savaşı sırasında medyanın propaganda aracı olarak kullanılması, daha sonra çocukların üzerindeki etkileri, televizyonun şiddet ilişkisi sorgulanmıştır. (İnal, 2009:83-84)

Medyanın etkisine yönelik endişelerden kaynağını alan üç görüşü Buckingham şu şekilde özetlemektedir: İlk olarak medyanın ahlaki değerleri erozyona uğrattığı düşüncesini paylaşanların bakış açısına değinmektedir. Medyada yer alan şiddet ve cinsel içerikler endişe vericidir ancak Buckingham bu konuda televizyon ve diğer popüler medyanın ahlaki değerlerin bozulmasına etkisi ile ilgili çelişkili sonuçlar ortaya koyan araştırmalar bulunduğunu söylemektedir. İkinci bakış açısı içerikten ziyade televizyon izlemenin aile dinamiklerine etkisi, çocukları hareketsizleştirmesi, zihinsel becerilerini azaltması ve duyarsızlaştırması üzerine yoğunlaşmaktadır. Üçüncüsü Masterman'ın televizyonu tekrarlayan reklamlar ve sundukları yaşam biçimleriyle insanları tüketicilere dönüştürdüğü iddiası ile Buckingham'ın bu düşüncüyü genişletip erkek egemen rolleri ve ırkçı tutumların

tanıtımının yapılarak belirli ideolojilerin sürdürülmesini sağladığı iddialarını içine alan bilinç endüstrisi olarak tanımlanan bakış açısıdır.(Davis, 1992:12)

b.Eleştirel Medya Okuryazarlığı

Bireyleri medyanın etkisine açık ve pasif bir konumda gören ana akım korumacı yaklaşımın yerine günümüzde bireylere eleştirel düşünme becerilerinin kazandırılması gerektiğini öne süren bir yaklaşım savunulmaya başlanmıştır.

Eleştirel medya okuryazarlığında bireylerin medyadan korunması yerine etkin medya kullanıcılarına dönüşmeleri, medya içeriklerini nasıl okuyacaklarını ve kendi içeriklerini nasıl oluşturacaklarını öğrenmeleri amaçlanmaktadır. (Asrak Hasdemir, 2012:26)

Medya okuryazarlığının gerektirdiği önemli becerilerden birinin eleştirel düşünme olduğunu belirten Kurt ve Kürüm eleştirel düşünen bireyin medyayı amaçları doğrultusunda etkili bir biçimde kullanabildiğini ifade etmektedir. Eleştirel düşünen medya okuryazarı birey karşılaştığı medya içeriklerini derinlemesine ele alır, kaynağını sorgular, her türlü bilgiye şüphe ile yaklaşır, diğer kaynaklardan bilginin doğruluğunu ve yanlışlığını teyit eder. (Kurt ve Kürüm, 2010:29)

Başta daha dar anlamda ve korumacı bir biçimde çocukların yüksek kültürü benimsemesini, popüler kültüre eleştirel bakabilmesini ve çocukları medyanın zararlarına karşı bilinçlendirmeyi amaçlayan medya okuryazarlığı giderek beceriden ziyade eleştirel düşünmeye odaklanan bir yapıya kavuşmaktadır. (Livingstone, 2005:235'ten aktaran İnal, 2009:29)

Kellner ve Share eleştirel medya okuryazarlığını “*farklı kitle iletişim biçimlerini, popüler kültürü ve yeni teknolojileri içerecek şekilde genişleten eğitimsel bir yanıt*” olarak tanımlamaktadır.(2007:60)

Silverbalıt'ın (2001) eleştirel medya okuryazarlığını dayandırdığı temelleri İnal şu şekilde aktarmaktadır:

İzler kitlenin medya içeriğine ilişkin bağımsız yargılar geliştirmesini sağlayan eleştirel düşünme becerisi: Medya okuryazarlığı kişinin medyadan aldığı

enformasyona karşı eleştirel bir sorgulamaya gitmesi ve bu içeriklerle belirli bir eleştirel mesafe geliştirmesi gerekir.

Kitle iletişim sürecini anlama: Mesajın üretimi, iletimi ve bağlamının bilinmesi gerekir.

Medyanın birey ve toplum üzerindeki etkisine ilişkin farkındalık: Medyanın hayatımıza, ilişkilerimize ve düşünme biçimimize etkisi muazzamdır. Bu gücün ve etkinin farkında olunması gerekir.

Medya mesajlarını analiz edecek ve tartışacak stratejilerin geliştirilmesi: Medyanın bilinçli tüketicileri olabilmek için medya mesajlarını doğru yorumlayabilecek, medyadan aldığımız enformasyonun kodlarını çözmemizi sağlayacak şifrelere ihtiyacımız vardır. Bu, bizim medya içeriklerini başkalarıyla müzakere etmemizde de genel bir çerçeve sağlayacaktır.

Medya içeriğinin çağımız kültürüne ve kendimize dair anlayış sağlayan bir “metin” olarak farkına varma: Medya ürünleri bizim kendimizi, kültürü, düşünme biçimlerini, değerleri anlamamızı sağlayabilir.

Medya içeriğine dair artan bir sevk, anlayış ve değerlendirmeyi geliştirmesi: Medya okuryazarlığı medya ürünlerinin tamamına karşı çıkmayı değil değerli, nitelikli olanı ve fayda sağlayanı görmeyi ve desteklemeyi içerir.

Medya iletileri açısından etkili ve sorumlu medya mesajları üretme yeteneği: Medya üreticileri kamusal çıkarı gözetken işe yarar programlar üretmeyi sorumlulukları arasında görmelidirler. (aktaran İnal, 2009:92-93)

Eleştirel medya okuryazarlığının argümanları büyük ölçüde eleştirel pedagojiye dayanmaktadır. Eleştirel pedagojinin önde gelen isimlerinden Freire, öğretmenin anlatan özne, öğrencilerin dinleyen nesne olduğu geleneksel eğitimin anlatım hastalığından mustarip olduğunu ifade etmiştir. Gerçeklikten koparılmış içeriklerle doldurulmuş, öğrencilerin anlatılanları mekanik bir biçimde ezberlediği bu eğitim anlayışına *bankacı eğitim* tanımlamasını yapmaktadır. Öğrencilerin boş bir kap olarak görüldüğü, öğretmenin ne kadar doldurursa o kadar iyi bir öğretmen olduğu bir anlayıştır. Öğretmen *yatırımcı*, öğrenciler *yatırım nesneleri* ve eğitim de

yatırımdır. Öğrenciler bilgi koleksiyoncusudur, yaratıcılıktan ve dönüşümden uzaktır. Öğretmen öğretir, her şeyi bilir, düşünür, konuşur, disipline eder, seçer, otoritedir ve eğitim sürecinde özne iken öğrenci tam tersi ders alır, hiçbir şey bilmez, sessizce dinler, disipline edilir, öğretmenin seçimlerini uygular, otoriteye uyar ve nesne konumundadır. (Freire, 2018:57-60)

Medya okuryazarlığında eleştirel yaklaşımda önyargılı, yanlış ve hatalı verilen bilgilerin bulunduğu medya metinlerini bilinçli bir biçimde ele almak ve izlemek, medya okuryazarı olarak daha iyi seçimler yapmak, kendimizin ve başkalarının yararına davranmak gerekmektedir. (Frechette, 2002'den aktaran İnal, 2009:89) Eleştirel medya okuryazarlığında medya üretimi için gereken teknik becerilerin öğretilmesi kullanıcıların kendi alternatif medya kanalları oluşturmalarında önemli bir yere sahip olabilir. Özellikle ana akım medyada yer bulamayan kesimler alternatif medyadan yararlanarak kendilerini ifade etme şansı bulabilirler. (Uysal, 2016:40) Binark eleştirel medya okuryazarlığının yalnızca bireylerin medya metinlerini eleştirel olarak okumalarını değil aynı zamanda üretici olmalarını da gerektirdiğini ifade etmektedir.(Binark, 2013:68)

c.Medya Okuryazarlığı Eğitimi

Çocukların çok erken yaşlarda tanıştığı ve yoğun bir biçimde maruz kaldıkları medyayı doğru okuyabilmeleri, bilinçli seçimler yapabilmeleri için erken yaşlardan itibaren bu konuda eğitim almaları gerektiği kabul görmektedir.

Medya okuryazarlığı eğitiminin dört aşamadan geçtiğini belirten Federov (2008) bu dönemleri 1920'ler-1940'lar başlangıç dönemi, 1950'ler-1960'lar estetiğin baskın olduğu dönem, 1970'ler-1980'ler basın ve film den medyaya geçiş dönemi ve 1990'ler-2000'lerin başı yenilik arayışları dönemi olarak sınıflandırmıştır. (aktaran Erdem, 2018:411)

Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşmaya başlamasıyla birlikte 1920'lerde Avrupa ve ABD'de geleneksel medya araçlarından birer eğitim materyali olarak yararlanılması düşüncesi dile getirilmeye başlanmıştır. Daha sonraki yıllarda medyanın etki alanının ve gücünün kabul edilmesi ile medyanın eğitim materyali olarak kullanılması ve teknik yanlarının öğretilmesinin yanı sıra bireylerin de

medyanın güdümlene, dezenformasyon gibi olumsuz yönlerine karşı bilinçlendirilmeleri, demokratik ve katılımcı özelliklere sahip olmalarını sağlamak amaçlanmıştır. Bu açıdan medya iletişim bilimlerinin yanı sıra eğitim bilimlerinin de ilgi alanına girmiş ve küçük yaşlardan itibaren bireylerin bu konuda eğitilmeleri gerektiği anlayışı benimsenmiştir. (İnal, 2009:15-16)

Allen ve Lee medya eğitiminde şu hususların anlaşılması gerektiğini ifade etmektedirler. İlk olarak öğrenciler medyanın genel olarak özel girişimler ve kar odaklı kurumlar olduğunun farkında olmalıdır. Öğrenciler medyanın temel süreçlerini ve karakterini anlamalıdır. Örneğin haberler gerçekliğin kendisi değildir. Özellikle elektronik ortamda haberler özet ve kabataslak olarak verilmektedir. Öğrencilerin televizyon ve filmlerde sunulanın gerçek dünya olmadığını anlaması ve medyada sunulanların içindeki gerçekliği ayırt edebilmesi gerekmektedir. Medya bireysel tutum ve davranışları etkileme gücüne sahip olmakla birlikte bireylerin sosyal ve kişisel problem yaşamasına sebep olabilmektedir. Medya içeriği onu üreten kişilerce önyargılı, taraflı, çıkarlarına uygun ve daha etkili kılmak için daha dokunaklı bir biçimde hazırlanabilmektedir. Medyadaki reklamlar ürün ve hizmetin satışını amaçlamakta ve zaman zaman etik ihlali ve yanlış yönlendirme yapabilmektedir. Medya ürünlerinin niteliğini arttırmanın en önemli adımlarından biri tüketicinin kararları ve davranışlarıdır. (Allen ve Lee, 2012:78-79)

Medya eğitiminde farklı ülkelerde farklı yaklaşımlar ve farklı yöntemler uygulanmaktadır. Tüzel medya okuryazarlığı eğitiminde iki temel yaklaşım olduğunu belirtmektedir. Bunlardan ilki matematik, Türkçe gibi medya okuryazarlığının başlı başına bir ders olduğu “*müstakil ders yaklaşımı*”dır. İkincisi de mevcut bir dersin içinde çeşitli etkinliklerle dahil edilen “*ilişkilendirme yaklaşımı*”dır. Gelişmiş ülkelerde 1990’lı yıllardan itibaren ilişkilendirme yaklaşımının daha çok tercih edildiği görülmektedir. Kanada, İngiltere ve ABD gibi ülkelerde İngilizce, sosyal bilgiler, vatandaşlık eğitimi ve sağlık gibi derslerde medya okuryazarlığı eğitimi ilişkilendirilerek verilmektedir. Hobbs (1998) medya okuryazarlığı eğitiminin mevcut dersle ilişkilendirme yaklaşımıyla yapılmasına medya okuryazarlığı dersinin amaçlarının mevcut ders amaçları arasında yok olabileceğini ve medya okuryazarlığının ihmal edilmesiyle sonuçlanabileceğini belirterek yaklaşımın

dezavantajlarına dikkat çekmektedir. (aktaran Tüz el, 2013:2) Türkiye’de ilköğretimde seçmeli ders olarak medya okuryazarlığı dersinin müfredata konması müstakil ders yaklaşımının tercih edildiğini göstermektedir. İlişkilendirme yaklaşımının müstakil ders yaklaşımına karşı çıkmamakla beraber branş derslerinde yapılan etkinliklerin bir bağlam çerçevesinde gerçekleştirilmesi ve öğrencilerin tümüne ulaşarak eleştirel bir yaklaşım kazandırabilmesi avantajlarına sahip olduğu savunulmaktadır. (Tüz el, 2013:1-3)

Medya okuryazarlığı eğitimi ile medya çalışmaları derslerinin arasındaki farka dikkat çeken Altun (2009) dünya genelinde bu iki eğitimin farklı şekilde verildiğini, özel bir disiplin olan medya çalışmaları lise düzeyinde ayrı bir ders olarak verilirken medya okuryazarlığının İngilizce, matematik ve sosyal bilgiler gibi derslerle ilişkilendirilerek verildiğini aktarmaktadır. Kanada’da medya okuryazarlığı dil, İngilizce, beden eğitimi, sağlıklı aktif yaşam, yaşam için sağlık, Kanada ve Dünya çalışmaları, aile çalışmaları ve hukuk gibi dersler kapsamında verilmekteyken medya çalışmaları 11. ve 12. sınıflarda seçmeli olarak verilmektedir. ABD’de birçok eyalette ve Fransa’da da medya okuryazarlığı ilköğretimden liseye kadar çeşitli öğretim programları ile ilişkilendirilerek verilmektedir. (Altun, 2009:99-100)

Medya okuryazarlığı eğitimi ile ilgili temel tartışma sorularını ele alan Hobbs bu konuda geniş bir çerçeve sunmuştur. Hobbs’un tartışmaya açtığı ilk temel soru medya okuryazarlığı eğitimi çocukları ve gençleri medyanın olumsuz etkilerinden korumayı amaçlamalı mıdır, sorusudur. Medyanın gençlik üzerindeki olumsuz etkisini azaltmak gerektiğini savunan korumacı anlayışa karşı; bu anlayışın medyanın olumsuz özelliklerine odaklanarak gençlerin medya ile duygusal ilişki içerisinde olduğunu gözden kaçırabileceğimizi ve bu korumacı anlayışın öğrencinin sessizce dinleyip not aldığı pasif bir öğretim sürecine sebep olabileceğini, öğrencilerin şüphe ve analize sevk edilmesi gerektiğini savunan Buckingham, Masterman ve Williams’ın görüşlerini ortaya koymaktadır. (Hobbs,1998:18-19)

İkinci tartışma konusu, *medya üretimi medya okuryazarlığı eğitiminin temel bir özelliği olmalı mıdır*, sorusu üzerinedir. Burada Hobbs bazı eğitimcilerin öğrencilerin medya okur yazarı olabilmesi için fotoğraf çekmek, metin yazmak,

hikaye kurgulamak, internet sitelerini tasarlamak gibi faaliyetlerini yapabilmeleri gerektiğini ancak bu şekilde medyanın eleştirel tüketicileri olabilecekleri görüşlerine yer verir. Fakat okullardaki kısıtlılıklar ve koşullar uygulamaların etkin bir şekilde gerçekleşmesinin önüne geçebilmektedir. Hobbs'un değindiği üçüncü soru, *medya okuryazarlığının popüler kültür metinlerine odaklanması gerekip gerekmediği* ile ilgilidir. Burada özellikle ilk ve orta dereceli okullarda popüler kültür ürünlerinin medya okuryazarlığı eğitiminde kullanılmasının bir takım problemlere yol açabileceğini savunan eğitimcilerle birlikte gün içerisinde kitle iletişim araçlarında binlerce reklam ve filme maruz kalan öğrencilerin bu metinleri analiz etme becerisine sahip olabilmesi için popüler kültür ürünlerinin eğitimde yer alması gerektiğini düşünen eğitimcilerin görüşlerine yer vermektedir. (20-21)

Medya okuryazarlığının doğrudan bir politik ve ideolojik gündemi olmalı mı sorusunu Hobbs eğitimcilerin bu konudaki görüşlerini vererek tartışmaktadır. Bazı eğitimciler medya okuryazarlığı eğitiminde medyanın üretimine yönelik devlet okullarındaki katı uygulamaları değiştirmek, alternatif medyanın desteklenmesi, okullardaki ticari sponsorluklar vasıtaıyla olan medya kullanımının önüne geçilmesi gibi politik amaçlara ulaşmada medya okuryazarlığının önemine vurgu yapmışlardır. Bir diğer grup eğitimci ise ırkçılık, cinsiyetçilik, şiddet gibi konulara dikkat çekerek eğitimin toplumsal değişime katkıda bulunabileceğini savunmaktadır. (22-23) Bir diğer tartışma sorusu *medya okuryazarlığı okul temelli ilk ve orta öğretim ortamlarına odaklanmalı mıdır* sorusudur. Hobbs, medya okuryazarlığı ile ilgili çalışmalarda okulun rolüne çok az değinildiğini belirterek okulların fonksiyonun yanında Amerika'daki okul dışında yaz kampları, okul sonrası programlar, çeşitli topluluk ve cemiyetlerin verdiği programların ve ana baba rehberliğinin öneminden söz etmektedir. (23-24)

Ayrıca Hobbs medya okuryazarlığının ayrı bir ders olarak mı yoksa mevcut derslerde konuların içerisine yerleştirilmesi vasıtasıyla mı öğretilmesi konusunda her iki yöntemin avantaj ve kısıtlılığını şu şekilde dile getirmektedir. Edebiyat, tarih ve fen bilimleri gibi mevcut dersler içerisinde medya içeriklerinin kullanılması öğrencilere disiplinler ve konular arasındaki bağlantıları değerlendirmek için çok boyutlu fırsatlar sunabilmektedir. Ancak Hobbs bu şekilde öğretim sürecinin bu tarz

bir çalışma konusunda yetkin olmayan bir eğitimci tarafından yürütülmesi halinde medya analizi ve üretiminin yüzeysel ve ikinci planda olma riski taşıyacağını belirtmiştir. (25)

Son olarak medya okuryazarlığı girişimcileri medya kuruluşları tarafından maddi olarak desteklenmeli mi, sorusuna Amerika, İngiltere ve Kanada'dan örneklerle bu durumu tartışmaktadır. Bu girişimcilerin öğretmen, anne baba ve öğrencilere bu konuda katkılarına yer verirken bir yandan da bu katkıları sağlayan medya kuruluşlarının desteğe ve materyale ihtiyaç duyan eğitimcileri kullanarak medya okuryazarlığı eğitimini kendileri şekillendirip medya eleştirisinin rahatsız etmeyecek tonda ve yönde olmasını belirleyebileceklerini dile getirmektedirler.(26)

8.Yeni Medya Okuryazarlığı

Okuryazarlık kavramı klasik okuryazarlıktan (okuma ve yazma) görsel-işitsel okuryazarlığa(elektronik medya vb) dijital okuryazarlığa(dijital medya ile ilgili), bilgi okuryazarlığına ve yeni medya okuryazarlığına (web 2.0 ve internet ile ilgili) doğru gelişmiştir.(Lin, Li,Deng, Lee, 2013:161; Chen, Wu, Wang, 2011:84)

Medya okuryazarlığı kavramı dijital teknolojilerin gelişmesi ve hayatımızda önemli bir yere gelmesi sonucu dijital medya okuryazarlığı ya da yeni medya okuryazarlığı kavramına dönüşmüştür. Medya okuryazarlığı üzerine çalışmalar yürüten Sonia Livingstone bilgi iletişim teknolojilerindeki büyük değişiklikler sonucunda bilgisayar okuryazarlığı, internet okuryazarlığı gibi yeni okuryazarlık türlerinin gündeme geldiğini belirtmektedir. (Livingstone, 2004:3)

Yeni medya teknolojilerinin ortaya çıkmasıyla birlikte toplumda yeni medyaya yönelik kaygıların oluşmaya başladığını ifade eden Lin ve arkadaşları medya okuryazarlığının yeni medya okuryazarlığına doğru evrilme eğilimine girdiğini belirtmektedir. Medya okuryazarlığı ve yeni medya okuryazarlığı arasında amaç ve medyaya yaklaşım bakımından benzerlikler bulunmaktadır. Ayrıca medya okuryazarlığında aşırı korumacı yaklaşımdan uzaklaşma konusunda kat edilen mesafe ve medyanın sosyo-kültürel etkisinin kabul edilmesi yeni medya okuryazarlığının daha sağlam bir zemine oturmasını sağlamıştır.(Lin vd.,2013:161)

Yeni medya okuryazarlığı öz itibariyle medya okuryazarlığı ile aynıdır. Yeni medyanın ortamı, araçları ve çevrimiçi ortamın getirdiği farklı olanak ve riskler konusunda bu iki kavramın arasında farklılıklar bulunsada eleştirel düşünme ve analiz etme becerileri konusunda benzeşmektedirler. (Karaduman, 2019:687) Sezen yeni medya okuryazarlığının geleneksel ve dijital medyanın ortaya çıkan yeni biçimlerini içeren okuryazarlıkları da içine alarak okuryazarlık kavramının kapsamını genişlettiğini vurgulamaktadır. (Sezen, 2011:262)

Altıntop ve arkadaşları yeni medya okuryazarlığı kavramındaki yeni ifadesinin gerekliliğini yeni bir kültür içerisinde olmamıza dayandırmaktadır. Bu bağlamda yeni medya okuryazarlığı yeni medyada iletilen mesajları “*alımlama, çözümleme ve yeniden üretme becerilerinin*” kazanılması, yeni medya araçlarını kullanmak ve üretim yapabilmek olarak tanımlanabilir. (Altıntop, Bak ve Bak, 2020:419)

Yeni medya okuryazarlığını Binark “*yeni medya ortamlarının, özellikle sosyal medyanın, risklerin farkında olmak, bilinçli/farkında kullanmak, olanakları arttırmak; sadece tüketici değil, yeni medya ara yüzeyinde üre-tüketici olabilmektir.*” şeklinde tanımlamaktadır. (Binark 2012’den aktaran Binark 2013:69)

Jenkins’e göre yeni medya okuryazarlığı teknolojiye erişim ve kullanım yeterliliklerinin ötesinde kullanıcıların dijital ortamlarda katılımlarıyla katılımcı kültürü besledikleri sosyal ve kültürel yeterliliklerdir. (Literat, 2014:16)

Livingstone, Aufderheide’nin medya okuryazarlığının tanımı için kullandığı erişim, analiz, değerlendirme ve içerik üretme becerilerinin her birinin diğerini etkin bir öğrenme sürecinin parçası olarak desteklediğini belirtmektedir. Ayrıca içerik oluşturmayı öğrenmenin başkaları tarafından üretilenlerin analizine yardımcı olacağını, analiz ve değerlendirme becerilerinin internetin yeni kullanım biçimlerini ortaya çıkaracağını belirtmektedir.(Livingstone, 2004:5) Bu becerilerden erişimle ilgili olarak Livingstone araştırmaların da gösterdiği gibi erişimin tek seferlik bir donanım tedariki olmadığını, dinamik ve sosyal bir süreç olduğunu belirtmektedir. Basılı medyada erişim engelleri ile ilgili tartışmalar uzun süredir devam ederken yeni medyada erişimle ilgili olarak dijital bölünme tartışmaları gündeme gelmiştir. Ancak

medyaya katılımda eşitlik sorunları problemin erişim boyutuna indirgenmemelidir. Az sayıda insanın üretim ve dağıtım sistemlerine erişiminin olduğu üretilen ve dağıtılan içeriğin kültürel kalite, ideoloji, piyasa baskısı ve profesyonel üretim değerleri gibi pek çok filtreden geçerek tüketiciye ulaştığı döneme göre bol miktarda bilgi ve hizmetin bulunduğu yeni medya ortamında içeriği değerlendirmek önemli bir beceridir. Miadını doldurmuş, önyargılı veya istismarcı kaynakları ayırt edemeyen çok sayıda bilginin içinde boğulan bir web kullanıcısı eleştirel bir değerlendirme yapamayacaktır. Üretim boyutu ile ilgili olarak Livingstone basılı medyada sıradan kullanıcılar alıcı olarak konumlandırılırken kullanımı kolay yazılım ve uygulamalar, dijital kameralar, hâlihazırda birçoğunun e-posta, sohbet ve oyunların kullanımı gibi karmaşık okuryazarlık becerilerine sahip kullanıcıların içerik üretimini çok daha fazla kolaylaştırmakta olduğuna değinmiştir. (Livingstone, 2004;6-8)

Arslan yeni medya okuryazarı olmanın “ *internette mahremiyet ve kişisel verilerin korunması, ağ tarafsızlığı/ifade özgürlüğü, yeni medya hukuku (kullanıcıların hak ve sorumlulukları), bilgi kirliliğinin önlenmesi, bilginin yönetilebilmesi, 5651 sayılı yasanın içeriği, dijital oyunların güvenilirliği, yeni medyanın sahiplik yapısı, yeni medyanın dili ve kavramları, veri hakkında hayati ve temel bilgilere sahip olmayı*” gerektirdiğini vurgulamıştır. (2015:42)

Yeni medya okuryazarlığı alanında önde gelen çalışmalardan biri Chen, Wu ve Weng’in oluşturdukları işlevsel ve eleştirel medya okuryazarlığı ile tüketici ve üre-tüketici olmak üzere dört boyuta sahip olan çerçevedir. (2011:85)

<i>Eleştirel medya okuryazarlığı</i>	<i>Medya içeriğini bağlamsal ve sosyal düzeyde analiz edebilme ve değerlendirebilme</i> <i>Medya içeriğinde gömülü sosyal anlamları, etkilerini eleştirme ve sentez yapabilme</i>	<i>Medya içeriklerini üretebilme ve sosyal etkilerini anlayabilme</i> <i>Zengin medya ortamlarına katılabilme</i>
<i>İşlevsel medya okuryazarlığı</i>	<i>Medya içeriklerine metin düzeyinde erişebilme ve içerikleri anlayabilme</i>	<i>Teknolojiyi medya içeriklerini yaratmak için kullanabilme</i>
	<i>Tüketici medya okuryazarlığı</i>	<i>Üre-tüketici medya okuryazarlığı</i>

Tablo 2.1. Yeni medya okuryazarlığı çerçevesi (Chen vd, 2011:85)

Toffler tarafından kullanılan prosumer (üre-tüketici) kavramı medya içeriklerini tüketmekle beraber aynı zamanda üretebilen kullanıcıları tanımlamaktadır. Üre-tüketici medya okuryazarlığının iki yönü bulunmaktadır. Medya içeriği üretmek ve medya kullanımlarına katılmak. Buna örnek olarak bir öğrencinin video oluşturması ve youtube kanalına yüklemesi verilebilir. (Chen vd, 2011:85-86) Web 2.0 ortamının sağladığı olanaklar ile kullanıcıların programlama dili ya da yazılım bilgisi gerekmeden içerik üretebilmeleri, içerik üzerinde düzenleme yapabilmeleri ve paylaşabilmeleri mümkün hale gelmiştir. (Odabaşı, Günüş, Tımar, Ersoy, Som, Dönmez, Akçay, Erol, 2012:94)

Chen ve arkadaşları medya okuryazarlığının yalnızca bireyler tarafından üretilen tarafsız teknik becerilerden oluşmadığını, sosyal ve kültürel arka planın bulunduğunu, eleştirel yönünün önemli olduğunu ortaya koyan araştırmalardan söz etmektedirler. İşlevsel medya okuryazarlığı medya içeriklerine erişimi, içerikleri anlayabilmeyi ve üretebilmeyi içermekle beraber kullanıcının aktif bir biçimde bu ortamda yer alabilmesi için gereken teknik becerilere sahip olmasını gerektirir.

Eleştirel medya okuryazarlığı ise medyayı analiz etme, değerlendirme, medya içeriklerinin sosyal, kültürel, politik bağlamlarını kavrayabilmeyi içermektedir. (Chen vd, 2011:86)

Bu çerçeveden hareketle Chen ve arkadaşları kullanıcıları dört gruba ayırmaktadır.

İşlevsel medya tüketicisi: Medya içeriğine erişebilen ve medya mesajlarını anlayabilen kullanıcıdır.

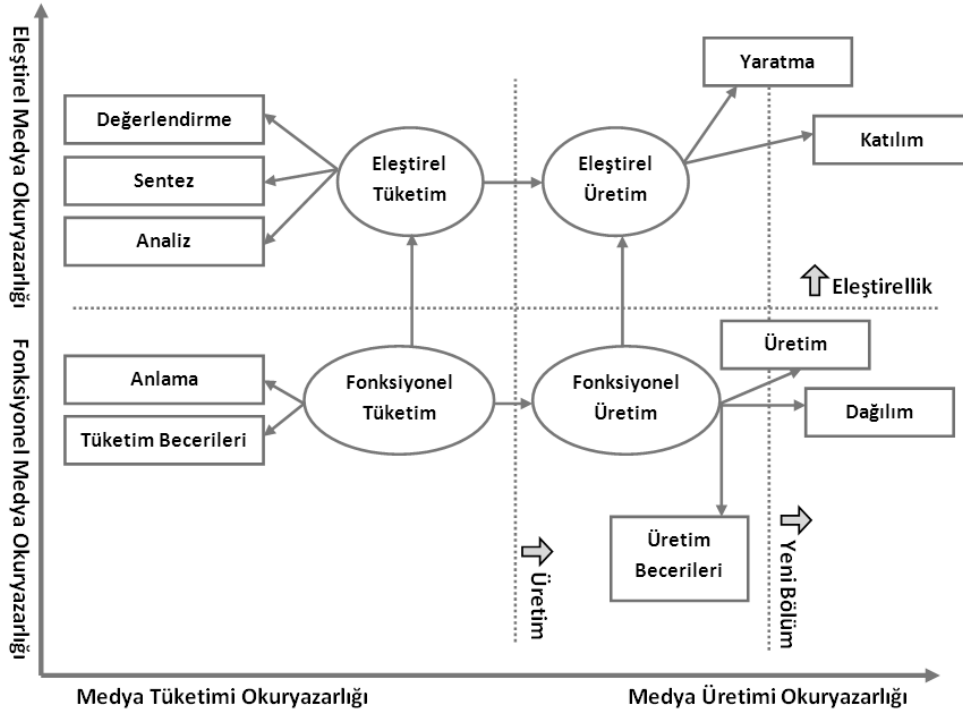
Eleştirel medya tüketicisi: Medya içeriklerinin kültürel, sosyal, politik bağlamını anlayabilen, metinlerdeki gömülü sosyal, ideolojik mesajları ve mevcut amacı algılayabilen, eleştirel pozisyon alabilen kullanıcıdır.

İşlevsel üre-tüketici: Medya içeriği üretebilen (blog yazma vb.) ve medya ortamlarına katılabilen kullanıcıdır.

Eleştirel üre-tüketici: Medyanın inşası, medya yayını ve medyaya katılımındaki konumunu anlar.

Yeni medya ortamında kullanıcıların bu dört boyutta sözü edilen özellikleri taşınması gerektiği belirtilmektedir. 21. yüzyılın bilgi toplumuna aktif bir şekilde katılabilmeleri için kullanıcıların özellikle eleştirel birer tüketici olmaları gerektiği ifade edilmektedir. (Chen,2011:86)

Chen ve arkadaşlarının 4 tipte kategorileştirdiği yeni medya okuryazarlığı çerçevesinin geliştirilmesi gerektiğini savunan Lin ve arkadaşları (2013) bu çerçeveyi detaylandırarak güncellemişlerdir.

Şekil 2.2. Yeni medya okuryazarlığı çerçevesi (Lin vd., 2013'ten aktaran Barut ve Koç, 2016)

Lin vd, Chen vd.'nin çalışmaları için, kullanılan anahtar kavramlarının sınırlarının muğlaklığı ve web 1.0 ile web 2.0 arasında bir ayrıma gitmediği eleştirisinde bulunmaktadır. Eleştirel, işlevsel, tüketici ve üre-tüketici tanımlamalarını kabul etmekle birlikte bunların altında 10 ayrı gösterge belirlemekte ve web 1.0 ile web 2.0 ayrımını kullanmaktadırlar. Bunlar işlevsel tüketim kategorisi altında tüketim becerileri ve anlama; eleştirel tüketim kategorisi altında analiz, sentez ve değerlendirme becerileri; işlevsel üre-tüketim kategorisi altında üre-tüketim becerileri, dağıtım, üretim; eleştirel üre-tüketim kategorisinde ise katılım ve yaratma becerileri yer almaktadır. Ayrıca web 1.0 ve web 2.0 teknolojilerinin özellikleri dikkate alınarak dağıtım ve katılım web 2.0'ın üretim ve yaratma ise hem web 1.0 hem de web 2.0 kavramlarının kapsamı içine alınarak yeni bir ayrıma gidilmiştir. Kısaca bu göstergelerin ne anlam ifade ettiğine değinecek olursak:

Tüketme becerisi: Kullanıcının medya araçlarının nasıl çalıştığını bilmesi ve kullanabilmesidir. Bilgisayar kullanabilme, internete girebilme gibi.

Anlama: Medya içeriğini anlayabilmektir. Başkalarının yayımladığı fikirleri yakalayabilme, ifade ve kısa formları yorumlayabilme gibi becerileri içerir.

Analiz: Medya mesajlarının çözümlemesini yapabilme, medya mesajlarının kurgulandığını, tarafsız bir biçimde oluşturulmadığını bilme, göstergeleri anlayabilmeyi içermektedir.

Sentez: Medya içeriklerinin akıl süzgecinden geçirilerek yeniden düzenlenmesi ve yeniden oluşturulması anlamına gelir. Kullanıcıların bir haberi birden fazla kaynaktan araştırarak karşılaştırma yapması senteze örnek olarak verilebilir.

Değerlendirme: Medya içeriklerinin doğruluğunun ve güvenilirliğinin sorgulanması ve bir karara varılması. Bir ürünün fiyatını çeşitli sitelerden karşılaştırmak sentez, hangi siteden alacağına karar vermek değerlendirme eylemidir.

Üre-tüketim becerisi: Medya içeriklerini üretmeyi, yaratmayı mümkün kılan becerilerdir. Yazılım kullanma, çevrimiçi medya mecralarında hesap açma gibi bu becerilere örnektir.

Dağıtım: Eldeki bilgileri yaymayı ifade etmektedir. Medya mesajlarını beğenme, paylaşma, ürün ve hizmeti oylama gibi eylemleri içerir.

Üretim: Medya içeriklerini çoğaltma ve farklı türdeki medyayı karıştırmadır. Basılı medyanın taranması, ses ve görüntünün karıştırılarak video oluşturulması vb.

Katılım: Bireylerin etkileşimsel ve eleştirel olarak katılım gösterebilmesidir. Bireyler özellikle bazı platformlarda (facebook vb.) karşılıklı olarak ortak fikirler inşa ederek katılımcı kültüre katkıda bulunurlar.

Yaratıcılık: Medya içeriklerinde gömülü olan sosyo kültürel değerler ve ideolojik konuları anlama ve eleştirel bir biçimde medya mesajları üretmeyi ifade etmektedir. Eleştirel olarak bir blog sayfası oluşturma gibi. (Lin vd., 2013;163-166)

Yeni medya okuryazarlığı başlığı altında değerlendirilecek bir diğer çalışma Hobbs'un dijital ve medya okuryazarlığının temel yeterliliklerinden söz ettiği çalışmasıdır.

<i>Erişim: Medya ve teknoloji araçlarını ustaca bulmak ve kullanmak, diğerkleri ile uygun ve ilgili bilgileri paylaşmak</i>
<i>Analiz ve Değerlendirme: Mesajların olası etki ve sonuçlarını göz önünde bulundururken mesajları anlama ve mesaj kalitesini, doğruluğunu, güvenilirliğini ve bakış açısını analiz etmek için mesajlar ve eleştirel düşünmeyi kullanma</i>
<i>Üretim: Amaç, izleyici ve kompozisyon tekniklerinin farkında olarak kendini ifade etmede yaratıcılığı ve özgüveni kullanarak içerik üretme ve oluşturma</i>
<i>Yansıtma: Sosyal sorumluluk ve etik ilkeleri kişinin kendi kimliğine, yaşam deneyimine, iletişim davranışına uygulama</i>
<i>Eylem: Aile, işyeri ve toplumdaki sorunları çözmek ve paylaşmak için bireysel ve işbirliği içinde çalışmak, bilgiyi paylaşmak ve yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeylerde bir topluluğun üyesi olarak katılmak</i>

Tablo 2.2. Dijital ve Medya Okuryazarlığının Temel Yeterlilikleri (Hobbs 2010:19)

Hobbs korumacı ve yetkilendirmeci yaklaşımın birbirine muhalefet görüşler olması gerekmediğini, madalyonun iki yüzü olduklarını savunmakta ve internetin dönüştürücü sosyal potansiyelini ele almak için hem koruma hem de yetkilendirme gerektiğini söylemektedir. Çocuklar ve ergenler sanal ortamda pornografi, cinsel içerikli mesajlaşma, siber zorbalık gibi sorunlarla karşılaşabiliyorlar. Çocukları korumak ve güçlendirmek için öncelikle okuryazarlık kavramının anlamının genişlediği göz önünde bulundurulmalıdır. Okuryazarlık topluma katılım için sembollerin anlamlarının paylaşılması yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Mesajı anlamak, analiz etmek ve yeni fikirleri yorumlayacak bilgi birikimine sahip olmayı gerektirmektedir. Bilgiye erişimin çok hızlı ve kolay olduğu dijital ortamda insanların daha güvenilir ve nitelikli içeriklere erişme becerilerinin arttırılması gerekmektedir. Çocuklar da yetişkinler de karşılaştıkları içeriklerin güvenilirliğini nadiren sorgulamaktadırlar ve özellikle çocuklar bu konuda daha savunmasızdırlar. Bilgi verme ile ikna etme amacının bulanıklaştığı ve çok sayıda bilginin dolaşımında olduğu bir mecrada içeriğin güvenilirliğini anlamak için şu üç soru sorulabilir. İçeriğin yazarı kim, bu mesajın amacı nedir ve bu mesaj nasıl oluşturuldu? Bunun yanında medya mesajlarının niteliğine dikkat etmek için bireylerin öz farkındalığa sahip olmaları, insanların algısal ve bilişsel süreçleri ile ilgili bilgi sahibi olmaları gerekmektedir. İnsanlar genel itibariyle mevcut düşünce ve inançları ile örtüşenleri

güvenilir bulma, çelişen mesajları ise güvenilir bulmama eğiliminde olduğu görülmektedir. (Hobbs, 2010:30-33)

Yeni medya okuryazarlığı alanında çalışan bir diğer araştırmacı Jenkins'tir. Katılımcı kültürün okuryazarlığın odağını bireysellikten toplumsallığa taşıdığını belirten Jenkins gençlerin bu yeni medya ortamında kullanabilecekleri sosyo-kültürel ve iletişim becerilerini geliştirmeleri için okul ve okul dışı programların yeni medya okuryazarlığına önem vermesi gerektiğini söyler. Yeni medya ortamında ihtiyaç duyulan yetenekler geleneksel okuryazarlığın yanı sıra sınıfta öğrenilen teknik, araştırma ve eleştirel düşünmeyi içerir. Yeni medya okuryazarlığının gerektirdiği yetenekleri Jenkins şu şekilde sıralamaktadır:

Oyun: Bir sorunu çözme şekli olarak çevresel deney yapabilme kapasitesi

Performans: Doğaçlama ve keşfetme amaçlı alternatif kimlikleri benimseme yeteneği

Simülasyon: Yorum yapma ve gerçek dünya süreçlerini model alan dinamikler inşa etme yeteneği

Benimseme: Medya içeriğini anlamlı bir biçimde örnekleme ve yeniden düzenleme yeteneği

Çoklu görev: Ortamı tarama ve odağını ince ayrıntılara kaydırabilme yeteneği

Dağıtılmış biliş: Zihinsel kapasiteleri genişleten araçlarla etkileşime girme yeteneği

Kolektif zeka: Bilgiyi tek bir yerde toplama ve başkalarıyla notları ortak hedefler doğrultusunda karşılaştırma yeteneği

Yargı: Kaynakların güvenilirliğini ve doğruluğunu sorgulama yeteneği

Medya gezintisi: Olayların ve bilgilerin akışını birden çok modda takip etme yeteneği

Ağ oluşturma: Bilgiyi araştırma, sentezleme ve yayma yeteneği

Müzakere: Farklı topluluklar arasında gezinme, farklı bakış açılarını ayırt etme, kavrama ve saygı duyma yeteneği. (Jenkins, 2009:4)

9.Dünyada Medya Okuryazarlığı

Dünyada medya okuryazarlığının tarihi 1930'lı yıllara kadar gitmektedir. 1933'te Leavis ve Thomson, öğrencilere popüler kültür ve yüksek kültürün farkını öğretmek için medya okuryazarlığı eğitimi verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu dönemde popüler kültürün yükselişine karşı öğrencilere yüksek kültürü benimsetmeyi amaçlayan korumacı bir yaklaşım söz konusudur. (Lin vd. 2013:161)

Avrupa Birliğini oluşturan ülkelerden Almanya, Fransa, Finlandiya gibi ülkelerin medya okuryazarlığı ile ilgili çalışmaları 21. yy'ın ortalarına kadar giderken esas itibariyle 2000 yılı sonrasında bu alandaki çalışmalar yoğunluk kazanmıştır. (Altun, 2011:60) Bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişimi ile temellenen giderek bilgi toplumu haline gelen Avrupa'nın geleceği ile ilgili kararların alındığı Lizbon Zirvesi 2000 yılında yapılmıştır. Zirvede alınan kararlar arasında kültürel ve dilsel çoğulluğun korunması ve insana yatırım ilkesi bulunmaktadır. (Pekman, 2016:42) Daha sonraki yıllarda telekomünikasyon pazarının liberalleşmesi, internet erişiminin artması ve kullanım ücretlerinin azalması, öğretmen ve öğrencilerin internet kullanım becerilerinin artırılması, kamu hizmetlerinin internet üzerinden erişiminin sağlanması gibi hedefler belirlenmiştir. (Başaran'dan aktaran Pekman, 2016:43)

2004 yılında AB Lizbon stratejisini değerlendirmek üzere bir kurul kurulmuş ve kurul raporunda istenilen hedeflerin gerçekleştirilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Bunun üzerine büyüme ve istihdama odaklanan yeni bir strateji benimsenme kararı alınmış "Yeni Lizbon Stratejisi" olarak bilinen Büyüme ve İstihdam İçin Birlikte Çalışma: Lizbon Stratejisi için yeni bir başlangıç planı ve ardından i2010 Büyüme ve İstihdam için Avrupa Enformasyon Toplumu girişimi kabul edilmiştir. Girişimin adının başındaki i enformasyon (information), sosyal bütünleşme (inclusion) ve Ar-Ge yatırımlarını (innovation investment) temsil etmektedir.(Akkor Gül, 2013:21)

AB Parlamentosu tarafından 2006 yılında akademisyen ve medya uzmanlarından oluşan Medya Okuryazarlığı Uzman Grubu oluşturulmuştur. Medya okuryazarlığının amaçlarını belirlemek, eğilimleri analiz etmek ve bu alandaki iyi uygulamaları gündeme getirmek, desteklemek ve önerilerde bulunmak amacıyla kurulan grup “Halka Danışma” ve Avrupa’da Medya Okuryazarlığı ile İlgili Güncel Eğilim ve Yaklaşımlar” isimli iki çalışma yürütmüştür. Halka Danışma çalışmasında çeşitli ülkelerden görüşler alınmış, mevcut medya okuryazarlığı yaklaşımları incelenmiş ve bunlardan hareketle medya okuryazarlığı tanımlaması yapılmıştır. İkinci çalışmada da Avrupa’da medya okuryazarlığının gelişmesine katkıda bulunacak uygulamaların planlaması yapılmış, eğilimleri, eksiklikleri kapsayacak şekilde bir çerçeve çizilmiştir. (Altun, 2011:61)

1970’lerden bu yana medya okuryazarlığının önemine dikkat çeken UNESCO, 1977 yılında Batı Avrupa, İskandinavya, Sovyetler Birliği ve ABD gibi çeşitli uluslararası organizasyonların medya okuryazarlığı durumlarıyla ilgili bilgilerin yer aldığı “Eğitimde Medya Çalışmaları” adlı çalışmayı yayınlamıştır. Yine 1978 yılında Fin medya uzmanı Sirkka Minkinen tarafından ‘Kitle İletişimine Yönelik Genel Bir Program” adlı yayın çıkarılmıştır. Unesco 1980’lerin başından itibaren dünyanın pek çok ülkesinde bu konuda çeşitli sempozyum ve konferanslar düzenlemesinin yanı sıra araştırmalar, kitaplar, makaleler de yayınlamıştır. (Altun, 2011:191)

Avrupa Birliği Komisyonu’nun çalışmasında Unesco’nun medya eğitimi resmileştirmesinin dört aşamasından söz edilmektedir. Birinci aşama, medyanın eğitim üzerindeki etkisine dikkat çeken 1982 yılında yayınlanan Grunwald Medya Eğitimi Bildirisi olarak kabul edilir. (EU, 2014:11) Bu bildiride medya eğitimi konusunda yetkililere şu şekilde çağrıda bulunulmuştur:

1. Elektronik ve basılı medya kullanıcıları arasında eleştirel farkındalığın gelişmesini sağlayacak bilgi, beceri ve tutumları geliştirmek için okul öncesinden üniversiteye ve yetişkin eğitime dek, geniş medya eğitim programlarını başlatmanın ve desteklemenin gerekliliğinin altı çizilmiştir. Bu programların medya

ürünlerinin analizini, yaratıcı ifade araçları olarak medyanın kullanımını, erişilen medya kanallarına katılımı ve etkili kullanımını içermesi gerekmektedir.

2. Öğretmenler ve araçlar için, onların hem bilgilerini hem de medyaya ilişkin kavrayışların, uygun öğretim teknikleriyle artıracak eğitim kursları geliştirmek gerekmektedir.

3. Psikoloji, sosyoloji ve iletişim bilimleri gibi alanlardan medya eğitimi için yararlı olabilecek etkinlikleri desteklemek ve bu araştırmaları canlandırmak,

4. Medya eğitimi alanında uluslararası işbirliğini cesaretlendirmeyi amaçlayan ve Unesco'nun öngördüğü ya da kararlaştırdığı eylemleri desteklemeye ve güçlendirmeye ihtiyaç duyulmaktadır. (Unesco, 1982).

İkinci aşama olarak görülen Toulous Konferansı 1990 yılında gerçekleşmiş ve bu konferansta alanın daha geniş tanımı yapılmıştır. Daha sonra 1999 yılında Viyana'da yapılan konferansta dijital gelişmeler ve bu yeni iletişim ortamında medya eğitimine yeni bir bakışla bakmak amaçlanmıştır. Medya eğitiminin üçüncü aşaması olarak görülen bu konferanstan çıkan sonuç; medya eğitiminin yazılı, sesli ve görsel tüm teknolojik ürünleri içeren medyayı kapsadığı, insanların içinde yaşadıkları toplumda kullanılan medyayı anlama ve diğerleriyle iletişim kurmak için medyayı kullanma becerilerine sahip olmalarının sağlanması gerektiğidir. Ayrıca insanların *“medya metinlerini analiz etme, eleştirel düşünme, ve oluşturma; medya metinlerinin kaynaklarını politik, sosyal, ticari ve/veya kültürel özelliklerini saptayabilme; medya tarafından sunulan mesajları ve değerleri yorumlama; ulaşmak istedikleri kitleye mesajlarını ve hikayelerini iletmek için doğru medyayı seçmek; mesajı alırken veya üretirken medyaya erişebilmek”* gibi becerilerin kazanılmasında rol oynamalıdır. Son olarak 2002'de Seville'de gerçekleşen toplantıda da araştırma, eğitim, okullar, STK'lar, özel işletmeler ve kamu kurumları arasında işbirliği gibi konularda aktif şekilde eyleme geçilmesi gerektiği vurgulanmıştır.(EU, 2014:11-12)

Medya okuryazarlığından ziyade medya eğitimi ifadesini kullanan Unesco sempozyumlarında ve yayınlarında halkın medyaya eleştirel bakabilmesinin önemine vurgu yaparak halkın bu konudaki yeterliliklerinin geliştirilmesi gerektiği dile getirilmiştir. (Altun, 2011:87) Unesco'nun medya okuryazarlığı konusunda

düzenlediği sempozyum ve seminerlerde iletişim ve medyanın günümüz toplumları için çok önemli işlevleri yerine getirdiği, vatandaşların aktif olarak katılım sağlamasının demokratik toplumlarda önemli bir önkoşul olduğu belirtilmiştir. Ayrıca çocukların ve gençlerin medyanın kötü etkilerine karşı korunması gerektiği anlayışının yerini giderek medyaya eleştirel bakabilme yetkinliğinin kazanılması gerektiği anlayışı almıştır. (Altun;2011;90)

Avrupa Parlamentosu ve Konseyi tavsiye kararlarında medya okuryazarlığına yer verilirken çocuk, genç, ebeveyn ve öğretmenlere yönelik çeşitli çalışmalar yürütülmüştür. AB girişimi olan ırkçılık, şiddet gibi içeriklerle mücadelede öğrenci, ebeveyn ve öğretmenlerin bilinçlendirilmesine yönelik olarak geliştirilen Güvenli İnternet Artı Programı bunlardan biridir. 15-25 yaş grubuna yönelik bilgi ve iletişim teknolojilerinin etkili bir biçimde kullanımına yönelik projelere destek veren YOUTH programı, okullarda eleştirel medya okuryazarlığı projelerine destek veren MINEVRA girişimi, AB'nin Enformasyon Toplumu ve Medya Genel Müdürlüğü çatısı dışında hizmetler veren çeşitli girişim ve programlardır. (Pekman, 2016:44-45)

ABD'de 1960'ların ortalarından 1970'lerin ortalarına kadar medya eğitimi üzerine çeşitli projeler yürütülmüştür. Bu projeler genellikle çocukları medyanın olumsuz etkisinden korumayı amaçlamaktadır. 1980'li yıllarda kesintiye uğrayan medya okuryazarlığı eğitimi 1990'larda kitle medyasının etkisinin artmasıyla birlikte tekrar ilgi görmeye başlamıştır. 2002 yılında Beyaz Saray medya okuryazarlığını destekleyen bildiri yayınlamış ancak sonraki dönemde gereken önem verilmemiştir. Genel itibariyle medya okuryazarlığı konusunda farkındalığın düşük olduğu, bu konudaki çabaların daha çok özel sektör, dini organizasyonlar ve lobilerce gösterildiği ifade edilmektedir.(Çakır ve Şimşek, 2012:465)

Hobbs ABD gibi büyük bir nüfusa sahip olan ülkede herkese uyan tek bir medya okuryazarlığı programı olamayacağını belirtmekte, dijital ve medya okuryazarlığını geliştirmek için birçok farklı öğretim programına ihtiyaç duyulacağına işaret etmektedir. Bunun için resmi ve gayri resmi öğretim programları geliştirilerek yeterli hizmet alamayan dezavantajlı kitlelere ulaşılabileceğini ifade etmektedir. Bu kitleleri azınlık grupları, özel eğitim öğrencileri, suça karışmış

çocuklar, yeni göçmenler ve yaşlılar olarak sıralamaktadır. Ancak ABD’de bu gruplara dijital ve medya okuryazarlığını kazandırabilecek çok az programın olduğunu dile getirmektedir. (Hobbs, 2010:20-21)

İngiltere’de medya eğitiminin Amerika’dan çok daha önceye dayandığını belirten Buckingham bu sürecin 1933 yılında Leavis ve Thompson’un okullarda kitle medyası eğitimine dair önerilerin bulunduğu kitabıyla başladığını ifade etmektedir. Söz konusu kitap, öğrencileri popüler kültürün ürünlerinin ayırtına varıp bunlara karşı kendilerini savunmaları konusunda aşılama amacını taşımaktadır. Daha sonraki süreçte kültürel çalışmalar ve popüler sanatlar ön plana çıkmıştır. Bu dönemde kültür, ayrıcalıklı bir yere sahip olan eserler kümesi yerine hayatın içinde bir yaşam tarzı olarak görülmeye başlanmıştır. Okullarda medya eğitimi özellikle sinema eğitimi verilmesi amaçlanmıştır. 1970’lerde ekran eğitimi gündeme gelmiş, özellikle Masterman öğrencilere maruz kaldıkları medya metinlerindeki gizli ideolojileri görebilmelerini ve bunların etkisinde kalmamayı öğretmek gerektiğini savunmuştur. (Buckingham, 1998:33-35)

Çeşitli ülkelerde medya okuryazarlığı ile ilgili hakim olan görüşleri değerlendirirken İnecoğlu, Avustralya, Kanada ve Avrupa’da medya okuryazarlığı eğitiminde bireylerin özerk ve daha eleştirel olmasını sağlaması yönüne değinilirken Hindistan, Brezilya gibi ülkelerde medya eğitimi ile toplumdaki çeşitli gruplar lehine sosyal adaletin sağlanabileceği, toplumsal gelişmenin ve özgürleşmenin önünün açılabilmesine vurgu yapılmaktadır. (İnecoğlu, 2016:22)

Tanrıverdi ve Apak’ın çalışmasında İrlanda’da medya eğitiminde çocukların kişisel ve sosyal gelişimini hedefleyen eleştirel medya okuryazarlığına ağırlık veren bir yaklaşım izlendiği belirtilmiştir. 2000 yılında verilmeye başlanan medya okuryazarlığı eğitimi İngilizce, Görsel Sanatlar ve Matematik dersleri programında yer almaktadır. Öğretmen el kitaplarında öğrencilerin medyayı eleştirel açıdan değerlendirmeleri ve bilgi iletişim teknolojileri yoluyla mevcut bilgiyi araştırabilme fırsatı sağlaması hakkında bilgiler yer almaktadır. Medya okuryazarlığı eğitimi ilköğretim seviyesinde hem sözlü hem yazılı dil becerilerini zenginleştiren bir genel çerçeve yoluyla İngilizce dersinde yer almaktadır. Öğretim programı çerçevesinde

öğretmenlere destek amacıyla el kitapları hazırlanmıştır. (2010:1163) Yine aynı çalışmada Finlandiya’da medya eğitiminin 1960’lı yıllara uzandığı belirtilmektedir. 60’larda film, 70’lerde kitle iletişimi eğitimi, görsel-işitsel eğitim, 80’lerde iletişim eğitimi önem kazanmıştır. 1980’lerde görsel-işitsel medya eğitimi aracılığıyla uygulama ve teorik konular arttırılmıştır. 2000’li yıllarda internetin yayılmasıyla birlikte bilgisayar ve dijital medya okuryazarlığına önem verilmiştir. (1164-1165)

Avrupa Komisyonuna göre medya okuryazarlığı alanında en önde gelen ülkelerden biri Yeni Zelanda’dır. İkinci kademe okullarda medya eğitimi ayrı bir ders olarak okutulmasının yanında ana dil derslerinin de bir parçası olarak eğitimde yer almaktadır. Medya eğitimi veren öğretmenlerin çoğunluğu Sosyal Bilimler ve Sanat Fakültelerinin Medya Bilimleri bölümünde eğitim almakta, sonrasında medya dersleri öğretmenliği için bir yıl formasyon almaktadırlar. Öğretmenler medya okuryazarlığı eğitimi ile ilgili olarak diledikleri zaman ücretsiz olarak bu alandaki uzmanlardan destek alabilmektedirler.(Söylemez, 2012:319-324)

10.Türkiye’de Medya Okuryazarlığı

Türkiye’de medya okuryazarlığı ile ilgili çalışmalar 2000’li yılların başında ortaya çıkmıştır. 2005 yılında Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi İletişimciler Haftası içerisinde Medya Okuryazarlığı konferansı gerçekleştirilmiştir. Pek çok akademisyen, medya mensubu, sivil toplum kuruluşlarından temsilciler, öğrenciler ve vatandaşın katıldığı konferansta üniversitelerde ve ortaöğretimde medya eğitiminin ders olarak verilmesi konusunda bir kamuoyu oluşturulmuştur. Bu konferansta görüşülen konularla ilgili toplanan makaleler Medya Okuryazarlığı adı altında kitap haline getirilmiştir. (Asrak Hasdemir ve Demirel, 2012; Türkoğlu, 2016:10)

RTÜK Üst Kurulu, Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü ve TRT’nin 2003 yılında ortaklaşa düzenledikleri İletişim Şurasında *“toplumsal ve bireysel eğitim ve kültüre katkı sağlayacak, ruh sağlığını zedelemeyecek bir yaklaşımla ve özellikle çocukların zararlı yayınlardan korunması için Avrupa Birliğine uyumlu çalışmaların başlatılması ve ilk ve orta öğretim ders programlarına, çocuklar ve gençlerin bilinçlendirilmesini sağlayacak medya okuryazarlığı dersinin eklenmesi”*

kararı alınmıştır. 2004 yılında Devlet Bakanlığı bünyesinde kurulan kamu kurumlarının, sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerin bir araya geldiği Şiddet Önleme Platformunda ilköğretim okullarında medya okuryazarlığı dersi konulması önerilmiş ve RTÜK Üst Kurulu tarafından benimsenmiştir. 2004-2006 yılları arasında bu alanda dünyada yürütülen çalışmalar incelenmiş, “İlköğretim Çağındaki Çocukların Televizyon İzleme Alışkanlıkları Kamuoyu Araştırması” yapılmış ve çocukların günde üç saatten fazla ekran karşısında kaldığı görülmüştür. RTÜK Üst Kurulu uzmanları ve akademisyenlerin katılımıyla komisyon kurulmuş ve medya okuryazarlığı konusunda ABD ve Avrupa’daki örnekler incelenmiştir. 2006 tarihinde İlköğretim Seçmeli Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı kabul edilmiş ve 2006-2007 eğitim öğretim yılında beş pilot ilde medya okuryazarlığı dersi okutulmaya başlanmıştır. 2007-2008 eğitim öğretim yılından itibaren Türkiye genelinde ilköğretim 6. 7. ve 8. Sınıflarında seçmeli olarak okutulmaktadır. (RTÜK, 2016)

11. Medya Okuryazarlığı İle İlgili Araştırmalar

Türkiye’de ilköğretim kademesinde verilen medya okuryazarlığı eğitimini inceleyen gerek öğrenciler gerekse de derse giren öğretmenlerle görüşerek eğitimin kazanımlarını ve eksiklerini tespit eden çalışmalar bulunmaktadır. Asrak Hasdemir ve Demirel, Ankara’da medya okuryazarlığı eğitimi verilen 6 okuldaki 7 öğretmen ile derinlemesine görüşme yaparak öğretmenlerin gözünden medya okuryazarlığı eğitimini değerlendirmeye çalışmışlardır. Öğretmenlerin medya okuryazarlığı ile ilgili eğitim almamaları, okullardaki teknik donanım eksikliği, notla değerlendirilmediği için çocuklarda motivasyon eksikliği çalışmanın sonucunda tespit edilen aksaklıklardır. Ayrıca velilerin sosyo ekonomik durumlarının ve yaşam biçimlerinin öğrencilerin medyayı algılama ve kullanma davranışlarına yansıdığı öğretmenler tarafından dile getirilmiştir. (Asrak Hasdemir ve Demirel, 2012)

Akşit ve Dönmez (2011) henüz medya okuryazarlığı dersi almayan öğrenciler üzerinde yaptığı araştırmada çocukların kendilerine sunulan bilgiyi doğru olarak algılayıp güvenilir buldukları ve seçici olmadıkları ortaya çıkmış ve çocuklara erken yaşlarda bu eğitimin verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. İlhan ve

Aydoğdu (2015) Ankara’da yürüttükleri çalışmalarında medya okuryazarlığı dersi alan 258 öğrenciye ulaşmışlar ve dersi internet içeriklerini değerlendirme ve eleştirel tutum geliştirme konusunda yararlı ve gerekli olduğunu saptamışlardır. akır, Koçer ve Aydın (2011) Kayseri’de medya okuryazarlığı dersini alan ve almayan öğrencilerle yaptıkları araştırmada dersi alan ve almayan öğrenciler arasında medyayı kullanmaya yönelik tutumlarında anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Akşit’in seçmeli medya okuryazarlığı dersi almamış ilköğretim düzeyindeki öğrencilerin kitle iletişim araçlarından yararlanma düzeyleri ve medya okuryazarlığı hakkındaki tutumlarını belirlemek için yapmış olduğu araştırmada öğrencilerin medyayı bilinçli olarak tüketmedikleri, medyadan aldıkları mesajları doğru ve güvenilir kabul ettikleri sonucu ortaya çıkmış ve medya okuryazarlığı eğitiminin daha erken yaşlarda verilmesi gerektiği çıkarımında bulunulmuştur.(Akşit, 2011-32-45)

oklar ve Bağcı lise ğrencilerinin medyayı algılamaları üzerine yaptıkları çalışmada öğrencilerin medyanın olumlu yönleri olarak bilgi verme, rehberlik yapma, hayata renk katma, fayda sağlamayı sıralarken olumsuz yönlerinden bahsederken yalan, çarpıtma, çıkarıcı, zaman kaybı kelimelerini kullanmışlardır. (2018)

2017 yılında ortaöğretim ğrencilerinin medya okuryazarlık düzeylerini çeşitli değerkenlere göre inceleyen Aslan ve arkadaşları 7 bölgede 1500 ğrenci ile görüşmüşlerdir. Televizyonun ocuklar tarafından en çok kullanılan medya olduğu, yaşın artması ile birlikte sosyal medya kullanımının arttığı, kadınların erkeklere oranla medya okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek olduğu, sınıf düzeyi arttığıa medya okuryazarlıkların arttığı, bölgelere göre bakıldığında Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki ocukların medya okuryazarlık düzeylerinin diğer bölgelerde yaşayan çocuklara nazaran anlamlı bir oranda düşük olduğu, 1-3 saat arası televizyon izleyen çocukların medya okuryazarlıklarının 7-8 saat televizyon izleyen çocuklardan daha yüksek, mobil internet kullananların kullanmayanlara oranla daha düşük olduğu ve internet kullanım sıklığının anlamlı bir fark oluşturmadığı bulgularına ulaşılmıştır.

Çalışmada yaşla birlikte medya okuryazarlığın artmasına vurgu yapılarak çocukların bu alanda aldıkları eğitimlerin etkisi olduğu belirtilmiş ve küçük yaşlardan başlayarak bu konuda öğrencilere ve ebeveynlere eğitim verilmesinin gerekliliğinin altı çizilmiştir. (2019:806-809)

Tanrıverdi ve Apak çalışmalarında Türkiye, İrlanda ve Finlandiya'daki ilköğretim programlarını medya okuryazarlığı eğitimi açısından karşılaştırmışlardır. İrlanda ve Finlandiya'yı seçme nedenleri bu iki ülkenin medya okuryazarlığı eğitiminde öncü olmaları ve üç ülkenin de medya okuryazarlığı eğitimini farklı yöntem ve uygulamalarla vermesidir. Türkiye'de ayrı bir ders, İrlanda'da bir ünite içinde ve Finlandiya'da disiplinler arası olarak verilmektedir. Çalışmanın sonucunda İrlanda ve Finlandiya programlarında hedef ve kazanımlarda beceri kazanmaya ağırlık verildiği, medya etiği, reklamcılık ve pazarlama, aktif vatandaşlık gibi konular ele alınırken Türkiye'de uygulamaya yer verilse de yoğunlukla bilgi alma ve konuları anlama ağırlıklı eğitim verildiği belirtilmiştir. (2010:1153)

İlhan ve Aydoğdu medya okuryazarlığı dersi ve medya algısına etkisini ölçmek amacıyla 258 öğrenci ile yaptıkları çalışmada medya okuryazarlığı dersinin internetteki içeriklerini değerlendirme konusunda ihtiyaç duyulduğu ve öğrencilerin eleştirel bakış açısına sahip olması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada medya okuryazarlığı dersi alan öğrencilerin yarısından fazlası medya içeriklerinin kurgu olduğunu ifade etmişler, medyanın tarafsız olmadığını düşünmekte ve medyada yer alan haberlerin sorgulanması gerektiğini belirtmişlerdir. (2015:52-64)

Damlapınar 2008-2009 eğitim öğretim dönemi içerisinde 6,7, 8. sınıf öğrencileriyle yürüttüğü çalışmada medya okuryazarlığı dersini alan ve almayan öğrencilerin medya davranışları, alışkanlıkları ve tutumları arasında bir farklılık olup olmadığını araştırmıştır. Medya okuryazarlığı dersi alanların almayanlara oranla aldıkları mesajları daha çok sorguladıkları, daha eleştirel oldukları, medyanın zararlarının daha çok farkında oldukları, şikayet ve beklentilerini daha çok ifade ettikleri sonucuna varılmıştır. (Damlapınar, 2014)

Tomczyk ve Wasinski (2017) çevrimiçi ortamlarda ailenin güvenli internet kullanımına ve çocukların farkındalığına etkisini anlamak amacıyla 13-18 yaş

aralığındaki 238 katılımcıyla görüşmüştür. Araştırma sonucunda çocukların çevrimiçi ortamda yer alan tehditlerden korunmasında ailenin kullanım becerilerine ve sınırlama bilgisine sahip olmasının önemli bir etken olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu anlamda ebeveynlerin yeni medya hakkında eğitim almalarının ve çocuklarıyla iyi iletişim kurabilmesinin öneminin altı çizilmiştir.

Valcke, Bonte, Wever ve Rots (2010) çocukların internet kullanımında ebeveynlerin tutum ve davranışlarını inceledikleri çalışmalarında ebeveynlerin tarzlarını dörde ayırmaktadırlar. Müsamahakar ebeveynler, çocukları için açık sınırlar çizmeyen, çocukların isteklerine uyan, sıcak ebeveynlik ilişkileri kuran ancak rehberlik yapmayan anne babalardır. Aşırı izin verici ebeveynler, kurallar veya sınırlar koymayan, internet kullanımı konusunda destekleyici de olmayan ebeveynlerdir. Otoriter ebeveynler yalnızca itaat ve sorgusuz sualsiz kurallara uyulmasını bekleyen, internette karşılaşılabilecek sorunlarla ilgili konuşmayan, diyaloga açık olmayan ebeveynlerdir. Yetkilendirici ebeveynler ise davranışları sınırlamayan, çocukların sorumluluk almasını ve özdenetimlerini yapmasını sağlayan, internette zamanlama gibi pratik kurallar koyan ebeveynlerdir. Bu konuda alan araştırmalarında annelerin daha yetkilendirici, babaların daha otoriter ebeveyn tutumuna yakın olduğu, daha ileri yaşta olan ebeveynlerin gençlere oranla daha kuralcı ve daha az yönlendirici olduğu, eğitilmiş olanların daha kontrol sahibi ve daha fazla yakınlık gösterdiği, çocuk sayısının artmasıyla kontrol ve desteğin de azaldığı görülmüştür. Ayrıca kız çocuklarına ebeveynlerin daha otoriter yaklaşırken ve daha fazla kural belirleyip onlarla daha çok iletişim kurarlarken, erkek çocuklarına aşırı izin verici tarzda yaklaşmakta oldukları; gençlere daha küçük yaştaki çocuklara oranla daha izin verici şekilde yaklaşıldığı görülmüştür.

Güzel ve Kara (2017) yeni medyanın özel yetenekli öğrencilerin akademik başarılarına etkisini değerlendirdikleri çalışmalarında BİLSEM’de kayıtlı 10 öğrenci ile görüşme yapmışlardır. Görüşmede öğrencilere hangi yeni medya ortam ve araçlarını kullandıkları, yeni medyada kalma süreleri, yeni medya platformlarını kullanım amaçları, yeni medyadan nasıl yararlandıkları ve yeni medyanın öğrenim sürecine ve akademik başarılarına katkısı hakkında ne düşündükleri sorulmuştur. Çalışmanın sonucunda öğrencilerin yeni medyanın öğrenim süreçlerine katkı

sağladığı kanısında oldukları ve akranlarına göre daha etkili ve verimli kullandıkları görülmüştür.

Yıldız Durak ve Sarıtepeci öğrencilerin problemli internet kullanımı, sosyal medya kullanım durumları (çeşitlilik, sıklık ve süresi), sosyal medya kullanım amaçları ve yeni medya okuryazarlıkları arasındaki ilişkiyi anlamak için yürüttükleri çalışmada 155 9.sınıf öğrencisi ile anket yapmışlardır. Çalışmanın sonucunda sosyal medya kullanım sıklığı ve yoğunluğu ile yeni medya okuryazarlığı arasında negatif bir ilişki olduğu gözlemlenmiş ve sosyal medyanın yoğun bir biçimde kullanılmasının yeni medya okuryazarlığının düşük olduğuna işaret ettiği ifade edilmiştir. Ayrıca sosyal medyayı iletişim-etkileşim amacıyla kullananların problemli internet kullanım düzeyleri eğitim, tanım ve tanıtmaya amacıyla kullananlardan daha yüksek olduğu görülmüştür. (2019)

Buckingham erişimle ilgili olarak alan yazınında çocukların ve gençlerin iletişim teknolojilerini kullanarak medya içeriğine erişme konusunda yüksek düzeyde okuryazarlığa sahip olduklarını, internette cinsel içeriklerin ve ekonomik risklerin farkında olduklarını, engelleme ve filtreleme yerine çocuk ve gençlerin bu konuda eğitim almalarının daha yararlı olacağını ifade etmektedir. Anlama konusunda çocukların televizyondaki mesajların nasıl algıladıkları ile ilgili çok sayıda araştırma varken internet medyasını nasıl yorumladıkları ile ilgili çok az çalışma vardır. Ayrıca çalışmalar çocukların medyayı nasıl algıladıklarına yönelik değil daha çok yetişkinlerin endişeleri üzerinedir. Üretimle ilgili durum ise bunun tam tersidir. Geleneksel medyaya oranla internet üzerine çok fazla çalışma yapılmıştır. Dezavantajlı çocuklar başta olmak üzere internette üretim ve katılımın medyada kendini ifade etme ve iletişim kurma açısından olumlu etkileri bulunmaktadır. (Buckingham, 2005:3)

Zhang ve Zhu, 2016 yılında Pekin’de ilkököl öğrencilerinin dijital medya okuryazarlıklarını anlamak amacıyla yürüttükleri çalışmalarında iç ve dış değişkenler olarak tanımladıkları etkenlerin dijital medya okuryazarlığına etkilerini araştırmışlardır. İç değişkenler olarak cinsiyet, yaş ve öğrencinin dijital medya deneyimi, dış değişkenler olarak da ebeveyn yönlendirmesi ve ebeveyn eğitim

durumu belirlenmiştir. Dijital medya okuryazarlığını teknik beceri, eleştirel anlama, üretim ve iletişim ile katılımcı vatandaşlık olmak üzere dört boyutta incelemişlerdir. Araştırmanın sonucunda kız ve erkek öğrencileri arasında bir fark bulunmamakla beraber yaş konusunda 6.sınıf öğrencilerin teknik beceri ve eleştirel anlama bakımından 5.sınıf öğrencilerden daha iyi olduğu anlaşılmıştır. Eleştirel anlama ve analiz öğrencilerin yaşı, dijital medya deneyimleri, ebeveynlerin eğitim düzeyleri ve ebeveyn yönlendirmelerinden etkilenmektedir. Öğrencilerin dijital medya kullanımının artması iletişim ve katılım boyutlarına olumlu yönde yansımaktadır. Ebeveyn yönlendirmesinin üretim, iletişim ve katılım boyutlarında da etkisi bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır Ebeveyn yönlendirmesi ve öğrencilerin dijital okuryazarlık deneyiminin dijital okuryazarlığın her boyutunda önemli bir etkiye sahip olduğu anlaşılmıştır.

Avrupa Çevrimiçi Çocuklar projesi kapsamında 2010 yılında Türkiye ve 23 Avrupa ülkesinde çocukların internet kullanımları, karşılaştıkları riskler ve ebeveynlerin çocukların internet kullanımları ile ilgili farkındalıkları değerlendirilmiştir. 9-16 yaş arası Avrupa'dan 23.000 ve Türkiye'den 1018 çocuk ve ebeveyni ile görüşülmüştür. Araştırmanın sonunda Türkiye'de çocukların büyük bir bölümünde internet kullanım becerilerinin yeterli olmadığı, internet kullanım oranının ve internetteki risklerle ilgili farkındalıklarının düşük olduğu görülmüştür. (Kaşıkçı, Çağıltay, Karakuş, Kurşun, Ogan, 2011)

Chen ve arkadaşlarının 2010 yılında Singapur'da gençlerin yeni medya okuryazarlıklarını değerlendirdikleri çalışmalarında cinsiyetin bir fark oluşturmadığı ancak sınıf düzeyleri, konut türü ve internette geçirilen sürenin yeni medya okuryazarlığına etki ettiği görülmüştür. (Chen vd. 2010)

1725 Flaman genciyle yapılan yeni medya okuryazarlığı araştırmasında araştırmacılar özel kullanımlarında yeni medya araçlarına sahip olanlarla daha az imkanı olan gençlerin arasında yeni eşitsizliklerin ortaya çıktığını ve katılımcıların bir kısmının sosyal ağlarda kişisel bilgilerini paylaştığını ve bu durumun çevrimiçi risklerin farkındalığı ile ilgili soruları akla getirdiği yorumunda bulunmuşlardır. Farklı eğitim düzeyi, cinsiyet ve farklı sosyo ekonomik düzeylerdeki gençlerle

yapılan bu araştırmada öğrencilerin kendi odalarında BİT bulunanlar ve bulunmayanlar arasında dijital uçurum olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca ebeveyn arabuluculuğunun genelde okul çalışmalarına ve cinselliğe dair olmakla beraber düşük olduğu ve kız öğrencilerde daha fazla olduğu görülmüştür. Bunun yanında erkek öğrencilerde daha sıklıkla sosyal medya hesaplarında ev adresi ve telefon bilgisinin verildiği ifade edilmiştir. (Paulussen, Courtois, Mechant, Verdegem, 2010)

Kırsal ve kentsel bölge öğrencilerinin medya okuryazarlığı üzerine Çin’de bir çalışma yapılmıştır. Hunan kentinde kırsalda yer alan bir ortaokul ve kentten bir ortaokul seçilmiş ve iki anket çalışması yapılmıştır. İlk çalışmada medya okuryazarlığı becerilerini ölçmek amaçlanmış, ikinci çalışmada ise farklılığın sebepleri anlaşılma çalışılmıştır. Birinci çalışmada medya kullanımına ve medyayı kullanım becerisi, internette gezinirken eleştirel izleme, medyaya karşı önyargı ve olumlu tutum başlıkları altında medya okuryazarlığını ölçmüşlerdir. İkinci çalışmada ise ailenin koşulları, medya kullanım sıklığı, velilerin eğitim düzeyleri, çocuklarla iletişimi, mesleği, medya kullanım düzeylerini içeren bilgileri ve son olarak müfredatı, öğretim yöntemlerini kapsayan okul bilgileri sorulmuştur. Sonuçlar medya kullanım becerileri, tutum ve eleştirel düşünme bakımından kentsel bölge öğrencilerinin daha yüksek medya okuryazarlığına sahip olduğunu göstermiştir. Nedenlerine bakıldığında gelir bakımından kentteki öğrencilerin ailesinin daha yüksek gelire sahip oldukları, kentteki çocukların interneti evlerinde daha çok kullandıkları, daha çok öğrencinin akıllı telefona sahip olduğu, kentteki velilerin daha çeşitli medya kullanımına sahip oldukları ve yine kentteki öğrencilerin ailelerinden daha çok rehberlik alabildikleri, kentteki okulların daha çok teknolojik imkana ve alanında uzman öğretmene sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. (Hu, Kurokami, 2017)

2014-2015 öğretim yılında RTÜK tarafından yürütülen medya okuryazarlığı çalışmasında Türkiye genelinde 1273 öğrenci ile görüşülmüştür. Öğrencilerin %38’inin odasında, %29’unun evinde bilgisayar bulunduğu görülmüştür. Ebeveynlerin eğitim durumları yükseldikçe bilgisayara sahip olma oranı artmış, hanede yaşayan kişi sayısı arttıkça bilgisayara sahip olma oranı azalmıştır.

Öğrencilerin büyük çoğunluğu cep telefonlarının kendileri için önemli olduğunu ifade etmiştir. Cep telefonu kullanım amaçlarında müzik dinlemek birinci sırayı, sosyal ağlara bağlanmak da ikinci sırayı almaktadır. Ayrıca öğrencilerin yaklaşık %70'i internete bağlandığında tek başınadır. (RTÜK,2016)

Çiftçi tarafından 2018 yılında meslek yüksek okulu öğrencileri ile yapılan üniversite öğrencilerinin internet için eleştirel okuryazarlık düzeylerinin ölçülmesi çalışmasında cinsiyetler arasında eleştirel okuryazarlık bakımından farklılık bulunmadığı, yaş faktörünün ve internet kullanımının yoğunluğunun da anlamlı bir farklılık oluşturmadığı, bu öğrenci grubunda eleştirel okuryazarlığın yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. (2019:1351-1352)

Barkuş tarafından ebeveynlerin yeni medya okuryazarlık düzeylerinin yaş, cinsiyet, çocuk sayısı, meslek, gelir durumu, eğitim ve yaşadığı yere göre incelendiği araştırmada 520 kadın ve 200 erkek ebeveyn ile görüşülmüştür. Yeni medya okuryazarlığı ölçeğinin çevrimiçi ortamda uygulandığı çalışmada katılımcıların yeni medya okuryazarlıklarının fonksiyonel tüketim, eleştirel tüketim ve fonksiyonel üretim boyutlarında iyi, eleştirel üretim boyutunda orta düzeyde olduğu sonucu çıkmıştır. Ebeveynin yaşı ve çocuk sayısı arttıkça yeni medya okuryazarlık düzeyinin düştüğü, yaşadığı yere, cinsiyete, algılanan sosyo-ekonomik seviyeye göre değişmediği, meslek, gelir ve eğitim seviyesinin ise etkili olduğu görülmüştür. (Barkuş, 2020)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİJİTAL BÖLÜNME

Tez çalışmasının bu bölümünde dijital bölünme kavramı için yapılan tanımlamalara, alan yazınında değinilen dijital bölünme türlerine, dünyadaki ve Türkiye’deki dijital bölünme düzeylerine, bu konuda yapılan araştırma ve çalışmalara yer verilecektir.

1.Dijital Bölünmenin Tanımı

Teknolojinin gelişmesi ve çok geniş bir alanda kullanılması, BİT’e erişim ve bu teknolojilerinin kullanımının ortaya çıkardığı fırsatlar ve avantajlar BİT’in öneminin giderek artmasına yol açmıştır. Szeles son yıllarda BİT’deki gelişmelerin sosyal ve ekonomik alanda gelişmeleri arttırmakla birlikte dijital bölünme olarak adlandırılan yeni bir tür eşitsizliği de meydana getirdiğini ifade etmiştir. (Szeles, 2018:452) Refah düzeyi yüksek ülkeler ile az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerin BİT erişimi ve kullanımının aynı düzeyde olmaması dijital eşitsizlik, dijital bölünme gibi kavramları tartışmaya açmıştır.

İlk olarak 1990’ların ortasında Amerika’da sözü edilmeye başlanan terim ABD Ticaret Bakanlığı’nın Ulusal Telekomünikasyon Bilgi Dairesi tarafından resmi bir yayında kullanılmıştır. (Van Dijk, 2017:1) Türkçede de “sayısal uçurum”, “sayısal ayrım”, “sayısal bölünme”, “dijital uçurum”, “dijital bölünme” gibi tanımlar kullanılmaktadır. (Toso, Atlı, Mardikyan, 2015:42)

OECD dijital bölünmeyi “*BİT’e erişim ve BİT’i kullanım bakımından farklı sosyo-ekonomik düzeylerdeki bireyler, haneler, işletmeler ve coğrafi alanlar arasındaki boşluk*” olarak tanımlamıştır.(2001:5)

Dijital bölünme farklı ülkelerdeki bireyler ve topluluklar arasında BİT’e erişim ve bunları kullanım farklılıklarını (Nishijima, Ivanauskas, Sarti, 2017:12), BİT’in yeni biçimlerine (bilgisayarlar, ağlar, mobil telefonlar, dijital televizyonlar) erişim imkânına sahip olanlar ile olmayanlar arasındaki farkı ifade etmek için kullanılmaktadır. (Van Dijk, 2009:1) Hargittai dijital bölünmeyi dijital teknolojilere

sahip olanlar ve olmayanlar arasında ya da dijital teknolojileri kullanabilenler ile teknolojinin bu ikili terimlerini anlayamayanlar arasındaki fark olarak tanımlamaktadır. (2003:2) Sayısal eşitsizlik olarak da ifade edilen terim belli bir bölgede nüfusun belli kesimleri arasında yeni medyaya ve bilgiye erişim ve kullanımda toplumsal, siyasal, ekonomik, kültürel ve toplumsal cinsiyet bağlamında var olan eşitsizlik olarak tanımlanabilmektedir.(Binark, 2007:26)

2.Dijital Bölünmenin Boyutları Ve Türleri

Dijital bölünme kavramı bugüne kadar birçok araştırmacı tarafından farklı boyutlarıyla ele alınmıştır. Norris dijital bölünmeyi 3 farklı boyutta incelemektedir. 1- Gelişmiş ülkeler ile gelişmekte olan ülkeler arasında BİT'e erişimdeki eşitsizlik: Global dijital uçurum. 2-Bir ülkedeki bilgi zenginleri ile bilgi yoksulları arasındaki fark: Sosyal dijital uçurum. 3- Politik yaşama katılımında BİT kullanımındaki farklılık: Demokratik dijital uçurum. (2001'den aktaran Hüsnüoğlu ve Öztürk, 2017:7)

Keniston, (2003) dijital bölünmeyi üç farklı boyutta sınıflandırmıştır. Bunlardan ilki gelişmiş ve gelişmemiş ülkelerde zengin, eğitilmiş ve güçlü olanlarla olmayanlar arasındaki bölünmedir. Örnek olarak ABD'deki zengin, eğitilmiş kesimler ile yoksul ve düşük eğitim seviyesine sahip olan kesimlerin bilgisayar ve internet erişimi farklıdır. İkinci tür bölünme dil ve kültür farklılıklarından kaynaklanmaktadır. İngilizce bilmeyen yabancı ve göçmenler eğitim ve iş hayatında başarılı olamayabilmektedirler. Üçüncü tür bölünme ise birinci ve ikinci tür bölünmenin sonucu olarak zengin ve yoksul ülkeler arasındaki bölünmedir. (Kılıç, 2011:85)

Gürçan genel olarak dijital bölünmenin üç türü olduğundan söz etmektedir. Bunlar erişim uçurumu, kullanım uçurumu ve yetenek uçurumudur. BİT ürün ve hizmetlerine erişim düzeyindeki eşitsizlikler erişim uçurumunu bir başka deyişle birinci düzey uçurumu meydana getirir. BİT'in ekonomide bir değer yaratması ile birlikte bireyler BİT'in sunduğu imkanlardan yararlanarak bu teknolojileri iş ve meslek hayatlarında kullanmaya başlamışlardır. Çeşitli içerikler üreten, uygulama ve yazılımlar geliştiren üretici konumundaki bireyler ile tüketen durumundaki bireyler

arasında kullanım ve yetenek uçurumu olarak tanımlanabilecek ikinci düzey sayısal uçurum oluşmuştur. (Gürcan, 2015:5-6)

Alan yazınında dijital bölünmenin bir başka sınıflandırılması dikey ve yatay dijital bölünmedir. Dikey bölünme BİT'e erişimi olan ve kullananlar ile erişimi olmayan ve kullanmayanlar arasında iken yatay bölünme BİT'e erişimi olan ve kullananlar arasındaki bölünmedir. Dikey bölünme başlangıç seviyesinde olan ve bazı araştırmacılarca birinci düzey bölünme olarak adlandırılan teknolojik araçlara sahip olmayla ilgili olan bölünmedir. Kullanım farklılıklarına dayanan yatay bölünmede ise sosyal tabakalar arasında farklılıklar oluşmakta ve toplumsal etkisi çok daha geniş bir alana yayılabilmektedir. (Fidan ve Şen, 2015:1109)

Wilson (2006) dijital bölünmeyi farklı boyutlarını ele alarak sekiz yönüyle incelemektedir. Bunlar fiziksel erişim (teknolojik altyapı, bileşenleri ve uygulamalarına erişim); finansal erişim (teknoloji hizmet giderleri ile bireysel yıllık gelir arasındaki ilişki); bilişsel erişim (dijital okuryazarlık bilgi ve becerileri); tasarım erişimi (teknolojik cihazların ve uygulamaların kullanılabilirliği); içerik erişimi (uygun teknoloji uygulamalarının varlığı); üretim erişimi (kullanıcıların kendi içeriklerini üretebilme becerileri); kurumsal erişim (kurumsal faaliyet ve uygulamalara erişilebilirlik); siyasi erişim (yasama süreci, yargı kararları, yürütme kararlarına ulaşabilme becerisi ve eleştirel analiz yapabilme) şeklindedir. (Tolu, 2019:81-82)

Dijital bölünme kavramının yıllar içerisinde teknolojinin gelişmesine ve yaygınlaşmasına paralel olarak farklı düzeylerde ele alındığı görülmektedir. Birinci, ikinci ve üçüncü düzey dijital bölünme alan yazınında en çok karşılaşılan sınıflandırmalardandır. Diğer araştırmacıların yaptığı ayrıma benzer bir biçimde Attewell (2001)bilgisayar ve internete farklı düzeylerde erişim farklılığını birincil düzey; bilgisayar ve internetin kullanım farklılıklarından doğan eşitsizliği de ikinci düzey bölünme olarak tanımlamıştır. (aktaran Wei, Hindman, 2011:218) İkinci düzey dijital bölünmeye kullanım açıklığı(usage gap) tanımlaması da yapılmaktadır.(Tsetsi ve Rains, 2017:240)

2000’li yılların başında pek çok araştırmaya konu olan dijital bölünme olgusu özellikle gelişmiş ülkelerde vatandaşların bilgisayar ve internet ağlarına sahip olmasıyla birlikte büyük ölçüde çözüldüğü varsayılarak önemini yitirmeye başlamıştır. Ancak daha sonra “*dijital uçurumun yeniden tanımlanması*” ve “*erişimin ötesinde*” gibi çerçeveler çizilerek terim yeniden tartışmaya açılmıştır. (Dijk, 2009:2) İnternet altyapısının yaygınlaşması ile birlikte kavramın erişim ve sahip olma olmama farklılıklarından ziyade “*kullanım becerileri ve eğilimlerini*” içine alacak şekilde genişletilmesi önerilmektedir.(Taşdemir ve Fındık, 2017:43) Huffman dijital bölünmenin artık “*sahip olma*” ve “*sahip olmama*” ile ilgili olmadığını, daha çok kimlerin kullanıp kimlerin kullanamadığı ile ilgili bir soruna işaret ettiğini vurgulamaktadır. (Huffman, 2018:243)

Dijital bölünmenin yalnızca erişim problemi olarak görülmesine karşı çıkan araştırmacılardan Van Dijk ve Hacker’e göre farklılaşan post modern toplumda kullanım farklılıklarından kaynaklanan eşitsizliğe ve bu konuda sosyal ve eğitim politikalarına gereken önem verilmemiştir. Zihinsel ve maddi erişim sorunları çözüldükten sonra beceri ve kullanım biçimleri ön plana çıkmaktadır. Dijital beceriler bilgisayar ve interneti kullanmaktan ziyade çok sayıda kaynaktan bilgi arama, seçme, işleme ve uygulama gibi yetenekleri içermektedir.(Dijk ve Hacker, 2001:316)

Benzer biçimde Hargittai de dijital bölünme alanında yapılan ilk araştırmaların (1999-2002) fiziksel erişim üzerinde yoğunlaştığını ifade etmektedir. Fiziksel erişim gelir, eğitim düzeyi, yaş, cinsiyet ve ırk gibi demografik faktörlerle ilişkilendirilmiş olup daha çok sosyolojik ve ekonomik çerçevelere oturtulmuştur. Daha sonra iletişim ve medya alanındaki akademisyenler fiziksel erişimin ötesinde kullanım ve beceri farklılıklarının yarattığı eşitsizliklere dikkat çekmişlerdir. Dijital eşitsizliğin fiziksel erişim sorunun çözümü ile bitmediğini dijital medya kullanımının günlük hayata dahil edilmesi ile başladığını öne süren Van Dijk derinleştirme bölünmesi kavramını ortaya atmıştır. 2005-2015 yılları arasında ikincil düzey bölünme bu konudaki araştırmalara konu olmuştur. (Van Dijk, 2017:2)

İnternete erişimin dijital eşitsizliği çözemeyeceği düşüncesi üzerinde fikir birliğine varıldığı söylenebilmektedir. İnsanların interneti kullandığı faaliyet türleri de söz konusu eşitsizliklerin incelenmesinde önemli görülmektedir. İnternet ve BİT'in yalnızca eğlence amaçlı kullanılmasından ziyade kullanıcının bilgi edinme ve katılım amaçlı kullanması siyasi, sosyal ve ekonomik gelişim şansını arttırması açısından daha yararlı olacağı düşünülebilir. Bu konuda yapılan çalışmalardan yüksek eğitim ve gelir durumuna sahip olan kullanıcıların interneti daha çok e-posta gönderme, ekonomi ve politika hakkında bilgi alma, çevrimiçi bankacılık, ürün bilgisi alma, sermaye arttırıcı aktiviteler, gezi programı, kariyer imkanlarını keşfetme gibi amaçlarla kullanırken müzik indirme ve anlık mesajlaşma gibi eğlence amaçlı daha az kullandıkları aktarılmıştır. (Wei ve Hindman, 2011:219)

Hargittai erişim ve kullanım ayrımının dışında kullanılan cihazların kalitesi, kullanım özerkliği, sosyal destek ağları ve deneyim gibi ayrımlar üzerinden dijital bölünmeyi tartışmaktadır.(2003:3) Evde, okulda ve iş yerinde yüksek kapasitede donanıma, yazılıma sahip ve hızlı erişimi sağlayan cihazlar kullanılması daha özendirici ve daha çok uğraşmalarına sebep olabilir. Dijital kaynaklara istenildiğinde erişebilmek ve dilediği şekilde kullanma özgürlüğüne sahip olmak dijital ortamdan daha fazla bilgi ve deneyim elde edilmesini sağlayacaktır. Teknolojinin çok hızlı değiştiği ve yenilendiği bir dönemde bireye teknoloji ile ilgili destek sağlayacak insanların çevrede bulunması yenilikleri öğrenmeyi kolaylaştırmaktadır. Teknolojiyi kullanan ebeveynler ve arkadaşlar bireylerin ayak uydurmasını kolaylaştırmaktadır. Deneyim de kişilerin ihtiyaç duyduğu bilgilere daha kolay ve kısa yoldan ulaşmasını ve interneti daha etkili ve verimli kullanma becerisine sahip olmayı sağlayacaktır.(10-12)

DiMaggio vd. benzer şekilde dijital bölünmeyi teknik cihazlara erişimdeki eşitsizlik, kullanım özerkliğindeki eşitsizlik, beceride eşitsizlik, sosyal desteğin mevcudiyetindeki eşitsizlik ve kullanım amaçlarındaki farklılık olarak beş başlık altında incelemiştir. (2001:30)

Erişim ve kullanma becerilerinin yanında dijital bölünmeyi dijital becerilerin bireylerin hayatlarına katkıları ve somut kazanımları üzerinden tartışmaya açan

üçüncü düzey dijital bölünme tanımlaması giderek önem kazanmaktadır. (Sütlüoğlu, 2020:218)

Dijk dijital bölünmenin düzeylerini dört ardışık erişim türü ile formülleştirmektedir. İlk olarak erişim için motivasyonun olması gerektiğini ifade etmektedir. Bu, ağlara bağlanmak için bir cihaz ve bağlantı alma, kullanabilmeyi öğrenme ve kullanmayı istemek anlamına gelir. Dijk'e göre bazı insanlar teknolojilerden korktukları, sevmedikleri ya da bir süre kullanıp sonra vazgeçtikleri için yeni teknolojileri kullanmak için motive değildirler. Motivasyon eksikliğinin sebepleri maddi, sosyal, zihinsel, kültürel ve zaman eksikliği olabilir. Dijk, gençler ve erkeklerin daha istekli olduklarını, belirli iş ve eğitim almak isteyenler ile herkesin bu teknolojilere sahip olduğu ülkelerde yaşayanların da daha yüksek motivasyona sahip olduğunu aktarmaktadır.

İkinci aşama fiziksel ve materyal erişimin sağlanmasıdır. Fiziksel erişim evde, okulda, halka açık erişimin olduğu yerlerde internet bağlantısının ve bağlanacak cihazın olması anlamına gelirken materyal erişimi belirli kanallara, uygulamalara, enformasyon kaynaklarına erişimi ifade etmektedir. Örneğin ücret dahilinde abonelik sağlayan program ve uygulamalar materyal erişimini kısıtlamaktadır. 1985 ve 2000 yılları arasında fiziksel erişim düzeyinde hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde dijital uçurum artarken teknolojinin yayılması ile bu fark azalmıştır. Bu düzeydeki erişimi arttıran kaynaklar gelir düzeyi gibi maddi kaynaklar, yeterli zaman ve erişim elde edebilmek için teşvik ve yardım eden sosyal ağların bulunması gibi sosyal kaynaklardır.

Üçüncüsü dijital becerilerdir. Dijk dijital becerileri ortam-ilişkili ve içerik ilişkili olmak üzere ikiye ayırmaktadır. Ortam ilişkili beceriler dijital medyayı kullanabilmeyi içeren (tuş bilgisi gibi) operasyonel beceriler ile internette tarama, araştırma yapma gibi "*biçimsel yapılarda uzmanlaşmayı*" içeren formal becerilerdir. İçerik-ilişkili beceriler ise dört grupta toplanır. Enformasyon becerileri medya içeriğinin uygun bir biçimde aranması, seçilmesi ve değerlendirilmesidir. İletişim becerileri, dijital medyayı kullanarak karşılıklı mesaj alış verişinde bulunmak (e-posta göndermek, sosyal medyada profil oluşturmak gibi); içerik yaratma becerileri,

web sitesi, forum, blog, twitter gibi sosyal ağlarda katkıda bulunmak; stratejik beceriler ise yeni medyayı kişisel veya profesyonel amaçlar için kullanabilmek anlamına gelmektedir.

Dördüncüsü kullanım erişimidir. Diğer erişim türleri gerekli olmakla birlikte kullanım için yeterli değildir. Kişi gerekli motivasyona, fiziksel ortama, materyal erişimine ve dijital becerilere sahip olabilir ancak kullanmak için ihtiyaç ya da zorunluluk duymayabilir ya da zamana sahip olmayabilir. Dijk çoğu ülkede ilk iki erişim türüne sahip olduğunu ama dijital beceriler ile kullanım konusunda eksiklikler olduğunu belirtmektedir. Operasyonel ve formal dijital beceri seviyesi artmasına rağmen enformasyon ve stratejik beceriler yeterince artmamakta, eğitim seviyesi yüksek ve düşük olan kullanıcılar arasındaki fark giderek açılmaktadır. Kullanım açısından da düşük eğitim düzeyine sahip olanlar açık bir biçimde interneti sohbet, sosyal medya ağları, oyun, alışveriş gibi eğlence amaçlı kullanırken yüksek eğitim düzeyindeki kullanıcılar haber, bilgi alma, seyahat hizmetleri, tele-çalışma amacı ile kullanmaktadır. (Van Dijk, 2016:272-281)

DiMaggio ve Hargittai dijital bölünmeyi ele alırken beş tür eşitsizlik biçimine dikkat çekmektedirler. Bunlar teknolojik ekipmanlara sahip olma, kullanım özerkliği, kullanım becerileri, sosyal destek alanındaki eşitsizlikler ve dijital teknolojileri kullanım amacındaki çeşitliliktir. Hızlı ve gerekli yazılımlarla donatılmış bilgisayarlar, geniş bant özelliğine sahip internete sahip olan kullanıcılar bunlara sahip olmayanlara nazaran daha fazla içeriğe sahip olacak ve BİT'i daha verimli kullanabilecektir. Kullanım özerkliği daha çok kişinin internete nerelerden erişim sağladığı ve internete girdiği saatler ya da ulaşabildiği içerikler konusunda bir sınırlama söz konusu olup olmadığı ile ilgilidir. Çalışmalar internete evden erişim ile eğitimsel kazanımlar ve gelir durumu arasında olumlu yönde ilişki olduğunu ve kullanım özerkliği ile kullanıcının sağladığı fayda arasında da paralellik olduğunu göstermektedir. Kullanım becerileri internette nasıl bilgi edinebileceğinden donanım, yazılım ve ağlarla ilgili teknik bilgiye kadar geniş bir alanı kapsamaktadır. Yeni teknolojileri kullanmada problem yaşadığında aile, arkadaş ya da bilgi işlem birimi gibi uzman desteği alınması kullanıcıların motivasyonlarını olumlu yönde etkilemektedir. Kullanım amaçlarındaki farklılık konusunda insanların interneti ne

amaçla kullandıkları birey ve topluma sağladığı katkı açısından önemlidir. Eğitim, istihdam konusunda bilgi edinme, beceri geliştirme, sosyal sermayeyi arttırma, yurttaşlık sorumluluklarını yerine getirme, sivil toplum hareketlerine katılma vb. amaçlarla interneti kullanmak hem bireysel hem de toplumsal düzeyde olumlu sonuçlar yaratacaktır. (DiMaggio ve Hargittai, 2001)

Toulouse teknolojiye erişim konusunda herkesin her türden teknolojiye eşit bir biçimde erişemediği, bu konuda bir hiyerarşinin bulunduğu görüşündedir. Daha sonra bu görüşü genişleten Murdock temel, çevresel ve dışlanan olmak üzere üç grup tanımlamıştır.

Temel kullanıcılar: Bilgi arama, iletişim kurma, kaynak ve materyal üretimi için BİT'in sürekli ve kapsamlı bir biçimde kullananlar

Çevresel kullanıcılar: Bilgi arama, iletişim kurma, kaynak ve materyal üretimi için BİT'in düzensiz ve sınırlı bir biçimde kullananlar

Dışlanan kullanıcılar: Bilgi arama, iletişim kurma, kaynak ve materyal üretimi için BİT'i kullanmayanlar. (Selwyn, 2003:101)

3.Dijital Bölünmenin Nedenleri

Dijital bölünmeye katkıda bulunan faktörler arasında gelir durumu, yaş, ırk, eğitim ve fiziksel yetenekler, istihdam, gelir ve konum gibi demografik, sosyo-ekonomik ve yerel değişkenler yer almaktadır. (Huffman, 2018:240;Okunola vd. 2017:329) Cullen dijital bölünmenin sebepleri arasında sosyo-ekonomik faktörleri, coğrafi faktörleri, eğitim, tutumlar, kuşak ve fiziksel engelleri sıralamaktadır. (2001:311)

Van Dijk'e göre kişisel ve pozisyonel olarak kategorik eşitsizlikler kaynakların dağılımında eşitsizliğe neden olmaktadır. Burada kişisel kategorik eşitsizlikler; yaş, cinsiyet, ırk/etnisite, zeka, karakter özellikleri (içe dönük/dışa dönük, özgüvenli/özgüvensiz), sağlık durumu gibi; pozisyonel kategorik eşitsizlikler ise iş durumu(işveren/işçi, yönetici/çalışan, çalışan/çalışmayan), eğitim durumu, aile durumu(aile/yalnız yaşayan), ülke(gelişmiş/gelişmekte olan) gibi özelliklerdir. Kaynakların eşit olmayan bir şekilde dağıtımı dijital teknolojilere eşit olmayan

erişime neden olur. Dijital teknolojilere eşit olmayan erişim topluma eşit olmayan katılımı getirir. Bu da kategorik eşitsizlikleri ve kaynakların eşit olmayan dağılımını pekiştirmektedir.(Van Dijk, 2017:3-4)

Hüsnüoğlu ve Öztürk dijital bölünmenin nedenleri olarak şunları sıralamaktadırlar: Eğitim, mevzuatın kalitesi, gelir, siyasi kurumlar ve düzenlemeler, telekomünikasyon sektöründeki rekabet, network etkisi ve maliyet. Dijital uçurumun azalması için bilişim teknolojilerini etkili bir biçimde kullanmayı sağlayacak şekilde eğitim sistemini güncellemek, gerekli altyapıyı sağlamak gerekmektedir. Ülkelerin mevzuat ve düzenlemelerinin çağın gereklerine uygun şekilde hazırlanması, BİT'teki gelişmeleri kapsayacak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Gelir durumunun dijital bölünmeye etkisi yüksek gelir grubundaki bireylerin düşük gelir durumundaki bireylere oranla internette daha az vakit geçirmesi eğlenme ve sohbet yerine daha faydalı amaçlar için kullanması (araştırma, e-ticaret vb.) şeklinde olmaktadır. İnternet servis sağlayıcılarının ülke piyasasına girişte engelle karşılaşması, demokratik politik yapının olmaması dijital bölünmede dezavantajlı olmaya yol açabilmektedir. Telekomünikasyonda rekabetin artması: BİT ürün ve hizmetlerine erişimi arttırmaktadır. Ağ etkisi: Bir ürün veya hizmetin çok sayıda kişi tarafından kullanılması diğer kişilerde de istek ve ihtiyaç hissi uyandıracaktır. İnternet kullanıcısı sayısı ağ etkisi ile her yıl katlanarak artacaktır. Son olarak BİT erişim ve kullanım maliyetleri azaldıkça kullanıcı sayısı artacaktır.(Hüsnüoğlu ve Öztürk, 2017:9-12)

Bölgesel gelişme düzeyi internet ve telekomünikasyon altyapılarını, hane halkı gelirini ve eğitim düzeylerini etkilemekte bu da dijital bölünmeye sebep olmaktadır. Gelişmiş bölgelerde yeni iletişim teknolojileri altyapısına daha fazla yatırım yapılmakta, bu bölgelerde yaşayanların gelir düzeyi ve eğitim seviyeleri daha yüksek olduğu için bilgisayar ve internete kaynak ayırabilmekte, yüksek eğitim düzeyine sahip olan ebeveynler internetin önemini daha iyi kavrayabilmektedir. (Zhao vd.2010:1408)

Dijk'e (2004) göre sayısal eşitsizliğin 4 temel nedeni vardır. Birincisi temel dijital deneyiminin olmamasıdır. Bunun altında yatan neden teknoloji korkusu ve

tedirginliği olabilmektedir. Bunu zihinsel erişimden kaynaklanan eşitsizlik olarak açıklamaktadır. İkincisi yeni medyaya erişimi sağlayacak materyallere sahip olmamaktır. Üçüncüsü dijital becerilerdeki eksikliktir. Son olarak da yeni medyayı kullanım fırsatları konusundaki eksikliktir. (aktaran Binark, 2007:26)

4.Dijital Bölünmenin Sonuçları

Dijital bölünmenin diğere eşitsizliklerden farkı var olan eşitsizlikleri daha çok derinleştirme gücüdür.(Şen, Akdeniz, 2012:55) BM'nin Milenyum 2000 zirvesinin sonucunda *“internet erişimi olanlarla olmayanlar arasındaki bölünmenin eğitim, mesleki becerileri okuryazarlık, kamu sağlığı ve ekonomik başarıları da etkilediği ve bu alanlarda mevcut bölünmeye katlayıcı etkiler yaptığı”* belirtilmiştir. (TM, 2002'den aktaran Aytun, 2006:259)

Benzer biçimde Öztürk de dijital bölünmenin geniş bir alanı kapsaması ve var olan eşitsizliklerin daha fazla derinleşmesine yol açabilmesi nedeniyle toplumsal yaşamda daha derin bölünmelere sebep olma potansiyeline vurgu yapmıştır.(Öztürk, 2005:112) BİT'in dijital uçurumu iki şekilde etkileyebileceği öne sürölmektedir. Birincisi eğitim düzeyi yüksek bireyler BİT'in ekonomik yaşamda önem kazanmasıyla daha iyi ve daha çok iş imkânına sahip olabilirken niteliksiz işgücüne ihtiyacın azalması ile eğitim düzeyi düşük bireyler daha düşük ücretlerle karşılaşacaklardır. İkincisi BİT, pek çok alanda insan gücünün yerine makinelerin iş görmesini sağlayabilmektedir. Bu da yine eğitim durumu düşük bireyleri işsizlikle yüz yüze getirmektedir. (Arias'tan aktaran Öztürk, 2005:113)

Gelişmiş ölkeler ile gelişmekte olan ölkeler arasında BİT erişim ve kullanım becerileri arasındaki makas açıldıkça gelişmekte olan ölkelerde yaşayan bilim insanları, öğrenciler, araştırmacılar bilgi kaynaklarına, veri tabanlarına daha az ulaşabilecek bu da bu ölkelerin tarımsal, sosyal ve ekonomik anlamda gelişmelerini olumsuz etkileyecektir. (Cullen, 2001:311)

Gelişmiş ölkelerde bilgi iletişim teknolojilerine erişim ve bu teknolojilerinin kullanımı giderek artarken gelişmekte olan ve gelişmemiş ölkeler bu teknolojilerden yeterince yararlanamamakta ve aradaki fark giderek artmaktadır. Bilgiye erişimin eşit olmaması bilgi yoksulluğu kavramını ortaya çıkarmakta ve bilgi yoksulu ölkeler

BİT erişiminin maliyetinin yüksek olması ve yabancı dil sorunu gibi sebeplerle BİT'in sağladığı ekonomik olanaklardan yararlanamamaktadırlar.(Kılıç, 2011:84) Dijital bölünme nedeniyle toplumda bir takım gruplar dışarıda kalmaktadır. Düşük gelirli, daha az eğitilmiş ve okuryazar olan, işsizler, yaşlılar, kırsalda nispeten izole olanlar, engelliler, kadınlar BİT'i daha az kullanma imkanına sahip olabilmektedir. (Cullen, 2001:312)

Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde okuma yazma oranının düşük olması, internet altyapısının daha az gelişmiş olması, BİT'e erişimlerinin daha zor olması sebebiyle dijital bölünme kavramı gelişmiş ülkelerden çok söz konusu ülkeleri yakından ilgilendiren bir sorundur. Bunun yanında düşük gelirli, eğitim düzeyi düşük kişiler, işsizler, yaşlılar, kırsal kesimde yaşayan bireyler dijital uçurumun dezavantajlı grupları arasında yer almaktadır. (Yıldız ve Akbulut, 2017:3) “Sızıntı paradigması” olarak adlandırılan BİT'lerin kentsel bölgelerde yaşayan ve sosyo-ekonomik açıdan iyi durumda olan kesimlere yayılmaya başlaması ancak uzun yıllar içerisinde ucuzlayarak kırsal kesimdekilere ve sosyo-ekonomik düzeyi daha alt seviyede olanlara ulaşması durumu dijital bölünmenin derinleşmesine yol açabilmektedir. (Geray, 2002:135)

OECD üyesi ülkelerin 2000'li yılların başında sayısal uçurumu aşmak için oluşturduğu bazı politikalar şunlardır:

- a) Genel politikalar: Çeşitli hizmet fonlarının oluşturulmasını ve belirli kesimlere yönelik hizmetlerin arttırılması için kaynak oluşturmayı içermektedir.
- b) Bireyler ve haneler için teknolojinin yaygınlaştırılması: Bilgisayar, internet gibi hizmetlerin maliyetini düşürme ve kütüphane, okul gibi kamuya açık yerlerde bu hizmetlerin yaygınlaştırılmasına yönelik uygulamaları ve bu konuda farkındalığı arttıracak politikaların yürütülmesini kapsamaktadır.
- c) İşyerlerinde teknolojinin yaygınlaştırılması: Küçük ve orta ölçekli işletmelere BİT'i daha ucuz yollara götürmeyi içermektedir.

- d) Devletler tarafından geliştirme ve uygulamaya yönelik projelerin başlatılması: Devletin BİT'e erişimi yaygınlaştırmaya yönelik uygulamalarının yanında birçok hizmeti de internet üzerinden vermesidir.
- e) Eğitim ve öğretim girişimlerinin artırılması: Bilgisayar ve internet okuryazarlığını arttırmak bu gruba girmektedir.
- f) Uluslararası işbirliğinin oluşturulması: Ülkelerin uluslararası alanda dijital bölünmeyi azaltmaya yönelik uygulamalarını içermektedir. (Tubitak, 2002:11)

Dijital bölünmenin ortadan kaldırılmasının önemine dair çeşitli tartışmalar bulunmaktadır. Bunlar dört başlık altında toplanabilir.

Ekonomik eşitlik: Gelişmiş ülkelerde toplumsal hayatın bir parçası olarak görülen internet erişiminin vatandaşlara sunulması önemli hedeflerden biridir. Kariyer, sivil yaşam, sosyal hizmetler ve güvenlik gibi konularda hayati bilgiler internet üzerinden sunulmaktadır.

Sosyal hareketlilik: Bilgisayar ve bilgisayar ağları eğitimde ve iş yaşamında giderek daha çok kullanılmaktadır. Bu yüzden eğitimde de bilgisayarın ve internetin kullanılması gerekmektedir. Eğitimde bu eksiklik giderilmediğinde özellikle düşük sosyo-ekonomik durumdaki öğrencilerin aleyhine bir şekilde dijital uçurum artacaktır. Fırsat eşitliğinin sağlanabilmesi için devletler bu gruptaki çocuklara destek sunmalıdır.

Demokrasi: Bazı çevrelerce internetin demokrasiye katkı sağlayacağı düşüncesi savunulmaktadır. Hatta Antik Yunandaki doğrudan demokrasi modelinde olduğu gibi halkın seçimlere ve kararlara internet üzerinden katılım gösterebileceği düşünülmektedir.

Ekonomik büyüme: Enformasyon altyapısının gelişmesi ve aktif kullanılması ekonomik büyümede önemli rol oynamaktadır. Enformasyon teknolojileri sayesinde üretim artmakta, bu da o ülkenin diğer ülkelerle rekabet edebilmesini sağlamaktadır. Enformasyon ekonomisinin gelişimi dijital bölünmenin ortadan kaldırılmasını hedefleyen politikalar ile mümkün olabilir. Bu endüstride çalışacak geniş çaplı ulusal emek gücü bu tür politikalara bağlıdır. (ICFA-SCIC,tarih yok:4)

5.Dijital Bölünme Ölçümü

Teknolojideki hızlı gelişme ve çeşitlilik, kullanım alanlarının genişlemesi, yaklaşımlardaki farklılık gibi sebeplerle dijital bölünmenin ölçülmesinde kullanılan ölçekler ve parametrelerde farklılıklar bulunmaktadır. (Fidan ve Şen, 2015:1110)

Dijital bölünmenin ölçülmesi ile ilgili ilk çalışmalar ABD Ticaret Bakanlığına bağlı “National Telecommunications and Information Administration”(NTIA) tarafından yapılmıştır. 1995-2002 yılları arasında gerçekleştirilen çalışmada telefon, bilgisayar ve modem kullanımları gelir, bölge, eğitim, yaş ve etnik kökenlere göre incelenmiştir. (Fidan, Şen, 2015:1110)

BM bünyesinde bulunan Uluslararası Telekomünikasyon Birliği (ITU), ülkelerin BİT kullanımlarını inceleyerek raporlaştıran bir diğer kurumdur. BİT Gelişim Endeksi kullanılmaktadır. İlk kez 2009 yılında yayınlanan ve ülkelerin BİT düzeylerinin ölçülerek karşılaştırılması için ITU (Uluslararası Telekomünikasyon Birliği) tarafından kullanılan ICT Geliştirme Endeksi (IDU) 3 alt kriter ve 11 gösterge kullanılarak hesaplanmaktadır.

Kriterler	Referans Değeri	%	Ağırlıkları
BİT Erişimi			
1- Sabit telefon aboneliği (100 kişi başına)	60	20	40
2- Mobil cep telefonu aboneliği (100 kişi başına)	120	20	
3- Uluslararası internet bant genişliği (İnternet kullanıcısı başına)	976'969	20	
4- Bilgisayarı olan hanelerin yüzdesi	100	20	
5- İnternet erişimi olan hanelerin yüzdesi	100	20	
BİT Kullanımı			
6- İnternet kullanan bireylerin yüzdesi	100	33	30
7- Sabit geniş bant abonelikleri (100 kişi başına)	60	33	
8- Aktif mobil geniş bant abonelikleri (100 kişi başına)	100	33	

BİT Becerileri			
9- Yetişkin okuryazarlık Oranı	100	33	30
10- Gayrisafi ortaöğretim okullaşma oranı	100	33	
11- Gayrisafi yükseköğretim okullaşma oranı	100	33	

Tablo 3.1.ICT gelişme endeksi kriterleri ve ağırlıkları (Yıldız ve Akbulut, 2017:6)

ITU dışında Dünya Ekonomik Forumunun kullandığı Ağa Hazırlık Endeksi, BM Ticaret ve Kalkınma Konferansı tarafından geliştirilen BİT Yaygınlık Endeksi, Dünya Bankası Enstitüsü tarafından geliştirilen Bilgi Endeksi ve Bilgi Ekonomisi Endeksi, Uluslararası Veri Kurumu tarafından geliştirilen Bilgi Toplumu Endeksi BİT kullanım ve yaygınlığını ölçmek için kullanılan endekslerdir. (Gürcan, 2015:16)

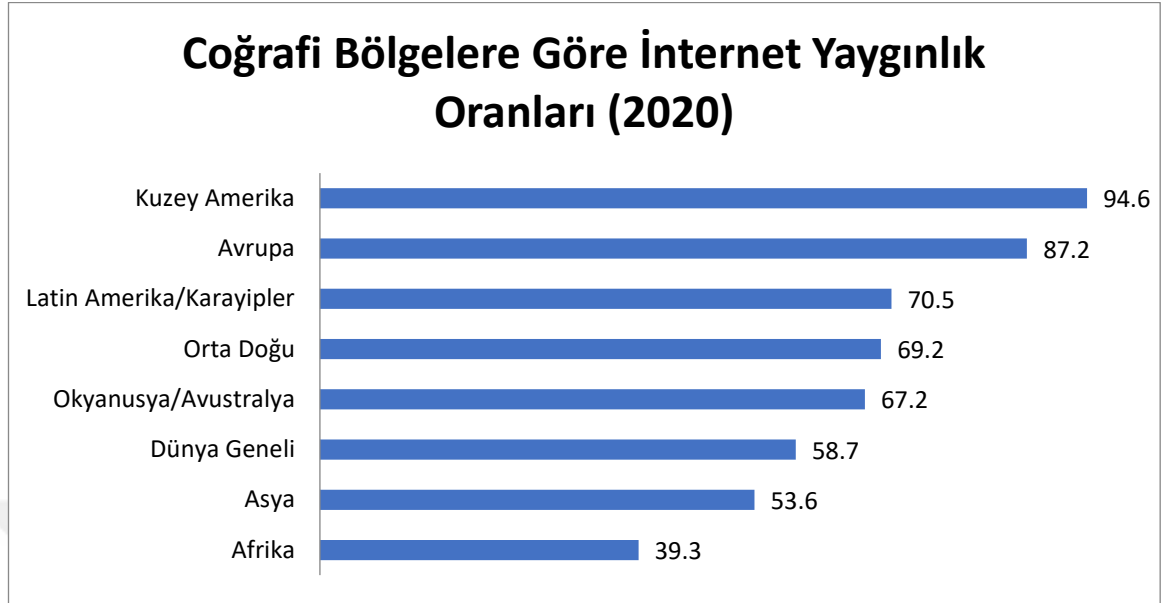
Dijital bölünmenin ölçülmesinde bilgisayar sayısı, (TV, mobil telefonlar vb.) internet erişimi kullanılan önemli göstergelerdir. Ancak bunların yetersiz olduğu görülmektedir. Kullanım becerileri ve toplumsal kullanıma yönelik hizmetlerin verilmesi de sayısal eşitsizliğin göstergeleri içerisinde yer alması gerektiği ifade edilmektedir (Aytun, 2007:59)

Dijital bölünmenin ölçülmesinde internet kullanımı, evde bilgisayarın bulunması ve internet aboneliği gibi temel ölçütleri kullanan basit ölçümden erişim, analiz, yetenek ve uygulama gibi daha karmaşık düzeyleri ayrıntılı biçimde ölçen gelişmiş ölçüme doğru evrim söz konusudur. (Szeles,2018:454)

6.Küresel Düzeyde Dijital Bölünme

BİT erişim ve kullanım oranlarının giderek yükseldiği dünyada dijital bölünme sorunu hala büyük önem teşkil etmektedir. Özellikle nitelikli kullanım açısından dijital uçurumda gelişmiş ülkelerin lehine artış yaşandığı görülmektedir. (Gürcan, 2015:21)

Internetworldstats sitesinin 3 Mart 2020 tarihinde yayınladığı tabloda 2020 başı itibariyle coğrafi bölgelere göre internete giriş oranları aşağıda verilmiştir.

Tablo3.2. Dünya Geneli İnternet Erişim Oranları(<https://www.internetworldstats.com/stats.htm>
Erişim tarihi;20.08.2020)

Kuzey Amerika, Avrupa, Güney Amerika/Karayipler ve Okyanusya gibi gelişmiş ülkeler internet erişiminde dünya ortalamasının üzerinde iken Asya ve Afrika kıtalarında bu oranların düşük olduğu ve küresel düzeyde dijital uçurumun söz konusu olduğu söylenebilmektedir.

Küresel düzeyde dijital bölünmenin seviyesinin gelişmişlik düzeyi ile ilişkili olduğu görülmektedir. Az gelişmiş ülkelerdeki altyapı eksiklikleri, eğitim seviyesinin düşük olması BİT'in erişim ve kullanımını engellemektedir. Gelişmekte olan ülkelerde altyapı ve donanım eksikliği, erişim maliyetlerinin yüksek olması, eğitim düzeyinin düşük olması, dil sorunu ve BİT kullanım bilgisinin yetersiz olması gibi problemler söz konusu iken gelişmiş ülkelerde de dezavantajlı grupların BİT'in getirdiği fırsat ve faydalardan yeterince yararlanamamaları dijital bölünmeyi arttırmaktadır. (Gürcan, 2015:25)

Ülkeler	Sıralama 2017	IDI 2017	Sıralama 2016	IDI 2016
İzlanda	1.	8.98	2	8.78
Güney Kore	2.	8.85	1	8.80
İsviçre	3.	8.74	4	8.66
Danimarka	4.	8.71	3	8.66
Birleşik Krallık	5.	8.65	5	8.53
Hong Kong, Çin	6.	8.61	6	8,47
Hollanda	7.	8.49	10	8.40
Norveç	8.	8.47	7	8.45
Lüksemburg	9.	8.47	9	8.40
Japonya	10.	8.43	11	8.32
İsveç	11.	8.41	8	8.41
Almanya	12.	8.39	13	8.20
Yeni Zelanda	13.	8.33	12	8.23
Avustralya	14.	8.24	16	8.08
Fransa	15.	8.24	17	8.05
Amerika Birleşik Devletleri	16.	8.18	15	8.13
Rusya Federasyonu	45.	7.07	43	6.91
Türkiye	67.	6.08	72	5.66
Gürcistan	74.	5.79	73	5.59
Ermenistan	75.	5.76	74	5.56
İran	81.	5.58	85	5.04

Tablo 3.3. BİT Gelişme Endeksi, ITU, 2017:31

Uluslararası Telekomünikasyon Birliği'nin 2017 yılına ait açıkladığı BİT Gelişme Endeksine göre gelişmiş ülkelerin Güney Kore, Hong Kong ve Japonya dışında ilk sıralarda Avrupa ülkelerinin yer aldığı görülmektedir. ABD dijital bölünme kavramının ilk konuşulduğu ülkelerden biri olmasına ve bu konu ile ilgili çeşitli çalışmalar yapılmasına rağmen (Gürçan,2015:27) bu endekste 16. sırada yer almaktadır. Türkiye'nin 2011 yılına ait endekste 4,38 puanla 69. sıradan (Gürçan, 2015:24) 2017'de 67. sıraya yükseldiği görülmektedir.

BİT'in öneminin anlaşılması ile birlikte dünyada çeşitli uluslar arası kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları, devletler, özel sektör sayısal uçurumun azaltılmasına yönelik çalışmalar yapmışlardır. Devletler geniş bant altyapıyı geliştirmek, eğitim alanında BİT'e yönelik temel derslerin verilmesi, okulların bilişim altyapılarının güçlendirilmesi, öğrencilere ihtiyaç duydukları cihazların dağıtımını gibi faaliyetlerle sayısal uçurumu azaltmaya çalışmışlardır. Yaygın eğitimle de sayısal göçmen olarak tanımlanan orta yaş ve üzeri bireylere gerekli becerilerin kazandırılması amaçlanmıştır. Özel sektörün gelişmemiş ülke pazarlarına girmeleri, rekabetin artması ile cihaz ve bağlantıların ucuzlaması erişimi kolaylaştırmıştır. Ancak erişime yönelik birinci düzey dijital uçurum bir ölçüde azaltılabilmişse de kullanım becerilerine yönelik ikinci düzey uçurum giderek artmaktadır. (Gürcan, 2015:39-41)

7.Türkiye’de Dijital Bölünme

Türkiye’de BİT'in yaygınlığını ölçen ilk araştırma Tubitak-Bilten tarafından 1997 yılında yapılan Yetenek ve Kullanım Saptaması Araştırması olmuştur. Araştırma kırsal kesimde BİT kullanımının çok az olması nedeniyle kentlerde gerçekleştirilmiş ve araştırmacı ve politikacılara BİT'in yaygınlığı konusunda bilgi vermiştir.(Gürcan, 2015:55)

TÜİK 2004 yılından itibaren Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması yapmakta ve sonuçlarını yayınlamaktadır. TÜİK web sitesi üzerinden bölgelere göre bilgisayar ve internet kullanımının cinsiyete göre oranı, hanelerde bilişim teknolojilerinin bulunma oranı, bilgisayar ve internet kullanım sıklığı, meslek gruplarına, eğitim, yaş, işgücü durumlarına göre internet ve bilgisayar kullanma oranı, ürün ve hizmet satın alma oranları gibi BİT erişim ve kullanımı konusunda detaylı bilgilere ulaşılabilmektedir.

İBBS 1. Düzey	Yıl-Year									
SR Level 1	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Türkiye	42,9	47,2	49,1	60,2	69,5	76,3	80,7	83,8	88,3	90,7
İstanbul	56,9	60,5	63,3	75,5	81,3	89,1	90,8	90,1	95,6	96,4
Batı Marmara	43,4	49,7	58,8	63,6	67,4	69,9	70,8	75,4	79,7	86,0
Ege	39,4	45,5	46,7	57,4	64,5	69,4	78,3	80,9	85,6	90,7
Doğu										
Marmara	56,7	60,6	56,8	62,3	71,7	76,5	79,7	84,0	88,9	92,5
Batı Anadolu	48,0	57,5	52,4	58,7	73,7	79,7	84,4	84,1	91,8	92,8
Akdeniz	36,4	39,6	44,4	57,8	70,4	77,9	81,8	86,9	89,3	90,7
Orta Anadolu	49,2	41,0	46,8	55,3	63,5	72,1	77,0	82,8	88,7	87,5
Batı										
Karadeniz	32,9	39,5	39,9	44,4	55,5	69,1	77,2	78,4	80,2	81,3
Doğu										
Karadeniz	39,6	32,6	34,8	62,7	60,7	69,4	76,9	80,7	83,8	86,9
Kuzeydoğu										
Anadolu	21,9	41,5	44,7	48,4	51,6	72,3	72,6	77,6	87,6	87,2
Orta Doğu										
Anadolu	25,3	35,6	37,7	43,6	65,6	71,5	76,8	83,4	89,1	89,8
Güneydoğu										
Anadolu	21,2	21,5	27,5	53,0	66,1	69,5	71,5	80,7	81,1	87,5

Tablo3.4. TÜİK, Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması, 2011-2020 (Hanelerde İnternet Erişimi)

2011 yılından itibaren hanelerde internet erişiminin tüm bölgelerde arttığı sonucuna ulaşılabilmektedir. Cinsiyetlere göre internet kullanımına bakıldığında Türkiye ortalamasında internet kullanımı 2011 yılında erkeklerde %54,9'dan %84,7'ye, kadınlarda ise oranın %35,3'den %73,3'e çıktığı görülmektedir. İnternet kullanım oranının en yüksek olduğu İstanbul'da erkeklerde 2011 yılında %65,8 olan oran 2020 yılında 91,7, kadınlarda 2011 yılında 46,9 olan oran %85,6 olmuştur. En düşük düzeyde görünen Güneydoğu Anadolu Bölgesinde erkeklerde 38,7'den 75,7'ye, kadınlarda ise 16,5'den 52,2'ye çıkabilmiştir. (TÜİK, 2020)

Eğitim durumunun bilgisayar ve internet kullanımına cinsiyetler bazında etkisi değerlendirildiğinde eğitim düzeyi düşük kadınların dezavantajlı olduğu görülmektedir. Son üç ay içerisinde bilgisayar kullanımı 2004 yılında bir okul bitirmeyen erkeklerde %2,6, 2018 yılında %7,2 iken kadınlarda bu oranlar %0,4 ve %2,4'tür. Üniversite ve üzeri eğitilmişler için oranlar erkeklerde 2004 yılı 71,04, 2018 yılı %90,8; kadınlarda 2004 yılı 67,1, 2018 yılı 87,0'dır. İnternet kullanımı bir okul bitirmeyen erkeklerde 2004 yılı 2,0 iken 2020 yılı 31,6, kadınlarda 2004 yılı 0,2 ve 2020 yılı 19,7'dir. Üniversite ve üzeri eğitim düzeyine sahip olan erkeklerde oran 2004 yılı 61,4; 2020 yılı 98,2, kadınlarda 2004 yılı 58,0; 2020 yılı 99,2'dir. (TÜİK, 2020)

Hanelerde bilişim teknolojilerinin bulunma oranına bakıldığında 2020 yılında masa üstü bilgisayara sahip olan hanelerin %16,7, taşınabilir bilgisayara sahip olan hanelerin %36,4, tablet bilgisayarlara sahip hanelerin %22, cep telefonu/akıllı telefonlara sahip olan hanelerin %99,4, internete bağlanabilen bilgisayarlara sahip olan hanelerin de %33,8 olduğu görülmektedir. (TÜİK, 2020)

OECD'nin Hanehalkı ve Bireylerin BİT Erişim ve Kullanımı verilerine göre Türkiye'de evden internet erişim oranı 2005 yılında %7,66 iken 2020 yılı itibariyle 90,73 olmuştur. Bu oranlar Birleşik Krallık'ta %97,30, Almanya'da %95,80 olmuştur. Güney Kore'de ve ABD'de 2019 yılına ait oranlar sırasıyla %99,69, ve ABD'de %79,80'dir. Evde bilgisayara erişim oranı Türkiye'de 2017 yılında %50,00'dir. En yüksek oran %97,61 olan Hollanda'dadır. Birleşik Krallık'ta bu oran %91,67'dir. Ancak tüm ülkelerin verileri yer almamaktadır. (OECD, 2021)

Karabacak ve Sezgin dijital dönüşüm sürecinde dijital bölünmenin toplumsal gelişime engel oluşturduğunu ancak Türkiye'de erişimin yaygınlaşması ve bu konuda yapılan düzenlemelerin dijital okuryazarlığı arttırdığı ve dijital bölünmenin getirdiği sorunları azalttığı varsayımının güçlendiğini belirtmişlerdir. (2019:323)

8.Dijital Bölünme İle İlgili Alan Araştırmaları

Dijital bölünme konusu ile ilgili ilk çalışmalar BİT'lere erişim ve kullanım üzerine yapılmıştır. Bilgisayarlara sahip olma durumları arasındaki farklılıklar bu alanda sunulan ilk raporlardır. Daha sonra beyazların, erkeklerin, zenginlerin, eğitim

seviyesi yüksek kişilerin, 55 yaşın altındaki bireylerin ve kentlerde yaşayanların yeni teknolojilere sahip olma düzeylerinin yüksek olduğunu ortaya koyan çalışmalar yapılmıştır. (Goode,2010:498)

Birçok araştırmada BİT kullanımının kentlerde yaşayanların kırsal bölgede yaşayanlara, gençlerin yaşlılara, erkeklerin kadınlara, gelir ve eğitim düzeyi yüksek olanların düşük olanlara göre daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Ancak 1990'lardan itibaren bu oranlar kadınların lehine artmaktadır. İnternet bağlantısının ücretinin ve cihazların fiyatlarının düşmesi de aradaki farkların azalmasını sağlamaktadır. (Gürcan, 2015:16)

Hane halkları arasındaki dijital uçuruma en çok etki eden unsurlar başta eğitim ve gelir durumudur. Yüksek gelir ve eğitim durumuna sahip olan ailelerde internete ve bilgisayara erişim daha fazladır, ancak düşük gelir durumuna sahip olan ailelerde giderek artmaktadır. Bunların dışında hane halkı büyüklüğü, yaş, cinsiyet, etnisite, dil ve konum da dijital uçurumu ortaya çıkaran unsurlardandır. (OECD, 2001:5)

Dijital beceriler yaş ve eğitim seviyesine göre değişebilmektedir. Eğitim seviyesi yüksek olan bireylerin dijital becerilerinin düşük eğitim seviyesinde olan bireylere oranla ve gençlerin yaşlı kullanıcılara oranla daha iyi olduğunu çeşitli araştırmalar göstermektedir. (Van Dijk, 2017:7) Van Dijk Hollanda'da dijital becerilerin ölçülmesi amacıyla 300 kişi ile yapılan araştırmada daha önce değindiğimiz ortam-ilişkili ve içerik ilişkili beceriler ile ilgili dikkat çekici sonuçlara ulaşılmıştır. İyi eğitilmiş kişilerin her düzeyde yüksek sonuçlar aldığı, kadın ve erkekler arasında farkın olmadığı ortaya çıkmıştır. Gençlerin ortam-ilişkili becerilerde orta yaşta ve ileri yaşta kullanıcılardan daha iyi olduğu ancak eğer yetişkinler ortam-ilişkili becerilerde iyi ise enformasyon ve stratejik becerilerde gençlerden daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Van Dijk diğer çalışmalarla birlikte değerlendirdiğinde dijital becerilerde yaş ve eğitim seviyesinin yüksek oranda belirleyici olduğunu vurgulamıştır. (Van Dijk, 2016:278-279)

Zhang ve Livingstone, Birleşik Krallıkta 0-17 yaş aralığındaki çocukların aileleri ile görüştikleri çalışmalarında 2032 aileye ulaşmışlardır. Çalışmalarında

cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, etnik köken, eğitim durumu, özel eğitim ihtiyacı olma ve engellilik durumu gibi faktörler dikkate alınarak avantajlı ve dezavantajlı gruplar arasındaki dijital eşitsizlikler araştırılmıştır. Araştırma dijital erişim ve kullanım, dijital beceriler, çevrimiçi destek ve riskler, ebeveyn arabuluculuğu konularına odaklanmıştır. Dijital erişim ve kullanım açısından daha yüksek sosyo-ekonomik düzeyde ve eğitim seviyesine sahip olan ebeveynlerin internete bağlanmak için daha fazla ve farklı türlerde cihazlara sahip oldukları görülmüştür. Örneğin yüksek lisans mezunu ebeveynlerin son bir ayda giyilebilir cihazları kullanma oranı diğerlerine oranla daha yüksektir. Düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip olan ailelerde ise beş çocuktan biri internete neredeyse hiç bağlanmamaktadır. Dijital becerilerde benzer biçimde yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip olan ebeveynlerin bir web sitesi oluşturma, kodlama yapma gibi gelişmiş becerilere sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca bu gruptaki anne babalar ile özel eğitim ihtiyacı olan çocukların aileleri dijital ortamlardan çocuklara sağlık, eğitim, gidebileceği etkinlikler konusunda bilgi ve tavsiye arama konusunda daha çok destekte bulundukları görülmektedir. Bunun yanında annelerin babalara oranla çocuklara daha çok rehberlik yaptıkları, ebeveyn arabuluculuğunda bekar anneler, yüksek sosyo-ekonomik düzeyde olan ebeveynler ile özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin aileleri çevrimiçi riskleri çocuklarla konuşmak, interneti güvenli bir biçimde kullanma yollarını öğretmek gibi ebeveyn arabuluculuğunu daha iyi yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır. (2019)

Brezilya'da 2005-2013 yılları arasında dijital bölünmenin ölçüldüğü çalışmada bireyler arasında dijital uçurumun hızlı bir şekilde azalmasına rağmen özellikle yaşlı nüfusta hala söz konusu olduğu belirtilmiştir.(Nishijima, Ivanauskas, Sarti, 2017:12)

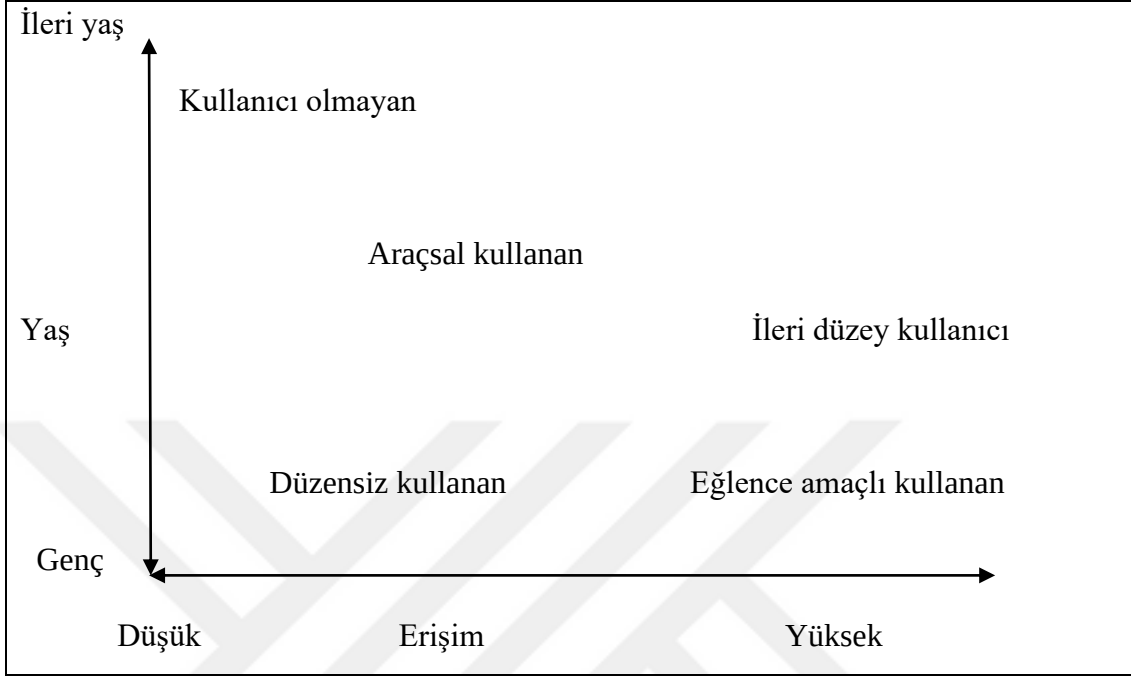
Zhao, Lu, Huang ve Wang (2010) lise öğrencilerinin internete erişim eşitsizliklerini konu aldıkları çalışmalarında evden, okuldan ve internet kafelerden internete erişimin öğrencilerin internet öz yeterliliğine etkisini ve internet öz yeterlilik ile keşfetme davranışı arasındaki ilişkiyi anlamaya çalışmışlardır. Evde teknik donanımına sahip olan öğrencilerin internet öz yeterlilikleri diğerlerine oranla daha yüksek bulunmuştur. İnternet öz yeterlilik keşifsel davranışların yordayıcısı

olarak bulunmuş ve internete daha fazla yerde erişimi olanların internet öz yeterliliği daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Şangay’da 9-17 yaş grubu çocuklarla yürütülen çalışmada 796 düşük gelirli ve 799 orta ve üst gelirli ailelerle görüşülmüştür. Öğrencilerin internet erişimleri ile akademik başarı ve psikososyal özellikleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Görüşmelerin sonunda iki grup arasındaki dijital uçurumun küçüldüğü ancak kırsalda ve kentte yaşayan çocuklar arasındaki dijital uçurumun kırsalda yaşayan çocukların dijital dışlanmasıyla sonuçlandığı bulgusuna ulaşılmıştır. (Wong, Ho, Chen, Gu, Zeng, 2015)

Dijital bölünmenin eğitim üzerinde farklı sonuçları olabilmektedir. Failie (2005) evde bilgisayarın olmasının liseden mezun olmamış öğrencilerin okula kaydolmasının üzerinde etkisinin olduğu sonucuna, Wei, Teo, Chan ve Tan, (2009) dijital uçurumun ortaokul öğrencilerinin kendi kendilerine öğrenmeleri üzerinde etkilerinin bulunduğu sonucuna ulaşmışlardır. (aktaran Zhao vd. 2010:1406)

Bazandtzaeg ve arkadaşlarının 2011 yılında Norveç, İspanya, İsveç, İngiltere ve Avusturya’da 12666 kişi ile görüştükleri çalışmalarında interneti kullanma amaçları üzerinden dijital bölünmeyi anlamaya çalışmışlardır. Kullanım amacı ve özelliklerine göre 5 kullanıcı türü belirlemişlerdir. Kullanıcı olmayanlar, düzensiz kullananlar, araçsal (instrumental) kullananlar, eğlence amaçlı kullananlar ve ileri düzeyde kullananlardır. Araştırmada yaş ve internete erişimin belirleyici olduğu, cinsiyet ve hane halkının daha az alakalı olduğu görülmüştür. Bazandtzaeg ve arkadaşları bu çalışmalarında yeni teknolojilere sahip olma ve olmama yaklaşımından ziyade kullanıcı tipolojisinin kullanılmasının yeni dijital bölünmeleri anlamakta daha yararlı olduğunu savunmaktadır. Erişim ve yaşa ilgili ulaştıkları sonuçları şu şekilde göstermişlerdir.

Tablo 3.5. Tanımlanmış beş İnternet kullanıcı türü için erişim ve yaş ilişkisi. (Bazandtzaeg, Heim ve Karahasanovic, 2011:133)

Kullanıcı olmayanlar ve düzensiz kullananların daha çok yeni teknolojilere erişimi az olan ve ileri yaştaki bireyler olduğu, orta düzey erişime sahip olup ileri yaşta olanların bu teknolojileri yalnızca belirli işler için kullanan araçsal kullananlar grubunu oluşturduğu, eğlence amaçlı ve ileri düzey kullanıcıların ise daha genç ve erişimleri yüksek olan kullanıcılardan oluştuğu görülmektedir. (Bazandtzaeg, Heim ve Karahasanovic, 2011)

Pagan, Martínez, Máiquez, (2018) 2734 öğrenci ile yaptıkları araştırmada çocukların çoğunluğunun bilgisayar olması rağmen yabancı uyruklu ve özel eğitim ihtiyacı olan çocukların daha seyrek interneti kullandıklarını tespit etmişlerdir.

Türkiye’de dijital bölünmenin boyutlarını cinsiyet, yerleşim yeri, eğitim ve çalışma durumları gibi farklı özelliklere göre inceleyen çalışmalar yapılmaktadır. Dijital bölünmeye toplumsal cinsiyet açısından inceleyen Akca ve Kaya kırsal kentsel nüfus arasında internet kullanımının farklılaştığını, kırsaldaki kadınların kentlerde yaşayan kadınlardan daha az internet kullanabildiğini ifade etmektedirler. (Akca ve Kaya, 2016:302)

Akca'nın Gaziantep ilinde ortaokul öğrencileri ile yaptığı araştırmada internete ulaşım ve sosyal ağ kullanımı oranının kız öğrencilerde daha düşük olduğu görülmüştür. (Akca, 2014:2) Yılmaz ve Ersoy beşinci sınıf öğrencilerinin BİT okuryazarlık düzeylerini ölçtükleri çalışmalarında evdeki BİT'e sahip olma bakımından kız öğrencilerin dezavantajlı olduğu ortaya çıkmıştır. (2014:16)

2016 yılının TÜİK Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması verilerini analiz ettikleri çalışmalarında Baran ve Erdem cinsiyet, yaş, çalışma ve eğitim durumu, bölgelere göre dağılım ve bilgisayar, internet ve iletişim teknolojileri kullanımına göre sonuçları değerlendirmişlerdir. Toplumsal cinsiyetin bilgisayar kullanımında önemli bir kısıtlayıcı etken olduğunu, bunun sebeplerinin kadınların toplumsal rollerinden dolayı BİT'e ayıracak zaman bulamaması, kendilerini yeterli görmemelerinden dolayı bu araçları kullanmaya çekinmeleri olabileceği belirtilmiştir. BİT kullanım becerilerinin seviyesinin yaşla birlikte düştüğü, avantajlı olan gençlerin yeni teknolojilerle daha erken tanıştığı için kendilerini daha çok geliştirebildikleri ve aradaki farkın daha da katlandığı ifade edilmiştir. Eğitim durumu ile BİT kullanım becerileri arasında güçlü bir ilişki bulunmuştur. Değerlendirme sonucunda çıkan bölgesel eşitsizliklerinin de önemli sebebinin eğitim olduğu belirtilmiştir. Bilgisayar ve internetin kullanım sıklığının ve aktif olarak kullanımının BİT kullanım becerilerine katkı yaptığı ifade edilmektedir. (2017: 1514-1515)

Aytun, 2005 yılında “Dijital Bölünme Olgusu ve Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme” adlı çalışmada Türkiye ve AB ülkeleri arasındaki dijital bölünmeyi karşılaştırmış ve aradaki farkın sebepleri olarak eğitim imkanlarındaki yetersizlikler, mevcut teknolojilerin yeterli düzeyde kullanılamaması olduğunu tespit etmiştir.(2005:2)

İkinci düzey dijital bölünme konusunda yapılan araştırmaları aktaran Goode, bir araştırmada düşük gelirli öğrencilerin yüksek gelirli öğrencilerden daha sık internete girdiği halde daha düşük düzeyde amaçlarla kullandıklarını, orta sınıf öğrencilerin ise teknolojiyi daha çok araştırma yapmak ve sunum için kullandıklarını ifade etmektedir. (Becker 2000 aktaran Goode:2010) Başka bir çalışmada görüşülen

öğretmenler, yüksek gelirli öğrencilerin teknolojiyi düşük gelirli öğrencilere göre araştırma yapmak, proje hazırlamak, analiz yapmak gibi amaçlarla daha çok kullandıklarını dile getirmiştir. (Warschaur vd 2004 aktaran Goode,2010:499)

9.Dijital Bölünmeyi Kır Kent Kökenlilik Bağlamında İnceleyen Araştırmalar

Kırsal bölgeler merkezden uzak, dağınık ve az nüfus yapısı nedeniyle çoğunlukla altyapının kentlere oranla daha az olduğu, ekonomik ve sosyal yaşantı yönünden dezavantajlı konumda olan yerlerdir. Özellikle uzak mesafelerde ve yoğun nüfusa sahip olmamaları piyasayı bu bölgelere yatırım yapmaktan alıkoymaktadır. (Malecki,2003 aktaran Salemin, 2015:361)

Tüm dünyada kırsal alanlar dönüşmektedir. Tarıma dayalı ekonomi hala varlığını devam ettirse de ulaşım ağlarının ve internetin yaygınlaşmasıyla kırsaldaki işgücünün tarım dışındaki sektörlere kaydığı ya da burada yaşayanların kentlere göç ettiği görülmektedir. Artık yaşamlarını aynı yerde geçiren ve güçlü bağlarla birbirine bağlı insan tipolojisi giderek değişmektedir. Gençlerin nüfusunun artması ve kentsel bölgelerde daha karlı iş fırsatlarının bulunması kentlere göçü arttırmakta ve kırsal bölgelerin yapısının değişmesine yol açmaktadır. (Onitsuka, 2018:2)

Kırsal nüfus genelde düşük eğitim ve gelir düzeyine sahip olma özelliğini göstermektedir ve bu ikisi de bilişim teknolojilerine talebi yönlendiren etkenlerdir. Ayrıca yaşlanan nüfus, tarım, madencilik ve balıkçılık gibi birincil sektörlere bağımlılık kırsal nüfusun diğer özelliklerindendir. (Park, 2017:1)

Hindman (2000) kırsal kesimde yaşayanların kentte yaşayanlara nazaran bilgi teknolojilerinin getirdiği avantajlardan yararlanma düzeylerinin daha düşük olduğunu beklendiğini ifade etmektedir. Hızlı ve geniş bant ağ sistemlerinin kente oranla daha sınırlı olduğunu, kırsal bölgede yaşayanların enformasyon teknolojilerini benimsemeleri ve kullanımlarının kentlilere oranla daha geç olduğunu belirtmektedir. Araştırmaların bireylerin sosyal statüsü ile yeni teknolojileri erken benimsemekle ilişkili olduğunu, her türlü teknolojiyi erken benimseyip kullananların daha yüksek

sosyal statüye sahip, daha çok eğitim görmüş ve iletişimsel davranışlarında daha kozmopolit olduklarını ifade etmiştir.

Geniş bant internete erişimin ve kullanımının kırsal ve kentsel bölgelerde farklılık gösterdiğinin belirtildiği OECD 2018 raporunda özellikle büyük şehirlere yakın olan kırsal alanlarda olumlu ekonomik etkiler yaratırken düşük vasıflı ve az nüfusa sahip olan kırsal bölgelerde tam tersi iş gücü kayıplarına sebep olabildiği ifade edilmiştir. Politika yapıcılarının bu etkilerin farkında olması, girişimcilik ve beceri eğitimlerini destekleyen ekonomik kalkınma programlarının hazırlanması tavsiye edilmiştir. Bu raporda son yıllardaki ilerlemelere rağmen kırsal ve kentsel bölgeler arasında dijital uçurumun hala devam ettiği vurgulanmıştır. Şili, Kolombiya, Yunanistan, Meksika, Macaristan gibi ülkelerde kırsal bölgedeki nüfusun kentsel bölgeye oranla internetten yararlanma oranının da az olduğu, Belçika, İsrail, Lüksemburg ve Birleşik Krallık da ise tam tersi kırsal bölgedekilerin internete sahip olma oranının daha yüksek olduğu belirtilmiştir. (OECD, 2018:11)

Avrupa Birliği ülkelerinde bölgesel dijital bölünme üzerine çalışan Szeles kırsal-kentsel dijital bölünme analizinin bölgesel dijital bölünme araştırmalarında önemli bir yere sahip olduğunu belirtmektedir. İlgili çalışmalarda kırsal kentsel dijital bölünmenin sebepleri arasında kırsal bölgedeki halk için BİT'in karşılanabilir olup olmaması, geniş bant özelliği ve dijital bağlantıya erişim, kullanıcıların eğitim düzeyleri, aile yapısı, bireysel yetenekleri, yeni deneyimlere karşı tutumları, yoksulluk, nüfusun yaşlanması ve coğrafi izolasyon sayılmaktadır. (Szeles,2018;455)

Onitsuka, Hidayat, Huang, Endonezya'nın kırsal bölgesinde yürüttükleri çalışmalarında dijital yerli olarak tanımlanan genç nüfusun internete fiziksel erişimlerini, motivasyonel durumlarını, kullanım becerilerini ve topluma katılım ve ağ oluşturma düzeylerini incelemişlerdir. Yaşa ve BİT kullanım durumlarına göre farklı özellikte dört grup ortaya çıkmıştır. Daha *genç olan kullanıcılar*, eğitim ve gelir düzeyleri yüksek, bilgi alma ve iletişim kurma amacıyla interneti sık kullanan, topluma katılımları yüksek düzeyde olan gruplardır. Daha *ileri yaş kullanıcılar* eğitim durumları ve gelirleri yüksek, bilgi alma ve iletişim kurmak için interneti bazen kullanmakta, katılımları ve sosyal ağ oluşturma becerileri gelişmekte olan

kullanıcılarıdır. *Genç olup kullanıcı olmayanların* ise eğitim ve gelir düzeyleri düşük, interneti gelecekte kullanmayı düşünen ve toplumsal katılımları düşük gruplardır. Son grup olan *ileri yaştaki kullanıcı olmayan* kullanıcılar ise yine düşük eğitim ve gelir düzeyine sahip, ileride interneti kullanmayı düşünmeyen ancak toplumsal katılımları yüksek olan kullanıcılarıdır. (2018)

Avustralya’da kırsal alanlarda dijital dezavantajın devam ettiğine vurgu yapan Park (2017) çalışmasında dijital dışlanmanın bir göstergesi olarak uzaklık ile sosyo demografik özellikler arasındaki ilişkiye odaklanmıştır. Araştırmanın sonucunda kentlere uzak bölgelerde yaşayanların interneti daha az benimsedikleri ve dezavantajlı oldukları ortaya çıkmıştır. Ayrıca uzak bölgelerde altyapı oluşturma yüksek maliyetli oluşu ile nüfusun az yoğun olmasının birleşiminin kırsal bölgelerdeki dijital dışlanmayı arttırdığı görülmüştür. Çalışmada değinilen bir diğer husus da ağ etkilerinin önemidir. Yakın çevredekilerin sosyal ağlara girmesi diğerleri için teşvik edici olabilir. Kırsalda yaşayanlar çevrelerinde daha az ağa katılım görebilirler. Bu faktörün de araştırılması gereken bir boyut olduğu vurgulanmıştır.

Stern ve arkadaşlarının 2005 yılında yaptıkları çalışmalarında kırsalda yaşayanların kenttekilere oranla internet teknolojilerini ekonomik ve günlük faaliyetlerinde daha az kullandıkları sonucuna ulaşmışlardır. (2009)

Huffman kırsal kentsel ayrımında bağlantı hızının yüksek olmaması, öğrencilerin kullandığı cihazlarla ilgili destek yapılarının bulunmaması ve altyapı eksiklerinin kırsaldaki öğrencilerin aleyhine aradaki uçurumu arttırdığını belirtmektedir. (Huffman, 2018;240)

Salemink ve arkadaşları gelişmiş ülkelerdeki dijital gelişmelerle beraber kırsal bölgedeki gelişmeleri konu alan 157 makaleyi incelemişlerdir. Kır ve kentteki teknolojik altyapıların kalitesinin giderek artmakta olduğu, ancak genel politikaların yerel ihtiyaçları ihmal ettiği, fiziksel uzaklığın dezavantajlarını giderecek dijital bağlantıya ihtiyaç duyan bu bölgeler için özel politikaların oluşturulması gerektiği ifade edilmiştir. (2015)

2007-2013 tarihleri arasında Türkiye’de kentsel kırsal ve cinsiyet açısından sayısal bölünme düzeylerini ölçtükleri çalışmalarında Fidan ve Şen kentsel bölgedeki kadın ve erkekler arasında sayısal bölünmenin giderek ortadan kalktığı ancak kırsal bölgede farkın hala mevcut olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca kentsel ve kırsal bölge arasında sayısal bölünmenin söz konusu olduğu ve farkın en fazla internet bankacılığı kullanımında olduğu belirtilmiştir. (2015:1115-1117)

Uyar kırsal ve kentsel alanlardaki dijital uçurumun sebepleri arasında kırsal alanlarda dijital yakınsamanın ve internet erişiminin daha düşük olmasını göstermektedir. Kırsal alanlarda BİT ve geniş bant altyapılarının yetersiz olması ile birlikte internet erişim imkanı azalmaktadır. Ayrıca BİT’in etkili ve verimli kullanılmasını sağlayacak eğitim ve destek uygulamalarının daha az olmasından dolayı kırsal kesimde yaşayan çocuk ve yetişkinlerin internet kullanım becerilerinde de eksiklik gözlemlenmektedir. Bunların yanında gençlerin eğitim ve iş imkanlarının daha fazla olması sonucu kentlere göç etmeleri nedeniyle kırsal bölgede yeni iletişim teknolojilerini daha yavaş benimseyen yaşlı nüfus kalmaktadır. (Uyar, 2020:63-64) Bu da kırsal bölgeye yapılacak teknolojik altyapı yatırımlarını azaltabilmekte, halihazırda dezavantajlı olan kırsal bölgenin aleyhine bir kısır döngüyü devam ettirmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DİJİTAL BÖLÜNME VE YENİ MEDYA OKURYAZARLIK DÜZEYLERİNİN NİTEL ARAŞTIRMA YÖNTEMİ İLE İNCELENMESİ

1.Araştırma Problemi

Yeni medya hayatımızın her alanına nüfuz etmekte ve bilgi edinme, gündemi takip etme, sosyalleşme, eğlence gibi amaçlarla yoğun bir biçimde kullandığımız ortamlar haline gelmektedir. Özellikle çocuk ve gençlerin yoğun bir biçimde içinde bulunduğu yeni medya olumlu ve olumsuz etkileri ile pek çok araştırmaya konu olmaktadır.

Alan yazınında dijital bölünme ve yeni medya okuryazarlığının toplumsal cinsiyet, yaş, sosyo demografik faktörler bağlamında ya da medya okuryazarlığı dersi alıp almama durumlarına göre incelendiği araştırmalar bulunmaktadır. Ancak bu konuları kır ve kent kökenlilik bağlamında inceleyen çok fazla araştırmanın olmadığı görülmektedir.

Bu tez çalışmasında yeni medya okuryazarlığı ve dijital bölünme, kır ve kent kökenlilik bağlamında ele alınmaktadır. Kırsal bölgede yaşayan öğrenciler ile kentsel bölgede yaşayan öğrencilerin yeni medya okuryazarlıkları arasındaki farklılıkları ve benzerlikleri anlamak ve yeni medyaya erişim, kullanım amacı ve becerileri açısından bu iki grup arasında dijital bölünmenin söz konusu olup olmadığını anlamaya çalışmak bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

2. Araştırmanın Önemi Ve Amacı

Günümüzde çocuklar ve gençler yeni iletişim teknolojileri ile daha erken yaşta tanışmakta ve yoğun bir şekilde bu teknolojilere maruz kalmaktadır. Yeni medya özellikle medya okuryazarlık becerilerine sahip olmayan öğrenciler için pek çok tehlike ve risk içermektedir. Bunun yanı sıra yeni medya sınırsız bilgi ve pek çok imkân da sunmaktadır.

Dijital yerli olarak tanımlanan dijital çağın içine doğmuş öğrencilerin doğru ve işe yarar bilgiye nasıl ulaşabileceklerini bilmeleri, karşılaştıkları haber ve bilgileri analiz edebilmeleri, çevrim içi tehdit ve risklerin farkında olmaları ve aynı zamanda çağa ayak uydurabilmek, eğitimde ve meslek hayatlarında bilgi iletişim teknolojilerini üretken biçimde kullanabilmek için gerekli olan yeterliliklere sahip olmaları gerekmektedir.

Araştırmanın amacı 9.sınıf öğrencilerinin yeni medya araçlarına erişim düzeyleri, karşılaştıkları medya mesajlarını anlama, analiz etme ve değerlendirme becerileri, medya içerikleri üretebilme ve yeni medyada katılım gösterebilme yeterlilikleri bakımından yeni medya okuryazarlıklarını anlamaktır. Ayrıca öğrencilere sahip oldukları iletişim teknolojileri ile bunları daha çok hangi amaçlarla ve ne düzeyde kullanabildikleri sorularak bu iki grup arasındaki erişim ve kullanım becerileri açısından benzerlik ve farklılıkları anlamak amaçlanmaktadır.

3. Varsayımlar Ve Sınırlılıklar

Kırsal kesimde yaşayan kişilerin kentte yaşayanlara nazaran dezavantajlı oldukları söylenebilir. Yeni medyaya erişim sorunu teknolojik altyapı ve araçların yaygınlaşmasıyla beraber azalsa da kırsal bölgenin en büyük dezavantajı kentin sağladığı zengin sosyal yaşantıya sahip olmamasıdır. Kentin kalabalık ve heterojen toplum yapısı farklı görüş ve yaşantıları olan insanların bir araya gelmesini sağlamak ve daha geniş bir yelpazede sosyal ağlar sunmaktadır.

Bu açıdan bu tez çalışmasında kentsel bölgede yaşayan öğrencilerin yeni medya okuryazarlıklarının kırsal bölgede yaşayan öğrencilerden daha yüksek olacağı ve kentsel bölge öğrencileri lehine bir dijital bölünmenin söz konusu olacağı varsayılmıştır.

Bu çalışma 2020-2021 Eğitim Öğretim yılı içerisinde İstanbul ilindeki kamu ortaöğretim okullarında eğitim gören 9.sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.

4. Araştırmanın Metodolojisi

Bilimsel araştırma yöntemlerinden nicel ve nitel araştırma yöntemleri hem dayandıkları felsefe ve kuramlar bakımından hem de kullandıkları veri toplama

araçları bakımından birbirinden ayrılmaktadır. Nitel araştırma yöntemleri yorumlamacı, nicel araştırma yöntemleri ise pozitivist ve rasyonel anlayışa dayalıdır. Nicel yöntemde geçerli, güvenilir ve genellenebilir ölçme yapmak amaçlanırken nitel yöntemlerde esas amaç olayları ve olguları mümkün olduğunca derinlemesine ve betimsel bir biçimde çözümlemektir. (Yıldırım ve Şimşek, 2016:339)

“Nitel araştırma gözlem, görüşme, doküman analizi gibi nitel veri toplama araçlarının kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği bir araştırma” olarak tanımlanmaktadır. (Yıldırım ve Şimşek, 2016:41)

Bu tez araştırmasında derinlemesine bir yaklaşımla dokuzuncu sınıf öğrencilerinin yeni medya okuryazarlığına sahip olma düzeylerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi amacıyla nitel araştırma desenlerinden olgu bilim deseni (fenomenolojik yaklaşım) kullanılmıştır. Olgubilim deseninde bireylerin bir olguya ilişkin yaşantıları, olguya dair algıları ve bu olgulara yüklenen anlamı ortaya çıkarma amacı vardır. (Yıldırım ve Şimşek, 2016:69)

“Olgubilim araştırmalarında başlıca veri toplama araçlarından biri görüşmedir. Olgulara ilişkin yaşantıları ve anlamları ortaya çıkarmak için görüşmenin araştırmacılara sunduğu etkileşim, esneklik ve sondalar yoluyla irdeleme özelliklerinin kullanılması gerekmektedir.” Olgubilim çalışmalarında nicel araştırmalardan farklı olarak kesin ve genel sonuçlara ulaşılmayabilir. Bu tür çalışmalar daha çok bir olguyu daha iyi anlamayı sağlayacak açıklamalar, örnekler ve yaşantıların ortaya çıkarılmasına katkıda bulunur. (Yıldırım ve Şimşek, 2016:71-72)

Öğrencilerin yeni medya kullanım beceri ve alışkanlıklarını anlamak, ayrıntılı ve derinlemesine bilgi almak için yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme tekniğinin güçlü yönleri arasında esnekliği, herkese uygulanabilirliği, geri bildirimle açık olması, derinlemesine bilgi elde edilebilmesi, yanlış anlaşılmalara azaltılması, kaynağın tepkilerine göre izleyici ve kontrol edici sorular sorulabilmesi, kaynağın başkasına danışmadan cevap verebilmesi, soruların cevaplanma oranının

yüksek olabilmesi, karmaşık ve duygusal kişisel sorunların araştırılmasının daha kolay olması sayılmaktadır. Zayıf yönleri ise yanlılığa açık olması, başarısının görüşmecinin samimiyeti ve eğitimi ile sınırlı olması, pahalı ve zaman alıcı bir araştırma yöntemi olmasıdır. (Karasar, 2016:220)

Bu çalışmada nitel araştırma örnekleme türlerinden aykırı durum örnekleme tekniği kullanılmıştır. Aykırı durum örneklemesinde amaç derinlemesine incelenecek olgunun zengin bilgi kaynağı oluşturabilecek farklı-zıt koşullarda çalışılmasıdır. Başka bir ifadeyle örneklemin problemle ilgili olarak birbirine aykırı (uç) durumlardan, örneklerden oluşturulmasıdır. (Büyüköztürk, 2012)

5.Evren Ve Örneklem

Görüşmede örneklem seçiminde nicel yöntemden farklı stratejiler belirlenmektedir. Nicel yöntemde evreni temsil edebilecek sayıda örneklem sayısı belirlenirken görüşmede araştırma daha küçük ancak daha derinlemesine veri elde edilebilecek örneklem üzerinde gerçekleştirilmektedir. (Türnüklü, 2000:548)

Çalışmanın evrenini 2020-2021 eğitim-öğretim yılında İstanbul'da kamu ortaöğretim kurumlarında eğitime devam eden dokuzuncu sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. King'e göre *“beyin fırtınaları, akranlardan öğrenme, sınıf içi tartışmalar, işbirlikli öğrenme, bilgiyi yapılandırma, küçük grup tartışmaları gibi yöntemler kalıcı bir öğrenme süreci için kullanılabilecek stratejilerdir.”* (King 1993'ten akt. Kardaş & Yeşilyaprak, 2015) Akranlardan öğrenme öğrencinin öğrenme sürecinde kalıcılık sağlayan bir strateji olarak değerlendirildiğinden, lise hayatı içerisinde en düşük düzeyde katılım sağlayan öğrenci grubunun 9. sınıflar olduğu değerlendirilmiştir. Okulda geçirilen süre (yıl) arttıkça öğrencilerin akran yoluyla öğrenme düzeyleri artacaktır. Bu nedenle 9. Sınıf öğrencileri tercih edilmiştir. Araştırma deseni olarak dokuzuncu sınıfların seçilme sebeplerinden bir diğeri de birçok sosyal medya hesabını kullanmak için alt yaş sınırının 13 olması ve 9. sınıf öğrencilerin 13 yaşını doldurmuş olmalarıdır.

Örneklem olarak ise, kırsal-kentsel bölge ayrımı aykırı durum olarak belirlenmiştir. Bu çerçevede örneklemdeki kırsal yani görece çevre ilçelerde (Çatalca

ve Silivri) bulunan üç okul ile kentsel yani görece merkezdeki bir ilçede (Bahçelievler) bulunan bir okul belirlenmiştir. Kırsal bölge olarak seçilen okullardan toplam 20 öğrenci, kentsel bölge olarak seçilen okuldan 20 öğrenci olmak üzere toplam 40 öğrenciyle yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır.

6. Veri Toplama Araçları

Öğrencilerin yeni medya okuryazarlık durumlarını, kırdaki ve kentte yaşayan öğrenciler arasında dijital bölünmenin düzeyini anlamak için alan yazınında medya okuryazarlığı, dijital medya okuryazarlığı, yeni medya okuryazarlığı tanımları ve gerekli görülen yeterlilikler dikkate alınarak dört kategori belirlenmiştir.

Medya okuryazarlığı, dijital medya okuryazarlığı ve yeni medya okuryazarlığı tanımlarının temelde erişim, anlama, analiz, değerlendirme, üretim, yansıtma ve katılım becerilerine sahip olmayı içerdiği alan yazını taramasında görülmektedir. Dijital bölünme kavramını tanımlarken araştırmacıların BİT'e erişim, bu teknolojilerin doğru ve etkili kullanımı, eğitim, kariyer gibi alanlarda yeterli düzeyde yararlanabilme imkanına odaklandıkları görülmüştür.

Alan yazınında yer alan bu tanımlar ışığında görüşmede öğrencilere sorulacak sorular dört tema çerçevesinde belirlenmiştir. Bu temalar erişim; kullanım amacı ve kullanım becerileri; analiz ve değerlendirme; üretim, yansıtma ve katılımdır.

Öğrencilerle 15 Nisan 2021 tarihinde ilgili okul idaresi ve öğretmenlerin vasıtasıyla temasa geçilmiş ve görüşmeler Covid-19 salgını nedeniyle dijital görüşme programı üzerinden gerçekleştirilmiştir. 20 Nisan-30 Nisan tarihleri arasında görüşmeler tamamlanmıştır. Görüşme süreleri 15-40 dakika arasında değişmiştir.

Görüşmelerin sonunda öğrencilerin söyledikleri birebir görüşmeci tarafından yazılmış ve betimsel analizi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen verilerin önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi ve yorumlanması şeklinde uygulanan betimsel analizde amaç düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde bulguların sunulmasıdır. Betimsel analizde görüşülen kişilerin görüşlerini yansıtmak amacıyla sık sık alıntılara yer verilmektedir. (Yıldırım ve Şimşek, 2016:239)

7. Bulgular

Görüşülen öğrencilerin ailelerinin sosyo ekonomik düzeylerini anlamak amacıyla öğrencilerin ebeveyn eğitim durumları ve hane aylık gelir durumları öğrenilmeye çalışılmıştır.

Öğrencilerin ebeveyn eğitim durumları ve hane gelir durumları şu şekildedir:

Kent Kökenli Öğrencilerin Anne Eğitim Durumu		Kent Kökenli Öğrencilerin Baba Eğitim Durumu		Kır Kökenli Öğrencilerin Anne Eğitim Durumu		Kır Kökenli Öğrencilerin Baba Eğitim Durumu	
Okumaz yazmaz	1	Okumaz yazmaz	0	Okumaz yazmaz	0	Okumaz yazmaz	0
İlkokul	15	İlkokul	12	İlkokul	11	İlkokul	11
Ortaokul	3	Ortaokul	3	Ortaokul	6	Ortaokul	3
Lise	1	Lise	5	Lise	3	Lise	6

Tablo 4.1.Kent ve Kır Kökenli Öğrencilerin Ebeveyn Eğitim Durumları

Kent Kökenli Öğrenci Hane Aylık Gelir Durumu		Kır Kökenli Öğrenci Hane Aylık Gelir Durumu	
2000-4000	2	2000-4000	6
4001-6000	10	4001-6000	8
6001-8000	4	6001-8000	4
8001 üzeri	4	8001 üzeri	2

Tablo 4.2.Kent ve Kır Kökenli Öğrencilerin Hane Aylık Gelir Durumları

a.Erişim:

Erişim, medya ve medya içeriklerine ulaşabilmek ve medyayı kullanabilme becerisine sahip olmak olarak tanımlanmaktadır. (EU, 2013:18) Hobbs erişimi medya ve teknoloji araçlarına erişebilmek, kullanabilmek, uygun ve ilgili bilgileri paylaşabilmek olarak tanımlamaktadır. (Hobbs, 2010:19)

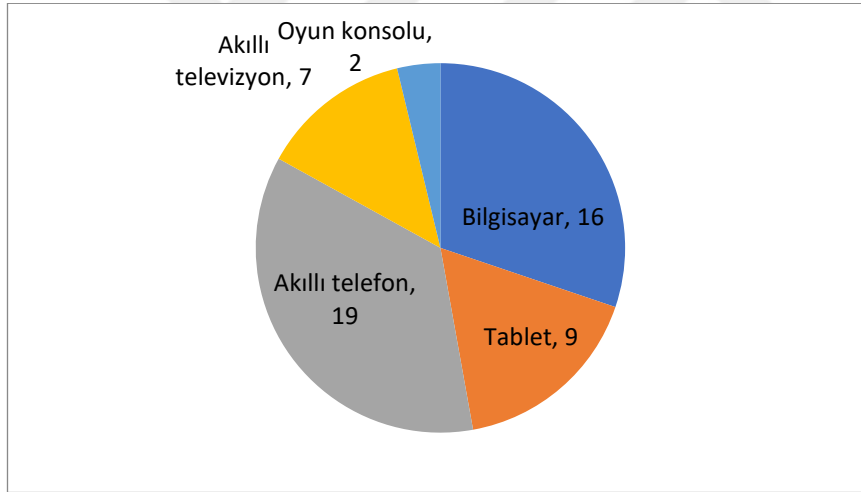
Medya okuryazarlığının ilk basamağı olarak kabul edilen erişim tek seferlik donanım tedarikinden çok daha geniş bir kapsama sahiptir. Bilgisayarın evde nerede bulunduğu, ne sıklıkla kullanılabildiği, ne amaçla kullanımına izin verildiği, internet

hızı gibi durumlar erişimin düzeyini göstermektedir. (Livingstone, 2003:7-8; DiMaggio ve Hargittai, 2001)

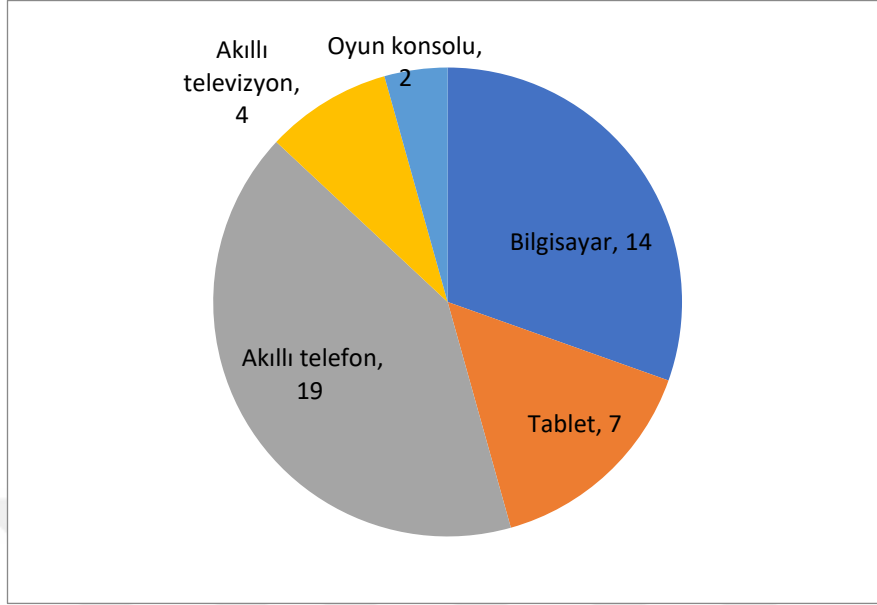
Bireylerin yeni medyanın olanaklarından daha fazla yararlanabilmesi için bilgisayar, akıllı telefon, internet gibi yeni iletişim teknolojilerine sahip olmaları gerekmektedir. Bu teknolojilere erişimin eşit olmaması dijital bölünmenin birinci düzeyini oluşturmaktadır.

Çalışmanın bu bölümünde görüşülen öğrencilerin yeni medyaya fiziksel erişim durumları anlamaya; yeni medya araçlarını ne kadar süredir ve bu araçlarda günde ne kadar zaman geçirdikleri sorularak genel bir fikir edinilmeye çalışılmıştır.

Kentteki öğrencilerle kırsaldaki öğrencilerin yeni medya araçlarına sahiplik durumları şu şekildedir.

Şekil 4.1.Kent kökenli öğrencilerin yeni medya araçlarına sahip olma durumları

Şekil 4.2. Kır kökenli öğrencilerin yeni medya araçlarına sahip olma durumları

Öğrencilerin yeni medyaya erişimleri değerlendirildiğinde tamamı en az bir telefon ya da bilgisayara sahiptir. Ancak kent kökenli öğrencilerde yalnızca bilgisayara sahip 1 öğrenci varken kır kökenli öğrencilerde sadece bilgisayara sahip 1 öğrenci ve yalnızca akıllı telefona sahip 4 öğrenci bulunmaktadır. Ayrıca kendi odalarında bilgisayara sahip olan öğrenci sayısı kent kökenli öğrencilerde 12, kır kökenli öğrencilerde 10'dur.

Görüşülen öğrencilerin hepsi evde wi-fi internet bağlantısına sahiptir. Kentteki öğrencilerden bir öğrenci dışında diğer öğrencilerin evde kullandıkları internet sınırsızdır. Ev dışında da internete bağlanmak için mobil internetleri bulunmaktadır. Her iki gruptan bağlantı sorunu yaşadığını ifade eden öğrenciler olmuştur. Bu öğrenciler özellikle uzaktan eğitimde derslere girerken bağlantı sorunu yaşadıklarını dile getirmişlerdir.

Öğrencilerin bilgisayar ve internet kullanmayı öğrenme yaşları 5 ile 13 arasında değişmektedir. Öğrencilerin çoğunluğu bilgisayar ve internet kullanmayı evde öğrenmişlerdir. Bilgisayar ve internet kullanmayı anne babalarının yardımıyla öğrenen öğrenciler bulunmakla birlikte öğrencilerin büyük bir kısmı kendilerinden büyük kardeşlerinin ve kuzenlerinin yardımıyla öğrendiğini belirtmiştir. Bazı öğrenciler kendi kendilerine öğrendiklerini, kimseden yardım almadıklarını,

çevresindekileri izleyerek öğrendiklerini söylemişlerdir. Ortaokulda yılları değişmekle birlikte büyük bir kısmı Bilişim Teknolojileri dersinde bilgisayar ve internet kullanımı eğitimi almıştır. Kent kökenli öğrencilerden ikisi okulda açılan bir kodlama kursuna ailesinin yönlendirmesiyle, biri de çevrimiçi kodlama kursuna kendi isteği ve araştırmasıyla katılmıştır. Kır kökenli öğrencilerden de biri ailesinin yönlendirmesiyle kodlama kursuna katılmıştır. Bu öğrenciler dışında yeni medya ile ilgili olarak okul dışında bir kursa katılan öğrenci bulunmamaktadır.

Her iki gruptaki öğrencilerin büyük bir kısmı salgın sebebiyle son bir yıldır yeni medya ortamında daha fazla vakit geçirdiklerini belirtmişlerdir. Dersleri uzaktan eğitimle işlemeleri ve dışarı çıkamamalarından dolayı vakitlerinin büyük bir bölümünde yeni medyada bulunmaktadır.

Öğrencilere en çok bulundukları yeni medya ortamları sorulmuştur. Her iki grupta da öğrencilerin en fazla kullandığı yeni medya ortamları sosyal ağlar, içerik toplulukları ve anlık mesajlaşma uygulamalarıdır. Öğrencilerin en fazla bulunduğu yeni medya ortamları instgram, whatsapp, google, youtube, netflix ve dijital oyunlardır. Kent kökenli öğrenciler twitter uygulamasını daha çok kullanmakta ve kır kökenli öğrenciler instgram uygulamasını kentteki öğrencilere göre daha çok kullanmaktadır. Her iki gruptaki öğrenciler de ödevler ve konu anlatımları için daha çok youtube ve google, eğlence için instgram ve facebook gibi sosyal ağları, haberleşme, sohbet ve özellikle salgın sebebiyle derslerle ilgili haberleşme için whatsapp gibi mesajlaşma uygulamalarını, gündemi ve gelişmeleri takip etmek için twitter uygulamasını kullandıklarını ifade etmişlerdir.

b.Kullanım Amacı ve Kullanım Becerileri

Kullanıcının yeni iletişim teknolojilerine fiziksel erişiminin dışında bu teknolojileri doğru, etkin ve amacına uygun bir şekilde kullanabilmesi hem yeni medya okuryazarlığının gereği hem de dijital uçurumun kapanabilmesinin ön koşuludur. Öğrencilerin yeni medyayı etkili bir biçimde kullanımı için ihtiyaç duyulan bilgi ve becerilere sahip olması gerekmektedir.

Chen ve arkadaşları (2011) yeni medya okuryazarlığında fonksiyonel tüketim boyutunda medya içeriklerine erişebilmeyi ele alırken Lin ve arkadaşları (2013)

fonksiyonel tüketim boyutunun ilk basamağı olarak tüketim becerisi başlığı altında kullanıcıların medya içeriklerini tüketebilmesi için gereken becerilere yer vermişlerdir. Bilgi teknolojilerini kullanabilmek, bilgiyi nasıl arayacağını bilmek tüketim becerileri içerisinde yer almaktadır. Buckingham (2005) da erişim başlığı altında donanım ve yazılımı kullanma ve bilgi toplama becerilerine yer vermiştir. (aktaran Lin vd. 2013:164)

Teknik becerilerin yanında öğrencilerin gerektiğinde çevresinden teknik destek ve rehberlik alabilmesi de yeni medya okuryazarlığını arttıracaktır. Ebeveyn tutumları da bu konuda önemli sonuçlar doğurabilmektedir. Çevrimiçi tehlikelerden aşırı endişe eden ebeveynler, çocukların internet kullanımlarını fazlasıyla sınırladıklarında öğrencilerin yeni medyanın sunduğu olanaklardan daha az yararlanmaları söz konusudur. Bu durumun tam tersi olarak çocukların internet kullanımları üzerinde hiç kontrolü olmayan ebeveynlerin çocukları da çevrimiçi tehlikelere maruz kalabilmektedir. (Livingstone, 2003:7-8)

Bu çalışmada öğrencilerin doğrudan yeni medya kullanım becerilerinin ölçülememesi sebebiyle öğrencilerin yeni medya kullanımı konusunda öz yeterlilikleri değerlendirilmektedir. Öz yeterlilik kullanıcıların sahip olduğu gerçek becerileri değil, yeteneklerini nasıl algıladığı ile ilgilidir. Öz yeterlilik gerçek davranışların yordayıcısı olarak kabul edilmekte ve genellikle ölçülebilmesi zor olan internet ve bilgisayar kullanım becerileri gibi teknik becerilerin değerlendirilmesinde gerçeğin temsili olarak yaygın bir biçimde kullanılmaktadır. (Zhao, 2010:1407)

Dijital bölünmeye sebep olan eşitsizliklere değinen DiMaggio ve Hargittai (2001) teknolojik ekipmana sahip olmanın yanında kullanım becerileri, kullanım amacı ve sorun yaşadığında bireylerin aile, arkadaş ya da uzmanlardan sosyal destek alıp alamamasının önemine vurgu yapmışlardır.

Bu bölümde öğrencilerin yeni medya kullanım amaçları ve çevrelerinden teknik destek ya da rehberlik alıp almadıkları sorulmuştur. Çalışmada öğrencilerin yeni medya kullanım becerilerinin ölçülebilme imkanı olmamasından dolayı öğrencinin yeni medya konusunda öz yeterliliği değerlendirilmiştir

İlk olarak öğrencilere yeni medya araçlarını kullanım amaçları sorulmuştur. Öğrencilerin büyük bir kısmı bilgi edinme, araştırma yapma ve dersler için yeni medya araçlarını kullandığını belirtmiştir. Ayrıca iletişim kurma, arkadaşlarla sohbet etme, oyun oynama, müzik dinleme, dizi, film izleme gibi eğlence ve vakit geçirmek amacıyla yeni medyayı kullandıklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerin yeni medya araçlarını kullanma amaçları değerlendirildiğinde iki grubun benzer amaçlarla yeni medyayı kullandıkları görülmüştür. Özellikle salgın döneminde uzaktan eğitime geçilmesi nedeniyle öğrenciler derslere katılmak için yeni medyayı yoğun bir biçimde kullanmaktadırlar. Ancak kent kökenli öğrencilerin yeni medyayı kişisel gelişim ve ilgi alanlarına yönelik olarak daha fazla kullandıklarını söyledikleri, kır kökenli öğrencilerin ise daha sıklıkla derslere girme, iletişim ve eğlence için kullandıklarını ifade ettikleri görülmüştür. Örneğin kent kökenli öğrencilerden *“geleceğe dair bilgi edinmek, hayatı daha iyi anlamak için araştırma yapıyorum.”*, *“insanların yaptıkları işlere göz atıyorum, neleri yapmışlar, nelerden kazanç sağlıyorlar, bunlarla ilgileniyorum, sonrasında bunu kendi hayatıma nasıl uygulayabiliyorum diye düşünüyorum.”* şeklinde yeni medyanın kişisel gelişimleri doğrultusunda farklı kullanımlarına yönelik cevaplar alınmıştır. Kır kökenli bir kız öğrenci *“ileride çocuk gelişimi okumak istiyorum, instagramda onunla ilgili şeyler izliyorum, nasıl yapıldıklarını falan.”* şeklinde cevap vermiştir. Bunların yanında kır ve kent kökenli erkek öğrencilerin tamamı dijital oyun oynadığını söylerken kız öğrencilerden yalnızca kent kökenli 2 öğrenci çok az oyun oynadığını belirtmiştir.

Öğrencilerin bilgi, beceri düzeyini anlamak için yeni medya kullanımında kendilerini nasıl değerlendirdikleri ve neleri yapmakta zorlandıkları, neleri yapabildikleri sorulmuştur. Öğrencilerin verdiği yanıtlar değerlendirildiğinde kent kökenli öğrencilerin bilgisayar ve internet kullanımlarını diğer gruba göre daha fazla iyi ve çok iyi olarak değerlendirildikleri görülmüştür. Bilgisayarın donanımı ve özellikleri ile ilgili her iki grupta da bilgi düzeylerinin az olduğu, telefona uygulama indirirken problem yaşamazken, bilgisayara program indirmede daha çok zorlandıkları anlaşılmıştır. Ofis programlarını her iki gruptaki öğrencilerin büyük bir kısmı ödev hazırlarken kullandıkları ancak kentteki öğrencilerin belirgin bir biçimde

daha iyi olduklarını düşündükleri gözlemlenmiştir. Web sitesi oluşturma ve yönetme, ses, görüntü ve metin gibi farklı formatların birleştirilmesi, kod yazımı gibi daha ileri seviye bilgi iletişim teknolojileri kullanımında kent kökenli öğrencilerin daha çok bilgiye ya da deneyime sahip olduklarını söyledikleri görülmüştür.

Kent kökenli 3 erkek öğrenci ortaokulda ders kapsamında web sitelerini oluşturduklarını belirtmiştir. 1 erkek öğrenci de arkadaşlarıyla beraber kendi web sitelerini oluşturduklarını, ayrıca ortaokulda kodlama öğrendiklerini, kendi mobil oyunlarını tasarladıklarını belirtmiştir. Bir erkek öğrenci ağabeyini izleyerek, bir erkek öğrenci de arkadaşlarıyla merak edip kod yazmayı temel düzeyde öğrendiklerini söylemişlerdir. Kır kökenli öğrencilerden bir kız öğrenci katıldığı bir kursta web sitesi oluşturmayı gördüğünü ancak kursa devam etmediğini, bir erkek öğrenci de ortaokulda derste web sitesi oluşturulması istendiğini, bilgisayarı olmadığı için yapamadığını ifade etmiştir. Ayrıca bir erkek öğrenci de birkaç ay önce web sitesi yazmayı denediğini belirtmiştir.

Yeni medya kullanımı konusunda çevrelerinden teknik destek ve rehberlik alıp almadıklarını anlamak amacıyla öğrencilere sorular yöneltilmiştir. Öğrencilerin bir kısmı yeni medya kullanımında anne ve babalarından yardım aldıklarını söylerken bir kısmı da anne babalarının onlar kadar ya da onlardan daha az bilgi ve beceriye sahip olduklarını belirtmişlerdir. Kent kökenli öğrencilerin çoğunluğu arkadaşlarından, kendilerinden büyük kardeşlerinden, kuzen veya akrabalarından yardım aldıklarını belirtirken yalnızca bir kız öğrenci yapamadığı bir şey olduğunda anne, babasına sorduğunu söylemiştir. Kır kökenli öğrencilerin ise yardımına en fazla başvurdıkları anne babalarıdır. Daha sonra kardeşleri, arkadaşları gelmektedir. Kent kökenli öğrencilerden bir erkek öğrenci sosyal medyada tanıştığı kişilerden yardım aldığını, kır kökenli bir öğrenci ise ortaokuldaki bilişim alanı öğretmenine sorduğunu ifade etmiştir.

Ebeveynlerin öğrencilerin yeni medya kullanımlarıyla ilgili tutum ve davranışlarını anlamak için öğrencilere ailelerinin yeni medya kullanım sürelerini ya da bulunduğu yeni medya ortamlarıyla ilgili kontrol edip etmedikleri ya da sınırlama yapıp yapmadıkları, internetin riskleri ya da zararları ile ilgili onlarla konuşup

konuşmadıkları sorulmuştur. Öğrencilerin çoğunluğu ailelerinin yeni medyada fazla süre geçirdiklerinde ebeveynlerinin kendilerini uyardıklarını, önceki yıllarda bulundukları ortamı kontrol ederken artık çok fazla kontrol etmediklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca büyük bir kısmı anne, baba ya da kardeşleri tarafından internetteki riskler ve internetin zararları hakkında bilgilendirildiklerini söylemişlerdir. Bu konuda iki grup arasında belirgin bir fark bulunmamaktadır.

Kent kökenli bir kız öğrenci ailesinin kendisinin yeni medya ile fazla meşgul olmasını istemediğini, yeni medya aracı olarak yalnızca bilgisayara sahip olan kırdaki yaşayan bir kız öğrenci de bilgisayarı yalnızca ders için kullanabildiğini, ders bittiğinde kapattığını söylemiştir. Kent kökenli bir erkek öğrencinin de yeni medya bilgi ve becerileri ile ilgili soruyu yanıtlarken *“web sitesi konusunda bazen youtube’a reklam koyuyorlar merak ediyorum ama hiç program kurmadım, kursam ne yapacağımı bilmiyorum, ailem izin vermez zaten”* şeklinde ailesinin getirdiği sınırlamalara değinmiştir.

c. Analiz ve Değerlendirme

Analiz medya içeriklerinin kim tarafından üretildiği, üretilme amacını, güvenilirliğini, teknik, bağlam ve ekonomisini belirlemek amacıyla yapılan sorgulama sürecidir. (Media Literacy Week, 2020) Benzer biçimde Avrupa Komisyonu Raporunda da analizi medyanın neden ve nasıl üretildiğini, kullanılan teknikleri, medyanın dili ve mesajını eleştirel bir biçimde analiz etme şeklinde tanımlanmıştır. (EU, 2013:12)

Değerlendirme; kullanıcının medya içeriklerine erişim sırasında ulaşılan bilgilere, analize ve kendi yorumlarına dayanarak medya mesajları ile ilgili bir anlama, yargıya ve sonuca ulaşmasıdır. Mesajın güvenilirliğini, inandırıcılığını sorgulamak, açık ve örtük mesajları anlamak, medyanın bireyler, gruplar, kültürler ve toplumlar üzerindeki etkisini anlamının yanı sıra medya içeriğinin gerçek mi yorum mu olduğunu ayırt etmek, kaynağın güvenilir olup olmadığını sorgulamak değerlendirme konusunun kapsamında yer almaktadır. (Media Literacy Week, 2020)

Chen ve arkadaşları (2011) analiz ve değerlendirmeyi eleştirel tüketim başlığı altında incelemektedir. Eleştirel tüketici medya üretimi ve tüketiminin sosyal,

kültürel, ekonomik ve politik bağlamlarını kavrayabilir. Medya içeriklerini bu bağlamlarda değerlendirirken medya mesajının inşası, hizmet ettiği amacı, yerleşik değerleri ve ideolojiyi, medyanın sosyal ve kültürel özellikleri anlar. Medya mesajlarına karşı eleştirel bir tutum sergileyebilir.

Lin ve arkadaşları (2013) eleştirel tüketim başlığı altında analiz, sentez ve değerlendirme becerilerini ele almaktadır. Analizde bireylerin medya mesajlarının metinsel analiz edilmesi ve medya içeriğinin tarafsız bir biçimde oluşturulan gerçeğin taşıyıcısı değil, sosyal ve öznel süreçlerin bir ürünü olduğunun bilinmesidir. Sentezde ise medya mesajlarının bireyler tarafından kendi algı ve bakış açılarıyla yeniden yorumlanması ve oluşturulmasıdır. Bir haberin farklı kaynaklardan karşılaştırılması ve olayın gerçeğine ulaşma çabası buna örnek gösterilebilir. Değerlendirmede eleştirel düşünme süreçlerini kullanmak ve bir karara varma söz konusudur.

Hobbs analiz ve değerlendirme süreçlerini mesajların olası etkilerini ve sonuçlarını değerlendirebilme, mesajın kalitesini, doğruluğunu, güvenilirliğini ve bakış açısını analiz etmek için eleştirel düşünmeyi kullanmak olarak ifade etmektedir. (Hobbs,2010:19)

Çalışmanın bu kısmında öğrencilerin analiz, sentez ve değerlendirme becerilerini anlamak için hem yeni medya ortamlarında karşılaştıkları medya içeriklerini analiz ve değerlendirme süreçleri hem de yeni medya ortamı ile ilgili düşünceleri öğrenilmeye çalışılmıştır Yeni medyanın sunduğu olanaklar ve riskler hakkında farkındalık düzeyleri anlaşılmaya çalışılmıştır.

Öncelikle yeni medyada yer alan içeriklerin güvenilirliği ve doğruluğu hakkındaki düşünceleri sorulmuş ve doğruluğundan şüphelendikleri içeriklerle karşılaştıklarında ne yaptıkları sorulmuştur.

Her iki grupta da öğrencilerin çoğunluğu yeni medyadaki içeriklere şüphe ile yaklaşılması gerektiği, çok fazla yalan ve yanlış içerik olduğu cevabını vermiştir. Bu duruma yönelik olarak da bir bilgi ararken ya da bir haberle karşılaştıklarında farklı sitelerden bakarak doğru bilgi ya da habere ulaşmaya çalıştıklarını söyleyen öğrenci sayısı fazladır. Bunun yanında bilgi ve habere ulaşmada bildikleri ve tanıdıkları

siteleri kullandıklarını, kitap, ansiklopedi gibi yazılı kaynaklara başvurdıklarını ve televizyon haber kanallarından gündemi takip ettiklerini ifade eden öğrenciler de bulunmaktadır. Ayrıca yanlış bilgi ya da haberle karşılaştıklarında bir kısım öğrenci siteden çıktığını ve tekrar o siteden yararlanmadığını, bir kısım öğrenci de şikayet etme, bildirme, yorum yazma, forumlarda yazma gibi eylemlerde bulunduğunu belirtmiştir. Bu soruya öğrencilerin verdiği cevapların birkaçı şu şekilde olmuştur:

Kent Ö.3 (Erkek): *“Bir habere bir kaynaktan değil de 4-5 kaynaktan araştırmak gerekiyor. Yazılan yazılar tutarlılığı hakkında kendimiz de üç dört defa okumalıyız. Çok yalan haber var, o da tıklanma için oluyor daha çok. Gelir elde etmek için güzel bir kapak, ilgi çekici bir fotoğrafla tıklanma alıyorlar. Bu da bilgi kirliliğine yol açıyor. Genelde o siteden bir daha haber bakmamaya dikkat ediyorum. Sonrasında siteyi şikayet edebileceğim bir panel ya da forum olursa oraya bildiriyorum. Aynı haberi iki üç siteden bakıyorum. Genellikle başından belli oluyor, eğer video reklam amaçlı ise kapağı çok ilgi çekici olur, başlığında da o haberle ilgili abartılı cümleler oluyor, bu da amacını ele veriyor.”*

Kent Ö.14 (Erkek) *“Ben bir haberin doğru olup olmadığını anlamak için bin bir farklı siteden araştırıp öyle anlarım. Haberin kaynağını araştırırım, doğru olup olmadığını güvenilir olup olmadığını öyle anlarım. Sorgularım, konusu neydi ne amaçla yapıldığını sorgularım da öğrenmeye de çalışırım.”*

Öğrencilere yeni medyada yer alan içeriklerin kim tarafından ve ne amaçla oluşturulduğunu sorgulayıp sorgulamadıkları sorulduğunda kent kökenli öğrencilerin çoğunluğu sorguladığını ifade ederken kır kökenli öğrencilerin büyük bir kısmının çok fazla sorgulama eğiliminde olmadıkları görülmüştür. Öğrenciler özellikle reklam amaçlı içerikleri ayırt edebildiklerini belirtmişlerdir.

Öğrencilere yeni medyanın sunduğu olanakların neler olduğu ve bu olanaklardan yeterince yararlanıp yararlanmadıkları sorulmuştur. Her iki gruptaki öğrenciler genel olarak yeni medyanın bilgiye hızlı ve kolay erişim, dersleri uzaktan eğitim ile işleyebilme, derslere destek olarak kullanma, araştırma, iletişim ve sosyalleşme, eğlenme ve iyi vakit geçirmeyi sağladığını belirtmişlerdir.

Her iki gruptaki öğrencilerin yeni medyanın sağladığı olanaklar konusunda benzer noktalara değindikleri görülmüştür. Ancak kentteki öğrenciler yeni şeyler keşfetme ve öğrenme, farklı şehirler, ülkeler hakkında bilgi edinme, meslekler hakkında bilgi alma, kişisel gelişim, ilgi alanlarına yönelik konularda bilgi ve beceri kazanmada kullanma gibi yeni medyanın daha çeşitli olanaklarından söz etmişlerdir.

Kent kökenli erkek öğrencilerden biri “Bilgiye çabuk ulaşmayı ve hızlı dağıtmayı sağlıyor. İnternet ortamı bir şekilde herkesi eşit kılabiliyor. Çünkü reel hayatta insanların ulaşamadığı bazı eğitimleri sanal ortamda herkes ulaşabiliyor, paylaşabiliyor. Bu da sanalda eşitliği sağlıyor. Öğrendiğim yeni bilgileri kendi hayatımda kullanmaya çalışıyorum. Bu da bazı yönlerden bir sıfır önde başlatıyor.” şeklinde açıklamakta ve aynı gruptan bir kız öğrenci “Aslında bir bakıma asosyallik denilen şey sosyal medya ile ortaya çıkmaya başlasa da bir bakıma sosyallik de sosyal medya ile ortaya çıkmaya başladı. Çünkü girdiğimiz sosyal mecralarda da yeni arkadaşlıklar edinebiliyoruz, sanal arkadaşlıklar da deniyor. Bunlar bence sosyallik açısından büyük olanaklar sağlıyor... Açıkçası sosyal medyanın sosyallik olayı bende daha çok açılma dışı dönme şeklinde oldu. Daha çok arkadaş edindim diyebilirim. İletişim kolaylaştı.” diyerek yeni medyanın sosyalleşme açısından kendisine sağladığı olanaklara değinmiştir.

Öğrencilerin tamamı yeni medyanın sağladığı olanaklardan yeterince yararlandıklarını belirtmişlerdir. Çoğunlukla derslere katılma, bilgi edinme, arkadaşlarla görüşme, sosyalleşme açısından yararlandıklarını dile getirmişlerdir.

Yeni medyada yer alan risk ve tehditlerin neler olduğu ve bunlarla ilgili hangi önlemleri aldıkları sorulduğunda kent kökenli öğrenciler risk ve tehditler olarak bilgi kirliliği, yalan haberlerin dolaşıma girmesi, insanların yanlış bilgilendirilerek manipüle edilmesine değinmişlerdir. Tanımadıkları insanlar tarafından hesaplarının ya da verilerinin ele geçirilmesi, sosyal medya üzerinden kendilerine mesaj gönderilmesi, siber zorbalık risk ve tehdit olarak algılanan diğer hususlardır. Ayrıca öğrencilerin birkaçı reklam ve pazarlama amacıyla kişisel verilerin internet ve sosyal medya üzerinden firmalar tarafından elde edilip kullanılmasını da bir risk ve tehdit olarak tanımlamışlardır. Dolandırıcılık, virüsler, hackerlık, kötü yazılımların var olması öğrenciler arasında en çok vurgulanan risklerdir. Bunların yanında öğrenciler sözlü tacizler, argo ifadeler, uygunsuz içerikler ve mesajlara değinmişlerdir.

Bu tür durumlara karşı öğrencilerin aldıkları önlemler yoğunlukla bilgilerini paylaşmamak ve özellikle sosyal medyada gizliliğini korumaktır. Bilmedikleri ve güven vermeyen internet sitelerine ve uygulamalara girmemeyi tercih etmektedirler.

Sosyal medyada tanıdıkları kişileri eklediklerini, tanımadıkları kişilerden gelen istek ve mesajlara yanıt vermediklerini dile getirmektedirler. Ayrıca öğrencilerden bir kısmı zor ve güvenli şifreler belirlemeyi, sık sık şifrelerini değiştirmeyi, antivirüs programı kullanmayı kötü yazılım ve hesaplarının çalınmasına yönelik aldıkları önlemler olarak sıralamışlardır. Kız öğrencilerden biri ailesinin sosyal medya hesabı açmasına izin vermediğini, ailesinin hesaplarını kullandığını, bir öğrenci de ailesinin sürekli kontrol ettiği için kendisinin önlem almasına gerek kalmadığını söylemiştir. Alınabilecek önlemlere ek olarak sosyal medyaya giriş için yaş sınırının uygulanmasını, ebeveynlerin bilgisi ve kontrolünün olması gerektiği öğrenciler tarafından dile getirilmiştir.

Kır kökenli öğrenciler yeni medyadaki riskler ve tehditler olarak kişisel verilerin alınması ve kullanılması, hesapların çalınması, dolandırıcılık, virüsler, uygunsuz içerik ve mesajlar, sahte kimlikle açılan hesapların bulunmasını ifade etmişlerdir. Bu tür durumlara yönelik olarak hesaplarını gizlediklerini ve tanımadıkları kişileri eklemediklerini belirtmişlerdir. Güvenilir sitelere ve bildikleri oyunlara girmek, anti virüs programları kullanmak aldıklarını söyledikleri diğer önlemlerdir. Bir erkek öğrenci telefonunda annesinin kurduğu kısıtlayıcı bir uygulama olduğunu, bu yüzden kendisinin bir önlem almadığını belirtmiştir. Alınması gereken önlemlerle ilgili çocukların bilinçlendirilmesi gerektiğini, ebeveyn kısıtlaması içeren uygulamaların kullanılması ve ebeveynlerin çocukların yeni medya kullanımlarını kontrol etmesi gerektiğini düşündüklerini söylemişlerdir.

Her iki grupta da öğrencilerin çoğunluğu şimdiye kadar yeni medya ortamında olumsuz bir durum yaşamadığını bildirmiştir. Olumsuz durum olarak her iki grupta da sosyal medya hesaplarının ya da oyundaki hesaplarının çalınması, bilgisayara zararlı yazılımların yüklenmesi gibi sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Kent kökenli bir erkek öğrenci yabancı birinden uygunsuz bir mesaj aldığını, engelleyerek çözümlediğini, kır kökenli erkek öğrencilerden ikisi de yaşadıkları olumsuz durumu paylaşmak istemediğini belirtmiştir. Öğrencilerin büyük bir kısmı olumsuz bir durum yaşamaları halinde ailelerine bildireceklerini, durumun ciddiyetine göre yetkili birimleri başvuracaklarını söylemişlerdir.

Öğrencilere yeni medyanın birey ve toplum üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri nelerdir, sorusu yöneltmiştir. Kent kökenli öğrencilerin çoğunluğu olumlu olarak bilgiye ulaşabilme ve iletişimi kolaylaştırmasına vurgu yapmışlardır. Ayrıca insanların kendilerini geliştirmesi, yararlı bilgiler edinilebilmesi, kullanıcıların satış ve reklam amacıyla kullanabilmeleri olumlu etkileri arasında gösterilmiştir. Bir öğrenci *“okumayan insan bile neredeyse aynı bilgilere sahip, aynı yaşantıya sahip”* şeklinde yeni medyanın eğitime ulaşma şansı olmayanlara sunduğu imkana değinmiştir. Bir diğer öğrenci de yeni medyanın iletişim açısından olumlu etkisini şu şekilde açıklamıştır: *“İnsanlar birbirleriyle daha kolay etkileşime giriyor. Eskiden de insanlar sokakta konuşuyorlardı ama şimdi bu daha da kolaylaştı. Elime aldığım bir telefonla benden km.lerce uzaktaki bir insanla etkileşime geçebiliyorum. Bu sokakta yürürken olmuyordu mesela.”*

Olumsuz etkileri olarak da iletişimin azalmasına, asosyalliğe yol açmasına, bağımlılığın ortaya çıkmasına, fazla kullanıma bağlı göz, sırt ağrıları gibi sağlık sorunlarına sebep olması gösterilmiştir. Öğrencilerden biri yeni medyanın olumsuz etkisine yönelik düşüncesini şu şekilde açıklamıştır: *“Her insan birbiri gibi yaşıyor, giyim tarzları bile her insanın aynı... Çok çabuk bilgiyi alabiliyorum, hayattan, insanların yaşamlarından, hemen her şeye ulaşabiliyorum. Aslında bir taraftan da kötü bu hemen her şeye ulaşmam, insanların yaşam tarzlarını görmem. Çünkü bütün insanlar yavaş yavaş gördükleri gibi yaşamaya başlıyorlar yani yaşadıkları gibi inanyıyorlar.”* İnsanların bir araya geldiklerinde karşılıklı iletişim kurmadığı, bilgiye çabuk ulaşmanın insanları tembelliğe sevk ettiği değinilen diğer hususlardır.

Kır kökenli öğrenciler kentteki öğrencilerle benzer biçimde olumlu etkileri için iletişim kurmayı ve bilgi edinmeyi kolaylaştırması, insanların iyi ve eğlenceli vakit geçirmesini sağlaması ve eğitim açısından kullanılabilmesi ifadelerini kullanırken olumsuz etkileri olarak da bağımlılığa yol açması, insanları tembelleştirmesi, asosyalliğe sevk etmesi, insanları birbirinden uzaklaştırması, kötü örnek olması, sağlık sorunlarına neden olmasına değinmişlerdir. Öğrencilerden biri insanların gerçek hayatta olmayacakları kadar rahat davranabildiklerini söylemiştir. Bir öğrenci yeni medyanın sosyalleşme açısından olumlu ve olumsuz etkilerinin bir arada bulunabildiğini şu şekilde açıklamıştır. *“Olumsuz etkilerinde teknolojiyi çok*

fazla abartan bir nesil var ilkokul ve ortaokulda okuyan kuzenlerimden de biliyorum, çok fazla abartan bir kesim var onları asosyalliğe doğru itiyor, dışarıda birinden bir şey istemeye çekinir hale geliyorlar, konuşmayı, iletişim kurmayı unutuyorlar ama bu iletişim kurmamamın yanında ebeveynler bazen onlara asosyal olacaksın falan diyorlar ama bu teknolojide mesela oyun oynayan bir çocuğa bu kadar oyun oynuyorsun, asosyal olacaksın gibi bir tutum yerine o çocuk zaten o oyunu oynarken çoğu kişiyle iletişim kuruyor, o oyunu oynaması için iletişim kurması gerekiyor, iyi anlaşması gerekiyor. Oyun oynarken de iletişim kurabilir, iki yönü de var kullanıma göre değişir.”

d.Üretim, Katılım (Eylem)

Üretim bilgi iletişim teknolojilerini kullanarak fikirlerin nasıl ifade edildiğini öğrenmeyi, içerik oluşturmayı ve medya anlatıları yaratmayı içermektedir. Hobbs üretim, amaç, hedef kitle ve kompozisyon tekniklerini göz önünde bulundurarak yaratıcısını kullanarak kendini ifade etme ve içerik oluşturabilme olarak tanımlamaktadır. Hobbs ayrıca medya okuryazarlığının bir gerekliliği olarak saydığı yansıtmayı da bireylerin sosyal sorumluluk ve etik ilkeleri kendi benliğine, tutum ve davranışlarına uygulayabilmesi olarak açıklamaktadır. (Hobbs,2009:19) Buckingham (2005) video çekme, web sitesi tasarlama, e-posta gönderme, anlık mesajlaşma, mesaj panolarını kullanma, web günlükleri yazma, dijital oyun oynama, dijital fotoğraf gönderme ve depolama gibi eylemleri üretim başlığı altında toplamaktadır. (24-26) Ayrıca fikirleri, bilgileri ifade etmek için medyayı yaratıcı bir biçimde kullanmak üretim becerisi olarak değerlendirilmektedir.(EU,2013:12)

Eylem olarak da ifade edilen katılım ise erişim, analiz ve değerlendirmenin bir sonucu olarak harekete geçmeyi ifade etmektedir. Güvenilir içeriği paylaşma, toplumsal sorunlarla ilgili kendini ifade etme, olumlu değişimler için destek verme, üretken bir şekilde demokratik katılım gösterme gibi davranışlar örnek gösterilebilir. (Media Literacy Week,2020)

Eylemi Hobbs ailede, işyerinde ve toplumdaki sorunları çözmek için bireysel ya da işbirliği yaparak çalışmak, yerel, bölgesel, ulusal ya da uluslar arası faaliyet gösteren topluluklara katılım göstermek olarak tanımlamıştır. (Hobbs,2010:19)

Katılımı Jenkins ve arkadaşları eğitim uygulamaları, yaratıcı süreçler, demokratik vatandaşlık ve topluluk yaşamının kesiştiği bir terim olarak kullanmaktadırlar. Medya eğitiminin amacı gençlerin çağdaş kültüre katılımlarını sağlamak için gereken bilgi, beceri, etik ilkelerle kendine güveni geliştirmelerini teşvik etmektir. Gençlerin sosyal medya ve dijital oyunlara üye olmaları, fan videoları, fanzinler, mash-up gibi yeni yaratıcı formlar oluşturmaları, wikipedia gibi yeni bilgiler geliştirmek için başkalarıyla ortaklaşa çalışmalar yapmaları, podcast ya da blog oluşturmaları katılıma örnek olarak verilebilir. (2009:8)

Lin vd. (2013) yeni medya okuryazarlığının fonksiyonel üretim boyutunda medya içeriklerini oluşturmak için gerekli olan teknik becerileri; duygu, düşünce, bilgi ve deneyimlerini paylaşmayı ifade eden dağıtım; medya içeriğini çoğaltma, ses ve görüntüleri bir araya getirerek video oluşturma gibi becerileri içeren üretim becerilerini ele almaktadır. Eleştirel üretim boyutu ise yeni medyanın etkileşimli kültürüne katılım gösterme; medya içeriğini oluştururken sosyal ve kültürel değerleri, ideolojileri eleştirel düşünceyi kullanarak oluşturma olarak iki başlık altında ele alınmaktadır. Katılımda yeni medya ortamında kullanıcıların belli amaçlar doğrultusunda birbirlerinin düşüncelerine katkıda bulunması söz konusudur. Oluşturma ise kullanıcıların belli konuları kendi bakış açısıyla sunması ve bunu yaparken eleştirel bir tutum sergilemesi beklenmektedir.

Öğrencilerin üretim ve katılım düzeylerinin anlaşılması için öğrencilere öncelikle yeni medyada içerik üretimi ve paylaşımı yapıp yapmadıkları sorulmuştur. Kent kökenli öğrencilerin çoğunluğu özellikle ders kapsamında sunum yapmak ya da ödev hazırlamak için ofis programlarını kullanmaktadırlar. Ayrıca öğrencilerin yarısı ses, metin ve görüntü gibi farklı formatları birleştirerek video hazırlayabilmektedir. Öğrencilerden üçü daha önce web sitesi oluşturmayı denediğini, biri web sitesi oluşturmak için araştırma yaptığını, üçü de blog yazmayı çok istediklerini ve fırsat bulduklarında hayata geçireceklerini belirtmiştir. Bir öğrenci de daha önce yabancı dizilerle ilgili bir blog yazdığını, bu deneyimin kendisine hissettirdiklerini şu şekilde paylaşmıştır. *“insanlara bildiğim şeyleri anlatmak çok hoşuma gidiyor, ama pek dinlemiyorlar beni, bu şekilde dinletiyorum kendimi.”*

Sosyal medyada öğrencilerin daha çok instagram, whatsapp gibi platformlarda fotoğraf, müzik, şiir, şarkı sözü ve yazı paylaştıkları görülmüştür. Kendilerinin fotoğraflarını, aile ve arkadaşlarıyla çekildikleri fotoğrafları yalnızca tanıdıkları görecektir şekilde paylaşmaktadırlar. Öğrencilerden dördü hiç paylaşım yapmadığını, bir erkek öğrenci “*gündemdeki önemli olayları, insanların bakış açılarını, yorumlarını*” reddit üzerinden paylaştığını, bir kız öğrenci “*insanları etkileyen olaylarla ilgili düşüncelerini*” twitterda paylaştığını, bir erkek öğrenci de instagram ve az da olsa twitterda “*insanları bilgilendirici*” paylaşımlarda bulunduğunu belirtmiştir.

Kır kökenli öğrencilerin de kentteki öğrencilere nazaran daha az da olsa ders için ofis programlarını kullanmakta ve farklı formatları birleştirerek video gibi içerikler oluşturabilmektedirler. Kent kökenli öğrencilerle benzer biçimde fotoğraf, şarkı sözü, şiir gibi içerikleri whatsapp, instagram gibi sosyal ağ ve anlık ileti programlarından aile ve arkadaşlarıyla paylaşmaktadırlar. Özellikle son dönemde uzaktan eğitim sürecinde ders için e-posta hizmetini kullanmaktadırlar. Öğrencilerden biri bir vakıfta iletişim sorumlusu olarak çalıştığını ve sosyal medya ortamlarının birçoğunda içerik üretip paylaşımlar yaptığını, bir öğrenci de daha önce blog yazdığını ve orada içerik üretiminde ve paylaşımında bulunduğunu söylemiştir.

İçerik üretimi ve paylaşımında bulunurken kullanıcıların nelere dikkat etmesi gerektiği ve kendilerinin nelere dikkat ettikleri sorulduğunda kent kökenli öğrencilerin daha çok toplum kurallarına uygun olması ve insanları nasıl etkileyeceği düşünülerek paylaşım yapılması gerektiğine vurgu yaptıkları görülmüştür. Öğrencilerden gelen diğer cevaplar doğru içeriğin paylaşılması, paylaşımların her yaşa uygun olması ve kötü örnek oluşturmaması, yasadışı olmaması, hiçbir dine ya da insana hakaret etmemesi, kaba ve argo ifadeler kullanılmaması, uygunsuz içeriklerin paylaşılmamasıdır. Kendileri içerik üretir ya da paylaşıırken büyük çoğunluğunun dikkat ettiği husus paylaşımlarının yalnızca aile ve arkadaşları yani tanıdıkları kişilerce görülebilmesidir. Bunun dışında herkesi düşünerek paylaşım yaptıklarını, kötü, saldırgan ifadeler kullanmaktan kaçındıklarını belirtmişlerdir.

Kır kökenli öğrenciler yeni medyada içerik üretimi ve paylaşımında başkalarını rahatsız etmeyecek bir şekilde ve toplum kurallarına uygun davranılması gerektiğini sıklıkla dile getirmişlerdir. Öğrencilerin verdikleri yanıtlar arasında daha edepli ve daha uygun davranılması, yazım kurallarına dikkat edilmesi, kötü örnek olunmaması, ileride başını sıkıntıya sokacak şekilde olmaması, haber ve bilginin doğru olması bulunmaktadır. Kendileri yeni medyada içerik üretimi ve paylaşımı yaparken giydiklerine, davranışlarına, başkalarına saygılı olmaya ve insanları rahatsız etmeyecek şekilde yazmaya dikkat ettiklerini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin büyük bir kısmı paylaşım yaparken gizliliklerine dikkat ettiklerini belirtmiştir.

Son olarak öğrencilere toplumsal sorunlarla ilgili olarak yeni medyanın sunduğu olanaklara dair fikirleri ve bu anlamda katılımda bulunup bulunmadıkları sorulmuştur. Kent kökenli öğrenciler bu konudaki düşüncelerini yeni medyanın insanları birleştirdiği, kamuoyu oluşturulabildiği, sorunların duyulmasını sağladığı, bu yolla çözüm yollarının doğabileceği şeklinde açıklamışlardır. Bir öğrenci *“Özellikle pandeminin başladığı andan itibaren insanların sanal ortamda daha çok paylaşım yapmasından dolayı artık sanal ortamın daha çok değerini arttırdı. Bu da eğer toplumda bir olay olursa reelde değil de sanalda daha çabuk kitlelere ulaşmasını sağlıyor. İnsanların tek bir sesten fikirlerini duyurmasını sağlıyor, birlik sağlanmasını sağlıyor.”* şeklinde yeni medyanın giderek artan öneminden bahsetmiştir. Bir öğrenci kamu kurum ve kuruluşlarının da yeni medyayı vatandaşları bilgilendirmek için kullandığını, Milli Eğitim Bakanı ve Sağlık Bakanının salgın döneminde bu mecraları yoğun bir şekilde kullanımını yeni medyanın sunduğu olanaklara örnek olarak vermiştir. Bir öğrenci *“Genellikle bir haber çıkıyor ve biz onun hakkında yorum yapıyoruz. Herkesin kendine göre yorumları oluyor buradan çözüm yolları doğabiliyor.”* şeklinde yeni medyanın toplumsal sorunlara çözüm bulmadaki rolü ile ilgili düşüncelerini dile getirmiştir. Öğrencilerin neredeyse tamamı toplumsal sorunlarla ilgili olarak yeni medyanın kullanımının önemli olduğunu düşünmekte ve büyük bir kısmı gündemi yeni medyadan takip etmektedir.

Kır kökenli öğrencilerin bir kısmı yeni medyanın sorunların ve insanların seslerinin duyulmasını sağladığını, önlemler alınmasını sağlayabileceğini, insanların bu yolla bilinçlendirilebileceğini ifade etmişlerdir. Ancak 4 öğrenci yeni medyanın bu konuda yararının olmayacağını, 1 öğrenci de fikrinin olmadığını söylemiştir.

Her iki grupta da toplumsal sorunlarla ilgili paylaşımlar yapma, yorum yazma, beğenme gibi çeşitli şekillerde katılımda bulunmamayı tercih eden öğrenci sayısı fazladır. Paylaşımlarda bulunduğunu söyleyen öğrenciler eğer faydası olacağını düşünürlerse ya da güvenilirliğinden eminlerse bir bilgi ya da haberi paylaştıklarını ifade etmişlerdir. Toplumsal sorunlarla ilgili içerikleri öğrencilerin bazılarının beğendikleri ancak çoğunluğunun yorum yazmadıkları ve paylaşmadıkları görülmüştür.

SONUÇ

Bilgi toplumu, ağ toplumu gibi farklı tanımlar alan günümüz toplumu hızla değişen ve dijitalleşen bir dünyaya ayak uydurmaya çalışmaktadır. Geleneksel medya ile pek çok açıdan farklılık gösteren yeni medyada izleyici, okuyucu, dinleyici olarak adlandırılan bireyler içerik üreterek, paylaşarak, katılımda bulunarak aktif birer kullanıcı konumuna gelmiştir. Yeni medya bilgiye hızlı ve kolay ulaşım, bir haberi yayabilme, her an iletişim kurabilme gibi imkan ve kolaylıklar sunabilmektedir. Aynı zamanda bilgi kirliliği, bağımlılık, özel hayatın gizliliğinin ihlali gibi farklı olumsuzlukları da barındırabilmektedir.

Yeni iletişim teknolojilerinin hayatın her alanına hakim olması ve özellikle salgın süreciyle birlikte artan kullanımı erken yaşlarda medyayla tanışan çocuklar ve gençler için medya okuryazarlığını daha önemli hale getirmektedir. Çalışmamızda dijital teknolojilerin gelişimi ve yaygınlaşmasıyla tüm bu bilgi ve iletişim teknolojilerini ve dijital medya ortamlarının kapsayan yeni medya okuryazarlığı kavramı kullanılmıştır.

Yeni medya okuryazarlığı başta yeni medya araçlarına ve ortamlarına erişebilmeyi, bu teknolojileri etkin ve amacına uygun bir biçimde kullanabilmeyi içermektedir. Ayrıca yeni medyada yer alan mesajların kim tarafından ve hangi amaçlarla oluşturulmuş olduğunu anlayacak eleştirel medya okuryazarlığı becerisine sahip olunmalıdır. Analiz ve değerlendirme yapabilmek aktif bir biçimde üretimde ve demokratik hayata katılımda bulunabilmeye temel oluşturmaktadır. Yalnızca tüketici değil katılımcı kültürde üretici konumunda olabilmek için kullanıcılar kendi mesajını oluşturabilmeli ve yeni medyanın toplumu dönüştürücü etkisinin farkında olarak medya ortamına katılabilmelidir.

Dijital teknolojilere erişimde, eğitim ve teknik ya da sosyal anlamda destek eksikliği yaşayan birey ya da grupların her geçen gün değişen, yeni bilgi ve beceriler talep eden dünyanın koşullarına uyum sağlaması zorlaşmaktadır. Önce bilgi ve iletişim teknolojilerine erişimdeki eşitsizlik olarak görülen dijital bölünme bu teknolojilerin yaygınlaşmasıyla kullanım becerileri ve amacına odaklanan anlamlar kazanmıştır.

Çalışmamızda kır ve kent kökenli öğrencilerin yeni medya okuryazarlık düzeylerini anlamak için alan yazınındaki dijital bölünme ve yeni medya okuryazarlığı tanımlarından hareketle belirlenen 4 tema çerçevesinde nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Kent bölgesi olarak İstanbul'da merkez ilçeden bir okul ve kırsal bölge olarak da görece çevre ilçelerine bağlı mahallelerden 3 okul belirlenmiştir. Her iki gruptan da 8'er erkek, 12'ser kız olmak üzere toplam 40 öğrenci ile görüşülmüştür.

Araştırma kapsamında ilk olarak öğrencilerin yeni medya araçlarına erişim durumları anlaşılmaya çalışılmıştır. Yeni medya okuryazarlığının kazanılması ve dijital bölünmenin ortadan kalkması için öğrencilerin yeni medya araçlarına erişimlerinin bulunması gerekir. Erişim, kullanımı tamamen belirlemese de çocukların keşfetme, güven ve beceri kazanma koşullarını belirlemekte ve yeni medyanın fırsatlarından daha çok yararlanmasını sağlamaktadır. (Livingstone & Helsper, 2007).

Evdeki yeni medya cihazlarının yüksek donanım ve yazılımına sahip olması, internetin hızlı olması, istenildiğinde erişilebilmesi ve dilediği şekilde kullanabilme özgürlüğünün olması, çocukların bu araçları daha uzun süre ve daha verimli bir biçimde kullanması için teşvik edici olabilir. Daha çok deneyim kazanma da öğrencinin bilgiye daha kolay ve kısa yoldan ulaşmasını sağlayabilir. (Hargittai, 2003) Öğrencilerin evlerinin özellikle de odalarının yeni medya araçları açısından zengin bir ortam olması bu araçları daha sık, daha aktif ve yaratıcı bir biçimde kullanmalarını sağlamaktadır. (Paullussen, 2010)

Görüşülen öğrencilerin tamamı akıllı telefon ya da bilgisayara sahiptir. Ancak kırdaki öğrencilerden bir kısmının yalnızca telefonu ya da bilgisayarı bulunmaktadır. Özellikle öğrencilerin yeni medya araçlarını daha kompleks ve ileri düzey kullanımlarında beceri sahibi olabilmeleri için bilgisayara sahip olmaları önemlidir. Evde daha fazla teknik donanımına sahip olan öğrencilerin internet kullanımında öz yeterliliklerinin daha yüksek olduğu çalışmalarca gösterilmiştir. (Zhao, Lu, Huang ve Wang, 2010) Çalışmamızda da bunu destekleyen bulgulara ulaşılmıştır. Bunun yanında bilgisayara sahip olan öğrencilerin video oluşturma, web sitesi, blog, kod

yazma gibi üretim boyutunda yer alan faaliyetler ile daha çok ilgilendikleri görülmüştür. Ancak bilgisayarlarının kendi ya da kardeşleriyle ortak kullandıkları odalarında bulunduğunu ifade eden öğrenci sayısı karşılaştırıldığında iki grup arasında önemli bir fark bulunmamaktadır.

Her iki grupta da öğrencilerin bilgisayar ve internet kullanma yaşları farklılık göstermektedir. Daha erken yaşta bilgisayar ve internet kullanmaya başlayan öğrencilerin içerik üretimi boyutunda daha aktif oldukları görülmektedir. Yeni iletişim teknolojileri ile daha erken tanışan bireyler kendilerini daha çok geliştirebilmektedir. (RTÜK, 2016) Ayrıca okulda Bilişim Teknolojileri ve bilgisayar derslerinin uygulamalı olarak verilmesinin öğrencilerin hem bilgisayar ve internet kullanım becerilerine hem de üretim becerilerine katkısının olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin yeni medya kullanımlarına ve üretici etkinliklerine yansıyan bir diğer etken de çocukların yeni medya kullanım sıklığıdır. Bilgisayar ve internetin sık ve aktif kullanımı yeni iletişim teknolojilerinin kullanım becerilerine katkı yapmaktadır. (RTÜK, 2016) Chen ve arkadaşlarının araştırmasında yeni medyada daha fazla zaman harcayan öğrenciler yeni medya okuryazarlığının tüm boyutlarında daha yüksek sonuçlar almışlardır. (Chen vd. 2010) Çalışmamızda da yeni medyayı gün içinde daha uzun süre kullanan öğrencilerin uzaktan eğitim dışında kullanmadığını ya da 2 saatin altında kullandığını söyleyen öğrencilere göre kullanım beceri ve üretim düzeyleri daha yüksektir.

Öğrencilerin zaman geçirdikleri yeni medya ortamları eğlence için instagram, haberleşme için whatsapp, gündemi takip etmek için twitter olmaktadır. Tiktok iki grupta da çok az öğrenci tarafından kullanılmaktadır. Birkaç öğrenci bu platformun topluma kötü örnek oluşturduğunu ve zararlı olduğunu düşünmektedir. RTÜK'ün 2016'da 8.sınıf öğrencilerle yaptığı çalışma ve EU Kids Online (2020) araştırmasındaki sonuçlarla uyumlu bir biçimde erkek öğrencilerin dijital oyunlarla daha çok zaman geçirdiği ortaya çıkmıştır. Dijital oyunlar her iki grupta da daha çok erkek öğrencilerin vakit geçirdiği ortamlardır. Kız öğrencilerin tamamına yakını dijital oyun oynamadığını söylemiştir. Çalışmamızda dijital oyun oynayan öğrencilerin yeni medya araçlarını kullanım becerilerini daha iyi olarak

tanımladıkları gözlemlenen bir diğer sonuç olmuştur. Özellikle dijital oyunlar önemli bir kazanımı olmayan bir etkinlik olarak görülse de dijital becerilerin gelişmesinde rol oynuyor olabilir. (EU Kids Online, 2020)

Yeni medya kullanım amaçlarına gelince özellikle salgın sebebiyle öğrenciler yeni medyayı uzaktan eğitimle derslere girmek ve ders çalışmak için kullanmaktadırlar. Bilgi almak, araştırma yapmak, arkadaşlarla görüşmek ve vakit geçirmek öğrencilerin sıraladıkları diğer amaçlardır. Bununla ilgili olarak kent kökenli öğrencilerin kır kökenli öğrencilere nazaran kişisel gelişimlerine yönelik daha çeşitli amaçlardan söz ettikleri görülmüştür.

Öğrencilerin çevrelerinde yeni medya kullanımı konusunda destek ve yardım alabildikleri yetişkinler ya da arkadaşlarının bulunması onların yeni medya okuryazarlıklarını etkilemektedir. Görüştüğümüz öğrencilerin ebeveynlerin eğitim durumları lise ve altı düzeyinde olduğu için çoğu öğrencinin de belirttiği gibi yeni medya bilgi ve becerileri öğrenciler kadar ya da öğrencilerden daha düşüktür. Kır kökenli öğrenciler kent kökenli öğrencilere göre destek için ebeveynlerine daha çok başvursalar da öğrencilerin büyük bir çoğunluğu yeni medya konusunda kendilerinden daha fazla bilgi ve beceriye sahip kardeşlerinden, kuzenlerinden, yakınlarından ya da arkadaşlarından yardım almaktadırlar. Avrupa’da ülkelerin çoğunda çocukların büyük bir kısmının ebeveyn arabuluculuğu alabildikleri görülmüştür. Arkadaşlarından ve öğretmenlerinden destek alan çocuk sayısı daha azdır. Avrupa’da ayrıca “ters arabuluculuk” durumu söz konusudur. Ebeveynler internette zorlandıkları durumlarda çocuklarından yardım istemektedirler. (EU Kids Online, 2020) Tersine arabuluculuk durumunun görüşülen öğrenciler için de geçerli olduğu görülmüştür.

Ebeveynlerin çocukların yeni medya kullanımlarıyla ilgili tutumlarında büyük farklılık gözlemlenmemiştir. Çocukların yaş düzeyi arttıkça ebeveynlerin kontrolcü yaklaşımı azalmıştır. İnternetin zararları ve internette karşılaşılabilecekleri riskler ve tehditlerle ilgili ebeveynlerinin ya da kardeşlerinin kendileriyle konuştuklarını ifade etmişlerdir. Ancak ebeveynleri ve kardeşleri çevrimiçi riskler konusunda aşırı endişeli olan çocukların, özellikle üretim ve katılım boyutunda daha

çekingen oldukları görülmüştür. Kısıtlayıcı ebeveynlik çevrimiçi riskleri azaltmakta ancak çocukların elde edeceği kazanımları da kısıtlamaktadır. (RTÜK, 2016)

Yeni medyada karşılaştıkları bilgi ve haberlere karşı eleştirel bir tutum alma, mesajın kaynağını ve amacını sorgulama, zamanlarının önemli bir bölümünü bu mecrada geçiren öğrenciler için önemli bir yeterliliktir. Her iki gruptaki öğrenciler de yeni medyada yer alan içeriklere şüphe ile yaklaştıklarını, bilgi ve haberlerde farklı kaynaklara baktıklarını ifade etmişlerdir. Özellikle sosyal medyada paylaşılan içeriklere duyulan güven son derece düşüktür. Bu olumlu bir durum olsa da özellikle kırdaki öğrencilerin yeni medyadaki içeriklerin kaynağını ve amacını kent kökenli öğrencilere göre daha az sorguladıkları görülmüştür.

Yeni medyanın bilgiye hızlı ve kolay erişim imkanı vermesi, iletişim ve sosyalleşme ihtiyaçlarını karşılaması, eğitim ve kişisel gelişim açısından çeşitli fırsatlar sunması öğrenciler tarafından vurgulanan olanaklardır. Öğrencilerin tamamı bu fırsatlardan yeterince yararlandıklarını düşünmektedir.

Yeni medyanın getirdiği risk ve tehditlerle ilgili olarak öğrenciler finansal suçlar, yabancıların varlığı, uygunsuz içerik ya da mesajlar, bilgi kirliliğine değinmişlerdir. Bu tür risklere karşı öğrencilerin aldıkları önlemler tanımadıkları kişilerle iletişim kurmamak ve bilgilerini paylaşmamak, sosyal medyada hesap gizliliği, zararlı yazılımlara karşı anti virüs uygulamaları kullanmak, bilmediği, güvenmediği sitelere girmemek olmuştur. Öğrencilerin büyük bir kısmı bugüne kadar yeni medyada olumsuz bir durumla karşılaşmamışlardır.

23 Avrupa ülkesinde yapılan EU Kids Online araştırmasında Türkiye interneti güvenli kullanma, bilgiyi farklı kaynaklardan doğrulama, istenmeyen mesajları ve tanınmayan kişileri engelleme gibi konularda öğrencilerin dijital medya okuryazarlığının düşük olduğu ülkeler arasında yer almıştır.(RTÜK, 2016) Ancak çalışmamızda her iki gruptaki öğrencilerin de bu konularda yeterince bilinçli oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Yeni medyanın yararları ve zararları konusunda bilgiye ulaşma, eğitimlerine ve kişisel gelişimlerine destek olarak kullanılabilmesi, iletişim ve iyi vakit geçirmeyi sağlaması olumlu, bağımlılık, asosyalleşme, sağlık sorunları olumsuz etkileri olarak

gösterilmiştir. Öğrencilerin bilgiye ulaşma ve eğitimlerine destek olarak interneti kullandıkları görülmektedir. Okulda anlamadıkları konuları çeşitli youtube kanallarından dinlemekte ya da ödev yaparken yardımcı sitelerden destek almaktadırlar. Ancak bir kısmı gün içerisinde uzun süre kullandıkları için sağlık sorunları ve bağımlılık gibi sorunlar yaşamaktadırlar. Özellikle salgın döneminde hem eğitimin uzaktan olması nedeniyle hem de dışarı çıkamadıkları için uzun süre ekranın karşısında bulunmaktadırlar.

Üretim ve katılım boyutunda öğrencilerin ders kapsamında sunu hazırlama, video çekme gibi içerikler ürettikleri, ders dışında web sitesi oluşturma, blog yazma ve kod yazma gibi etkinliklerde bulundukları görülmüştür. Ancak kır kökenli öğrencilerin kent kökenli öğrencilere göre üretim boyutunda daha az aktif oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bunun sebebi daha az yeni medya araçlarına sahip olmak olabileceği gibi çevrelerinde bu tür içerik üretimleriyle ilgilenen kişilerin olmaması olabilir. Bu tür ileri düzey beceri isteyen içerik üretimlerini deneyimleyen öğrenciler genellikle arkadaşlarından gördüğünü ya da arkadaşlarıyla birlikte denediklerini ifade etmişlerdir.

Öğrenciler paylaşımlarını en çok instagram ve whatsapp uygulamalarından tanıdıklarıyla sınırlı olarak yapmaktadırlar. Öğrencilerin büyük bir kısmı fotoğraf, yazı, müzik, bir kısmı da bilgi, haber, ya da kendi fikirlerini paylaşmaktadır. Elde edilen bilgilere göre paylaşım yaparken paylaşımı tanımadıkları insanların görmeyeceği şekilde yapmakta ve özel hayatlarının gizliliğine oldukça dikkat etmektedirler. Bunun yanında paylaşım yaparken her iki gruptaki öğrenciler de insanları nasıl etkileyeceğini dikkate almaya, başkalarını rahatsız etmemeye, hakaret etmemeye, argo ifadeler kullanmamaya dikkat ettiklerini ifade etmişlerdir.

Kentteki öğrencilerin kırdaki öğrencilere göre yeni medyanın toplumsal sorunların duyurulması ve çözülmesi konusunda sunduğu olanakların daha çok bilincinde olduğu gözlemlenmiştir. Ancak her iki grupta da toplumsal sorunlarla ilgili kendini ifade eden paylaşımlar yapma, yapılan paylaşımları beğenme, yorum yazma ya da paylaşma gibi etkinliklerle katkıda bulunmadıkları görülmüştür.

Bilgi iletişim teknolojileri kullanımının kır kent ayrımında incelendiği çalışmalarda kırsalın dezavantajları olarak coğrafi açıdan uzak olması, BİT altyapısı ve yatırımlarının az olması, yerleşimcilerin yeni teknolojileri daha az benimsemeleri, daha az sosyal ağa dahil olmaları (Parks, 2017) gösterilmiştir. Bu faktörlerin kırsal bölgedekilerin dijital ortamdaki dışlanmalarına yol açtığı öne sürülmüştür. Çalışmamızda kırsal olarak seçilen bölgelerin BİT erişim altyapılarının bulunması, görüşülen öğrencilerin yeni medyayı benimseyen ve yoğun bir biçimde kullanan dijital yerli olarak adlandırılan grup içerisinde yer alması nedeniyle büyük bir dijital dışlanma söz konusu değildir. Ancak daha ileri yaş grubunda ve coğrafi açıdan daha uzak kırsal bölgelerde yapılacak çalışmalarda farklı sonuçlar alınabileceğini düşünmekteyiz.

Genel olarak kentte ve kırdaki yaşayan öğrencilerin yeni medya okuryazarlıkları değerlendirildiğinde kır kökenli öğrencilerin evlerinde yeni medya araçlarına az bir farkla da olsa erişimleri düşüktür. Bunun için kırdaki öğrencilere okullarda yeni medyaya erişim sağlayacakları ortamlar oluşturulmalıdır.

Yeni medyada geçirilen süreyle ilgili sınırların ve gençlerin ne tür içerik ve uygulamalara erişebileceğinin belirlenmesi dijital güvenliği arttırmaktadır. Ebeveynler yeni medyanın aşırı ve kontrolsüz kullanımının getirdiği tehditler hakkında bilgi sahibi olmasının yanında bunları sınırlar ve kontrol ederken bir yandan da kendilerinin de model oluşturmaları gerekmektedir. (Tomczyk ve Wasinski, 2017) Öğrencilerin ebeveynlerden ihtiyaç duydukları destek ve rehberliği alabilmeleri için ebeveynlere BİT kullanma ve yeni medya okuryazarlığı eğitimleri verilmelidir.

Öğrencilerin yeni medyaya karşı eleştirel bir tutum geliştirebilmeleri, analiz ve değerlendirme yapabilmeleri için daha küçük yaşlardan itibaren medya okuryazarlığı eğitiminin verilmesi gerekmektedir. Çalışmamızda öğrencilerin daha çok medya tüketicisi oldukları, istenen düzeyde medya üreticisi olmadıkları görülmüştür. Bu Avrupa'daki öğrencilerin içerik üretme becerilerinin düşük olduğu bulgusuyla örtüşmektedir. (EU Kids Online, 2020) Kendi içeriklerini oluşturmak

Livingstone'nun da değindiği gibi başkalarının ürettiği içeriği daha eleştirel bir biçimde analiz etmeyi ve değerlendirmeyi sağlamaktadır. (2004:5)

Bilişim teknolojileri ve medya okuryazarlığı derslerinde üretim boyutuna daha çok yer verilebilir. Yalnızca okullarda değil yeni medya platformları üzerinden öğrencileri daha çok içerik üreticisi olmaya özendiren ve destek sunabilecek eğitimler ya da programlar düzenlenebilir. Bu noktada sivil toplum kuruluşları ve bilişim sektörü ile işbirliği yapılabilir. Katılım boyutunda, olumlu değişimler için yeni medyanın sunabileceği olanaklar öğrencilere anlatılmalıdır.

Bu çalışmada öğrencilerin yeni medya kullanım becerilerini anlamak için öz yeterlilikleri değerlendirilmiştir. Analiz, değerlendirme, üretim ve katılım boyutlarında da öğrencilerin beyanları dikkate alınmıştır. Bu yeterlilikleri katılımcı gözlem ve çevrimiçi etkinliklerle ölçen araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Dijital bölünmenin azalması ya da ortadan kalkması için öncelikle erişim sorunun çözülmesi gerektiği uzun yıllardır kabul görmektedir. Ancak erişim dijital bölünmenin yalnızca bir boyutudur. Kullanıcıların yeni medyaya erişiminin olması her zaman kişisel gelişimini ya da toplum yararını gözeterek yeni medyayı verimli ve etkili kullanacağı anlamına gelmemektedir. Yeni medya okuryazarlığının bilgi okuryazarlığının, teknoloji okuryazarlığının ve eleştirel medya okuryazarlığının kazanımlarını da kapsayacak bir biçimde çok erken yaşlardan itibaren öğrencilere kazandırılması dijital bölünmenin getireceği yeni eşitsizliklerinin önüne geçmek için son derece gereklidir.

KAYNAKÇA

- Akarçay, Erhan: “Sanayi Sonrası Toplum: Daniel Bell,” Çağdaş Sosyoloji Kuramları, Ed: Aylin Görgün Baran, Serap Suğur, **T.C Anadolu Üniversitesi Yayınları**, Yayın No 3552, 2017,3-25.
- Akca Baştürk, Emel: “Dijital Bölünme Kavramı Bağlamında Türkiye’de Ortaokul Öğrencilerinin İnternet ve Sosyal Ağ Kullanımları: Gaziantep İli Örneği,” **T.C. Kocaeli Üniversitesi I. Uluslararası İletişim Bilimi ve Medya Araştırmaları Kongresi Bildiriler**, 2014.
- Akca Baştürk, Emel, Kaya, Buket: “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Perspektifinden Dijital Bölünme ve Farklı Yaklaşımlar” **Intermedia International e-Journal** 3(5), 2016, 301-319
- Akkor Gül, Ayşen: “Avrupa Birliği’nde Medya Okuryazarlığı: Düzenleme ve Çalışmalarda Gözlemlenen Eğilimler,” **Online Academic Journal of Information Technology** , Cilt/Vol: 4, Sayı/Num: 11, 2013, 15-33
- Akkoyunlu, Buket Yılmaz, Meryem: “Tüketimci Çoklu Ortam Öğrenme Kuramı.” **T.C. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 28, 2005, 9-18
- Akşit, Fisun: “İlköğretim Öğrencilerinin Medyayı Kullanmaya Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi,” **Erciyes İletişim Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 1, 2011, 32-46
- Aktan Coşkun C. Tunç Mehtap: “Bilgi Toplumu ve Türkiye,” **Yeni Türkiye**, Ocak- Şubat 1998, 118-134.
- Aktaş, Celalettin: “Yeni Medyanın Geleneksel Medya İle Karşılaştırılması,” **Medya Üzerine Çalışmalar**, Der: Gülbuğ Erol, Beta Yayınları, İstanbul, 2007.
- Algan, Ece: “Medya Okuryazarlığı Alanında Teorik ve Pratik Yaklaşımlar,” **Medya Okuryazarlığı**, Ed: Melda Cinman Şimşek, Nurçay Türkoğlu, Ankara, Pales Yayınları, 2016
- Allen, Michael G. Lee, Raymond S. H.: “Medya Eğitimi Bir Gözden Geçirme Zamanı,” Çev.: İbrahim E. Bilici, Erciyes Üniversitesi İletişim Fakültesi **Erciyes İletişim Dergisi** Cilt: 2, Sayı: 4, 2012, 76-82

- Altıntop, Mevlüt
Bak, Gökhan
Bak, Alparslan: “Yeni Medya Okuryazarlığı,” **Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences**, 6(24), 2020, 414-421
- Altun, Adnan: “Eğitim Bilim Açısından Seçmeli Medya Okuryazarlığı Dersi Programına Eleştirel Bir Yaklaşım,” **T.C. Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi** Cilt 10, Sayı 3, Aralık 2009, 97-109
- Altun, Adnan: “UNESCO’nun Medya Okuryazarlığı Eğitimi Faaliyetleri (1977-2009),” **Milli Eğitim Dergisi**, Sayı 191 Yaz, 2011a, 86-107
- Altun, Adnan: “Tavsiye Kararları Çerçevesinde Avrupa Birliği’nin Medya Okuryazarlığı Eğitimi Vizyonu,” **Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. Aralık 2011, Cilt: VIII, Sayı: I, 2011b, 58-86
- Altunay, Alper: “Çağımızın Görsel İletişim Ortamı Olarak Yeni Medya” Hareketli Görüntünün Tarihi, **T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları**, Yayın No:2410, 2013, 138-167.
- Arklan, Ümit
Taşdemir, Erdem: “Bilgi Toplumu Ve İletişim: Bilginin Yayılması Sürecinde Kitle İletişim Araçları Ve İnternet,” **Selçuk İletişim** Cilt:3 Sayı:5, 2013, 67-80
- Arslan Cansever,
Belgin: “Bilgi Toplumunda Bir Kavram Kargaşası: Bilgi mi, Enformasyon mu?” **Sosyoloji Dergisi**, 2016, 41-50
- Arslan, Y. Mesude: “Kadınların Yeni Medya Okuryazarlığına İlişkin Bir Araştırma,” Ed: B.Özçetin, C. Sözeri, İ. Sayımer, İ. İncoğlu, P. Ö. Emre, T. Çomu **Yeni Medya Çalışmaları II. Ulusal Kongresi**, İstanbul, Kadir Has Üniversitesi, 2015, 42-53.
- Aslan, M. Gökhan: “Yeni Medyanın “Yeni”liği Üzerine.” **Yeni Medya Çalışmaları I. Ulusal Kongresi**, T.C. Kocaeli Üniversitesi, 2013, 102-110.
- Aslan, Alper
Turgut, Y. Emrah
Göksu, İdris
Aktı Aslan, Seda: “Çocukların Medya Okuryazarlık Düzeylerinin ve Kullanım Alışkanlıklarının Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi,” Gazi Üniversitesi **Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 39(2), 2019, 793-815.
- Aşıcı, Murat: “Kişisel ve Sosyal Bir Değer Olarak Okuryazarlık,” **Değerler Eğitimi Dergisi**, Cilt:7 No:17, 2009, 9-26.
- Atabek, Ümit: “İletişim ve Teknoloji,” Ankara, Seçkin Yayınları, 2001

(Birinci basım)

- Aufderheide
Patricia: “Media Literacy A Report of The NationalLeadership
Conference onMedia Literacy,” Washington, **The Aspen
Institute**, 1993
- Aydınlı, Halil
Çiftçi, Salih: “Türkiye’de Kır-Kent Kavramlarının Değişen Niteliği ve
Mevzuatın Sürece Etkisi,” **Elektronik Sosyal Bilimler
Dergisi**, 14/54, 2015, 192-200.
- Aytaş, Gıyasettin
Kaplan, Kadir: “Medya Okuryazarlığı Bağlamında Yeni Okuryazarlıklar,”
Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi
(KEFAD) Cilt 18, Sayı 2, 2017, 291-310
- Aytun, Cengiz: “Enformasyon Toplumu Sürecinde Dijital Bölünme
Kavramının Anlamı ve Önemi,” 11. “**Türkiye’de İnternet**”
Konferans Bildirileri TOBB Ekonomi ve Teknoloji
Üniversitesi, Aralık 2006, 21-23
- Baran Görgün,
Aylin
Erdem, M.Tuğba: “Bilgi Toplumunda Dijital Bölünme: Bilişim Ve İletişim
Teknolojileri Kullanım Yetenekleri Üzerinden Bir Tartışma,”
**Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler
Fakültesi Dergisi** Cilt 22, 2017, 1505-1518.
- Barkuş, Fatma: “Ebeveynlerin Yeni Medya Okuryazarlık Düzeyi Ve Bazı
Demografik Değişkenlerle İlişkisi,” T.C. Süleyman Demirel
Üniversitesi Eğitim Bilimleri Estitüsü Yüksek Lisans Tezi,
2020
- Baş, Gülsüm: “Eleştirel Sosyal Medya Okuryazarlığı Bağlamında Yeni
Medyada İmaj, Görüntü Ve Beden Sunumu,” T.C. Ege
Üniversitesi SBE Yüksek Lisans Tezi, 2015.

- Bawden, David: “Information and digital literacies: a review of concepts, Journal of Documentation,” 57 (2), 2001, 218-259
- Bawden, David: “Origins and Concept of Digital Literacy, Digital Literacies: Concepts, Policies and Practices”, Editor: Colin Lankshear & Michele Knobel, 2008, 17-32
- Bayraktutan, Günseli: “Sosyal Medyada Etkileşim,” **Dijital İletişim Ve Yeni Medya**, T.C. Anadolu Üniversitesi AÖF Yayını, Yayın No:2256, 2013, 100-120
- Binark, Mutlu
Löker, Koray: “Sivil Toplum Örgütleri İçin Bilişim Rehberi,” Ankara, Uzerler Matbaa, 2011, (Çevrim içi)
<https://ekitap.alternatifbilisim.org/pdf/stkler-icin-bilisim-rehberi.pdf> , 28.02.2021
- Binark, Mutlu: **Yeni Medya Çalışmalarında Araştırma Yöntem ve Teknikleri**, Giriş Bölümü, Der: Mutlu Binark, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2014
- Binark, Mutlu: **Yeni Medya Çalışmaları**, Ankara, Dipnot Yayınları, 2007
- Binark, Mutlu: “Yeni Medya Kullanımının Etkileri,” **Dijital İletişim ve Yeni Medya**, T.C. Anadolu Üniversitesi AÖF Yayını, Yayın No:2256, 2013, 50-75
- Birsen, Haluk: “Değişim Aracı Olarak Yeni Medya,” **Dijital İletişim Ve Yeni Medya**, T.C. Anadolu Üniversitesi AÖF Yayını, Yayın No:2256, 2013, 26-50
- Brandtzaeg, Petter B.
Heim, Jan
Karahasanovic, Amela: “Understanding the New Digital Divide – A Typology of Internet Users in Europe,” **Int. J. Human-Computer Studies**, 69, 2011, 123-138
- Buckingham, David: “Media Education In The UK: Moving Beyond Protectionism,” **Journal of Commucication** Winter, 48(1), 1998

- Buckingham, David: "The Media Literacy of Children and Young People," 2005, (Çevrim içi) https://www.researchgate.net/publication/253736824_The_Media_Literacy_of_Children_and_Young_People 12.12.2020
- Bulunmaz, Barış: "Yeni Medya Eski Medyaya Karşı: Savaşı Kim Kazandı Ya Da Kim Kazanacak," **Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi** , 4 (1), 2014, 22-29
- Büyüköztürk, Şener: "Örnekleme yöntemleri." (Çevrim içi) <http://w3.balikesir.edu.tr/~msackes/wp/wp-content/uploads/2012/03/BAY-Final-Konulari.pdf> Erişim Tarihi: 12.01.2021
- Castells, Manuel: **Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür Ağ Toplumunun Yükselişi**, 2005, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Castells, Manuel: **İletişim Gücü**, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2016
- Chen, Der-Tank
Wu, Jing
Wang, Yu-mei: "Unpacking New Media Literacy," **Journal of Systemics, Cybernetics and Informatics**, 9(2), 2011, 84-88
- Cullen, Rowena: "Addressing the digital divide," **Online Information Review**, 25:5, 2001, 311- 320
- Çakır, Hamza
Koçer, Mustafa
Aydın, Hakan:
Çakır, Hamza
Şimşek, Esmâ: "Medya Okuryazarlığı Dersini Alan Ve Almayan İlköğretim Öğrencilerinin Medya İzleme Davranışlarındaki Farklılıkların Belirlenmesi," **Selçuk İletişim**, 7(3), 2011, 42-54
"Medya Okuryazarlığı Hareketinin Türkiye'deki Evrimi," Yeni İletişim Teknolojileri ve Toplumsal Dönüşüm II. Uluslararası İletişim Sempozyumu, Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi Yayınları, 2012, 462-474
- Çelik, Ahmet: "Bilgi Toplumu Üzerine Bazı Notlar," **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, 15/1, 1998, 53-59
- Çiftçi, Hasan: "Üniversite Öğrencilerinin İnternet İçin Eleştirel Okuryazarlık Düzeylerinin Karşılaştırılması," **Erciyes İletişim Dergisi**, 6 (2), 2019, 1341-1358

- Çoklar, Ahmet N. Bağıcı, Hakkı: “Lise Öğrencilerinin Medya Kavramına Yönelik Algılarının Belirlenmesi,” **Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 7 (1), 2018, 89-102
- Çomu, Tuğrul Halaiqa, İslam: “Web İçeriklerinin Metin Temelli Çözümlemesi,” **Yeni Medya Çalışmalarında Araştırma Yöntem ve Teknikleri**, Der: Mutlu Binark, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2014, 26-87
- Damlapınar, Zülfikar: “Medya Okuryazarlığı Dersi Tercihlerine Göre İlköğretimdeki Çocukların Medya Tutumları Ve Davranışları,” 5. Uluslararası Çocuk ve İletişim Kongresi Bildirisi, **Selçuk İletişim**, 8(2), 2014, 177-191
- Davis, Francis: “Media Literacy From Activism to Exploration,” **The Aspen Institute**, Wye Center, USA, 1992, 11-32
- Deveci, Handan, Çengelci, Tuba: “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarından Medya Okuryazarlığına Bir Bakış,” **Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt:V, Sayı:II, 2008, 25-43
- DiMaggio, Paul Hargittai, Eszter Celeste, Coral Shafer, Steven: “From Unequal Access to Differentiated Use: A Literature Review and Agenda for Research on Digital Inequality,” 2001, (Çevrim içi) <https://www.russellsage.org/research/reports/dimaggio>
- DiMaggio, Paul, Hargittai, Eszter: “From the 'Digital Divide' to 'Digital Inequality': Studying Internet Use as Penetration Increases,” **Center for arts and Cultural Policy Studies**, 2001, Working Paper 15.
- Doyle, Christina S.: “Information Literacy in an Information Society: A Concept for the Information Age,” **Syracuse University**, New York: ERIC, ED372763, 1994
- Erdem, Cahit: “Dünyada ve Türkiye'de Medya Okuryazarlığı Eğitimi,” **Eğitim Bilimlerinde Akademik Araştırmalar**, Ed: Gülcan Mıhladı, Gece Kitaplığı, 2018, 409-424
- Eshet-Alkalai, Yoram: “Digital Literacy: A Conceptual Framework for Survival Skills in the Digital Era,” **Jl. of Educational Multimedia and Hypermedia**, 13(1), 2004, 93-106.

- EU: “Study on the Current Trends and Approach to Media Literacy in Europe,” (2013,Sept.3), (Çevrimiçi) https://ec.europa.eu/assets/eac/culture/library/studies/literacy-trends-report_en.pdf 10.06.2020
- EU Kids Online: “EU Kids Online 2020 Survey Results From 19 Countries,” (Çevrimiçi) <https://www.lse.ac.uk/media-and-communications/assets/documents/research/eu-kids-online/reports/EU-Kids-Online-2020-March2020.pdf> 15.05.2021
- Fidan, Hüseyin
Şen, Halil: “Sayısal Bölünmenin Ölçülmesinde Gini Yaklaşımı: Türkiye’de Kentsel, Kırsal Ve Cinsiyet Açısından Sayısal Bölünme Düzeyleri” **The Journal of International Social Research** Cilt: 8 Sayı: 39, 2015, 1108-1118
- Freire, Pierre **Ezilenlerin Pedagojisi**, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2018
- Geray, Haluk: “İletişim ve Teknoloji Uluslararası Birikim Düzeninde Yeni Medya Politikaları,” Ankara, Ütopya Yayınları, 2002
- Goode, Joanna: “The digital identity divide: how technology knowledge impacts college students” **new media & society** 12(3), 2010, 497–513
- Görgülü Aydoğdu, Adalet: “Eleştirel Farkındalık Yaratmada Yeni Medya Okuryazarlığı Ve Yeni Medya Bilinci Üzerine Bir İnceleme,” T.C Gazi Üniversitesi SBE Doktora Tezi, 2015
- Güngör, Nazife: **İletişim, Kuramlar ve Yaklaşımlar**, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2011
- Gürcan, Fatih: “Türkiye’de ve Dünyada Sayısal Bölünme,” Bilgi Toplumu Dairesi Başkanlığı Uzmanlık Tezi, 2015
- Güzel, Mehmet
Kara, Naif: “Özel Yetenekli Öğrencilerin Yeni Medya Kullanımları Ve Akademik Başarılarına Etkisi,” **Gençlik Araştırmaları Dergisi**, 5(12), 2017, 115-123
- Hargittai, Eszter: “The Digital Divide and What To Do About It,” **New Economy Handbook** Ed: Derek C. Jones. San Diego, CA: Academic Press. 2003.

- Hasdemir Asrak,
Tuğba
Demirel, Gökçen F.: “İletişim Eğitimi ve Medya Okuryazarlığı: Türkiye’deki Uygulamadan Bir Kesit,” **Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, 17, Temmuz 2012, 176-191
- Hasdemir Asrak,
Tuğba: “Gelenekselden Yeni Medya Okuryazarlığına: Türkiye Örneğinde Bir Değerlendirme,” **Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi** Yıl:5 Sayı:2 Aralık-2012, 23-40
- Hindman, Douglas: “The Rural-Urban Digital Divide,” **Journalism and Mass Communication Quarterly**, 77:3, 2000, 549-560.
- Hobbs, Renee: “Digital and Media Literacy: A Plan of Action,” **Washington, The Aspen Institute**, 2010
- Hobbs, Renee: “The Seven Great Debates In The Media Literacy Movement,” **Journal of Communication**, 48,1, 1998, 16-32
- Hu, Xin
Kurokami, Haruo: “Comparison of Media Literacy in Urban and Rural Middle School Students,” **International Journal for Educational Media and Technology** 2017, Vol.11, No. 1, 132-140
- Huffman, Stephanie: “The Digital Divide Revisited: What is next?,” **Education** 138 (3) 2018, 239-246
- Hüsnüoğlu, Nadide
Öztürk, Lütfü: “Dijital Bölünme: Nedenleri Ve Türleri,” **Journal of Economics and Administrative Sciences** Yıl: 3 Sayı: 5, 2017, 6-22
- ICFA-SCIC: “Digital Divide and measures taken by Government of Pakistan,”
[yeni%20medya/Digital%20Divide%20and%20Measures%20Taken%20by%20Government%20of%20Pakistan.pdf](https://www.icfa-scic.org/yeni%20medya/Digital%20Divide%20and%20Measures%20Taken%20by%20Government%20of%20Pakistan.pdf)
25.02.2021
- İlhan, Erol
Aydoğdu, Erhan: “Medya Okuryazarlığı Dersi Ve Yeni Medya Algısına Etkisi,” **Erciyes İletişim Dergisi**, 4 (1), 2015, 52-68
- İnal, Kemal: **Medya Okuryazarlığı El Kitabı**, Ankara, Ütopya Yayınları, 2009

- İnceoğlu, Yasemin: “Medyayı Doğru Okumak,” **Medya Okuryazarlığı**, Ed: Melda Cinman Şimşek, Nurçay Türkoğlu, Ankara, Pales Yayınları, 2016
- İspir, Burçin: “Yeni İletişim Teknolojilerinin Gelişimi,” **Dijital İletişim Ve Yeni Medya**, T.C. Anadolu Üniversitesi AÖF Yayını, Yayın No:2256, 2013, 1-25
- Jenkins, Henry: “Confronting the Challenges of Participatory Culture: Media Education for the 21st Century,” 2009, Çevrim içi: https://www.macfound.org/media/article_pdfs/jenkins_white_paper.pdf 20.04.2021
- Karabacak, Zaliha İ. Sezgin, Ayşe A.: “Türkiye’de Dijital Dönüşüm Ve Dijital Okuryazarlık,” **Türk İdare Dergisi** / Yıl: 91, Haziran 2019, Sayı: 488, 319-343
- Karabulut, Burak: “Bilgi Toplumu Çağında Dijital Yerliler, Göçmenler Ve Melezler,” **Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi** Sayı 21, Sayfa 11-23
- Karaduman, Sibel: “Yeni Medya Okuryazarlığı: Yeni Beceriler/Olanaklar/Riskler,” **Erciyes İletişim Dergisi**, Ocak 2019 Cilt: 6, Sayı:1, 683-700
- Karagülle, Ayşegül E. Çaycı, Berk: “Ağ Toplumunda Sosyalleşme Ve Yabancılaşma,” **The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication –TOJDAC** Cilt:4 Sayı: 1, 2014, (Çevrim içi) <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/138386>
- Karahasan, Fatoş: **Taşlar Yerinden Oynarken- Dijital Pazarlamanın Kuralları**, İstanbul, Doğan Egmont Yayıncılık, 2012
- Karasar, Niyazi: **Bilimsel İrade Algı Çerçevesi İle Bilimsel Araştırma Yöntemi Kavramlar, İlkeler, Teknikler**, Ankara, Nobel Yayınları, 2016.
- Kardaş, Ferhat Yeşilyaprak, Binnur: “Eğitim ve Öğretimde Güncel Bir Yaklaşım: Teknoloji Destekli Esnek Öğrenme (Flipped Learning) Modeli,” **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, Cilt:48 Sayı:2 2015, 103-121
- Kaşıkcı, Duygu N. Çağıltay, Kürşat Karakuş, Türkan Kurşun, Engin Ogan, Christine: “Türkiye ve Avrupa’daki Çocukların İnternet Alışkanlıkları ve Güvenli İnternet Kullanımı,” **Eğitim ve Bilim Dergisi**, 39(171), 2014, 230-243

- Kellner, Douglas
Share, Jeff: “Critical media literacy is not an option,” **Learning Inquire**, 1(1), 2007, 59-69
- Kılıç, Çiğdem: “Küreselleşen Dünyada Dijital Bölünme Sorunu,” **Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi** Cilt-Sayı: 13–1, 2011, 81-91
- Kırık, Ali Murat: “Yeni Medya Aracılığıyla Değişen İletişim Süreci: Sosyal Paylaşım Ağlarında Gençlerin Konumu,” **Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi**, Cilt:5 Sayı:7, 2017, 230-261
- Koçak, Durmuş: “Siber Kültürün Yeni Medya Kullanıcılarının Tercih Ve Eğilimleri Üzerine Etkisi: Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir Uygulama,” T.C. İstanbul Gelişim Üniversitesi SBE Doktora Tezi, 2019.
- Kurbanoğlu,
S.Serap: “Bilgi Okuryazarlığı: Kavramsal Bir Analiz,” **Türk Kütüphaneciliği Dergisi**, 24,4, 2010, 723-747
- Kurt, Adile A.,
Kürüm Dilruba: “Medya Okuryazarlığı ve Eleştirel Düşünme Arasındaki İlişki: Kavramsal Bir Bakış,” **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi** Yıl:2 Sayı:2 2010 Bahar, 20-34
- Kürkçü Dumanlı,
Duygu: “Yeni Medyanın Gençlerin Yeni Medya Alışkanlıkları Üzerine Etkisi,” T.C. İstanbul Üniversitesi SBE Doktora Tezi, 2015
- Lee, Alice Y. L.: “Media Education: Definitions, approaches and development around the globe.” **New Horizons in Education**, 58(3), 2010 (Çevrim içi) <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ966655.pdf>
- Lin, Tzu-Bin
Li, Jen-Yi
Deng, Feng
Lee, Ling: “Understanding New Media Literacy: An Explorative Theoretical Framework,” **Journal of Educational Technology and Society** Cilt:16 Sayı:4 Kasım/2013 160-170
- Lister, Martin
Dovey, Jon
Giddings, Seth
Grant, Iain
Kelly, Kieran:
Literat, Ioana: **New Media: A Critical Introduction**, Second Edition, London, New York, Routledge, 2009
- “Measuring New Media Literacies: Towards the Development of a Comprehensive Assessment Tool,” **The National Association for Media Literacy Education’s Journal of Media Literacy Education** 6(1), 2014, 15-27

- Livingstone, Sonia: “Media Literacy and the Challenge of New Information and Communication Technologies,” **The Communication Review**, 7, 2004, 3-14
- Livingstone, Sonia
Helsper, Ellen J.: “Gradations in Digital Inclusion: Children, Young People and Digital Divide,” **New Media&Society**, 9(4), 2007, 671-696
- Livingstone Sonia
Burger, Monica E.: “A Global Research Agenda for Children's Rights in the Digital Age” **Journal of Children and Media**, 8:4,2014, 317-335
- Manovich, Lev: **The Language of New Media**, London, MIT Press, 2001
- Mayfield, Antony: “What is social media?,” 2008 (Çevrim içi)
https://www.icrossing.com/uk/sites/default/files_uk/insight_pdf_files/What%20is%20Social%20Media_iCrossing_ebook.pdf 12.04.2021
- McQuail, Denis
Windahl, Sven: **Kitle İletişim Çalışmalarında İletişim Modelleri**, Ankara, İmge Kitabevi, 2005
- NAMLE: Media Literacy Week, Theme: Analyze, National Association for Media, 2020,Oct.27
<https://medialiteracyweek.us/about/theme/analyze/> Literacy Education 03.11.2020
- NAMLE: Media Literacy Week, Theme: Evaluate, National Association for Media, 2020,Oct.28,
<https://medialiteracyweek.us/about/theme/evaluate/> 03.11.2020
- NAMLE: Media Literacy Week Theme: Act, National Association for Media, 2020,Oct.30,
<https://medialiteracyweek.us/about/theme/act/> 03.11.2020
- Narin, Fatma Bilge: “İnternet Gazeteciliğinde Hipermetin Üretimi,” **Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi**, S.43, 2016, 118-149
- Nishijima, Marislei
Ivanauskas, Terry M
Sarti, F. Mori: “Evolution and determinants of digital divide in Brazil (2005–2013),” **Telecommunications Policy** 41, 2017,12–24

- Odabaşı, Ferhan H.
Mısırlı, Özge
Günüç, Selim
Timar Şahin,
Zeynep
Ersoy, Mehmet
Som, Seçil
Dönmez, Fevzi İ.
Akçay, Tayfun
Erol, Osman:
- “Eğitim İçin Yeni Bir Ortam: Twitter.” **Anadolu Journal of Education Sciences International** 2(1), 2012, 89-103.
- OECD: “Rural 3.0.: A Framework for Rural Development.” 2018, (Çevrim içi) <https://www.oecd.org/cfe/regional-policy/Rural-3.0-Policy-Note.pdf> 12.03.2021
- OECD: “Understanding The Digital Divide,” France, OECD Publications, 2001
- OECD: OECD.Stat, 2021, ICT Access and Usage by Households and Individuals, https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=ICT_HH2 Erişim Tarihi: 03.04.2021
- Okunola, M. Olaseni
Rowley, Jenifer
Johnson, Frances: “The multi-dimensional digital divide: Perspectives from an e-government portal in Nigeria,” **Government Information Quarterly** 34, 2017, 329-339
- Onitsuka, Kenichiro
Hidayat, Rohman T.
Huang, Wanhui: “Challenges for the next level of digital divide in rural Indonesian communities,” **E J Info Sys Dev Countries**, 2018, 84, 1-25
- Önal, İnci: “Tarihsel Değişim Surecinde Yaşam Boyu Öğrenme ve Okuryazarlık: Türkiye Deneyimi,” **Bilgi Dünyası**, 11 (1), 2010, 101-121
- Özata, Fatma
Zeynep: “Sosyal Medya Platformları, Dijital İletişim Ve Yeni Medya,” **Eskişehir Anadolu Üniversitesi AÖF Yayını**, 2013, 76-100
- Özçetin, Burak: **Kitle İletişim Kuramları Kavramlar, Okullar, Modeller**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2018

- Özel, Sedat: “Sayısal İletişim Teknolojileri Ve Yurttaş Gazeteciliği: Haber Portallarında Görüntülü Haber Akışına Kullanıcıların Yaklaşımı,” T.C. İstanbul Üniversitesi SBE Doktora Tezi, 2010
- Özer, Ömer: “Medyanın Etkilerine Yönelik Yaklaşımlar, İletişim Kuramları,” Ed: Erkan Yüksel, **T.C. Anadolu Üniversitesi AÖF Yayınları**, Yayın No:2803, 2013, 60-83
- Öztürk, Lütfü: “Türkiye’de Dijital Eşitsizlik: Tübitak-Bilten Anketleri Üzerine Bir Değerlendirme,” **Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Sayı: 24, Ocak - Haziran 2005, 111-131
- Özüdoğru, Şakir: “Bir Web 2.0 Uygulaması Olarak Bloglar: Blogların Dinamikleri Ve Blog Alemi,” **The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication – TOJDAC**, Cilt:4 Sayı:1 ,2014, 36-50
- Pagan, F.J.Balesta
Martínez, J.Lazona
Máiquez, C.C.Mari: “Internet Use by Secondary School Students: A Digital Divide in Sustainable Societies?,” **Sustainability**, 10, 3703, 2018, 1-14
- Park, Sora: “Digital inequalities in rural Australia: A double jeopardy of remoteness and social exclusion”, **Journal of Rural Studies**, 2017, 54, 399-407.
- Paulussen, Steve
Courtois, Cedric
Mechant, Peter
Vertegem, Pieter: “Adolescents’ New Media Literacy in Flanders (Belgium),” **Observatorio Journal**, 4(4), 2010, 361-374
- Pekman, Cem: “Avrupa Birliği’nde Medya Okuryazarlığı,” Ed: Şimşek M.C., Türkoğlu N. **Medya Okuryazarlığı**, Ankara, Pales Yayınları, 2016
- Potter James, W.: “The State of Media Literacy,” **Journal of Broadcasting & Electronic Media** 54(4), 2010, 675-696
- RTÜK: “Medya Okuryazarlığı Araştırması,” Ankara, 2016, (Çevrim içi) <https://www.rtuk.gov.tr/assets/Icerik/AltSiteler/medya-okuryazarligi-arastirmasi.pdf> 21.12.2020
- RTÜK: “Türkiye’de Medya Okuryazarlığı,” 11.10.2016, (Çevrim içi) https://www.medyaokuryazarligi.gov.tr/menu_goster.php?GuId=E56CE034-6CEB-41AA12CB618EBEA461B&MenuId=2

21.12.2020

- Sağıroğlu, Şeref
Bülbül, H.İbrahim
Kılıç, Ahmet
Küçükali, Mehmet: “Dijital Okuryazarlık ve Ötesi, Dijital Okuryazarlık, Araçlar, Metodolojiler, Uygulamalar ve Öneriler,” Ed: Şeref Sağıroğlu, Halil İbrahim Bülbül, Ahmet Kılıç, Mustafa Küçükali, Ankara, Nobel Akademi Yayıncılık, 2020, 1-46 (Çevrim içi) <https://acikkaynak.gim.org.tr/img/kitap.pdf>
- Saka, Erkan: “Türkiye’de İnternet,” **Yeni Medya Çalışmaları ve Türkiye İnternet Tarihi**, Alternatif Bilişim Derneği, İstanbul, 2019 (Çevrim içi) https://www.academia.edu/38250262/T%C3%BCrkiyede_%C4%B0nternet_Uzun_Versiyon_
- Salemink, Koen
Strijker, Dirk
Bosworth, Gary: “Rural development in the digital age: A sistematic literatüre review on unequal ICT availability, adoption, and use in rural areas,” **Journal of Rural Studies**, 54, 2015, 360-371
- Selwyn, Neil: “Apart from technology: understanding people’s non-use of information and communication technologies in everyday life,” **Technology in Society** 25, 2003, 99-116
- Sezen, Didem: “Katılımcı Kültürün oluşumunda Yeni Medya okuryazarlığı: ABD ve Türkiye Medya Eğitim Modellerinin Karşılaştırılması,” T.C. İstanbul Üniversitesi Doktora Tezi, 2011
- Sezer Nilüfer
Sert Yılmaz Nuray: “Online Medya Okuryazarlığının Yetişkinler İçin Önemi Online Haber Sitelerindeki Bannerlara Yönelik Bir İnceleme,” **Online Academic Journal of Information Technology** Cilt: 4 - Sayı: 13, 2013, 63-78
- Söylemez, Yavuz: “Yeni Zelanda’da Medya Okuryazarlığı Uygulama ve Deneyimleri,” **Avrasya İncelemeleri Dergisi** I/2 2012 311-341
- Stern, Michael J
Adams, Alison E
Elsasser, Shaun: “Digital Inequality and Place: The Effects of Technological Diffusion on Internet Proficiency and Usage across Rural, Suburban, and Urban Counties,” **Sociological Injuiry**, 79(4), 2009, 391-417

- Sütlüoğlu, Tuba: “Orta Yaş ve Üzerindeki Bireylerde Dijital Eşitsizliğin Görünümleri: Erişim Eşitsizlikleri ve Kullanım Farklılıkları, Dijital Kültür Dijital Eşitsizlikler ve Yaşlanma,” Ed: Mehmet Fiğan, Yeliz Dede Özdemir, Alternatif Bilişim Derneği, 2020, 215-246 (Çevrim içi)
https://ekitap.alternatifbilisim.org/pdf/dijital_kultur_dijital_esitsizlikler_ve_yaslanma.pdf
- Szeles, Monica, L.: “New insights from a multilevel approach to the regional digital divide in the European Union,” **Telecommunications Policy** 42, 2018, 452–463
- Şen, Ali
Akdeniz, Sıdıka: “Sayısal Uçurumla Başetmek: Oecd Trendleri Ve Türkiye,” **Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi** / 2012 Cilt: VII Sayı: I, 2012, 53-75
- Şeylan, Sezer: “Medya Okuryazarlığı Ders Uygulamalarında Dünya Üzerinde Görülen Aksaklıklar,” T.C. İstanbul Kültür Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2008
- Tanrıverdi
Özaydınlı, Belgin.
Apak Tezcan,
Özlem: “Türkiye, Finlandiya ve İrlanda İlköğretim Programlarının Medya Okur-Yazarlığı Eğitimi Açısından Karşılaştırılması,” **Kuram ve Uygulamalarda Eğitim Bilimleri** 10(2) Bahar/ 2010, 1153-1213
- Tarman, Bülent: “The Digital Divide In Education,” **International Conference for the History of Education**, ISCHE XXV, Sao Palo, Brazil, 2003
- Taşdemir, Babacan
Fındık, Derya : “Sayısal Bölünmenin Sosyo-Ekonomik Boyutu: Türkiye’de Yetişkinlerin Bilişim Teknolojileri Kullanım Becerileri ve Kültürel Sermaye İlişkisi,” **Akdeniz İletişim Dergisi**, s:28, 2017, 39-59
- Thoman, Elizabeth
Jolls,Tessa: “Literacy for the 21st Century An Overview and Orientation Guide To Media Literacy Education,” **Center of Media Literacy**, 2003
- Tokatlı, Mehmet: “Yeni Medyanın Geleneksel Medya Ve Halkla İlişkiler Meslek Alanı Üzerine Etkileri,” **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi** Cilt:5 Sayı:45, 2016, 877-886

- Tolu, Hüseyin: “Consideration Of Digital Divide In Societies Of Globalised Control: Extension Of Social Contract,” **Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi**. 33, 2019, 80-95
- Tomczyk, Lukasz
Wasinski,
Arkadiusz: “Parents in the process of educational impact in the area of the use of new media by children and teenagers in the family environment.” **Education and Science**, 42(190). 2017, 305-323
- Topçu,Zuhan
Türk, M.Sezai: “Dijital Çağ Okuryazarlığı Bağlamında Yeni Medya Becerileri,” **Yeni Türkiye Dergisi**, 89, 2016, 459-466
- Topuz, Hıfzı: “Medya Eğitimi: Medya Çözümlemesi,” **Medya Okuryazarlığı**, Ed: Melda Cinman Şimşek, Nurçay Türkoğlu, Ankara, Pales Yayınları, 2016
- Tornero, J.M. Peres
Varis, Tapio: “Media literacy and new humanism.” Moscow, **UNESCO Institute for Information Technologies in Education**. 2010
- Toso, Serkan
Atlı, M.Şevki
Mardikyan Sona: “Türkiye’nin Bölgeleri Arasında Sayısal Uçurum,” **Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi**, Cilt: X Sayı: I, 2015, 41-49
- Tsetsi, Eric
Rains, Stephen A.: “Smartphone Internet Access and use: Extending the digital divide and usage gap,” **Mobile Media Communication** 2017, Vol. 5(3), 2017, 239–255
- Tubitak: “Bilgi Toplumu Politikaları Üzerine Bir Değerlendirme,” Eylül, 2002
- Turgut, Özden
Pektaş: “İnternet Reklâmlarında Tasarım Sorunları: Banner Reklamlar Üzerine Bir İnceleme,” 2010, (Çevrim içi) <https://docplayer.biz.tr/1157905-Internet-reklamciliginda-tasarim-sorunlari-banner-reklamlar-uzerine-bir-inceleme.html> 21.03.2021
- Türkoğlu, Nurçay: “Konferans Çağrısından Kitaba,” Ed: Melda Cinman Şimşek, Nurçay Türkoğlu, **Medya Okuryazarlığı**, Ankara, Pales Yayınları, 2016
- Türnüklü, Abbas: “Eğitim Bilimleri Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme,” **Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi** Sayı:24, 2000, 543-559
- Tüzel, Sait: “İngiltere, Kanada, ABD ve Avustralya Ana Dili Öğretim Programlarının Medya Okuryazarlığı Bağlamında

İncelenmesi ve Türkçe Öğretimi Açısından
Değerlendirilmesi,” **Kuram ve Uygulamada Eğitim
Bilimleri Dergisi** 13, 2013, 1-26

- UNESCO: “Grunwald Declaration On Media Education,” **Grunwald, Federal Republic of Germany**, 1982,
http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CI/CI/pdf/theme_media_literacy_grunwald_declaration.pdf
05.01.2021
- UNICEF: “Dünya Çocuklarının Durumu 2017, Dijital Bir Dünyada Çocuklar,” (Çevrim içi)
<https://www.unicef.org/turkey/raporlar/d%C3%BCnya-%C3%A7ocuklar%C4%B1n%C4%B1n-durumu-2017-dijital-bir-d%C3%BCnyada-%C3%A7ocuklar> 17.02.2020
- Uyar, Mehtap: “Sayısal Uçurum Ve Medya Okuryazarlığı Bağlamında Çocukların İnternet Kullanımları: Ankara Örneği,” T.C. Gazi Üniversitesi SBE, Doktora Tezi, 2020
- Uysal, Meral: “Eleştirel Medya Okuryazarlığı,” **Medya Okuryazarlığı**
Ed:Elif Küçük Durur, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2016
- Uzun, Ruhdan: “Teknoloji Merkezli Yaklaşımlar,” İletişim Kuramları, **T.C. Anadolu Üniversitesi AÖF Yayınları**, Yayın No:2803, 2003, 106-131
- Ünal, Yenal: “Bilgi Toplumunun Tarihçesi” **Tarih Okulu**, Sayı:5, 2009, 123-144
- Valcke, Martin
Bonte, Stijin
Wever De, Bram
Rots, Isabel: “Internet Parenting Styles And The Impact On Internet Use Of Primary School Children,” **Computers Education**, 55, 2010, 454-464
- Van Dijk, Jan
Hacker, Kenneth: “The Digital Divide as a Complex and Dynamic Phenomenon,” **The Information Society**, 19, 2001, 315-326
- Van Dijk, Jan: “Digital Divide: Impact of Access,” **The International Encyclopedia of Media Effects**, Patrick Rössler (Editor-in-Chief), Cynthia A. Hoffner, and Liesbet van Zoonen (Associate Editors). JohnWiley & Sons, Inc., 2017

- Van Dijk, Jan, “Senin Gibi Kullanıcılar mı? Kullanıcı Türevli İçerikteki Failliği Kuramlaştırmak,” **Yeni Medya Kullanıcının Yükselişi** Ed:Hümmet Hülür, Cem Yansın, Ütopya Yayınevi Ankara, 2009
- Van Dijk, Jan: **Ağ Toplumu**, İstanbul, Epsilon Yayıncılık, 2016
- Van Dijk, Jan: **The Digital Divide in Europe, The Handbook of Internet Politics**, London and New York, Routledge, 2009
- Vural Akıncıoğlu, Beril Sabuncuoğlu, Ayda: “Bilgi İletişim Teknolojileri ve Ütopyan Bakış Açısı,” **Selçuk İletişim**, 5/3, 2008, 5-19
- Wei, Lu
Hindman, Douglas: “Does the Digital Divide Matter More? Comparing the Effects of New Media and Old Media Use on the Education-Based Knowledge Gap,” **Mass Communication and Society**, 14:2, 2011, 216-235
- Wong, C. Yu
Ho, Kit M.
Chen, Honglin
Gu, Donghui
Zeng, Qun: “Digital Divide Challenges of Children in Low-Income Families: The Case of Shanghai,” **Journal of Technology in Human Services**, 33(1),2015, 53-71
- Yaylagül, Levent: **Kitle İletişim Kuramları**, Ankara, Dipnot Yayınları, 2006
- Yıldırım, Ali
Şimşek, Hasan: **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, 7. Baskı, Seçkin Yayıncılık: Ankara, 2018.
- Yıldırım, Önder
Kurşun, Engin: “İnternet Becerileri ve Türleri,” **Dijital Okuryazarlık, Araçlar, Metodolojiler, Uygulamalar ve Öneriler**, Ed: Şeref Sağıroğlu, Halil İbrahim Bülbül, Ahmet Kılıç, Mustafa Küçükali, Ankara, Nobel Akademi Yayıncılık, 2020, 97-127, (Çevrim içi) <https://acikkaynak.gim.org.tr/img/kitap.pdf>
- Yıldız Durak, Hatice
Saritepeci, Mustafa: “Modeling the effect of new media literacy levels and social media usage status on problematic internet usage behaviours among high school students,” **Education and Information Technologies**, 24(4), 2019, 2205-2223.
- Yıldız, Ahmet: “Geçmişten Günümüze Okuryazarlık Araştırmaları,” **Eğitim Bilim Toplum Dergisi**, Cilt:5 Sayı:18, 2007, 44-61
- Yıldız, Barış
Akbulut, Gizem: “Dijital Bölünme Çerçevesinde Türkiye'nin Durumunun Değerlendirilmesi,” Conference: EconWorld At: Roma Volume: Working Paper Series No: 2017-005

- Yılmaz, Malik: “Enformasyon ve Bilgi Kavramları Bağlamında Enformasyon ve Bilgi Yönetimi,” **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi**, 49/1, 2009, 95-118
- Yüksel, Erkan: “İletişim Kuramlarına Giriş,” **İletişim Kuramları**, Ed: Erkan Yüksel, **T.C. Anadolu Üniversitesi AÖF Yayınları**, Yayın No:2803, 2013, 2-33
- Zaim, Halil: “Bilginin Artan Önemi ve Bilgi Yönetimi,” İstanbul, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı Doktora Tezi, 2003.
- Zhang, Dongmiao
Livingstone, Sonia: “Inequalities in how parents support their children’s development with digital Technologies,” Parenting for a Digital Future: Survey Report 4, Department of Media and Communications, 2019
- Zhang, Hui
Zhu, Chang: “A Study of Digital Media Literacy of the 5th and 6th Grade Primary Students in Beijing,” **The Asia-Pacific Education Researcher** 25(4), 2016
- Zhao, Ling
Lu, Yaobin
Huang, Wayne
Wang, Qiuhong: “Internet inequality: The relationship between high school students’ Internet use in different locations and their Internet self-efficacy,” **Computers and Education**, 55, 2010, 1405-1423.

EKLER

Ek-1 Görüşme Formu

Dijital Bölünme ve Yeni Medya Okuryazarlığının Kır/Kent Kökenlilik Bağlamında İncelenmesi Adlı Tez Çalışması Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Değerli öğrenciler,

Bu çalışma öğrencilerin yeni medya okuryazarlıklarını değerlendirmek amacıyla yapılmaktadır. Yeni medya cep telefonu, bilgisayar, bellek, oyun konsolları gibi teknolojik cihazlar, internet, sosyal medya, dijital oyunlar, dizi, film izleme platformları gibi dijital ortamlardan oluşmaktadır. Yeni medya okuryazarlığı da bu teknolojik cihazlara ve dijital ortamlara erişebilme, bunları verimli bir biçimde kullanabilme, bunların risklerini ve olanaklarını değerlendirebilme, içerik üretebilme ve paylaşabilmektir.

Vereceğiniz bilgiler gizli kalacak, isimleriniz ve bilgileriniz kullanılmayacaktır.

SORULAR

- 1- Yeni medya araçlarından hangilerine sahipsiniz? Bu cihazlar evinizde nerede bulunuyor?
- 2- İnternete hangi cihazlardan bağlanıyorsunuz? Kullandığınız internet türü nedir? (mobil, wi-fi vb.) Bağlantı sorunu yaşıyor musunuz?
- 3- Ne kadar süredir bilgisayar kullanıyorsunuz? Ne kadar süredir internet kullanıyorsunuz? Bilgisayar ve internet kullanmayı nerede öğrendiniz?
- 4- Günde ne kadar vaktinizi yeni medya cihazlarında geçirirsiniz?
- 5- Hangi yeni medya mecralarını ya da ortamlarını kullanıyorsunuz? En fazla bulunduğunuz yeni medya ortamları hangileridir?
- 6- Yeni medyayı daha çok hangi amaçlarla kullanıyorsunuz?
- 7- Yeni medya kullanımında bilgi ve becerilerinizi nasıl değerlendirirsiniz? Neleri yapabiliyor ve neleri yapmakta zorlanıyorsunuz?
- 8- Yeni medya kullanımı konusunda destek alabileceğiniz, sizi yönlendiren ailenizden, okuldan ve çevrenizden kimseler var mı? Ebeveynleriniz ya da kardeşleriniz yeni medya kullanım sürenizi ve bulunduğunuz yeni medya mecralarını kontrol eder mi veya sınırlandırır mı?
- 9- Yeni medyada yer alan içeriklerin (bilgi, haber, görsel, video vb.) güvenilirliği ve doğruluğu hakkında ne düşünüyorsunuz? Doğruluğundan ve güvenilirliğinden şüphelendiğiniz içeriklerle karşılaşınca ne yaparsınız? Yeni medyada karşılaştığınız içeriklerin kim tarafından ve ne amaçla oluşturulduğunu sorgular mısınız?
- 10- Yeni medyanın sunduğu olanaklar, faydaları nelerdir? Siz hangi olanaklardan yararlanabiliyorsunuz?
- 11- Yeni medyanın taşıdığı riskler/tehditler sizce nelerdir? Bu konuda hangi önlemleri alıyorsunuz? Hangi önlemler alınmalı? Olumsuz bir durum yaşarsanız ne yaparsınız?
- 12- Yeni medyanın birey ve toplum üzerindeki etkisi hakkında ne düşünüyorsunuz? Olumlu etkileri nelerdir? Olumsuz etkileri nelerdir?
- 13- Yeni medyada kendinizi ifade etmek için içerik üretir ve paylaşım yapar mısınız? Hangi platformlarda içerik üretiyor ya da paylaşım yapıyorsunuz? Ne tür içerikler ve paylaşımlar yapıyorsunuz?

- 14- Sizce yeni medyada içerik üretilirken ve paylaşım yaparken kullanıcılar nelere dikkat etmelidir? Siz paylaşım yaparken nelere dikkat edersiniz?
- 15- Toplumsal sorunlarla ilgili yeni medyanın sunduğu olanaklar neler? Bu konuda paylaşım yapan kişi ve çevrimiçi grupları takip eder misiniz, katılımında bulunur musunuz?

1-Yeni medya araçlarından hangilerine sahipsiniz? Bu cihazlar evinizde nerede bulunuyor?

Öğrenci 1 (Kız Ö.): Bilgisayar, tablet, akıllı telefon, oyun konsolu. Odamda bilgisayarım var, sadece ben kullanıyorum.

Öğrenci 2 (Kız Ö.): Akıllı telefon, bilgisayar, tablet. Tablet ve telefonu ben kullanıyorum. Bilgisayarı kardeşlerimle beraber ortak kullanıyoruz. Ortak alanda

Öğrenci 3 (Erkek Ö.): Bilgisayar, telefon, akıllı tv, oyun konsolu. Ben ve kız kardeşim cihazları ortak kullanıyoruz. Bilgisayar benim odamda.

Öğrenci 4 (Kız Ö.): Akıllı telefon ve akıllı televizyon. Televizyon salonda.

Öğrenci 5 (Erkek Ö.): Tablet, bilgisayar, telefon. Tabletimi kardeşim kullanıyor. Bilgisayarı ben kullanıyorum, telefondan da derslere giriyorum. Bilgisayar odamda.

Öğrenci 6 (Erkek Ö.): Bilgisayar, akıllı telefon, tablet, akıllı tv. Bilgisayarım odamda, abim, ablam ve ben ortak kullanıyoruz.

Öğrenci 7 (Erkek Ö.): Bilgisayar, tablet ve akıllı telefon. Bilgisayarı ben kullanıyorum, odamda duruyor.

Öğrenci 8 (Kız Ö.): Bilgisayar ve telefon. Bilgisayar benim odamda ablamla ortak kullanıyoruz.

Öğrenci 9 (Kız Ö.): Bilgisayar, tablet, akıllı telefon. Bilgisayar ortak kullanıyoruz ağabeyim ve ablamla, ortak alanda

Öğrenci 10 (Kız Ö.): Bilgisayar, tablet, akıllı telefon, akıllı tv. Benim odamda değil, ablam ve kardeşimle, telefonu annem herkesten yatmadan önce alıyor.

Öğrenci 11 (Erkek Ö.): Bilgisayar, telefon vardı bozuldu alacağım. Bilgisayar benim odamda. Ben kullanıyorum sadece.

Öğrenci 12 (Kız Ö.): Benim bir tek bilgisayarım var ve akıllı tv. Akıllı telefonum yok, oldu daha önceden bu dönemlik yok. Bilgisayarı bir tek ben kullanıyorum, odamda.

Öğrenci 13 (Kız Ö.): Bilgisayar, tablet, akıllı telefon. Kendime ait odamda, bazen ablam kullanıyor, sıklıkla ben

Öğrenci 14 (Erkek Ö.): Telefon ve akıllı televizyon.

Öğrenci 15 (Erkek Ö.): Bilgisayar, telefon, akıllı telefon, akıllı tv. Bilgisayarı 3 kişi kullanıyor, odamda değil.

Öğrenci 16 (Kız Ö.): Bilgisayar, akıllı telefon ve akıllı tv. Bilgisayar benim odamda ama ortak kullanılıyor, 2 kişi kullanıyoruz.

Öğrenci 17 (Kız Ö.): Telefon ve tablet

Öğrenci 18 (Kız Ö.): Cep telefonu ve bilgisayar, bilgisayar odamda. Bilgisayar ve cep telefonunu kullanıyorum daha çok bilgisayar 3 kişi kullanıyoruz

Öğrenci 19 (Erkek Ö.): Bilgisayar, akıllı telefon, akıllı tv. Bilgisayar benim odamda, 2 kişi kullanıyoruz

Öğrenci 20 (Kız Ö.): Bilgisayar, telefon ve tablet, bilgisayar, tablet çalışma masamda (odamda), kardeşimle ben kullanıyoruz.

2-İnternete hangi cihazlardan bağlanıyorsunuz? Kullandığınız internet türü nedir? (mobil, wi-fi vb.) Bağlantı sorunu yaşıyor musunuz?

Öğrenci 1 (Kız Ö.): Telefon, laptop, tabletten bağlanıyorum. Wifi ve dışarıda mobil internet kullanıyorum. Wifi sınırsız. İnternet bağlantısında sorun yaşamıyorum

Öğrenci 2 (Kız Ö.): Daha çok tablet ve telefonla bağlanıyorum. Wifi var sınırsız ve mobil. Genelde sorun yaşamıyoruz.

Öğrenci 3 (Erkek Ö.): İnternete telefon, bilgisayar ve televizyondan bağlanıyorum. Sınırsız wi-fi ve dışarıda mobil internet kullanıyorum. Sağlayıcıdan kaynaklı sorun oluyor ama arayınca düzeliyor. Zoomdan kaynaklı çok az bağlantı sorunu yaşadım.

Öğrenci 4 (Kız Ö.): Sıklıkla telefondan bağlanıyorum, bazen televizyondan bağlandığım da oluyor. Wifi, sınırsız. Evet sık sık bağlantı sorunu yaşıyorum

Öğrenci 5 (Erkek Ö.): Wi-fi sınırsız. Bazen.

Öğrenci 6 (Erkek Ö.): Genelde telefon. İşim uzunsa, ödev yapığında bilgisayarı kullanıyorum. Wi-fi ve mobil, wifi sınırsız. Ara sıra bağlantı sorunu oluyor. Eba zoomda sorun yaşamadım.

Öğrenci 7 (Erkek Ö.): Bilgisayar, telefon ve akıllı telefondan kullanıyorum. Wi-fi yavaşladığında mobil kullanıyorum. Wi-fi sınırsız. Bazen bağlantı sorunu yaşıyorum. İnternet kesildiği için hiç dersten çıkmadım.

Öğrenci 8 (Kız Ö.): Bilgisayar, telefon. Wifi, sınırsız, mobil Bağlantı sorunu çok nadir. Zoom ve ebadan kaynaklı dersten çıkma oldu ama internetten kaynaklı değil.

Öğrenci 9 (Kız Ö.): Hepsiyle. Wi-fi, mobil. Sınırsız, arada bir, yaşıyordum ama sonra çözüldü, yaşadım

Öğrenci 10 (Kız Ö.): Hepsinden. İki de.(wifi ve mobil) Bağlantı sorunu çok seyrek.

Öğrenci 11 (Erkek Ö.): Bilgisayardan. Wi-fi (ve mobil) Sorun yaşamıyorum, sınırsız. Sorun yaşamadım hiç.

Öğrenci 12 (Kız Ö.): Bilgisayar ve tv'den internete bağlanıyorum. Wi-fi kotalı. Bağlantı sorunu arada sırada oluyor. Eba zoomdan atma sorunu epey yaşandı.

Öğrenci 13 (Kız Ö.): Hepsinden bağlanıyorum, en çok telefon. Wifi, sınırsız, sıkıntı yaşanmadı. Dersten atma vs olmadı

Öğrenci 14 (Erkek Ö.): Telefon ve tv den bağlanıyorum. Wi-fi, sınırsız, mobil Arada bir bağlantı sorunu oluyor. Eba zoom derse bağlandığımda yaşamıyorum.

Öğrenci 15 (Erkek Ö.): Hepsinden. Wifi sınırsız arada bir oluyor ama çok değil, ebada dersten atma vs olmadı.

Öğrenci 16 (Kız Ö.): Hepsinden bağlanıyorum, genellikle bağlantı sorunu yaşıyorum wifi sınırsız, nadiren, çok nadir (eba ve zoom gibi programlardan bağlantı sorunu için)

Öğrenci 17 (Kız Ö.): İkisinden de. Telefonu daha sık. Wifi, sınırsız, mobil. Bağlantı sorunu pek yaşamadım.

Öğrenci 18 (Kız Ö.): Sınırsız. Wifi, mobil. Genelde değil, olmadı.

Öğrenci 19 (Erkek Ö.): Hepsinden bağlanıyorum. Wifi, sınırsız. Bağlantı sorunu 2 ayda bir oluyor. Ebada zoomda çok olmadı.

Öğrenci 20 (Kız Ö.): Bilgisayar, tablet, telefon. En çok telefon. Wifi, sınırsız, mobil. Bağlantı sorunu sık sık yaşıyoruz, o yüzden bazen derslere katılamıyorum.

3-Ne kadar süredir bilgisayar kullanıyorsunuz? Ne kadar süredir internet kullanıyorsunuz? Bilgisayar ve internet kullanmayı nerede öğrendiniz?

Öğrenci 1 (Kız Ö.): 7 yaşımdan beri bilgisayar kullanıyorum. Kendimi hatırladığımdan beri internet kullanıyorum. Kardeşlerim öğretti. 6,7 ve 8.sınıflarda bilgisayarla ilgili ders aldık.

Öğrenci 2 (Kız Ö.): 3,5- 4 yıldır bilgisayar ve internet kullanıyorum. Okulda ve ailemden öğrendim. Ağabeyim öğretmen olduğu için bana o öğretti, bana çok yardımcı oluyor. Ağabeylerimden biri öğretmen, diğeri mezun olmadı, tıp okuyor.

Öğrenci 3 (Erkek Ö.): 5-6 yıldır bilgisayar ve internet kullanıyorum. Kendi başıma öğrendim. Kendim araştırarak öğrendim, kimsenin yardımı olmadı. Ortaokulda bilişim dersimiz vardı, orada kodlamayı öğrendik. Seçmeli dersimiz vardı, ders kapsamında kendi mobil oyunumuzu tasarlamıştık. Devlet okulunda. Medya okuryazarlığı ile ilgili ders almadım. Okul dışında online bir kursa katıldım. Kodlama ile ilgili aşamaları anlatan bir youtube kanalının cd si vardı, onun sitesini, forumunu ve youtube kanalını takip ediyordum. Orda kurs tarzında bir ay eğitim vardı ona katılmıştım. Kendim o derse ilgim olduğu için araştırıyordum, şans eseri denk geldi,

Öğrenci 4 (Kız Ö.): 10,11 yaşlarımdan beri bilgisayar kullanıyorum, ama şu sıralar derslere girme ve sosyal medyadan dolayı çok sık kullanıyorum. İnternet kullanmayı tam olarak hatırlamıyorum ama illaki okuldan ödev vs istediklerinde içli dışlı oluyorsunuz. Net hatırlamıyorum. Ortaokulda bu konuda ders aldık, ama uygulamalı bir ders almadık. İlk başta temel bilgileri ailem verdi, gerisini ben şuradan şuraya giriliyor, şu oluyor gibi kendim öğrendim.

Öğrenci 5 (Erkek Ö.): Bilgisayar 3.sınıftan beri. İnternet 3. Sınıftan beri. Evde. Genellikle bilgisayarımı ödevleri yaparken kullanıyordum. Üst komşumuz bana yardımcı oluyordu, genellikle o öğretti. Lise öğrencisi o da. Bilgisayarla ilgili dersimiz olmadı, kursa gitmedim.

Öğrenci 6 (Erkek Ö.): Küçüklüğümde beri bilgisayar kullanıyorum, ama oyun oynardım, profesyonel olarak hala bile kullanamıyorum. İnternete 8. sınıfta telefonum yoktu, annemin telefonundan oyun oynardım, 9.sınıfta benim telefonum oldu. Video vs izliyordum. Evde öğrendim, ablamın telefonundan oyun oynardım, daha çok kendim öğrendim. Ablam bir şey arıyordu ben de öyle öğrendim. Ablam iç içe ağabeyimin bilgisayarla pek bilgisi yok. Ortaokulda bilgisayar dersleri vardı. Excel vs vardı. Kursu gitmedim.

Öğrenci 7 (Erkek Ö.): Bilgisayarı 5 yıldır kullanıyorum. Ortaokula geçtiğimde bilgisayar almıştık. İnterneti 7, 8 yaşından beri kullanıyorum. Annem akıllı telefon almıştı, sonradan bana tablet alındı kendi kendime izleyerek öğrendim. 7.sınıfta bilişim dersimiz vardı, detaylı bir ders almadım. Bilgisayarla ilgili kursa gitmedim. Ama bilgisayarla ilgili çok bilgimin olduğunu düşünüyorum, hakim olduğumu düşünüyorum.

Öğrenci 8 (Kız Ö.): Bilgisayar alalı 1 yılı tam doldurmadı, telefon 5 yıldır. İnterneti 7 yıldır. Bilgisayar ve internet kullanmayı kuzenimden öğrendim, bilgisayar mühendisi. Telefonu 3.sınıfın son döneminde ailemle haberleşebilmem için tuşlu bir telefon kullanıyordum. 5.sınıfta akıllı telefona geçtim. Okulda bir ders almadım. Olmuştu ama bilgisayar kullanmayı öğrenmemiştik, Windows ve yazılımları öğrendik. Kursu gitmedim.

Öğrenci 9 (Kız Ö.): Bilgisayar 10 yaşımdan beri. Ailem teknolojik aletlerden uzun bir süre uzak durmamı istedi. Derslerimi etkiler diye. İnternet 7,8 yaşından beri. Evde ailem kullanırken meraklıydım nasıl kullanılıyor diye, yazılıyor diye öyle kendi başıma ailemi izleyerek öğrendim. Ağabeyimle 11 yaş, ablamla 12 yaş fark var. Ablam gıda mühendisi. Ortaokulda bilişim teknolojileri dersimiz olmuştu, onda gördüm sadece. Bilgisayar üzerine kursa gitmedim.

Öğrenci 10 (Kız Ö.): Bilgisayar alalı bir yıl bile olmadı, 6,7 aydır bilgisayarımız var dersler için kullanıyoruz. İnterneti 5. Sınıftan beri kullanıyorum. Evde öğrendim, kimse öğretmedi aslında ben evde daha çok bu konulara yatkın olduğum için kendi kendime öğrendim. Okulda ders almadım. Bilişim dersimiz vardı ama bilgisayarı çok öğrenemedim. Kursu gitmedim.

Öğrenci 11 (Erkek Ö.): 1.sınıftan beri bilgisayar ve internet kullanıyorum. Ağabeyim öğretti. Ağabeyim elektronik mühendisi. Kursu gitmedim. Bilişim teknolojileri vardı ama uygulamalı eğitim değildi.

Öğrenci 12 (Kız Ö.): Liseye başlamadan önce telefonum vardı, liseye başladığımda derslerime yöneleyim diye benden aldılar, liseye başladığımdan beri bilgisayarım var, interneti ortaokula geçtikten sonra başladım, evde öğrendim, ağabeyim aracılığıyla, uçak mühendisliği bölümünde okuyor. Ortaokulda teknoloji diye bir ders vardı, bilgisayar programlarını öğretiyorlardı, uygulama vardı, kursa gitmedim.

Öğrenci 13 (Kız Ö.): Aslında bu senelerde teyzem verdi bilgisayarı, ders için. Onun dışında çok kullanmıyorum. 4 yıldır internetimiz var. Bilgisayar ve interneti

kullanmayı 5. Sınıfta okulda öğrendim, uygulamalı derslerimiz vardı. Kursa gitmedim.

Öğrenci 14 (Erkek Ö.): 2013'ten beri bilgisayar, 4-5 yıldır internet. Evde öğrendim, kendi kendime öğrendim. 5. sınıfta bilişim teknolojileri dersi vardı. Mouse, alfabeler, word, paint vs öğrendik. Kursa gitmedim.

Öğrenci 15 (Erkek Ö.): Bu senenin başından beri bilgisayarım var. 12 yaşında interneti kullanıyorum. Evde öğrendim, ağabeyim öğretti. Teknoloji dersi vardı. Uygulamalı olarak öğretmenin kendi bilgisayarını vardı ekrana yansıtıyordu oradan öğreniyorduk. Kursa gitmedim

Öğrenci 16 (Kız Ö.): Bilgisayar 13 yaşından beri, interneti 1,5 yıldır. Evde öğrendim, çevremizdekilerin bilgisayarları vardı onlardan öğrendim. Amcalarım, kuzenlerim öğretti. Okulda bilişim dersi aldım, 4 sene boyunca, uygulama yapıyorduk, slayt hazırlıyorduk, logo amblem yapıyorduk, ekran fotoğrafı değiştirme vs. kursa gitmedim.

Öğrenci 17 (Kız Ö.): 8 yaşından beri bilgisayar ve internet kullanıyorum, evde öğrendim. Bilgisayarı okulda öğretmediler. Annem öğretti.

Öğrenci 18 (Kız Ö.): Bilgisayarı uzaktan eğitimde aldık, kuzenlerimin evinde öğrendim, 12 yaşında. Bilgisayar ve interneti evde öğrendim. Kuzenlerim öğretti. Dersimiz olmadı, kursa gitmedim.

Öğrenci 19 (Erkek Ö.): 5,6 yaşında bilgisayarı giriyordum, internet de 5 yaşından beri. Evde öğrendim. Kendi kendime öğrendim,. Ortaokulda bilişim teknolojileri vardı. Merakım olduğu için çok iyi notlarla geçtim.

Öğrenci 20 (Kız Ö.): Bilgisayarı 3-4 yıldır, interneti 3 sene oldu, evde öğrendim. Annemle babam öğretti. Kursa gitmedim. Ortaokulda bilişim teknolojisi dersimiz vardı, bir iki sene o dersi aldık.

4-Günde ne kadar vaktinizi yeni medya cihazlarında geçirirsiniz?

Öğrenci 1 (Kız Ö.): Sürekli. Ders çalışırken bile konu anlatımı dinliyorum.

Öğrenci 2 (Kız Ö.): Dersler genelde eba ve zoomdan işlendiği için günümün çoğunu internette geçirmek zorunda kalıyorum. Dersler 10 saat desek kendime ayırdığım 2 saat toplam 12 saat internetteyim.

Öğrenci 3 (Erkek Ö.): Pandemi şartlarından dolayı neredeyse tüm günüm internet ortamında geçiyor, dersler olsun, arkadaş ortamı olsun, o yüzden günümün çoğunluğu diyebilirim. Pandemiden önce sadece boş zamanlarımı değerlendiriyordum, işim olmadığında araştırma ya da eğlence amaçlı kullanıyordum. Diğer zamanlarımda arkadaşlarımla sosyal vakit geçirmeye çalışıyordum, basketbol vs. Ama şimdi bütün bir bölümü internette geçiyor diyebilirim.

Öğrenci 4 (Kız Ö.): Fazla olduğunun farkındayım ama 8 saat geçirebiliyorum

Öğrenci 5 (Erkek Ö.): 2-3 saat. (dersler dışında)

Öğrenci 6 (Erkek Ö.): Küçükken 5. Sınıfta vs o zaman bağımlısı gibiydim. Sabah erken saatten geceye kadar oynardım, ama şu an çok kullanmıyorum. Ödev, canlı ders, video için kullanıyorum.

Öğrenci 7 (Erkek Ö.): 7,8 saatimi

Öğrenci 8 (Kız Ö.): Günlük toplam 10 saat, 8 saati ders, kendime 1 veya 1 buçuk saat

Öğrenci 9 (Kız Ö.): Elimden bırakmam, uyumadığım süreç. Uzaktan eğitimde uyandığımızda elimizde olmak zorunda onlar bittikten sonra da ağabeyim bana çok kızıyor, arada kitap okumamı istiyor beni kısıtlıyor.

Öğrenci 10 (Kız Ö.): Online eğitimde 9'dan 3'e kadar internete giriyoruz. Online ders dışında 2,3 saatimi ayırıyorum maalesef. Hatta daha fazla.

Öğrenci 11 (Erkek Ö.): 5-6 saat.

Öğrenci 12 (Kız Ö.): Bu online dersler de sayılırsa günün yarısını bilgisayarda geçiriyorum, pandemiden önce en fazla 2 saattti.

Öğrenci 13 (Kız Ö.): Ben genelde ders için giriyorum, boş vakitlerimde çok az internete girerim, 1,2 saatten az

Öğrenci 14 (Erkek Ö.): Sabahları dersten dolayı 4-5 saat. Geri kalanında araştırma ve oyun için kullanıyorum, toplamda 7,8 saat. Salgından önce 3,4 saat gibiydi.

Öğrenci 15 (Erkek Ö.): 8-9 saat. Salgından önce 5-6

Öğrenci 16 (Kız Ö.): Derslerden dolayı 4 saat, derslerden sonra 2, 2,5 saat toplam 6, 6.5 saat, pandemdiden önce 3-5 saat

Öğrenci 17 (Kız Ö.): 1 saat.

Öğrenci 18 (Kız Ö.): Dersleri saymazsak 2 saatimi kendime ayırıyorum.

Öğrenci 19 (Erkek Ö.): Bilgisayarda en fazla bir saat, telefonum 3 veya 4 saat, hafta sonları 4,5 saat, günümün çeyreğinden fazlası telefonda geçiyor.

Öğrenci 20 (Kız Ö.): Canlı dersleri saymazsak 2-3 saat

5-Hangi yeni medya mecralarını ya da ortamlarını kullanıyorsunuz? En fazla bulunduğunuz yeni medya ortamları hangileridir?

Öğrenci 1 (Kız Ö.): Tiktok, instagram, snapchat, google. En çok bulunduğum google, daha sonra youtube.

Öğrenci 2 (Kız Ö.): Instagramı kullanmıyorum. Google whatsapp kullanıyorum, instagram vs pek bilgim olmadığı için kullanmıyorum. Oyun çok çok az. Daha çok whatsapp ve google.

Öğrenci 3 (Erkek Ö.): Twitter, instagram, reddit, lol, youtube. Hepsinde hesabım var.

Öğrenci 4 (Kız Ö.): En çok şu sıralar twitterı kullanıyorum, haberleşme ve konuşma bakımından twitter daha fazla. Youtube, instagram, whatsapp, google, arada bir oyun ama çok değil. Hesabım olan instagram, whatsapp ve youtube da var.

Öğrenci 5 (Erkek Ö.): Instagram, whatsapp youtube. Instagram.

Öğrenci 6 (Erkek Ö.): Whatsap, instagram, oyun, youtube, netflix. En fazla youtube

Öğrenci 7 (Erkek Ö.): Tiktok dışında hepsinde hesabım var. En fazla Instagram ve youtube.

Öğrenci 8 (Kız Ö.): Whatsapp, twitter, netflix. Whatsapp

Öğrenci 9 (Kız Ö.): Instagram, whatsapp, Google, youtube, netflix. En fazla whatsapp youtube

Öğrenci 10 (Kız Ö.): Titok hariç hepsi. Hepsinde hesabım var. En fazla youtube, whatsapp ,insatagram

Öğrenci 11 (Erkek Ö.): İnstagram, Google, whatsapp youtube, netflix, oyun, twitter. Hesabım var hepsinde. Oyun. Aksiyon oyunları oynuyorum. En çok bireysel oyunları oynuyorum.

Öğrenci 12 (Kız Ö.): Ben sadece youtube kullanyorum, whatsapp a da annemin telefonunda öğretmenlerim bir şey atmış mı diye bakıyorum.

Öğrenci 13 (Kız Ö.): Instagram, whatsapp, Google, youtube, netflix. Google ve youtube ders için. En fazla whatsapp

Öğrenci 14 (Erkek Ö.): Instagram, Google, whatsapp, youtube, oyun, netflix. En fazla youtube.

Öğrenci 15 (Erkek Ö.): Whatsapp, Google, youtube ve oyun. En çok youtube. Hesabım var ama kanal değil.

Öğrenci 16 (Kız Ö.): Whatsapp, youtube Google, en fazla whatsapp ve youtube

Öğrenci 17 (Kız Ö.): Instagram, whatsapp, tiktok, youtube, Google. En çok instagram

Öğrenci 18 (Kız Ö.): Tiktok, twitter, oyun harici hepsi var. En çok instagram netflix

Öğrenci 19 (Erkek Ö.): Instagdamda hesabım var ama çok dolaşmıyorum, whatsapp, oyun, Google, youtube, netflix, tiktok telefonda var, ama en fazla bir saat aralıklarla girerim. Youtube.

Öğrenci 20 (Kız Ö.): Instagram, whatsapp, Google, youtube, netflix. Google ve youtube. Tiktokta hesabım vardı ama kötü şeyler çıktığı için ailem izin vermedi. Telefonumdan kaldırdım.

6-Yeni medyayı daha çok hangi amaçlarla kullanıyorsunuz?

Öğrenci 1 (Kız Ö.): Bilgi edinmek için daha çok. Ders çalıştıktan sonra mola verdiğimde kullanıyorum. Eğlenmek için.

Öğrenci 2 (Kız Ö.): Ders için kullanıyorum. Hocaların verdiği ödevlerle ilgili araştırma yapmak için kullanıyorum. Daha çok bilgi edinmek için geleceğe dair bilgi edinmek ve hayatı daha çok anlamak için araştırma yapıyorum.

Öğrenci 3 (Erkek Ö.): Daha çok bilgi amaçlı kullanıyorum, insanların yaptıkları işlere göz atıyorum, neleri yapmışlar, nelerden kazanç sağlıyorlar bunlarla ilgileniyorum, sonrasında bunu kendi hayatıma nasıl uygulayabilirim diye düşünüyorum. Bazen oyun, dizi, beğendiğim filmleri izlemek için kullanıyorum.

Öğrenci 4 (Kız Ö.): Eğlence amaçlı ve sosyalleşme amacıyla kullanıyorum. Google 1 bilgi edinme amacıyla.

Öğrenci 5 (Erkek Ö.): İnternette genellikle bilgi almak amaçlı Google, Instagramda daha çok eğlence amaçlı, çekilişler oluyor, onlara katılıyorum bazen. Slayt gösterisi hazırlarken, sınavlara çalışırken.

Öğrenci 6 (Erkek Ö.): Canlı dersler, youtube da videolar izlerim, mesela bi dersi anlamadığımda youtube tan izlerim. Ödev yaparım, bilmediğim kelimeleri araştırırım. Vücudumuza zararlı mı vs gibi konularda bilgiler ediniyorum.

Öğrenci 7 (Erkek Ö.): Video izlemek ve bilgiye erişmek için gerektiği zaman arkadaşlarımla eğlenmek için.

Öğrenci 8 (Kız Ö.): Genellikle ders amaçlı, MEB'in kazanımları çözmek için. En yakın arkadaşım ile uzakta oturuyoruz. Onunla görüşmek ve ders çalışmak. Kendi eğlencem ve kişisel gelişimin için. Takip ettiğim yazarların makaleleri ve yazılarını okumak için, ders çalışmak için kendimi motive edebilmek için, videolar izliyorum.

Öğrenci 9 (Kız Ö.): Bazen canım sıkıldığında eğlenmek için, bazen projem varsa bilgi edinmek için kullanırım, sınava hazırlık için.

Öğrenci 10 (Kız Ö.): Önceden dersle ilgili kullanmazdım ama şu son dönemde online eğitimde anlamadığım konular için dersle kullanıyorum daha çok. Ama sosyal

medyayı arkadaşlarımla iletişim kurmak için 2,3 saat kullanıyorum en az. Voleybol maçlarını takip ediyorum, gitar öğrenmeye çalışıyorum youtube'tan, film izliyorum.

Öğrenci 11 (Erkek Ö.): Bilgi almayı severim, bilgilere bakarım, haberlere bakarım. Sosyal medyaya girerim, ya youtube ya da netflix.

Öğrenci 12 (Kız Ö.): Youtube'tan vakit geçirmek için video izlerim, sınav zamanı konu anlatımlarına bakarım, dizi izlerim, müzik dinlerim, takip ettiğim youtube kanalları var Barış Özcan var mesela, öğrencilere yönelik bilgiler veren Hikmet Anıl Öztekin kanalını, bazı şarkıcıların kanallarını, influencer dedikleri kanalları takip ediyorum.

Öğrenci 13 (Kız Ö.): Bilgi amaçlı kullanıyorum. Dünyada neler oluyor gibi, belgeseller, hayatıma katkı sağlayacak şeyler için.

Öğrenci 14 (Erkek Ö.): Koronadan dolayı daha çok eğitim amaçlı kullanıyoruz. Araştırma ya da oyun oynama amaçlı. Oyun içerikleriyle, futbolla ya da kendi ilgilendiğim konularla ilgili ya da konu anlatımları izliyorum.

Öğrenci 15 (Erkek Ö.): Genellikle bilgi edinmek için canım sıkıldığı zaman youtuber ların videolarını izliyorum. Oyun oynuyorum. Bazıları oyun, bazıları bilgilendirici belgeseller. Trt belgeselin silah kullanımıyla ilgili belgeselini izliyorum. Mercek 26 var ona bakıyorum. Merak ettiğim konuları araştırıyorum.

Öğrenci 16 (Kız Ö.): Ders çalışmak için, arada dizileri takip ediyorum, whatsapp ta arkadaşlarımla yazıyorum göremediğim için pandemide

Öğrenci 17 (Kız Ö.): Derslerle ilgili, araştırma yapmak ve eğlenmek için

Öğrenci 18 (Kız Ö.): Sadece eğlenmek için kullanırım. Youtube dan voleybol videolarını izliyorum. Matematik için dinlediğim hoca var onu takip ediyorum.

Öğrenci 19 (Erkek Ö.): Birincisi eğlence amaçlı, can sıkıntısından dolayı videolar izliyorum, ikincisi eğitim, yapamadığım testleri internetten çözüyorum. Üç sosyalleşme. Korona döneminde olduğumuz için sosyalleşmeyi oradan sağlıyoruz. Dördüncüsü de oyunlar. Ben şarkı söylüyorum. Klarnet çalışıyorum, onu pekiştirmek için videolar izliyorum. 4,5 saatin içinde bunlar da var.

Öğrenci 20 (Kız Ö.): Haberleşmek ve öğrenmek için. Youtube dan resme biraz ilgim var, o konuda videolar izliyorum, evde geliştirmeye çalışıyorum

7-Yeni medya kullanımında bilgi ve becerilerinizi nasıl değerlendirirsiniz? Neleri yapabiliyor ve neleri yapmakta zorlanıyorsunuz?

Öğrenci 1 (Kız Ö.): Kullanımım kadar bilgim var. Daha çok word biliyorum, PowerPoint'i bilmiyorum mesela. Excell'i kullanamıyorum. Animasyon yapamıyorum. Videolar oluşturabiliyorum. Kısa film çekmiştim, e-posta göndermeyi yapabiliyorum. İnternete istediğim bilgiye ulaşabiliyorum. Kodlama konusunda

eğitim aldım ama denemedim. Okulda kurs olarak vardı, annem babam yönlendirdi, ağabeyimin de bu konularda bilgisi vardı o da yönlendirdi.

Öğrenci 2 (Kız Ö.): Araştırmada iyiyim, bu konuda destek alıyorum nasıl araştırma yapacağım hakkında aile büyüklerimden ve arkadaşlarımdan nasıl araştırma yapabilirim, hangi kaynaklara güvenmem gerektiği konusunda. Bilgisayarla pek iç içe değilim biraz da korkuyorum yani bilmediğimiz yerlere girdiğimizde başımıza kötü şeyler gelebilir, tehdit edilebiliriz. Araştırma yapmakta iyiyim ama zorlandığım şeyler mesela bir oyun yükleyip kendi başıma yapamıyorum, slayt hazırlamakta pek iyi değilim, video oluşturma gibi şeylerde kötüyüm yardım almadan yapamıyorum, ortaokuldaki arkadaşlarımla kısa bir video çekmiştik, biraz bilgim var, Word, Excel de iyiyim kullanıyorum, eposta gönderebiliyorum, kodlama vb şeylerle ilgim yok.

Öğrenci 3 (Erkek Ö.): Bilgisayar ve internet ortamı büyük bir mecra olduğu için iyi desem de çok geniş bir ortam olduğu için tam kestiremiyorsunuz, çünkü sonu ucu bucağı olmayan bir ortam bilgi her zaman genişliyor. İyi diyebilirim ama. İstedğim çoğu şeyi yapabiliyorum, yapamadığım pek yok galiba. Çok fazla yalan ve boş içerik var o canımı çok sıkıyor, onlardan kurtulmaya çalışıyorum. Bilgisayarı iyi biliyorum, kendi bilgisayarımı kendim topladım. Video klip oluşturmada bilgim var ama çok değil, çünkü tekrar istiyor. Ofis programlarında sorun yaşamıyorum. Blog yazmaya hevesim var ama derslerin yoğunluğundan zaman ayıramıyorum ama ilerde öyle bir hedefim var. Daha önce kendi sitemizi oluşturmuştuk ama onda aylık bir meblağ istiyordu, sonrasında sürdüremedik derslerden sonra kapandı, ama ilerde arkadaşlarımla tekrar yapmak istiyorum.

Öğrenci 4 (Kız Ö.): İyi kendi işimi görebiliyorum başkasına ihtiyaç duymadan. İnternette hızlı biçimde bilgiye ulaşabiliyorum. Bilgisayarın donanımı hakkında çok bilgim yok. Uygulama indirebilirim. Uygulamaların güvenilir olup olmaması konusunda tek bakışta anlayamayız ama orada puanlar, beğeniler, indirme sayıları var, kullanıcılar kendi fikirlerini belirtiyorlar, tecrübelerini paylaşıyorlar oradan yola çıkarak indirip indirmeyeceğime karar veriyorum. Gizliliğimi koruyabiliyorum. Video edit yapabiliyorum daha geliştirme aşamasındayım ama istediğimi alabiliyorum. Excel için bir şey diyemeyeceğim ama power pointte slayt hazırladım, son aşamaya geldiğimde aktaramamıştım. Ama slaydı hazırlayabildim. Wordte yazı tiplerini ayarlayabilirim, yazabiliyorum, az çok iyiyim. Blog yazmadım ama kendimi yazma konusunda geliştirebilirimsem blog açmayı düşünüyorum. Web sitesini hazırlamayı hiç denemedim. E-posta kullanabiliyorum, performans ödevlerini gönderiyorum.

Öğrenci 5 (Erkek Ö.): Orta. İnternette bilgi bulabilirim. Donanım kötü. Uygulama indirirken zorluk yaşarım. Sosyal medya kullanıcı hesabı açma gizlilik ayarları yapabilirim. Instagram hesabımı gizlerim. Instagramda aktifim, genelde hikaye paylaşırım ama yakın arkadaşlarımla paylaşırım, görmesini istediğim kişiler görür. Video klip oluşturma konusunda çok kötü de değilim iyi de değilim. Ses, görüntü birleştirme denemedim ama belki. Ofis evet. Blog yazmayı denedim. Ortaokulda hocamız kendinize web sitesi hazırlayın demişti o zaman denedim ama olmadı bir daha denemedim. E-posta yapıyorum.

Öğrenci 6 (Erkek Ö.): Orta gibi, bilgisayardan word, Powerpoint var onlarla uğraşıyorum, slayt vs. orta gibi. Youtube da anlamadığım konuyu ve sınıfı yazıyorum, her zaman girdiğim yerler var onu yazdığım da bulabiliyorum. Bilgisayarın donanımı hakkında %40 oranında iyim. Bilgisayardan çok oyun oynamadığım için bizim bilgisayarın gb düşük o yüzden telefonu tercih ediyorum. Uygulama indirmede zorlanmıyorum. Bilmediğim programları çok indirmem ama ablam mavi balinadan bahsetmişti, zararlıymış, normalde bilmiyordum. Sosyal medyada hesap açma gizlilik ayarlarını yapabilmeme iyiyim. Video klip oluşturma sıfır çok kötü. Ofis programları iyiyim, blog yazma konusunda fikrim yok. Web sitesi konusunda bazen youtube a reklam olarak koyuyorlar merak ediyorum ama hiç programı kurmadım, kursam ne yapacağımı bilmiyorum, ailem izin vermez zaten. E-posta hesabım yok ablamın emaili ile ödevleri gönderdik. Kodlama bilmiyorum.

Öğrenci 7 (Erkek Ö.): Bilgisayar kullanımım iyi. Çok iyi değil, çok kötü de değil. Bilgisayarın donanımı ile ilgili kötü olabilirim, bilgisayar parçaları ile ilgili bilgim yok. Uygulama indirme konusunda sorun yaşamam. Ne istiyorsam direk ulaşıyorum. Aplikasyon ya da program indirmeden önce o programın yorumlarına bakıyorum, puanlarına bakıyorum. Ona göre güvenilir olanları seçip indiriyorum. Gizlilik ayarlarında vs iyiyim. Video klip telefonda yapıyordum eskiden ama artık ilgilenmemeye başladım. Ofis programlarında bilgim yok denecek kadar, bilgisayarında bu programlar var ama bir hata alıyorum, kullanamıyorum. Blog yazmayı denemedim. Web sitesi nasıl kurulacağını bilmiyordum, bu ara araştırma yapıyorum, kurmayı düşünüyorum. E-posta gönderme hakimim. Kodlamayı araştırdım ama öğrenmem gereken çok şey olduğu için geleceğe erteledim.

Öğrenci 8 (Kız Ö.): Bilgisayar kullanımı orta, internet kullanımı iyi. Donanım kötü, uygulamaları indirirken zorluk yaşamam. Sosyal medya kullanıcı hesabı açma ve gizlilik ayarları konusunda iyi, video vs. oluşturmada iyi, ofis çok iyi, blog denemedim, web sitesi denemedim, posta gönderme çok iyi, kodlama denemedim.

Öğrenci 9 (Kız Ö.): Bilgisayar kullanımım kötü. Ama telefon çok iyi internet iyi her şeye ulaşabilirim. Bilgisayarın donanım bilgim yok. Ama telefonun ram i gb, batarya kamerası onlardan anlıyorum. Uygulama indirme konusunda bilgisayardan yaşarım, telefonda yaşamam. Yorumlara bakmadan ya da aileme sormadan uygulama ya da program indirmem. Onlar benden daha bilgili ve donanımlı. Sosyal medyada çok iyiyim. Video klip oluşturma pek yapmama, Ofiste çok kötüyüm bu yıl ağabeyim artık büyüdün kendin yap dedi, bir ödevi kendim yaptım. Blog yazmayı denemedim. Web sitesi vs denemedim. E-postayla dosya gönderme vs bu yıl öğrendim.

Öğrenci 10 (Kız Ö.): Bilgisayar kullanımı iyi, internet kullanımı çok iyi, donanımını orta, uygulama indirme iyi, güvenilir olup olmadığını anlayabilirim, sosyal medya hesabı gizlilik ayarları çok iyi, videoklip oluşturma iyi, ofis iyi, blog yazma ve web sitesi çok istiyorum ama denemedim, yapmaya çalışacağım sınavlar bitince, eposta çok iyi, kodlama çok az.

Öğrenci 11 (Erkek Ö.): Bilgisayar kullanımım iyi, internet iyi, donanımla ilgili ortalama, uygulama indirme zorluk yaşamam, sosyal medya kullanıcı hesabı açma ortalama, video klip oluşturma bilmiyorum ama öğrenirsem yaparım. Ofis

iyi, blog yazmayı denemedim, web sitesi denemedim, eposta gönderme yaptım, kodlama baktım ağabeyimi izledim yaparken çok az biliyorum.

Öğrenci 12 (Kız Ö.): Bilgisayar kullanımı kötü, bilgisayardan bir şey gördüğümde bu da mı varmış falan diyorum İlkel çağlardan gelmiş gibi hissediyorum çoğu zaman. İnternet kullanımı konusunda orta. Aradığımı çoğu zaman bulabiliyorum, donanımı hakkında hiç bilmiyorum, bilgisayarın ekranı ve klavyesi dışında bir şey bilmiyorum. Uygulamalar konusunda telefonda zorluk yaşamıyorum ama bilgisayardan zor oluyor, program yüklemek istediğimizde sitelerden indirmemiz gerekiyor, hangilerinin güvenilir olduğunu bilmediğim için zorlanıyorum. Sosyal medya hesabı açma orta, videoklip oluşturma daha önceden performans ödevlerinde yapmıştım, orta, ofis biliyorum, sunum yaparken kullandım, blog yazıyordum yabancı dizileri izlemeyi seviyorum, daha önceden açmıştım yabancı diziler hakkında bilgi verdiğim bir blog açmıştım. Ortaokulda 8.sınıfta yazmıştım. 2,3 ay yazdım, okuldaki arkadaşlarım bakıyordu, ne zaman dizi paylaşacaksın falan diye soruyorlardı, güzel olmuştu. Kendim araştırarak buldum, insanlara bildiğim şeyleri anlatmak çok hoşuma gidiyor, ama pek dinlemiyorlar beni bu şekilde dinletiyorum kendimi. Eposta gönderme bilgim var daha önceden epostalaştığım arkadaşlarım olmuştu, telefonum olmadığı zamanlarda video, resim yüklemeyi ağabeyim sayesinde öğrenmiştim.

Öğrenci 13 (Kız Ö.): Bilgisayar kullanımım çok iyi, internet kullanımım iyi, bilgisayar donanımı hakkında bilgim orta, uygulama indirme konusundaki bilgim çok iyi. Uygulamaların güvenilir olup olmadığını anlarım, yorumlara bakarım, kaç kişi indirmiş ona bakarım. Sosyal medyada hesap açma, gizlilik ayarları yapabilme konusunda iyiyim. Video klip yaparım, ofis programlarında çok iyi e-posta gönderiyorum, web sitesi ve kodlama denemedim.

Öğrenci 14 (Erkek Ö.): Bilgisayar kullanımım çok iyi, internette aradığımı bulabilirim. Donanım konusunda bilgim var. Uygulamaların vs güvenilir olup olmadığını anlarım, ortaokulda öğretiler. Sosyal medyada hesap açma gizlilik ayarlarını yapmada çok iyi. Video klip oluşturmada fazla denemedim ama bir iki görsem yeterli. Ofis programlarını ve e-posta kullanabiliyorum. Web sitesi oluşturma ile ilgili biraz okulda gösterdiler, aklımda biraz kaldı Kodlama konusunda 7. Sınıftayken arkadaşlarla yapıyorduk, kodlama kod yazma vs. okulda eğitim almadık ama sınıf arkadaşlarımla meraktan denedik.

Öğrenci 15 (Erkek Ö.): Bilgisayar ve internet kullanımım iyi, donanım konusunda bilgim orta Uygulama indirme, uygulamaların güvenilir olup olmadığını anlama konusunda bilgim çok iyi. Altında açıklaması varsa bakarım, yoksa kendi araştırmalarım doğrultusunda anlarım. Sosyal medya hesabı açmayı düşünmedim, açmayacağım. Ofis programları biliyorum, iyi, video klip oluşturma orta. Web sitesi: okulda bize öğretmişlerdi yapmıştım bir ara, 6 veya 7. Sınıfta, uzun süre yönetmedim. Kod yazmayı hiç denemedim.

Öğrenci 16 (Kız Ö.): Bilgisayar kullanımı ve internet kullanımım orta, donanım konusunda bilgim az. Uygulama indirmede gayet iyiyim, sosyal medya hesabı açma ve gizlilik ayarlarını yapabilme konusunda orta, farklı formatları birleştirme, video

oluşturma konusunda gayet iyiyim. Ofis programlarında çok iyi ödev hazırlamada çoğu kişiye göre daha iyi yaptığımı düşünüyorum. Web sitesi, kod yazma vs denemedim. Format atma hakkında bilgim yok, arkadaşlarımdan yardım alıyorum.

Öğrenci 17 (Kız Ö.): Bilgisayar kullanmıyorum ama tablet kullanımım çok iyi, internet kullanımım da iyi. Uygulama indirme, uygulamaların güvenilir olup olmadığını anlama konusunda telefona indirirken güvenlik taraması yapıyor, bir de araştırıyorum bu uygulama güvenli mi diye. Sosyal medyada hesap açma ve gizlilik ayarları konusunda iyiyim. Video oluşturma programları ve ofis programlarını kullanabiliyorum. Web sitesi, kodlama denemedim.

Öğrenci 18 (Kız Ö.): Bilgisayar internet kullanımım ve donanım konusundaki bilgim iyi. Uygulama indirme konusunda çok iyi, genellikle alttaki yorumları okurum. Sosyal medya hesap açma ve gizlilik ayarları konusunda iyiyim. Fotoğraflarımı birleştirip video oluşturabiliyorum. Ofis programlarını bilmiyorum. Web sitesi ve kod yazmayı denemedim.

Öğrenci 19 (Erkek Ö.): Bilgisayar kullanımı: kötü değil, kendime göre çok iyiyim kime göre iyi, mesela yazılım yazamam ama internetten fatura ödenecekse ya da bir alışveriş yapılacaksa yapmayı biliyorum. Annem ve babam çok iyi internetten anlamadıklarından dolayı onlara ben yardımcı oluyorum mesela annem internetten bir şey beğeniyor. Bana bunu alır mısın diyor, kredi kartını bana veriyor, ben alışveriş yapıyorum, yada fatura ödenecekse ben ödüyorum. Annem daha önceden bayiden öderdi, ben bir kere internetten ödedim artık hep ben ödüyorum. İnternet kullanımım iyi Bilgisayar donanımı konusunda bilgim orta bilgisayar topla desen toplarım ama birleştiremem. Uygulama indirme, uygulamaların güvenilir olup olmadığını anlama konusunda iyiyim. Kardeşim bir paralı oyun istiyor ben onun parasız demosunu indiririm. Pass diye bir oyun var onun bir özelliği var myclub diye o özelliği olmadan ya da çevrimdışı olarak indiririm. Güvenilir uygulamalar ve adını duyduğum, reklamları çıkan, Google ı açtığınızda yukarıda güvenilir yazıyor mesela oradan da fikrim değişiyor, güvenilir değil dediğinde girmiyor değilim ama oradan indirmiyorum. Google dan bakınca zoom da güvenilir değil gözüküyor ama aslında güvenilir.

Sosyal medyada hesap açma, gizlilik ayarlarını yapabilme konusunda babamın satış yapıyor, eski antika satışını ek iş olarak yapıyor, mesela onun satışlarının çoğunu hesaplarını ben yönetiyorum. Bu hesapların gizliliği çok önemli. Letgo sitesi var oradan satış yapıyor babam, oranın da gizliliği çok önemli. Hesabınız çalınırsa siz ve sizden bilirler. Bilgiler çalınırsa bin kişiye satış yapmışsa bin kişinin kart bilgilerini, nerede oturduklarını, açık adresini görebilir. Bu hesap elimizden giderse o kişiler de mağduriyet yaşar, böyle hesapların iyi alt yapıya sahip olması gerekiyor. Güvenilir bir altyapıya sahip olması için elimden geldiği kadar kendi hesaplarımı ve ailemin hesaplarını korumaya alıyorum. Video klip oluşturma programlarını kullanabiliyorum, kendim şarkı söylüyorum, meraktan ototune kullanıyorum. Ses değiştirme, ses düzenleme programı. Yazılımlardan video montaj yapıyorum. Ofis programlarını ve e-posta kullanabiliyorum, onlar bana çok kolay geliyor. Web sitesi istedim, deneyimim ve fırsatım olmadı. Kodlama, kod yazmayı yapamam, ileri seviyeye giriyor

Öğrenci 20 (Kız Ö.): Bilgisayar kullanımım iyi, internet kullanımım çok iyi. Bilgisayar donanımı konusunda bilgim yok, öğretmişlerdi bilişim dersinde ama çok üzerinde durmadıkları için fazla bir şey öğrenemedim, unuttum sonra. Uygulama indirme konusunda bilgisayarda biraz zorluk yaşıyorum, ama telefonda yaşamam Sosyal medyada hesap açma, gizlilik ayarları yapabilme konusunda zorluk yaşamıyorum. Farklı formatları birleştirme konusunda biraz. Ofis programlarını kullanıyorum, edebiyattan projem için wordten yazacağım. E-posta göndermede sıkıntı yaşayabilirim. Web sitesi, kodlama denemedim.

8-Yeni medya kullanımı konusunda destek alabileceğiniz, sizi yönlendiren ailenizden, okuldan ve çevrenizden kimseler var mı? Ebeveynleriniz ya da kardeşleriniz yeni medya kullanım sürenizi ve bulunduğunuz yeni medya mecralarını kontrol eder mi veya sınırlandırır mı?

Öğrenci 1 (Kız Ö.): Ağabeyim ve ablalarım var. Ağabeyim yurt dışında okuyor. İki ablam da Almanca öğretmeni. Ailem fazla sosyal medya kullanmama izin vermiyor ama youtube kullanmama izin veriyorlar. Yönlendiriyorlar.

Öğrenci 2 (Kız Ö.): Ağabeylerim, ablalarım ve okuldan arkadaşlarım beni bilgilendiriyor, nerelere girip nerelere girmemem gerektiği ile ilgili, yeni medyada nasıl davranmam gerektiği ile ilgili beni bilgilendiriyorlar. Yeni medyayla pek içli dışlı olmamı istemiyorlar, sınırlandırma yaşıyorum. İyi bir şey olmadığını söylüyorlar sürekli. Onlara girmek için daha küçük olduğumu söylüyorlar

Öğrenci 3 (Erkek Ö.): Arkadaşlarımla bilgi paylaşımı yapıyoruz. Arkadaşlarımı söyleyebilirim. Okuldan arkadaşlarım. Bazen, kısmen ailem sınırlandırır. Bazı sınırlı içeriklere ulaşmada ailemden yardım alıyorum. Girdiğim saatleri ben ayarlıyorum, kontrol etmezler.

Öğrenci 4 (Kız Ö.): Çevremde sosyal medyayı kullanan bilenler var ama onlardan pek yardım almam, bilmediğim şeyi zaten yapmam, o yüzden ihtiyaç duymuyorum. Ama birileri var yardım alabileceğim. Annem babam başta yardımcı olmuştum ama şimdi olmuyorlar. Bir ablam var, iki kardeşiz. Ablam yardımcı oluyor ama Z kuşağıyız malum internetten iyi anlıyoruz, istesek de istemesek de içli dışlı olabiliyoruz, o yüzden çok sıkıntı çekmiyoruz, internete erişim ve kullanım konusunda. Açıkçası çok büyük değilim ama bundan 4,5 yıl öncesine kadar kontrol ediliyordum, ne yaptığım neleri kullandığım vs. ama şimdi gitgide o bilinçlilik duygusu arttı güven duygusu arttı çok ihtiyaç duymuyorlar artık kontrol etmeye ne yapıp ne yapmayacağımı biliyorlar.

Öğrenci 5 (Erkek Ö.): Var. İnterneti annem çok kullanmaz, kardeşim 5 yaşında, babam genellikle işte oluyor, o da çok interneti kullanmıyor. Yakın arkadaşlarımdan interneti çok iyi kullananlar var. Genellikle annem her şeyimi bilir, çok kullanmadığım için kural koymazlar,

Öğrenci 6 (Erkek Ö.): Kuzenim bilgisayar mühendisi, ablam internette telefonda arası iyi, doktor. Bilmediğim bir şey olduğunda yardım alıyorum. Kontrol etmezler. İnterneti en çok kullananlar ağabeyim ve benim, derslerimden dolayı ben pek

girmiyorum. Arada bu hafta instagrama ne kadar girmişim bakıyorum. İnternetin zararlarını genellikle anlatıyor, ablam bu konularda bilgili, bazen arıyorlar, şu kişi ile mi görüşüyoruz dediklerinde evet benim dediğinde onaylanmış oluyor ve dolandırıyorlar bu şekilde. Babam da hep diyor, internetin zararlarını bana anlatır.

Öğrenci 7 (Erkek Ö.): Sosyal medyadan tanıştığım insanlar ve okuldan arkadaşlarımdan destek alıyorum. Annem babamın pek bilgileri yok, kardeşlerim küçük. Bazen kontrol ediyorlar. Sınırlandırmayı bir kere ortaokulda bir dersimin sınavından düşük almıştım, o zaman telefonumdan uzaklaşma cezası aldım. Zorunlu durumlarda yasaklıyorlar. Çok sık değil arada bakarlar. İnternetin zararları ile ilgili konuştular.

Öğrenci 8 (Kız Ö.): Ablam ve kuzenim var. Ablam üniversiteye hazırlanıyor. Kuzenim yakınımızda oturuyor, ona sorabiliyorum. Hayır, olumsuz bir durum yaşamadım. İnternetin zararları ile ilgili sürekli konuştukları için, tedbir almamı söyledikleri için kontrol etme gereği duymuyorlar.

Öğrenci 9 (Kız Ö.): Genellikle ağabeyim ve ablam bana yardımcı oluyor. Sınıftaki arkadaşlarımdan ben bunu bilmiyorum dediğimde bana kendileri görüntülü aramada ya da bulduğumuz yerlerde gösteriyorlar. Çevremde yardım eden var. Ağabeyim sınırlandırma yapar. Sosyal medyama bakarlar. İnternetin zararları ile ilgili ablam konuşur.

Öğrenci 10 (Kız Ö.): Kimse yok, genelde kendim, ablam pek anlamıyor, annem hepimizin çok vakit geçirdiğini düşündüğü için kendi hiç vakit ayırmaz, günde yarım saat bile değil, babam ben kardeşim ben çok vakit geçiriyoruz. Okulda arkadaşlarıma sorarım. Sınırlama var. Annem çok fazla oynadığımızı düşününce elimizden alır, gece yanımızda telefon olmaz, annem alır yanına. Annemden bir şey saklamayız, annem babam ablam hepsi bakıyor. İnternetin zararlarını evde konuşuyoruz.

Öğrenci 11 (Erkek Ö.): Ağabeyim biraz destek olur ama genelde kendim yaparım, okuldaki arkadaşlarıma sorarım, sınırlandırmaz kontrol etmezler, hesaplarıma bakmazlar, internetin zararları ile ilgili ağabeyim konuştu

Öğrenci 12 (Kız Ö.): Ağabeyim var, bir şeyi bilemediğimde ağabeyime sorarım çoğunlukla biliyor olur yoksa okuldan arkadaşlarıma sorarım. Annem babam benden daha ilkeller, onlar bana soruyor, hiçbir şey bilmiyorlar. Küçük bir tane daha kardeşim var. Evet olur, günün başından beri kullanmışsam hiç ders çalışmamışsam alırım elinden diye tehdit ediyorlar. Benim için kural yok ama kardeşime koydular. Hesaplarıma bakmazlar, internetin zararları ile ilgili ortaokulda biri gelip anlatmıştı.

Öğrenci 13 (Kız Ö.): Ablam var, teyzem var. Teyzem psikolog olacak, ablam 11.sınıfta. Kuzenim var. Okuldan arkadaşım yok danışacağım kendim çözer ya da ablama sorarım. Sınırlandırmazlar. 8. Sınıfta okulda münazara yapmıştık, internetin zararları konusunda oradan bilgim var. Annemin bilgisayar kursuna gitmişti, sertifikası var oradan bilir ama babam pek bilmez. Telefonu işleri olduğunda kullanırlar.

Öğrenci 14 (Erkek Ö.): Ailem var. Babamın iyi, annemin de iyi ben onlardan daha iyiyim daha iç içe olduğum için. Bir tane kardeşim var. Okuldan arkadaşlarıma sorabilirim var çevremde böyle bana destek olabilecek. Annem genelde kural koyduğu için internetle ilgili genelde annem sınırlama koyan oluyor. Sitelere önceden bakarlardı, şimdi kontrol etmelerini gerektirecek bir sebep yok. İnternette zararları ile ilgili çok kez konuştular.

Öğrenci 15 (Erkek Ö.): Var, eniştem bilgisayar mühendisi genellikle yakın oturdular, ama telefonda da sorabilirim. Arkadaşlarımdan destek alabilirim. Aşırıya kaçtığımda uyarırlar, ama bir sınırlama yok. Babam konuşmuştu. Anne babamın orta ağabeyim iyi düzeyde kullanıyor.

Öğrenci 16 (Kız Ö.): Kuzenlerim yakında oturmuyorlar, telefonla ulaşip yardım alıyorum. Ailem benim yaptığım şeyleri kontrol edebilecek kadar biliyorlar, günlük nereye giriyorum, hangi konulardan araştırma yapıyorum, ne yapmışım bunları kontrol edecek kadar biliyorlar. Kardeşim var bir tane benden küçük. Benim ders çalışma saatlerimden sonra odamdan çıkıyorum, sonra annem beni takibe alıyor, çok uğraştığımda uyarıyor. İnternetin zararları ile ilgili arkadaş ortamlarından öğreniyoruz, ortaokulda bilişim derslerinde sitelerin hangilerinin güvenilir olup olmadığını öğrenmiştik.

Öğrenci 17 (Kız Ö.): Kuzenim var. Lisede okuyor. Ağabeyim ablam yok. Arkadaşlarıma danışırım. Sınırlandırmaz. Kural var. Hesaplarıma bakarlar. Annemle konuşuyorum.

Öğrenci 18 (Kız Ö.): Ablam. Avukatlık bürosunda çalışıyor, bilgisayarı benden daha iyi. Annemle babam genelde kullanmıyorlar. Bir ağabeyim, iki ablam var. Diğer ablam hemşirelikte okuyor. Okuldaki arkadaşlarıma sorarım. Yarım saat telefonla uğraşırsam bir saat de kitap okumam gerekiyor, ablam bu kuralı koydu. Eskiden bakarlardı şimdi bakmıyorlar. Ablam uyarıyor, internetle ilgili.

Öğrenci 19 (Erkek Ö.): Ailem zaten yeni medya kullanımında çok bilgileri yok, çevremde gerek duymadığım için olmayabilir, ama arkadaşlarım eskiden gördüğüm arkadaşlarımla yardımlaşabiliyorduk. Mesela slayt hazırlamayı arkadaşlarımdan öğrendim. Kuzenlerimden öğrendim. Annem çok disiplinlidir, 3,4 yıldır vardiyalı çalışıyor, şimdilerde kardeşimle daha çok ilgileniyor, bana çok karışmıyor, sen artık büyüdün diyor, kardeşim çok fazla internete giriyor, ona da ben disiplini koyuyorum, annemi arıyorum çok girince, o uyarınca çıkıyor. Babam bazen mesajlarıma bakıyor, o da fazladan resimleri silmek için bakıyor, annem de babam da bana ve kardeşime güveniyor. İnternetin zararları ile ilgili annem babam anlatmadı, bilişim hocamız anlattı ama o anlatmadan önce de biliyordum.

Öğrenci 20 (Kız Ö.): Var. Anneme babama, teyzeme, dayıma sorarım. Okuldan sınıf arkadaşlarımdan yardım alırım. Kural yok ama dalıp gidersem ders çalış diye uyarırlar. Zaten instagram ve youtube da zaman kısıtlaması var. Kendimi ayarlayabilmek için kendimi sınırlandırıyorum. Kontrol ederler. Konuştular.

9-Yeni medyada yer alan içeriklerin (bilgi, haber, görsel, video vb.) güvenilirliği ve doğruluğu hakkında ne düşünüyorsunuz? Doğruluğundan ve güvenilirliğinden şüphelendiğiniz içeriklerle karşılaşınca ne yaparsınız? Yeni medyada karşılaştığınız içeriklerin kim tarafından ve ne amaçla oluşturulduğunu sorgular mısınız?

Öğrenci 1 (Kız Ö.): Bence fazla güvenilir değil. Şüphelendiğimde birkaç siteyi araştırıp öyle kullanırım, ya da kitaplardan araştırırım. Sorgularım.

Öğrenci 2 (Kız Ö.): Her kaynak doğru değildir. Her kaynağa güvenemeyiz. Mesela bir araştırma yaptığımızda önümüze çıkan videonun doğruluğundan emin olmamız gerekiyor. Ne kadar beğeni almış yorumlara vs bakıp doğruluğunu anlayabiliriz. Bir daha o içeriğe girmemeye ve oradan hemen çıkmayı tercih ederim. Ne için yapıldığını ve amaçlarının ne olduğunu merak eder, kendi kendime sorgularım.

Öğrenci 3 (Erkek Ö.): Bir habere bir kaynaktan değil de 4-5 kaynaktan araştırmak gerekiyor. Yazılan yazılar tutarlılığı hakkında kendimiz de üç dört defa okumalıyız. Çok yalan haber var, o da tıklanma için oluyor daha çok. Gelir elde etmek için güzel bir kapak, ilgi çekici bir fotoğrafla tıklanma alıyorlar. Bu da bilgi kirliliğine yol açıyor. Genelde o siteden bir daha haber bakmamaya dikkat ediyorum. Sonrasında siteyi şikayet edebileceğim bir panel ya da forum olursa oraya bildiriyorum. Aynı haberi iki üç siteden bakıyorum. Genellikle başından belli oluyor, eğer video reklam amaçlı ise kapağı çok ilgi çekici olur, başlığında da o haberle ilgili abartılı cümleler oluyor, bu da amacını ele veriyor. Sorgularım.

Öğrenci 4 (Kız Ö.): Açıkçası her haber sitesine güvenilmemesi gerekiyor bence. Şimdi bakıldığında milyonluk haber siteleri bile yanlış haber yapabiliyorlar. Kendi mantığımızla ölçüp tartmak gerektiğini düşünüyorum. Tabi ki güvenilmesi gereken bazı haber siteleri var ama yine de kendi mantığımızla ölçüp tartmamız gerekiyor. Aslında ne kadar şüphelendiğime bağlı olarak uyarabilirim, aslında bunun doğrusu şu şekilde falan diye, şurada yanlışlık yapmışsınız gibi. Doğru olduğundan şüphelendiğim bir haberi paylaşmam. Bir haber gördüğümde birkaç kaynaktan karşılaştırıyorum, yüzde yüz emin olsam bile bazen başka yerlerden karşılaştırıyorum, eğer önemli bir olaysa. Eğlenceli ve sosyal bir içerikse çok umursamam ama ciddi ve önemli bir meseleyse kim tarafından oluşturulduğunu sorgularım. İlk başta amacını anlayamam ama üzerine düşünüldüğünde o yazının objektif mi sübjektif mi olduğuna karar verdiğimde kendi tarafına çekmeye çalıştığını anlayabilirim cümle yapısına, düşünce yapısına bakarak.

Öğrenci 5 (Erkek Ö.): Genellikle uzantılarına dikkat ediyorum ya da birkaç siteden kontrol ettikten sonra bir bilgi diğerlerinde de aynı ise öyle kullanıyorum bir ödev falan yaparken. Kullanmam genellikle o siteye girmem bir daha. Sorgularım.

Öğrenci 6 (Erkek Ö.): İnternette gördüğüm her şeye inanmam, benim ablam internette alışveriş yapar, kredi kartım vs olmadığı için ona söylüyorum, güvendiğimiz sitelerden alıyoruz. Her site güvenilir olmuyor. İnternette gördüğüm her habere inanmam, tanıdık bilindik sitelere bakarım, Meb bakanının paylaştığı şeylere bakarım. Güvensiz bir siteyi bilgisayar hocamız göstermişti, üstte güvensiz

yazan yerlere girmeyin demişti, sim kart bilgileriniz ve verileriniz tutulur falan yazıyorsa girmem. Kimin yazdığına bakmam, ama mesela bir yiyecek zararlı mı gibi yazınca sitede dr prof. diye yazdığında okuyorum, mantıklı gelirse güvenirim, ablama falan sorarım. Bazen yönlendirme amaçlı, ikna edici videolar olabiliyor

Öğrenci 7 (Erkek Ö.): Yeni medyadaki video ve haberleri önceden araştırmak gerekiyor doğru mu değil mi diye. Mesela önüme bir link geldiğinde güvenmiyorsam açmam, arkadaşlarıma atmam. Bir bilgi gördüğümde farklı kaynaklardan doğrulamaya çalışırım, doğruysa güvenirim. Sorgulamam. Reklam amaçlı vs olduğunu anlarım.

Öğrenci 8 (Kız Ö.): Her sitede gördüğüme inanmıyorum. Konu neyse o konu hakkında gerçek bir sayfaysa internet ya da gazete sayfası olabilir, ona bakıyorum ve ona göre değerlendiriyorum. Gördüğüm her şeye inanmayı tercih etmiyorum. Doğruluğunu araştırırım. Sorgularım. Reklam vs anlarım.

Öğrenci 9 (Kız Ö.): Bazı insanlar iftira amaçlı ya da olmayan bir şeyi göstermek amaçlı paylaşılabiliyor. Ben her habere ya da sosyal medyaya güvenmiyorum. Aileme soruyorum. Mesela ödev araştırırken birçok siteden, kitaplarımdan başka kaynaklardan bakarım. Genellikle sorguluyorum. Yaşımız büyüdükçe daha iyi anlıyoruz.

Öğrenci 10 (Kız Ö.): Yüzde elli, yüzde elli. Güvenilir bir siteyse inanıyorum doğruluğuna ama takip etmediğim bir siteyse veya videoda montaj varsa onu anlıyorum. Takipçi sayısına bakarım, neyle ilgili haber verdiğine bakıyorum, daha çok gündemdeki haberlerle ilgili takip ediyorum. Genelde instagramda görüyorum, şikayet ediyorum. Karşılaştırırım. Sorgularım. Reklam amaçlı vs anlarım

Öğrenci 11 (Erkek Ö.): Pek doğru bulmuyorum. Doğru olmadığına eminsem bildiririm, farklı kaynaklardan karşılaştırırım. Pek sorgulamam.

Öğrenci 12 (Kız Ö.): Çoğu doğru olmuyor, doğru haber ya da içerik çok yok, genelde aldatmaca oluyor, genelde haber okunsun video izlensin diye, mesela videoya bir başlık koyuyorlar insanın ilgisini çeken ama içeriğe baktığında alakası yok veya haberle ilgili mesela öğrenciler okusun diye sınav haber yok yazıyor. Ben bir şey araştırdığımda genelde tek bir siteye bakmam birçok siteye bakarım, genelleme yaparım, yanlış olanları takmam. Genelde ne yazdığına bakarım, kim yazdığına, amacına bakmam, reklam vs anlamam.

Öğrenci 13 (Kız Ö.): Genellikle zaten bazı yalan olur, bir şey gördüm mü tekrar başka bir yerden araştırırım, doğru mu yanlış mı diye, tesadüfe bırakmadan kendim yine araştırırım. Sorgulamam, geçerim

Öğrenci 14 (Erkek Ö.): Ben bir haberin doğru olup olmadığını anlamak için bin bir farklı siteden araştırıp öyle anlarım. Haberin kaynağını araştırırım, doğru olup olmadığını güvenilir olup olmadığını öyle anlarım. Sorgularım, konusu neydi ne amaçla yapıldığını sorgularım da öğrenmeye de çalışırım.

Öğrenci 15 (Erkek Ö.): Güvenilir haber kaynağındansa güvenebilirim ama fazla bilinmedikse fazla güvenmiyorum. Birçok yerde gösterildiyse ve doğru bilgiler paylaşıldıysa benim de bildiğim güvenebilirim. Bir de çok fazla kullanılan kaynaklarsa güvenirim. Bildiririm, başka kaynaklardan da bakarım. Sorgulamam.

Öğrenci 16 (Kız Ö.): Bence bunlar orta seviyede güvenilir, bir haberi mesela birçok site yayınlıyor ama bunların hiçbirisi güvenilir olmayabilir hepsinin güvenilir olacağı diye bir şey yok. Siteye girdiğimde üstte üçgen içinde de ünlem işareti oluyor o site güvenilir olmayan site oluyormuş ben de o sitelere girmiyorum, onu görünce çıkıyorum. Ona girmemeye çalışırım. Karşılaştırırım. Çok sorgulamıyorum, çok dikkat etmiyorum. Okuduğumda metni reklam amacını anlıyorum.

Öğrenci 17 (Kız Ö.): Bence doğru değil, sosyal medyada haberler doğru olmuyor. Haberlerde gösterilen şeyler başka türlü çevirip haber niyetine instagramda paylaşıyor, araştırınca yanlış olduğunu anlıyorum. Genelde en çok instagramda. Anneme sorarım. Araştırırım. Başka sitelerden bakarım. Sorgulamam.

Öğrenci 18 (Kız Ö.): Gizli ve sadece tanıdıkların olduğu bir hesapsa bence paylaşılması kötü olmaz. Güvenilir değil pek. Ablama sorarım, karşılaştırırım. Çoğunun altında kimin yaptığı yazıyor, bakıyorum oralara da genelde.

Öğrenci 19 (Erkek Ö.): Instagramda tiktok ve youtube'taki bilgilerin çoğuna inanmıyorum, daha çok kitaplara inanmaya ve Google da güvendiğim sitelere güveniyorum. TDK'ya bakıyorum, ansiklopediden alınma onlar, ya da güvendiğim e-ödev var orası da güvenilir, yapamadığım soruları oraya atıyorum, onlar yapıyorlar, bakıyorum cevapları aklıma yatıyorsa güvenilir olduğunu anlıyorum. Ama instagrama facebooka bakıp da bu şuymuş bu böyleymiş demiyorum. Sorgulamama çok gerek yok ne amaçla yaptıklarını biliyorum, fenomen olmak, para kazanmak için yapıyorlar. Benim bir tıklamamla onun cebine para giriyor.

Öğrenci 20 (Kız Ö.): Bazıları doğru olabilir ama bazılarına inanmıyorum. O siteden çıkarım. Birçok siteye bakar analiz ederim, en güvenilir olanı seçerim. Sorgularım.

10-Yeni medyanın sunduğu olanaklar, faydaları nelerdir? Siz hangi olanaklardan yararlanabiliyorsunuz?

Öğrenci 1 (Kız Ö.): Çok çabuk bilgiyi alabiliyorum, hayattan, insanların yaşamlarından, hemen her şeye ulaşabiliyorum. Aslında bir taraftan da kötü bu hemen her şeye ulaşmam, insanların yaşam tarzlarını görmem. Çünkü bütün insanlar yavaş yavaş gördükleri gibi yaşamaya başlıyorlar yani yaşadıkları gibi inanıyorlar. Çabuk bilgi alabiliyorum, ya da bir olay olduğunda hemen neler olmuş, dışarıda neler oluyor onlardan haberdar olabiliyorum, ya da arkadaşlarımdan haberdar olabiliyorum.

Öğrenci 2 (Kız Ö.): Özellikle bu dönemde derslerimizi işleyebiliyoruz. Eğer yeni medya olmasaydı hiçbir şekilde ders işleyemezdik veya ailemizin uzakta olduğu başka bir ülkede ya da şehirde olduğu zaman onlarla iletişime geçemezdik. Ders açısından büyük yararı dokunuyor. Aileme ve ağabeylerime ulaşabiliyorum.

Öğrenci 3 (Erkek Ö.): İnsanlar sıkılmadan video ve bilgilere ulaşabiliyor. Bilgiye çabuk ulaşmayı ve hızlı dağıtmayı sağlıyor. İnternet ortamı bir şekilde herkesi eşit kılabilir. Çünkü reel hayatta insanların ulaşamadığı bazı eğitimleri sanal ortamda herkes ulaşabiliyor, paylaşabiliyor. Bu da sanalda eşitliği sağlıyor. Öğrendiğim yeni bilgileri kendi hayatımda kullanmaya çalışıyorum. Bu da bazı yönlerden bir sıfır önde başlatıyor. Gelecekte bir forum sayfası oluşturup insanlarla bilgi paylaşımı yapabilecekleri bir ortam oluşturmak istiyorum. Mesela gündemdeki bir olayı orada daha net ve kesin bir biçimde anlatabileceğim bir forum olmasını istiyorum. Şu an böyle bir fikrim var. Okulda öğrenemediğim şeyleri daha iyi öğrenebiliyorum ya da eksik gördüğüm yanlarımı telafi edebiliyorum.

Öğrenci 4 (Kız Ö.): Her şeyden önce tabii ki haberleşme yeni ortamlar edinme. Aslında bir bakıma asosyallik denilen şey sosyal medya ile ortaya çıkmaya başlasa da bir bakıma sosyallik de sosyal medya ile ortaya çıkmaya başladı. Çünkü girdiğimiz sosyal mecralarda da yeni arkadaşlıklar edinebiliyoruz, sanal arkadaşlıklar da deniyor. Bunlar bence sosyallik açısından büyük olanaklar sağlıyor. Haberleşme açısından illaki duymuşsunuzdur biraz kafamı dağıtayıp twitter a gireyim, instagrama gireyim gibi. Kabaca toparlayacak olursam haberleşme, eğlence, sosyalleşme, bilginin doğruluğundan emin olma gibi. Açıkçası sosyal medyanın sosyallik olayı bende daha çok açılma dışı dönme şeklinde oldu. Daha çok arkadaş edindim diyebilirim. İletişim kolaylaştı. Bir habere baktığımda hemen inanmıyorum mesela bir yanlışlık olabilir araştırmalıyım şeklinde düşünüyorum. Gözümü daha çok açtı diyebilirim. Haberleşme, bilgiye erişme, yeni şeyler keşfetme,

Öğrenci 5 (Erkek Ö.): Bilgiye daha hızlı ulaşabiliyoruz. Ödevlere çok yardımcı oluyor. Genellikle youtube'an ben resim çizdiğim için ressam ya da resmi güzel çizen insanların videosunu açar, önüme bir kağıt alır çizmek için uğraşırım. Kendimi geliştirme açısından yararlanıyorum. Sıkıldığımda komik videolar izliyorum. Evet. Arkadaşımdan resme ilgisi vardı. İnternette resim yapan biri vardı. Ona yazmıştım. Onun çok yardımı oldu. Başka bir arkadaşımın resme ilgisi yoktu, bizimle takılırken o da ilgi duymaya başladı, hatta daha ileri gitti, güzel sanatları kazandı.

Öğrenci 6 (Erkek Ö.): Bilmediğimiz bir konu olduğunda bakabiliyoruz, alışveriş yapabiliyoruz, mesela gitmek istediğimiz ülkeler, şehirler hakkında bilgi alabiliyoruz, örf ve adetleri hakkında bilgiler edinebiliriz. Müzik, film, video sayesinde eğlenceli vakit geçirebiliyoruz, ama sınırını aşarsak, gereğinden fazla vakit geçirirsek bu sürekli olabilir ve bağımlılık yapabilir. Ödev yaparken, test çözerken, bilmediğim kelimeleri araştırırken, ya da öğretmenin verdiği ödevi tam anlamadığımda Google a yazdığımda ayrıntılı bilgi alabiliyorum.

Öğrenci 7 (Erkek Ö.): Yeni medyadan sonra bilgiye daha hızlı ulaşabiliyoruz. Arkadaşlarımızla koronavirüs döneminde daha iyi anlaşabiliyoruz, sohbet edebiliyoruz birbirimizi görmesek de. Seçeceğim meslekle ilgili bilgi almamı sağlıyor. Doktor olmak istiyorsam doktorluk nasıl olur mesela, üniversitede hangi bölüm hangi fakülte okumam gerekiyor, bunları araştırabiliyorum. Gerekli zaman yararlanabiliyorum.

Öğrenci 8 (Kız Ö.): Derslere ve kendimi geliştirme açısından fayda sağlıyor. İkinci olarak kolaylık sağlıyor hem ulaşım hem iletişim açısından, bilgi açısından yararlanabiliyorum.

Öğrenci 9 (Kız Ö.): Bir bilgiyi almak için eskiden daha zorken biz şimdi en hızlı, en kısa sürede en doğru şekilde o bilgiyi bulabiliyoruz. Bir anda birçok yerden bakabiliyoruz. Ders anlamında olumlu, sınavlara çalışmak için, araştırma yapmak için vakit geçirmek için de ilerledi. Mesela bir ürün alacaksınız, ekonomik olarak aynı ürünü ucuza nasıl alabileceğimizi görebiliyoruz.

Öğrenci 10 (Kız Ö.): İlk önce özellikle bu süreçte online eğitimdeki eksikliğimizi kapattığımızı düşünüyorum bu youtube'taki öğretmenler sayesinde. Yararlı filmler izleyebiliyoruz, bilim kurgu, tarihi filmler de bence bize çok faydalı oluyor, özellikle bu karantina döneminde. Elektronik kitap okuyabiliyoruz, haber izleyebiliyoruz, gündemdeki konularla ilgili bilgi sahibi olabiliriz. İlerde okumak istediğim bölümü araştırıyorum olumlu olumsuz yönleriyle ilgili

Öğrenci 11 (Erkek Ö.): Bilgileri çok daha kolay erişebilme, hayatı kolaylaştırır, iletişim, bilgi, zaman geçiriyorum.

Öğrenci 12 (Kız Ö.): Mesela ben youtube a bakıyorum, 12 .sınıflarla yada önceki sınıflarla ilgili, benim hocam hocalara geldik gibi çok yararlı siteler var. Yararlanabildiğimi düşünüyorum. Ders dışında resimle ilgili eskiden televizyonlarda resim çizen bir adam çiziyormuş Bob Rose onun videolarını izlemek çok hoşuma gidiyor. Rahatlatıyor insanı, ben de çiziyorum ama pek güzel olmuyor.

Öğrenci 13 (Kız Ö.): İletişim, konuşma, arkadaşlarımla ve ailemle konuşuyorum, bilgilere çabuk ulaşabiliyorum, ulaşamadığım kitapları internetten okurum. Yararlanabiliyorum.

Öğrenci 14 (Erkek Ö.): İnternet hayatımıza girdiğinden beri günlük hayatımız araştırmalar ve başka konularda kolaylaştı. İnternetin bilgi dışında hayatıma katabileceği başka bir şey yok. Elimden geldiğince yararlanıyorum.

Öğrenci 15 (Erkek Ö.): Genel olarak kullanım amacı bilgi vermek insanın yararlarına olduğu için yararlı olabilir. Bilgi sunuyor. Yararlanıyorum.

Öğrenci 16 (Kız Ö.): Haber daha çabuk yayılıyor, biri kaybolduğunda bu haber tüm sitelerde yayınlanıyor, o kişinin bulunması daha kolay oluyor. Eğitim amaçlı kullanıyorum, seçtiğim meslek hakkında bilgi almak için kullanıyorum.

Öğrenci 17 (Kız Ö.): Tüm bilgilere ulaşmamızı sağlıyor, uzaktaki insanlarla görüşebiliyoruz. Film izlerken vakit geçiriyoruz. Bilmediğim şeyler olduğunda internete bakıyorum, gidemediğim yerlere internetten bakıp nasıl yerlermiş bakıyorum bilgi ediniyorum.

Öğrenci 18 (Kız Ö.): Youtube da çok güzel ders anlatan hocalar var, sosyal deneyler var farkındalık yaratıyor, ben onları da seviyorum. Çoğundan evet.

Öğrenci 19 (Erkek Ö.): Çok fazla. Ama güzel kullanılırsa faydalı. Bu sadece sosyal medya için değil, bir kalem mesela bir meyve bıçağı mesela biz onu meyve kesmek için de kullanabiliriz başka bir şey için de. Medya da aynı bir meyve bıçağı gibi düşünebiliriz, amacı doğrultusunda kullanırsak faydalı. Açık konuşacağım, olumlu yönlerinden de yararlanıyorum, olumsuz yönlerinden de youtube izliyorum, bilgilendirici ya da ders dışında videolar izliyorum. Barış Özcan a bakıyorum, Ali Bıçım vs bakıyorum onlar eğlenceli, Tonguç akademi izliyorum. Tonguç Akademisinin ev star diye bir yarışması vardı, mail adresine video çekip atın, beğenirsek paylaşacağız diyorlardı, o maile benim şarkı söylediğim videoyu attım, benim videomu paylaşmışlar, çok mutlu oldum, 108 bin izlendi o videom benim yararına oldu.

Öğrenci 20 (Kız Ö.): Biz öğrencilere eğitim amaçlı yararlı şeyler sunuyor. Takıldığımız zaman direk youtube o soru gibi soru tarzlarından açıp izliyorum o konuda bana destek oluyor açıkçası. Whatsapp uygulaması teyzelerim dayılarımla haberleşebiliyorum. Yararlanıyorum.

11-Yeni medyanın taşıdığı riskler/tehditler sizce nelerdir? Bu konuda hangi önlemleri alıyorsunuz? Hangi önlemler alınmalı? Olumsuz bir durum yaşarsanız ne yaparsınız?

Öğrenci 1 (Kız Ö.): İnsanlar olabilir, tanımadığımız insanlar, bilgi kirliliği olabilir, yanlış bilgilendirip örgütlemek olabilir. Ailemin bana önerdiği, verdiği bilgileri değerlendiriyorum. Mesela annemler fazla sosyal medya kullanmama izin vermiyor ya da açmama izin vermiyorlar, onların hesabından kullanabiliyorum. Yaş sınırı olmalı, ya da her insan her gördüğü insana ulaşamamalı, bilgilerini öğrenememeli, Aileme bildiririm

Öğrenci 2 (Kız Ö.): Biri numaramıza ulaştığında dosyalarımıza ulaşabiliyor bu konuda bizi tehdit edebilir, şantaj yapabilir. Bilgilerimizi olup olmadık yerde vermememiz gerekir, Bilgilerimi telefon numaramı vb güvenmediğim kişilere vermiyorum. Instagram ya da twitter kullananlar bilgilerini, görsel ya da video çokça oradan paylaşmamalı. O kaynağı şikayet ederim. Polise veya o konuyla ilgilenen yerlere.

Öğrenci 3 (Erkek Ö.): İnsanlar internet ortamında çok çabuk güveniyorlar bir siteye ya da bilgiye, o yüzden sorun yaşayabilirler. Mesela bir sitede insanların çok fazla bilgilerini alabilecekleri açık oluşturabilirler. İnsanlar bunu kavrayamıyorlar bu da onların bilgileri çok çabuk elde etmesini sağlıyor. Bunu ufak çaptaki siteler değil büyük firmalar bile yapıyor. İnsanların bilgilerini herhangi bir şirkete satıp onlar hakkında bilgi depolayıp onlara yönelik reklam hazırlamayı sağlıyorlar bu biraz tehdit oluşturuyor. Sitelere üyelik girişlerinde çok fazla bilgi isteyen siteler var.

Öncelikle sitenin güvenilir olup olmadığına bakmak gerekiyor. Tanınıp tanınmadığına bakmalıyız. Bizden istediği bilgileri neden istediğine bakmalıyız. Burada altında büyük bir yazı olur, uzun bir metin, onu çoğu insan okumuyor, onlara dikkat etmek gerekiyor, mesela hangi bilgiyi ne için istediği yazar. Eğer bu bilgiler yanlış geliyorsa oraya kayıt olmamamız gerekir. Zamanımın büyük bir bölümünü

orada geçiriyorum. Bu da göz yorgunluğu, bel ağrısı oluşturabiliyor. Olumsuz bir durumla karşılaşmadım karşılaşırsam sorunun kaynağını anlamaya çalışırım, çok ciddi bir durumsa bilişim suçlarına bildiririm.

Öğrenci 4 (Kız Ö.): İyi insanlar olduğu kadar kötü insanlar da var seçici davranmak gerekiyor. Tanımadığımız insanlar bize mesaj atabiliyor. Onlara çok itibar etmememiz gerekiyor. Dikkatli olmak ve gizliliğimizi korumamız gerekiyor. Her an birilerinden argo kelimeler duyabiliyoruz bence bu da büyük bir tehdit. Tanımadığımız insanlarla muhatap olabiliyoruz. Hesap gizliliği, hesabımı gizliyorum, mesaj kutumu kapatabiliyorum bana tanımadığım ve mesaj göndermesini istemeyeceğim kişilere karşı. Sürekli şifremi yenileyebilirim, hesabımın çalınması ihtimaline karşı. Sosyal medyaya yaş sınırı getirilmeli. Bilinçli insanlar kullanılmalı. Olumsuz bir durum yaşadığımda kişiyi engelleyebilirim bana ulaşmaması için. Eğer bir tık daha ciddiye aileme haber verebilirim. Ama kendi başıma halledebiliyorsam eğer kendim hallederim. Daha önce hesabım çalınmıştı. Önce biraz bekledim sonra yeni hesap açtım.

Öğrenci 5 (Erkek Ö.): Çok fazla kişi ve çok fazla bilgi var. Doğru yanlış bilgi karışıyor. Genellikle tanıdığım kişilerle aynı ortamda oluyorum. Sosyal medyadan mesaj geliyor, genellikle bakmıyorum, direk engelliyorum Doğru olmayan bir bilgi paylaşılmamalı. Yabancı bir insandan mesaj aldım. Yabancı dildeydi. Birkaç kez istek gönderdi. Engelledim.

Öğrenci 6 (Erkek Ö.): Burada yanlış bilgiler paylaşılabiliyor, mesela diyetisyenler oluyor, krem ya da kozmetik ürünler satan yerler güvenli mi güvensiz mi, içeriğine hangi maddeler katılıyor bilinmediği için sıkıntı olabiliyor. Güvensiz alışverişler olabiliyor, her şeye güvenmemek gerekiyor kim yazmış bakmak gerekiyor. Tehdit olarak hack olayları olabiliyor, kameraya sızabiliyor, özel hayatına ulaşabiliyorlar. Bilinmedik siteye girmeden önce aileme ve büyüklerime sorarım, öyle risk aldığım yok öyle çok bilinmedik yerlere girmem. Instagramda çok paylaşım yapmam, evden dışarı çıkmadığımdan çok resim de atmıyorum pek önlem almıyorum. Bilgisayarı daha iyi kullanmayı öğrenebilir, bilgisayarın kamerasının önünü kapatabilir. Biz kapatıyoruz. Kamerayı izleme vs gibi bir durum olursa büyüğümü bilgilendiririm, oradan polise gideriz. Güvensiz alışveriş ya da dolandırıcılık olursa da polise giderim.

Öğrenci 7 (Erkek Ö.): İnsanlar başka insanların bilgilerine ulaşmak istiyor, mesela sosyal medyada kötü amaçlı kişiler oluyor. Bunlar bizim hesabımızı çalabilir, bloke edebilirler, kullandığımız uygulamaları başka şekilde yönlendirebilirler. Çevremize, ailemize, arkadaşlarımıza tehditte bulunabilirler. Genelde yeni medyadaki hesaplarımı gizli konumda tutuyorum. Riskler, tehditler fazla ise o konudan uzaklaşıyorum, çok araştırınca da korkuyorum. Uzaklaşmaya çalışırım. İnternette kendini gizlemem olmamalı, herkes kimin kim olduğunu bilmeli, mesela nickname ler kullanılmamalı, kendi adı ve soyadı ile kullanılmalı. Yeni medya hesaplarını gizli kullanmalı, doğrulama yapmalı. İlk instagram kullandığımda çalınmıştı. Olumsuz bir durumda yetkili kişilere haber vermeyi denerim.

Öğrenci 8 (Kız Ö.): Bu mecraları çok kötüye kullanan insanlar var, bunlarla karşılaşmak bence en büyük risk. Kötüye kullanınca her şeyi yapabiliyor insan yani her türlü her mecrada her şeyi yapabildiği için bence en büyük risk mecraları kötü kullanmak. Hackerlık, sahte satıcılık olabilir. Bu risklere karşı sahte satıcılıkla ilgili sayfanın güvenilirliğini araştırıyorum, mesela instagram sayfası eğer takipçi sayısına, yorumlarına bakıyorum. Önce sayfayı değerlendiriyorum, eğer hackerlıksa ise ortada kötü bir yazılım olduğu ve kötü bir iş olduğu anlaşılıyor kodlardan. Önlem her türlü mecra kullanılmamalı, insanların kendi zevklerine göre kullandığı mecra olmamalı, herkes her mecrayı kullanamaz. Öğrencinin, yetişkin dışındaki kişilerin yaptığı her şeyden ebeveynlerinin haberi olmalı. İnternette ayakkabı siparişi etmişim, sahte gelmişti. Kötü yorumda bulunarak başkalarının aynı şeyi yaşamasına engel oldum. Önce ailemle konuşurum, sonra sayfaya kimseye güvenmemesi için her şeyi yaparım.

Öğrenci 9 (Kız Ö.): Mesela bir hesap açıyorsunuz uygun olamayan şeyler gönderebiliyorlar size. Sosyal medyada kandıranlar, yalan bilgi yayanlar, insanları kandırmak için çok şey var, örneğin bir ürünle de kandırılabilir, kişisel olarak da kandırılabilir. Bunlar bir tehdit. Sürekli aileme sorarım, ablama sorarım, zaten ailem sürekli kontrol ettiği için benim önlem alma zorunluluğum kalmıyor. Sevmediğim biri varsa ondan gizlerim, ama ailemden ve arkadaşlarımdan gizlemem. Ailem ve arkadaşlarımda herkese gizlidir. Tüm gençlik sosyal medyada. Bunun kısıtlanması gerek, yaş sınırlaması gerekiyor. Liseden önce instagrama izin verilmesine karşıyım. Olumsuz durum yaşamadım, olumsuz durum yaşanırsa ebeveynlerime söylerim.

Öğrenci 10 (Kız Ö.): Çok fazla var, kandırabilirler, internette taciz olayları çok oluyor, bir tane oyun var intihara sürüklüyor, bir sürü kişi öldü bunun yüzünden, dolandırıcılık var, yaşlı insanları kandırıyorlar, bankadaki paralarını alıyorlar. Tanımadığım kişiyle internette konuşmam, numaramı vermem, bakınca anlayabiliyoruz zaten. Ailem zaten bakıyor, gizlemem hiç, tanımadığım kimse olmuyor zaten eklemiyorum. Tanımadığım kişiler mesaj atınca engelliyorum. Yaşlıların yanlarında biri olmalı, yaş sınırı getirilmeli ve herkesin çocuklarının hesaplarına bakması lazım. Olumsuz bir durum yaşamadım, aileme söylerim.

Öğrenci 11 (Erkek Ö.): Siber güvenlik, özelimiz, dolandırıcılar, virüsler. Virüsler için programlar indiririm, reklama tıklayınca bilgisayarıma erişim yapabildikleri için reklama tıklamam, dolandırıcılık konusunda çok güvenilir sitelerden alışveriş yapıyorum. Çok olumlu yorumları varsa, her yerde gözümün önüne geliyorsa güvenirim. Her 3 ayda bir şifremi değiştiririm, hesabım başka cihazdan giriş yaptıklarında telefonuma bildirim gelir. Şifreyi koyduğumuzda sorular koyulur, onların cevaplarını girdiğimiz zaman kendimiz yazarız, kendi koyduğumuz sorulara kendimiz cevapladığımız zaman başkaları giremez. Birisi benim adıma hesap açmış ve arkadaşlarıma kötü sözler yazmış. Hesabını hackleyip kişiyi bulabilirsem kim olduğunu öğrenirim. Siber güvenliğe şikayet ederim.

Öğrenci 12 (Kız Ö.): İnternette mesela bir sitenin çakma hali çıkabilir karşımıza ve biz onun gerçek olmadığını bilemediğimiz için oraya kişisel bilgilerimizi girdiğimiz zaman o bilgiler paylaşılabılır başkalarıyla bize zararı dokunabilir. Kullandığım url

nin doğru olup olmadığına bakıyorum, zaten bilgisayarların yanında url girdiğimiz yerde güvenliliğe ile ilgili bilgi oluyor, onları okumaya çalışıyorum, bilmediğim sitelere girmiyorum. Hiç kullanmamalılar çünkü gerek yok. Olumsuz bir durumu arkadaşım yaşamıştı, ona öğretmeninin adıyla fake hesaptan mesaj atmışlar ve uygulama aldırılmışlar, ailesi çok kızmış, ben hiç yaşamadım. Annemlere söylerim.

Öğrenci 13 (Kız Ö.): İnternet üzerinden tehdit edilebiliyor insanlar, dolandırıcılık da olabiliyor. Gizli hesap kullanıyorum, tanımadıklarımı eklemiyorum, numaramı vermiyorum. Uygunsuz içerikte şikayet et e basıyorum. Olumsuz bir durum yaşamadım, yetkililere haber veririm.

Öğrenci 14 (Erkek Ö.): Kişiyi yanlış bilgiye yönlendirmek, yalan haberler, dolandırıcılık, siber tehditler. Elimden geldiği kadarıyla yasak ve tuzak sitelerden uzak durmaya çalışırım. Genelde hesaplarımı daha zor ve daha güvenli şifreler koyuyorum. Gizlilik ayarlarını yaparım, sadece takipçilerime. Instagramda hesaplarım çalınmıştı, genelde hesaplarıma iki adımlı doğrulama yaptığım için, eposta ve telefonla bağlandığım için yeniden şifre koyup hesabımı alabiliyorum.

Öğrenci 15 (Erkek Ö.): Dolandırıcılık. Özel ve şahsi bilgilerimi paylaşmıyorum. Güvenilir sitelere girilebilir, özel bilgiler paylaşılmamalı, olumsuz bir şey yaşamadım, önce siteyi bildiririm, sonra aileme başvururum.

Öğrenci 16 (Kız Ö.): Yalancı bankalardan gelen mesajlarda linki tıklayınca hesaplar boşaltılıyormuş. Bence bunları takip eden kuruluşlar var. Fake hesaplardan mesajlar gelebiliyor, tehdit eden, bunlar ilgili polis ya da jandarmaya bildirebiliriz. Yaşamadım, sosyal medyayı çok kullanan biri değilim, aileme anlatırdım, ailem halledemiyorsa polise bildiririm.

Öğrenci 17 (Kız Ö.): Dolandırıcılığa açık bir yer. Tacizler oluyor, sözlü tacizler. Genellikle hesabımı gizliyorum, tanımadığım kişilerin isteklerine kabul etmiyorum, mesajlarına cevap vermiyorum, siliyorum. Hayır, aileme bildirmek onlarla çözümezsek polise gideriz.

Öğrenci 18 (Kız Ö.): Fotoğrafları photoshopla değiştirmek, hesabı çalarak. Genellikle bilgilerimi kimseyle paylaşmıyorum. Küçük yaştaki çocuklara telefon verilmemeli. Yaşamadım. Ablama söylerim, o da bir şekilde halleder.

Öğrenci 19 (Erkek Ö.): Bence çok risk ve tehdit taşıyor, bir yandan taşıyor aslında, kredi kartlarımızı veriyoruz. Ama yemek sepeti mesela hacklenmiş ama ben baktım kredi kartlarımıza ulaşma ihtimalleri yüzde 0.01 yani çok çok düşük. Ama şöyle bir ihtimal de var, sen gidersin bir bahis oynarsın kredi kartıyla bilmediğin bir yere bitcoin oynarsın bu tehdit oluşturur. Bunu birçok insan biliyor ama bile bile oynuyorlar. Ben mesela her bahis sitesini demiyorum, bazıları çok güvenilir. Güvenmediğim yerlere kredi kartı bilgilerimi vermiyorum, trendyola çok rahat kredi kartı bilgilerimi verebilirim. Yaşamadım.

Öğrenci 20 (Kız Ö.): Tanımadığımız kötü sitelere baktığımız zaman riskli olabilir. Yazılımlar kötü, virüsler olabilir. Instagramda tanımadığı kişileri takip ederse onun

için risk. Başka risk yoktur. Tanıdığım kişilere numaramı veririm, instagramda tanıdığım kişileri takip ederim. Instagramda bir kere şifrem çalındı, şifremi değiştirdim. Mesajı atılırsa aileme okuturum onlar halleder, ben karışmam.

12-Yeni medyanın birey ve toplum üzerindeki etkisi hakkında ne düşünüyorsunuz? Olumlu etkileri nelerdir? Olumsuz etkileri nelerdir?

Öğrenci 1 (Kız Ö.): Olumlu etikleri okumayan insan bile neredeyse aynı bilgilere sahip, aynı yaşantıya sahip Olumsuz etkileri ise her insan birbiri gibi yaşıyor, giyim tarzları bile her insanın aynı, herkes birbirini yargılıyor.

Öğrenci 2 (Kız Ö.): Olumsuz etkileri gençler yani biz kimliğimizi yani olduğumuz kişiyi unutuyoruz. Çok sık zaman geçiriyoruz ve hayattan kopuyoruz. Olumlu etkileri birbirimiz ile iletişim halinde olabiliyoruz. Birbirimizi tanıyabiliyoruz.

Öğrenci 3 (Erkek Ö.): Olumlu yanı bireylerin kendilerini çok çabuk geliştirebilmeleri, bilgiye ulaşmaları. Olumsuz yanı eğer buna kendini çok kaptırırsa normal hayatının gidişatı bozulabilir.

Öğrenci 4 (Kız Ö.): İnsanlar birbirleriyle daha kolay etkileşime giriyor. Eskiden de insanlar sokakta konuşuyorlardı ama şimdi bu daha da kolaylaştı. Elime aldığım bir telefonla benden km.lerce uzaktaki bir insanla etkileşime geçebiliyorum. Bu sokakta yürürken olmuyordu mesela. Bu iyi yönü.Kötü yanları asosyal bir insan olabiliyoruz. Sadece önümüzdeki ekrana gömülü bir şekilde hayat sürebiliyoruz ki bunun çok çok ileri boyutları da var.

Öğrenci 5 (Erkek Ö.): Olumsuz etki olarak çok fazla bağımlı olan var. Kendini sınırlayamayan çok var. Çok fazla internet kullanımı olduğu için, tatilde vs. gidip görüşmek varken bayram mesajları atılıyor. Her şeye kolayca ulaşabiliyoruz. Bilgileri daha kolay paylaşıyoruz.

Öğrenci 6 (Erkek Ö.): Olumlu etkileri bilgi edinme vs. olumsuz etkileri göz rahatsızlıkları, boyun sırt ağrısına sebep olur, çok takılırsak aile içi iletişim azalır, kötü alışkanlıklar edinebiliriz, özellikle online oyunlarda küfür, kötü söz oluyor, bunlarla karşılaşabiliriz, dolandırıcılık vs olabiliyor.

Öğrenci 7 (Erkek Ö.): Olumlu birbirleriyle iletişim kurabilir. Olumsuz etkisi amacı kötü olan kişilerin masum insanlara saldırması olabilir.

Öğrenci 8 (Kız Ö.): Önceden insanlar daha fazla bir araya geliyordu ama artık bu yapılamıyor. Şimdi her şey internetten olduğu için bu kolaylıklar tembelliğe varabiliyor. O kolaylığı bir yere kadar kullanmak daha mantıklı. Olumlu etkileri sosyallik, eve kapanıp sadece internetin üzerine kapanılmadığı sürece internetten de arkadaşlık sağlanabilir veya yeni bir çevre kurulabilir.

Öğrenci 9 (Kız Ö.): İnsanlar koronavirüs döneminde birbirleriyle görüşemiyorlar, internet aile bağlarının kopmamasını sağladı. Olumsuz etkileri uzun süre internette kaldığımız için göz, bel, boyun ağrıları gibi rahatsızlıklar oluştu.

Öğrenci 10 (Kız Ö.): Olumlu etkiler internet elimizin altında olduğu için dünyadan haberimiz var artık. Yararlı bilgiler edinebilir, güzel filmler izleyebiliriz, derslerle ilgili eksiklerimizi youtubetan kapatabiliyoruz. Facetime yapabiliyoruz görüşemediklerimizle, online eğitim bu dönemde çok iyi oldu. Çok fazla zaman harcadığımızda gözlerimiz bozulabilir, eğer yaşı küçükse içine kapanabilir çocuklar, kötü videolar izleyip psikolojisi bozulabilir, internetten online alışveriş yaptığında dolandırılma olabilir.

Öğrenci 11 (Erkek Ö.): Olumsuz olarak insanları çok tembihleştiriyor, olumlu olarak bilgi aktarımı çok iyi.

Öğrenci 12 (Kız Ö.): Olumlu etkileri insanlar bilgiye çok çabuk ulaşabiliyor, bilgi dışında zamanlarını geçirecek bir şeyleri de oluyor. Eskiden bunlar yokken insanlar evde dantel örüyordu zamanı geçirmek için şimdi daha farklı şeyler yapabiliyor. Zararları insanın çok fazla vaktini alıyor, insan ister istemez bilgisayar ya da telefona baktığında onunla çok fazla zaman geçiriyor ve kendisine ayırdığı vakit azalıyor.

Öğrenci 13 (Kız Ö.): Eskiden bilgiye ulaşmak istediğimizde araştırıyorlardı, ansiklopedilere bakıyorlardı, öyle buluyorlardı. İnternet yararlı ve zararlı olarak insanları etkilemiş durumda büyük bir kitle interneti kullanıyor, küçücük çocuklarda bile tablet telefon var o açıdan kötü, yararlı da olsa gün boyunca kullanan var. Sağlığımıza zararlı, gelecek için de kötü.

Öğrenci 14 (Erkek Ö.): Bilgi, içerik, satış, reklam gibi şeyler için sosyal medyayı kullanan çok insan var, onlar için avantajlı. Kötü kullananlar da var bu da olumsuz etkisi

Öğrenci 15 (Erkek Ö.): Olumlu olarak insanları bilgilendirme, olumsuz yanlış bilgilerle insanların davranışlarını değiştirme

Öğrenci 16 (Kız Ö.): Bazı şeyler tiktok gibi olumlu etkiler bırakmıyor. Olumlu olarak eba var ya da Google. Instagram üzerinden tehdit alabiliyoruz, tiktokta birisi yeğeni olduğunu söyleyip çocuğu tokatlamış, onun ceza alması gerekiyordu.

Öğrenci 17 (Kız Ö.): Aile içinde iletişim kopuyor, çok uzun süre kullanınca sağlığımızı etkiliyor.

Öğrenci 18 (Kız Ö.): Yararlı videolar var, eğlence amaçlı kullanılıyor, pratik bilgiler var. Hesabın çalınması.

Öğrenci 19 (Erkek Ö.): 3 saatten fazla girilince olumsuz etkileri çok fazla. Gözlerim çok yoruluyor. Bireysel olarak bireyler kendilerini geliştirmek amaçlı kullanırsa çok önemli yere sahip.

Öğrenci 20 (Kız Ö.): Birey üzerindeki olumlu etkileri bilmediği şeyleri öğrenmesi, olumsuz etkileri de bazen dalıp gittiğimizde dersler veya ailenle vakit geçirmene engel olabilir.

13-Yeni medyada kendinizi ifade etmek için içerik üretir ve paylaşım yapar mısınız? Hangi platformlarda içerik üretiyor ya da paylaşım yapıyorsunuz? Ne tür içerikler ve paylaşımlar yapıyorsunuz?

Öğrenci 1 (Kız Ö.): Çok nadir yaparım. Snapchat te hikaye ya da whatsapp ta durum paylaşıyorum. Müzik ya da kitap sözü, şiir, yazı paylaşıyorum okuduğum kitaplardan.

Öğrenci 2 (Kız Ö.): Yapmıyorum. Whatsapp ta yakın çevrem ve arkadaşlarımla paylaşım yapıyorum. Mutlu bir anı paylaşırım, ailemle olduğum anları yakın çevremle paylaşırım.

Öğrenci 3 (Erkek Ö.): Gerekli gördüğüm konularda paylaşım yaparım. Reddite daha çok paylaşım yaparım. Güzel gördüğüm bir resmi videoyu oraya yükleyip insanların ilgisine sunuyorum. Orada biraz büyümeyi planlıyorum. Sosyal medya uygulamaları arasında en iyi o, öyle gördüğüm için orada paylaşım yapıyorum, diğer uygulamalarda çok saçma içerikler var. Genellikle gündemdeki önemli olayları, insanların bakış açılarını, yorumlarını orada paylaşıyorum, anlık olarak insanlara bilgiyi duyuruyorum. Özel hayatımla ilgili çok az şey paylaşıyorum

Öğrenci 4 (Kız Ö.): Nadir olarak yapıyorum. İnsanları etkileyen bir konu hakkındaki düşüncemi paylaşım dozunu kaçırmadan. Ama onun dışında çok eğlencesine paylaşım yapmam. Instagram ve twitterda sadece. Instagram da gönderi, fotoğraf, twitter da insanları ilgilendiren konularda tweet atarım

Öğrenci 5 (Erkek Ö.): Çok olmasa da evet. Eskiden ilkokulda çok fazla arkadaşımın annesinin telefonunda facebook hesabı vardı ben de özenip açmıştım, orada mesela her zaman kendimi, gezdiğim yerleri paylaşıyordum, sonra kestim, instagramda çok fazla bir şey paylaşmam, sadece hikaye atıyorum.

Öğrenci 6 (Erkek Ö.): Instagramda çok paylaşımım yok, derslerin yoğunluğundan ve dışarı çıkamadığımızdan çok paylaşımım yok, yazın belki.

Öğrenci 7 (Erkek Ö.): Genelde instagramda yaparım. Twitterım var ama fazla paylaşım yapmam. Genelde bilgilendirici içerik paylaşım. Mesela MEB Bakanı sınavların erteleneceğini duyurduğunda bunu insanları bilgilendirmek için paylaşım. Arkadaşlarımla foto çekildiğimde bunları da yüklerim.

Öğrenci 8 (Kız Ö.): Yok yapmam

Öğrenci 9 (Kız Ö.): Ailemle mutluysen ya da arkadaşlarımlayken fotoğraf paylaştığım olur. Whatsapta durumda paylaşım. Genellikle fotoğraf ve söz paylaşım.

Öğrenci 10 (Kız Ö.): Çok nadir. Instagram genelde, whatsapp mesaj sadece, twitter kullanıyorum ama bir şey yazmıyorum okuyorum sadece. Instagramı genelde voleybol maçları izlemek için kullanıyorum.

Öğrenci 11 (Erkek Ö.): Yapmam.

Öğrenci 12 (Kız Ö.): Blog sitesi vardı sadece şu an hiçbir paylaşımım yok.

Öğrenci 13 (Kız Ö.): Fotoğraf çekerim ama diğerini yapmam. Çok paylaşmam ama instagram ve whatsapp. Mesela kendimi, kuzenimi, kedi ve köpekleri.

Öğrenci 14 (Erkek Ö.): Yaparım. Genelde instagram yapıyorum, kendi hikayelerim, fikirlerim, görüşlerimi paylaşıyorum.

Öğrenci 15 (Erkek Ö.): Hayır.

Öğrenci 16 (Kız Ö.): Whatsapp ta çok nadir. Mesela arkadaşımın doğum günü olur, uzakta olur yanına gidemem oradan paylaşım yaparım.

Öğrenci 17 (Kız Ö.): Evet. Instagram ve tiktok. Instagramda kesinlikle fotoğraf. Tiktokta dans etmeli video çekmem, genelde konuşmalı videolar çekiyorum.

Öğrenci 18 (Kız Ö.): Bir ara güzel sözler yazardım, manzaraya karşı o sözleri okurdum. Bu konuda hesap açacaktım ama o ara farklı şeyler oldu yapamadım. Genellikle fotoğraflarımı paylaşıyorum.

Öğrenci 19 (Erkek Ö.): Benim instagram hesabımda sadece 2 tane fotoğrafım var, geri kalanın hepsi şarkı söylediğim videolar. Facebook hesabım var ama onu kullanmıyorum, oyuna vs girerken facebook hesabımdan giriyorum, instagramım facebook a bağlı, bir yerde topluyorum.

Öğrenci 20 (Kız Ö.): Evet. whatsapp veya instagram. Kendi fotoğrafımı ya da ailemle çekildiğim fotoğrafımı paylaşıyorum.

14-Sizce yeni medyada içerik üretilirken ve paylaşım yaparken kullanıcılar nelere dikkat etmelidir? Siz paylaşım yaparken nelere dikkat edersiniz?

Öğrenci 1 (Kız Ö.): Öncelikle paylaştığı şeyleri gören insanları nasıl etkileyeceğini düşünmeli, toplumun kurallarına göre paylaşmalıdırlar, Fazla paylaşım yapmıyorum ama yaparsam da sadece arkadaşlarımın ya da ailemin görebileceği şekilde gizliyorum. Tanımadığım insanların görmesini engelliyorum.

Öğrenci 2 (Kız Ö.): Kendilerini üzebilecek, zor durumda bırakabilecek ya da tehdit alabilecekleri paylaşımlar yapmamalıdır. Çok paylaşım yapmam, yaparsam kendim hakkında bilgi vermem, sevdiğim şeyi paylaşıyorum, doğayı ve çiçekleri seviyorum genelde onları paylaşıyorum.

Öğrenci 3 (Erkek Ö.): İçeriklerin doğruluğu ve kitlesinin bu içeriği nasıl göreceğini değerlendirmeli, yoksa kitlesini yitirir bu da içerik üretmesinin anlamını yitirir. Öncelikle kitlemin nelerden hoşlandığına ve hangi içeriklerimin daha çok tıklanıp tıklanmadığına, daha çok beğeni aldığına bakarım böylece nasıl devam etmem gerektiğini anlarım.

Öğrenci 4 (Kız Ö.): Öncelikle bilgi paylaşıyorlar bilginin doğruluğundan emin olmalılar, eğer büyük kitlelere ulaşan bir hesapsa buna özellikle dikkat etmesi gerekir. Kime neyi paylaştığı da dikkat etmeli, tamam ben bunu paylaştım da sonrasında ne olacak kritik bir bilgiyse ya da önemliyse sonunda ne olacağını düşünmeli.

Saldırgan içerik paylaşmamaya, argo kelime kullanmamaya dikkat ederim. Eğer bunu kişiye özel yapıyorsam kırıp incitmemeye özen gösteririm.

Öğrenci 5 (Erkek Ö.): Bilginin nasıl yorumlanacağına, bilginin ne kadar doğru olduğuna ya da ben bunu paylaşırsam karşı taraf ne düşünür, ona göre ne kadar doğru. Görmesini istediğim kişilere açarım. Eğlendiğim zamanları atarım

Öğrenci 6 (Erkek Ö.): İnternette paylaşım yaparken mesela fotoğrafa dikkat etmeli. Benim kuzenlerim bir şey yaşamıştı köyden birileriyle kavga etmişlerdi. Instagramdan sahte hesap açmıştı, onların resimlerini alıp üzerinde oynamışlardı, o yüzden fotoğraf paylaşımında dikkat etmeliyiz.

Öğrenci 7 (Erkek Ö.): Amacı kötü olan insanların bu içeriğe ulaşmamaları sağlanabilir. Hesabı gizli durumda tutabilir. Saldırgan yorumları silebilir ya da yoruma kapatabilir. Bu paylaşımı görecekt kişileri kontrol ederim, ona göre paylaşırım.

Öğrenci 8 (Kız Ö.): Bence öncelikle saygı çerçevesinde olmalı üretilen şey. Sonrasında her yaşa uygun olmalı, yani her yaşa uygun olmayacaksa bu tamamen açık bir biçimde sunulmamalı, bazı kısıtlamalar getirilmeli. Kötü davranışlara teşvik etmeyecek şekilde olursa, insanların akıllarına çelmeyecek şekilde olursa olabilir.

Öğrenci 9 (Kız Ö.): İnsanların öncelikle birbirlerine saygılarını kaybetmemeleri lazım, örneğin birini sevmeyebilirsin, ama onun hakkında kötüleyecek ya da yalan haber çıkartacak şeyler olmamalı saygı duyulmalı. Başkasını rahatsız etmeyecek şekilde olmasına dikkat ediyorum.

Öğrenci 10 (Kız Ö.): Yasadışı bir şey yapmamalı, çocuklara kötü örnek olmaması lazım, insanlara yararlı şeyler yapmalı. Genelde paylaşım yapmıyorum ama yapsaydım bunlara dikkat ederdim.

Öğrenci 11 (Erkek Ö.): Pek bilmiyorum, ama çok göze çarpmamalı, hiçbir dine, hiçbir insana hakaret edilmemeli, içerik yapmadığım için aklıma bunlar geliyor.

Öğrenci 12 (Kız Ö.): Uygunluğuna dikkat etmeli. Şu an aileler çocuklarını geçiştirmek için telefon veriyor ellerine her yaşa uygun olup olmadığına kontrol ederek paylaşmalılar.

Öğrenci 13 (Kız Ö.): Kötü söz söylememeli. Bazı insanlar küfürlü konuşmalar yapabiliyor. Bu uygulamaları çocuklar da kullanabiliyor, duyunca dillerine dolanıyor ve istemsizce söyleyebiliyorlar. Kötü söz yazmamaya dikkat ederim, herkesi

düşünerek paylaşım yaparım, bir kişi hoşlanmaz mesela. Yemek paylaşmam başkasının canı çekebilir.

Öğrenci 14 (Erkek Ö.): İçerikleri gören kişilerin vereceği tepkilere dikkat etmeli, takipçiler nasıl karşılar ona dikkat etmeli, memnun edecek şekilde yapmalı. Bazı özel şeyler vardır, onları paylaşmamalı.

Öğrenci 15 (Erkek Ö.): Her yaşa uygun içerikler paylaşılmalı ve toplum saygısına uyulmalı

Öğrenci 16 (Kız Ö.): Konumlarını belli etmemeliler, bunlar tehlike oluşturabilir. Uygunsuz fotoğraflarını paylaşmamalılar. Konum göstermemeye dikkat ederim, arkadaşımın doğum günü için paylaşım yaparsam onun hakkında çok bilgi koymamaya çalışırım.

Öğrenci 17 (Kız Ö.): Yazılan kötü sözlere yorumlara cevap vermemeli. Hesabını gizli tutmalılar. Hesabım gizli, tiktakta yorumları kapatıyorum

Öğrenci 18 (Kız Ö.): Hesaplarında tanıdıklar olmalı, gizli hesap olmalı.

Öğrenci 19 (Erkek Ö.): Genelde video paylaşıyorum. Tiktakta çoğu videolarda bazılarının yaptığını görüyorum, onları yapmasalar daha iyi. Amerikalılarının uçaktan atladığı videoları paylaşıyor, zürafanın yanına gidiyor ona yemek yedirdiği videoyu paylaşıyor, bunlar çok güzel ve eğlenceli şeyler, ama siz gidip dans videolarını paylaşırsanız Türkiye'ye zarar verir. Genelde şarkı söyleyip video paylaştığım için dikkat ettiğim pek bir şey yok.

Öğrenci 20 (Kız Ö.): Tanımadığı kişileri takip etmemeli, o sosyal platforma uygun olacak şeyler paylaşmalı. İnsanların beğenebileceği fotoğraflar paylaşmaya dikkat ederim.

15-Toplumsal sorunlarla ilgili yeni medyanın sunduğu olanaklar neler? Bu konuda paylaşım yapan kişi ve çevrimiçi grupları takip eder misiniz, katılımıda bulunur musunuz?

Öğrenci 1 (Kız Ö.): İnsanların birlik olmasını sağlıyor bence kötü ya da iyi yönden. İnsanlar birbirlerini tanıyor ve ona göre birleşiyorlar, gruplar kuruyorlar Takip etmiyorum ya da paylaşımda bulunmuyorum.

Öğrenci 2 (Kız Ö.): Yeni medyada insanlara nasıl davranılması gerektiği hakkında bilgi verilebilir. Takip etmem de katılmam da.

Öğrenci 3 (Erkek Ö.): Özellikle pandeminin başladığı andan itibaren insanların sanal ortamda daha çok paylaşım yapmasından dolayı artık sanal ortamın daha çok değerini arttırdı. Bu da eğer toplumda bir olay olursa reelde değil de sanalda daha çabuk kitlelere ulaşmasını sağlıyor. İnsanların tek bir sesten fikirlerini duyurmasını sağlıyor, birlik sağlanmasını sağlıyor. Takip ettiklerimden eğer paylaşımı hoşuma

giderse kendi kitlemle de paylaşıyorum. İyi hazırlanmış bir paylaşımın katkıda bulunurum.

Öğrenci 4 (Kız Ö.): Önceden de bu tarz kötü olaylar yaşıyorduk ama bilinmiyordu ve yayılmıyordu. Ama sosyal medya sayesinde daha çok yayılıyor daha fazla biliniyor ve gereği daha çok yapılıyor. İnsanlar sürekli birbirleriyle etkileşim halinde olduğu için. Evet ediyorum. Çok nadir katılımda bulunuyorum. Bugüne kadar çok paylaşmadım. Çok dikkatimi çeken bir şey olursa paylaşırım. İnternet güzel bir teknoloji ancak iyi yönde kullanıldığında.

Öğrenci 5 (Erkek Ö.): Web sitelerine üye olabiliriz. O konuya dikkat çekmek amacıyla paylaşım yapabilirler, video çekebilirler. Daha fazla kamuoyu toplarlar. Genellikle bazılarını. Evet. Beğeniyorum, yorum attığım da oldu ama paylaşmadım hiç.

Öğrenci 6 (Erkek Ö.): İletişim kurmamızı sağlıyor. İnternette paylaşım yapılabilir, mesela bir yerde annenin çocuğunu okula götürmeye imkanı yoktur, caddede karşıdan karşıya geçerken ışıklar olmadığı için kaza ihtimaline karşı. çok takip etmem. Ortaokulda Greenpeace diye bir kuruluş vardı, ödevde araştırmıştık, onun paylaştığı bir şeyi gördüğümde beğenirim. Yorum yapma ve paylaşmama ailem izin vermiyor pek paylaşmam.

Öğrenci 7 (Erkek Ö.): Özellikle son dönemlerde toplumsal sorunları ve çözümleri insanlar yeni medyadan duyurmaya başladılar. Mesela Sağlık Bakanı virüsle ilgili paylaşımları yeni medyadan yapıyor. Bunun gibi olanaklar var. Aktif kullandığım için takip ediyorum. Paylaşma konunun güvenilir olup olmamasına bağlı. Mesela herkesin ulaşabildiği normal bir bilgiyse sadece beğenip geçerim. Ama herkesin takip etmediği bir yerdeyse bunu paylaşırım. Mesela MEB Bakanının sınavları ertelemesi gibi haberleri paylaşırım.

Öğrenci 8 (Kız Ö.): Önceden çalışamayan kadınlar şimdi sosyal medya üzerinden çalışmalarını yapabiliyor. Bence bu güzel bir olanak. Pandemi süresinde okula gidemedik, online dersler bizim için iyi bir olanak. Eğer güvenilirliğinden eminsem ve çevremdeki insanlara katkısı olduğunu düşünüyorsam ailemin izniyle yaparım.

Öğrenci 9 (Kız Ö.): Genellikle bir haber çıkıyor ve biz onun hakkında yorum yapıyoruz. Herkesin kendine göre yorumları oluyor buradan çözüm yolları doğabiliyor. Öyle şeylerin içinde pek bulunmuyorum, zaten çok fazla kullanmıyorum.

Öğrenci 10 (Kız Ö.): Mesela gündemdeki haberlerle ilgili hesap açıp gündemdeki olaylardan bahsedilmeli. Bu mesela çok fazla var güvenli kaynaklar da var böyle paylaşım yapan. Sporla ilgili çok var, onlar da çok güzel bence. Üniversiteler ve derslerle ilgili var. Evet, beğenirim ama yorum yapmam genelde. Atatürk fan sayfaları dikkatimi çeker, spor sayfaları, kitaplardan alıntı paylaşan sayfalar ilgilimi çekiyor.

Öğrenci 11 (Erkek Ö.): İnternette haber yayabiliriz. Sadece bir gazeteyi takip ediyorum, beğenide bulunurum.

Öğrenci 12 (Kız Ö.): Şu an en büyük toplumsa sorun korona var, karantina insanların bu koronadan nasıl korunacağı, fazla dışarı çıkmamaları gerektiği bununla ilgili sosyal medyada paylaşılabilir. Ben sadece youtube takip ettiğim için oradan gideceğim, mesela influencerlar sosyal medyadan yararlanarak videolarında evde kalın şeklinde uyarılar yapabilir. İnsanlara uyarılar yaparak o sorunları gidermeye çalışabiliriz. Ben neredeyse izlediğim her videoya beğeni ve yorumda bulunuyorum ama tabii ki de faydaları kanalları.

Öğrenci 13 (Kız Ö.): Bazı kişiler kedi ve köpeklerin videolarını beğeniyor ama sokakta bunun aynısını yapmadığını görüyorum. Videoları beğenmek onlara fayda etmez bunun yerine mama alıp kedi ve köpekleri besleyebilirler. Bağış toplanabilir internette. İnternette kan bağışı için bir şey açabilir, çevre için ağaç dikebilirler, kadına şiddet için, bir kadın şiddete uğradığında bu gündeme gelebilir fakat kimse bir şey yapamaz, o yüzden mesela onlar için bir şey yapabilirler ama ne yapılabilir bilmiyorum. Sosyal medyada görünce kan bağışı ile ilgili paylaşımları görünce aileme söylerim, bir yardımımız olursa diye. Yorum yapmam, beğenide bulunmam.

Öğrenci 14 (Erkek Ö.): Sosyal medya hesaplarından kişilere iletmek amaçlı kullanılırsa yararlı olacağını düşünüyorum. Bu tür hesapları takip ederim yardımı olacaksa. Beğenir, yorumda bulunurum.

Öğrenci 15 (Erkek Ö.): İnternette insanları bilgilendirebiliriz, bağışlar konusunda. Bildiğim kişileri takip edebilirim, beğenir ve yorumlar yazarım.

Öğrenci 16 (Kız Ö.): Çöplerin toplanmıyorsa biz bundan şikayetçi isek bunu duyurabiliriz, bu durumda sorun çözülmeye çalışılacaktır. Genellikle yorumda beğenide bulunmam.

Öğrenci 17 (Kız Ö.): Araştırma yaparak. Beğenide bulunurum ama yorum yapmam, paylaşım yapmam.

Öğrenci 18 (Kız Ö.): Sosyal deneyler yapılabilir. Youtube dan sosyal deney yapan bir grup var onları takip ediyorum. Kolu olmayan bir kişiye yardım eder misiniz gibi sorular soruyorlar, insanların tepkisini ölçüyorlar. Yorumda bulunmam, paylaşmam, whatsapp tan arkadaşlarıma gönderebilirim.

Öğrenci 19 (Erkek Ö.): Derste etkinlik yapıyoruz mesela Tema vakfı yazınca Google bir sürü şey çıkıyor, ya da MS hastalığı için bağış yapılması gibi şeyler büyük olanaklar. Ben de bir uygulama var mesela HelpSteps diye bir uygulama, adımlarınızla küçük çocuklara bağış yapıyorsunuz. Google adım sayacına bağlı olarak çalışıyor, ben yürüdükçe yürüme sayacı çalışıyor, ben 1000 adım attıysam o çocuğa, ya da hayvanlara, Tema vakfı, otizmlilere orada olan her şeye adımlarını bağışlayabilirsin, ben MS hastalarına bağışlamıştım. Güvenilir de benim burada verdiğim bir kredi kartı bilgim yok, beni riske sokacak bir şey yok sadece adımlarımı bağışlıyorum ya da bir video izleyerek bağışlıyorum. Röportajlarda da helpsteps diye

logosu var. Takip etmiyorum, 53 kişi takip ediyorum sadece onlar da benim akrabalarım, arkadaşlarım. Bir de GS takip ediyorum, komedi videoları paylaşanlar var onları takip ediyorum. Whatsapp tan gönderirim, bir yardımım dokunuyor.

Öğrenci 20 (Kız Ö.): Kişiye göre değişir. Ben birkaç ünlüyü takip ediyorum, canım sıkıldığında videoları izliyorum, başka bir faydası olacağını düşünmüyorum. Ben paylaşamam sonra aklımda kalıyor çok üzölüyorum. Daha çok eğlence amaçlı hesapları takip ederim.

Ek-3 Kır Kökenli Öğrencilerin Yanıtları

1-Yeni medya araçlarından hangilerine sahipsiniz? Bu cihazlar evinizde nerede bulunuyor?

Öğrenci 1 (Kız Ö.): Bilgisayar, tablet, akıllı telefon ve akıllı tv. Bilgisayarı kardeşimle ikimiz kullanıyoruz. Odamızda

Öğrenci 2 (Kız Ö.): Sadece bilgisayar. Akıllı telefon kullanmadım. Ben sadece tek kullanıyorum, odamda

Öğrenci 3 (Kız Ö.): Telefon.

Öğrenci 4 (Kız Ö.): Bilgisayar ve akıllı tv, ortak kullanımda, pek sık kullanılmıyor, öyle arada bir işleri olduğunda arada ağabeyim kullanıyor. Genelde ben kullanıyorum.

Öğrenci 5 (Kız Ö.): Tablet, telefon, televizyon,

Öğrenci 6 (Kız Ö.): Bilgisayar ve telefon. Ben kullanıyorum, arada kardeşim kullanıyor. Kendi odamızda.

Öğrenci 7 (Erkek Ö.): Bilgisayar, tablet, telefon. Bilgisayarı sadece ben, odamızda

Öğrenci 8 (Erkek Ö.): Bilgisayar, telefon. Bilgisayarı iki kişi kullanıyor. Ortak alanda

Öğrenci 9 (Erkek Ö.): Telefon, bilgisayar. Bir tek ben kullanıyorum, odamda arada sırada annem.

Öğrenci 10 (Erkek Ö.): Bilgisayar ve telefon. Bilgisayar benim, ben kullanıyorum.

Öğrenci 11 (Kız Ö.): Bilgisayar, akıllı telefon. Bilgisayarı 3 kişi kullanıyor, ortak kullanım alanında

Öğrenci 12 (Erkek Ö.): Tablet, bilgisayar var. Telefonu ben istemiyorum, çevremdekilere baktığımda daha fazla yanlarında taşıdıkları için daha fazla bağımlılık edici bir cihaz olduğunu düşünüyorum. Tableti tercih ediyorum. Bilgisayar ailenin ortak kullanım alanında 3 kardeşim var.

Öğrenci 13 (Kız Ö.): Telefon.

Öğrenci 14 (Erkek Ö.): Bilgisayar, tablet, akıllı telefon, oyun konsolu, akıllı televizyon. Bilgisayar benim odamda, ben kullanıyorum

Öğrenci 15 (Kız Ö.): Bilgisayarım şu an bozuk ama var, tablet, telefon. Bilgisayarı kardeşimle ben kullanıyoruz, odamızda.

Öğrenci 16 (Erkek Ö.): Telefon

Öğrenci 17 (Kız Ö.): Bilgisayar, tablet ve akıllı telefon var. Bilgisayarı sadece ben kullanıyorum, odamızda

Öğrenci 18 (Erkek Ö.): Bilgisayar, telefon, oyun konsolu. Bilgisayarı ben kullanıyorum, ortak alanda

Öğrenci 19 (Kız Ö.): Telefon.

Öğrenci 20 (Kız Ö.): Bilgisayar, akıllı tv, akıllı telefon. Bilgisayar benim, odamızda

2-İnternete hangi cihazlardan bağlanıyorsunuz? Kullandığınız internet türü nedir? (mobil, wi-fi vb.) Bağlantı sorunu yaşıyor musunuz?

Öğrenci 1 (Kız Ö.): Bilgisayardan bağlanamıyorum diğerlerinden kullanıyorum. Wifi sınırsız, mobil. Bağlantı sorunu yaşamıyorum. Derse bağlanmada sorun yaşamadım.

Öğrenci 2 (Kız Ö.): Wifi, sınırsız, yaşamıyoruz. Mobil yok.

Öğrenci 3 (Kız Ö.): Wifi, sınırsız, mobil. Bağlantı sorunu yaşıyorum, arada bir.

Öğrenci 4 (Kız Ö.): Hem bilgisayar hem telefonda, wifi sınırsız, bağlantı sorunu bazen. Derse bağlanma sorunu arada bir.

Öğrenci 5 (Kız Ö.): Hepsinden bağlanıyorum, wifi, sınırsız, mobil. Bağlantı sorunu bazen oluyor.

Öğrenci 6 (Kız Ö.): Hepsinden bağlanıyorum. Bilgisayardan en çok bağlanıyoruz. Wifi ve mobil. Wifi sınırsız. Sorun yaşamıyorum.

Öğrenci 7 (Erkek Ö.): Hepsinden bağlanıyorum, telefon en fazla. Mobil ve wifi. Sınırsız. Bağlantı sorunu yaşamıyorum. Derse bağlanırken bazen yaşıyor, biraz konumla alakalı, ...'de internet sıkıntısı var.

Öğrenci 8 (Erkek Ö.): Hepsinden bağlanabiliyorum. En çok telefon. Wifi, mobil. Sınırsız Bağlantı sorunu nadir yaşıyorum.

Öğrenci 9 (Erkek Ö.): Bilgisayar ve telefon, telefonda daha çok. Wifi, sınırsız ve mobil. Bağlantı sorunu mobilde yaşıyorum. Ebaya bağlanırken çok nadir bağlantı kopuyor.

Öğrenci 10 (Erkek Ö.): İkisinden de bağlanıyorum. Bilgisayardan wifi, telefonda mobil. Wifi de bağlantı sorunu yaşıyorum. Sınırsız. Sık sık dersten atma oluyor.

Öğrenci 11 (Kız Ö.): İkisinden de bağlanıyoruz. Wifi ve mobil. Sınırsız. Sorun yaşamıyorum. Birkaç kere yaşandı ama genelde yaşanmıyor.

Öğrenci 12 (Erkek Ö.): Tablet ve bilgisayardan bağlanıyoruz, wifi, sınırsız, genellikle yaşamıyorum. Arada dersten atma durumları oldu.

Öğrenci 13 (Kız Ö.): Wifi, mobil. Bazen köyde tellerden dolayı bağlantı sorunu oluyor wifi da. Arada ebada yaşıyorum.

Öğrenci 14 (Erkek Ö.): Hepsinden bağlanabiliyoruz. Wifi (sınırsız) ve mobil. Bağlantı sorunu yok, yaşamıyoruz.

Öğrenci 15 (Kız Ö.): Hepsinden bağlanıyoruz. Wi fi, (sınırsız) mobil, bağlantı sorunu yok, genelde olmuyor, ama köyde herkeste aynı sorun olduğunda yaşıyor.

Öğrenci 16 (Erkek Ö.): Wifi (sınırsız), dışarıda mobil. Bağlantı sorunu yaşamıyorum. Sıkıntı yaşamadım.

Öğrenci 17 (Kız Ö.): Hepsinden bağlanıyorum ama bilgisayarım şu an bozuk olduğu için genelde telefonda kullanıyorum. Wifi (sınırsız) ve mobil. Sorun yaşamıyorum. Ebada fazla olmuyordu

Öğrenci 18 (Erkek Ö.): Bilgisayar ve telefonda bağlantı oluyoruz. Wifi, mobil. Wifi de bazen modemden kaynaklı bazen altyapı çalışmalarından oluyor, çok sık değil, ama çok da nadir değil.

Öğrenci 19 (Kız Ö.): Wifi (sınırsız), mobil. Nadir. Yaşadım. seyrek

Öğrenci 20 (Kız Ö.): Hepsinden bağlantı oluyoruz. Wifi, sınırsız. Mobil. Evdeki internette çok sorun yaşıyorum. Dersten giremeye sorununu çok yaşıyorum. Kimi zaman derslere katılamıyorum, kimi zaman dersin ortasında atıyor.

3-Ne kadar süredir bilgisayar kullanıyorsunuz? Ne kadar süredir internet kullanıyorsunuz? Bilgisayar ve internet kullanmayı nerede öğrendiniz?

Öğrenci 1 (Kız Ö.): Bilgisayarı 7 yaşında öğrendim. İnterneti 10 yaşından beri, evde öğrendim. Annemle beraber öğrendim. Ortaokulda bilişim dersimiz vardı. Bilgisayarla ilgili değil bir sistemin koordinatlarını oluşturuyorduk. Kursu gitmedim

Öğrenci 2 (Kız Ö.): Bilgisayar dersimiz yoktu. Hatırlamıyorum. İnterneti ve bilgisayarı uzaktan eğitim başladığından beri kullanıyorum. Kendi çabalarımla öğrendim.

Öğrenci 3 (Kız Ö.): Ders almadım, az çok biliyorum. 9 yaşından beri bilgisayar ve interneti kullanıyorum ama çok sık değil. Evde öğrendim. Genellikle çevreden gördüklerimle öğrendim

Öğrenci 4 (Kız Ö.): Bilgisayarı 4,5 sınıftan beri, interneti bayadır var. Evde öğrendim. Önce kuzenim öğretmişti, sonra eve alınca ağabeyim öğretti. Bilgisayar dersi almadık, bilişim teknolojileri vardı ama uygulamalı dersimiz yoktu. Kursu gitmedim.

Öğrenci 5 (Kız Ö.): Tam hatırlamıyorum, ortaokulda bilgisayarım bozulduğundan beri kullanmıyorum. İnterneti liseye başladığımdan beri. Evde öğrendim, babam öğretti iki kardeşim var.

Öğrenci 6 (Kız Ö.): Bilgisayarı 1,2 senedir kullanmak zorundayız, eskiden sıra kullanıyorduk. Bilgisayarı 10, 11 yaşından beri, daha önce de biliyordum ama çok kullanmıyordum. İnterneti 8,9 olsa gerek. Evde öğrendim, annemden babamın telefonundan onlar kullanırken gördüm, öyle öğrendim. Okulda ders vardı ama azdı. Kursu gitmedim.

Öğrenci 7 (Erkek Ö.): 7-8 yaşından beri, aşağıda dükkanımız var orada nadir kullanıyordum, 9 yaşından beri aktif kullanıyorum. İnternet de aynı. Evde öğrendim, biraz kendi kendime biraz ablam öğretti, ablam öğretmen.

Öğrenci 8 (Erkek Ö.): 6,7 yaşından beri, ikisini de. Evde öğrendim. Ağabeyim öğretti, bilgisayar mühendisliği okuyor. Okulda 6. Sınıfta bilişim teknolojisi. Kursu gitmedim.

Öğrenci 9 (Erkek Ö.): 9,10 yaşından beri, internet kullanımı da aynı. Evde öğrendim, kuzenim öğretti. Kuzenim üniversitede matematik bölümü okuyor.

Öğrenci 10 (Erkek Ö.): 7,8 yaşından beri, internet de aynı. Evde öğrendim, kendi kendime öğrendim. Okulda dersimiz oldu bilişim teknolojileri.

Öğrenci 11 (Kız Ö.): 10,12 ikisi de. Evde öğrendim, ablam öğretti. Okulda dersimiz vardı, 6. Sınıf. Kursa gitmedim.

Öğrenci 12 (Erkek Ö.): Bilgisayarı 6, 7 yaşlarından beri, 6,7 yaşında internet yoktu. Online olmayan oyunlar oynuyordum. Daha sonra interneti öğrendim. Evde öğrendim. Annem babam öğretti. 5 ve 6. Sınıfta bilgisayar dersi aldık. Bir kere kodlama eğitimi için yaz kursuna gittim. 6.sınıfın yaz tatilinde gittim. Kurs 1,5 ay sürdü. Ailem broşürü görmüştü konuştuk, gönderdiler.

Öğrenci 13 (Kız Ö.): Bilgisayarım yok, ortaokuldayken okulda kullanıyorduk ama çok bilgim yok. Arada uygulamalar yapıyorduk. Ortaokulda 6,7 ve 8 de vardı, ama 8 de sınava yönelik çalıştığımız için çok fazla ilgilenmedik. 7. Sınıfta sadece uygulama yapıyorduk. İlk internete 5. Sınıfta giriyordum. Babam öğretti.

Öğrenci 14 (Erkek Ö.): 9 yaşından beri ikisi de. Evde öğrendim, kendim öğrendim. Okulda bilgisayar dersi gördük, 5ten 7ye kadar.

Öğrenci 15 (Kız Ö.): 10,11 bilgisayar ve internet. Evde öğrendim. Kendi kendime öğrendim.

Öğrenci 16 (Erkek Ö.): Bilgisayar kullanmayı biliyorum, şu an yok sadece 3,4 ay sonra alacağız. Küçüklüğümden beri biliyorum, ilkokuldan beri internet ve telefon kullanıyorum. Evde ve okulda öğrendim, ortaokulda bilgisayar dersi vardı orada öğrendim.

Öğrenci 17 (Kız Ö.): Bilgisayarım küçüklüğümden beri var ama çok kullanmıyorum. 10 yaşından beri var. İnterneti telefon alındığında kullanmaya başladım.11, 12 yaşında internet. Evde öğrendim. Babam öğretti, kursa gitmedim. Bilgisayar derslerimiz vardı hoca gösteriyordu. 6. Sınıftaydı.

Öğrenci 18 (Erkek Ö.): 9 yaşından beri, internet de aynı. Annem almıştı ilk bilgisayarı evde öğrendim. Ağabeyim öğretti genelde. Ne yapmamam gerektiğini, virüs koruması vs. Okulda 6 ve 7. Sınıfta bilişim dersi almıştık. 6. Sınıfta bilişim hocamız kurs açtı ama 1-2 hafta gittim devam etmedim

Öğrenci 19 (Kız Ö.): Bilgisayarı ortaokulda bilişim dersinde öğrendim. 5,6,7 üç yıl. İnternet aynı. Kursa gitmedim.

Öğrenci 20 (Kız Ö.): Bilgisayar 11 yaşında. İnternet de 11 yaşında. Evde öğrendim. Bilgisayar dersimizi 7. sınıfta vardır ama çok ağırlıklı görmedik, kursa gitmedim.

4-Günde ne kadar vaktinizi yeni medya cihazlarında geçirirsiniz?

Öğrenci 1 (Kız Ö.): En çok bir buçuk saat.

Öğrenci 2 (Kız Ö.): Canlı dersim bittikten sonra kapatıyorum, daha sonra ödevim olduğunda bakıyorum, canlı dersim olduğu için 9 saat.

Öğrenci 3 (Kız Ö.): 3 saat.

Öğrenci 4 (Kız Ö.): Değişiyor, boş vakitlerimde genelde.

Öğrenci 5 (Kız Ö.): 2 -3 saat.

Öğrenci 6 (Kız Ö.): Bilgisayarda 10 da başlıyor, 3te bitiyor, telefonda 1 saat geçiriyorum.

Öğrenci 7 (Erkek Ö.): Canlı dersler ve sonrasında ss leri deftere geçirmekle günümün yarısını mecburen geçiriyorum. 3, 3.5 saat ders dışında.

Öğrenci 8 (Erkek Ö.): Ortalama 8 saat.

Öğrenci 9 (Erkek Ö.): 3-4 saat

Öğrenci 10 (Erkek Ö.): Bütün günüm onlarla geçiyor.

Öğrenci 11 (Kız Ö.): Ders dışında 1,2 saat

Öğrenci 12 (Erkek Ö.): Okul zamanı, sınav zamanı bir saat bile bakmam. Şimdi daha çok kullanıyorum. Yaz tatilinde daha çok bakıyorum. Şu an ortalama 2,3 saat bakıyorum

Öğrenci 13 (Kız Ö.): Sabah derslerimiz oluyor, 10-3.5 arası. Ondan sonra derslerim için ve film izlemek için bakıyorum, sosyal medyaya giriyorum. Aslında pandemi dolayısıyla çok giriyorum. Canlı dersler dışında 4 saat olabilir.

Öğrenci 14 (Erkek Ö.): 3-4 saat

Öğrenci 15 (Kız Ö.): Normalde 1 saati geçmez ama şu an canlı derslerden ötürü daha fazla.

Öğrenci 16 (Erkek Ö.): Şimdi virüs olduğu için dışarı çıkamıyoruz tüm gün telefodayım. Pandemiden önce 2,3 saat kullanıyordum.

Öğrenci 17 (Kız Ö.): Derslerden dolayı sürekli telefodayız. Ders dışında en fazla bir saat.

Öğrenci 18 (Erkek Ö.): Günümün çoğunluğu yeni medyada geçiyor, basketbol antrenmanım oluyor 3 saat geri kalanı bu araçlarda geçiyor. Çünkü dışarı çıkmıyorum pandemiden

Öğrenci 19 (Kız Ö.): Günümün çoğu. 3 saat.

Öğrenci 20 (Kız Ö.): 3-4 saat ders dışında

5-Hangi yeni medya mecralarını ya da ortamlarını kullanıyorsunuz? En fazla bulunduğunuz yeni medya ortamları hangileridir?

Öğrenci 1 (Kız Ö.): Instagram, whatsapp, youtube, Google. Google ve youtube.

Öğrenci 2 (Kız Ö.): Kullanmıyorum. Google ve youtube.

Öğrenci 3 (Kız Ö.): Instagram, whatsapp, Google youtube, tiktok. En fazla whatsapp

Öğrenci 4 (Kız Ö.): Instagram, whatsapp, Google, youtube. Instagram ve youtube.

Öğrenci 5 (Kız Ö.): Instagram, youtube, Google. Instagram.

Öğrenci 6 (Kız Ö.): Whatsapp, instagram, Google var. youtube nadir, en çok whatsapp

Öğrenci 7 (Erkek Ö.): Whatsapp, instagram, youtube, Google. En fazla whatsapp

Öğrenci 8 (Erkek Ö.): Tiktok ve twitter hariç hepsi. En fazla facebook.

Öğrenci 9 (Erkek Ö.): Whatsapp, instagram, oyun, netflix, youtube, Google. En çok youtube ve instagram.

Öğrenci 10 (Erkek Ö.): Instagram twitter, Google, whatsapp, youtube. En fazla instagram.

Öğrenci 11 (Kız Ö.): Instagram, whatsapp, netflix, youtube, Google. En fazla youtube

Öğrenci 12 (Erkek Ö.): Whatsapp, Google, youtube, oyun oynamayı bir yıldır bıraktım. Instagramı sınav dönemi diye bıraktım, en fazla instagramdı o yüzden sildim, şu an en fazla whatsapp ve youtube.

Öğrenci 13 (Kız Ö.): Google ve youtube instagram, whatsapp. En fazla instagram

Öğrenci 14 (Erkek Ö.): Tiktok twitter hariç hepsi. En fazla youtube.

Öğrenci 15 (Kız Ö.): Youtube, Google, whatsapp instagram. Oyun vs oynamam. Derslerle ilgili olduğu için telegram ve whatsapp

Öğrenci 16 (Erkek Ö.): Netflix hariç hepsi. En fazla whatsapp ve instagram.

Öğrenci 17 (Kız Ö.): Instagram, whatsapp, Google, youtube. Oyun oynamam. Whatsapp en fazla

Öğrenci 18 (Erkek Ö.): Instagram, Google, youtube, bir de oyun almak için bir yer var, oraya giriyorum. En çok instagram

Öğrenci 19 (Kız Ö.): Instagram, whatsapp, youtube, Google. En fazla instagram whatsapp

Öğrenci 20 (Kız Ö.): Instagram, netflix, whatsapp, Google, youtube. Oyun oynamam. Instagram.

6-Yeni medyayı daha çok hangi amaçlarla kullanıyorsunuz?

Öğrenci 1 (Kız Ö.): Genelde araştırma yapma, anlamadığım konuları izleme ve arkadaşlarımla konuşma amacıyla kullanıyorum.

Öğrenci 2 (Kız Ö.): Ödevlerim için.

Öğrenci 3 (Kız Ö.): İletişim amaçlı. Bazen öneri almak ya da bilmediğim şeyleri öğrenmek için.

Öğrenci 4 (Kız Ö.): Youtube ve Google 1 ders için bakıyorum bir de boş zamanlarımı değerlendiriyorum. İlerde çocuk gelişimi okumak istiyorum, instagramda onunla ilgili şeyler izliyorum, nasıl yaptıklarını falan.

Öğrenci 5 (Kız Ö.): Eğlenme amaçlı, yeri gelince araştırma için.

Öğrenci 6 (Kız Ö.): Ders amaçlı, vakit geçirmek için.

Öğrenci 7 (Erkek Ö.): Vakit geçirmek amacıyla. Ders amacıyla, boş zamanlarımı değerlendirmek için. Kafama takılan soruları Google da araştırmayı seviyorum, bazı gündemi takip ediyorum, bazen sörf, bazen instagram, biraz da oyun.

Öğrenci 8 (Erkek Ö.): Instagrama girerim.

Öğrenci 9 (Erkek Ö.): Youtube yeni bir şeyler öğrenmek için kullanırım, instagramı da bisikletçi olduğum için bisiklet videoları izlemek için kullanırım.

Öğrenci 10 (Erkek Ö.): Sohbet etmek amacıyla, sadece arkadaşlarla konuşmak için

Öğrenci 11 (Kız Ö.): Eğlence, ders videolarını izleme.

Öğrenci 12 (Erkek Ö.): Film dizi izlemek, bazen bilgi edinmek amacıyla, onun dışında eğlence için kullanıyorum. Arkadaşlarımla sohbet etmek için.

Öğrenci 13 (Kız Ö.): Eskiden eğlencesine ve sosyal medya amaçlı kullanıyordum. Ama şimdi eğitim amaçlı, film izlemek için bakıyorum.

Öğrenci 14 (Erkek Ö.): Oyun amaçlı ve video izleme amaçlı.

Öğrenci 15 (Kız Ö.): Ders özellikle son günlerde. Müzik dinlemek.

Öğrenci 16 (Erkek Ö.): Zoom a girmek için, ders için. Günün yarım saatinde giriyorum, oyun için vs.

Öğrenci 17 (Kız Ö.): Zaman ayırdığımda kendime alışveriş yaparım, kıyafet falan bakarım, ya da merak ettiğim haberlere bakarım.

Öğrenci 18 (Erkek Ö.): Boş vakitlerimi geçirmek, bir de ödev yapmak için. Google genelde ödevler için, diğerlerini vakit geçirmek için.

Öğrenci 19 (Kız Ö.): Arkadaşlarımla iletişime geçmek için.

Öğrenci 20 (Kız Ö.): Film izlemek, konuşmak için

7-Yeni medya kullanımında bilgi ve becerilerinizi nasıl değerlendirirsiniz? Neleri yapabiliyor ve neleri yapmada zorlanıyorsunuz?

Öğrenci 1 (Kız Ö.): Bilgisayar ve internet kullanımım orta. Bilgisayar donanımı konusunda çok kötü hiçbir bilgim yok. Uygulama indirme, uygulamaların güvenilir olup olmadığını anlama konusunda orta. Sosyal medyada hesap açma,

gizlilik ayarları yapabilme konusunda çok iyi. Farklı formatları birleştirme ve video oluşturma çok kötüyüm. Ofis programlarını yok kötü. E-posta gönderme iyi. Web sitesi, kodlama denemedim, bilmiyorum

Öğrenci 2 (Kız Ö.): Bilgisayar kullanımım iyi, İnternet kullanımında arada ulaşamıyorum aradıklarımı, bilgisayar donanım konusunda pek bir şey yok. Sosyal medyada hesap açma, gizlilik ayarlarını yapmayı bilmiyorum. Ofis programlarını kullanma orta düzeyde.

Öğrenci 3 (Kız Ö.): Bilgisayar kullanımım orta, internette iyi, aradığımı rahatlıkla bulabiliyorum. Donanım ile ilgili çok fazla bilğim yok Uygulama indirme, uygulamaların güvenilir olup olmadığını anlama konusunda önce araştırıyorum sonra indiriyorum, anlayabiliyorum. Sosyal medyada hesap açma, gizlilik ayarlarını yapabilmeyi biliyorum. Farklı formatları birleştirme video oluşturma da iyiyim. Ofis programlarını kullanmadım. Web sitesi, kodlama bilmiyorum.

Öğrenci 4 (Kız Ö.): Bilgisayar kullanımım ve internet kullanımım orta. Bilgisayar donanımını bilmiyorum hiç, bunların üzerine ders görüyorduk, başka bilmiyorum. Uygulama indirirken genelde bilindik, herkeste olan uygulamaları indiririm Sosyal medyada hesap açma, gizlilik ayarlarını yapabilmeye iyiyim. Ofis programlarını ortaokulda öğrettiler, biliyorum. Slayt ya da video pek yapamıyorum. E-posta göndermeyi yeni yeni çözmeye başlıyorum, ödev falan atıyoruz hocaya. Web sitesi, kodlama vs bilmiyorum.

Öğrenci 5 (Kız Ö.): Bilgisayar kullanımı ve internet kullanımım orta Bilgisayar donanımı konusunda pek fazla bilğim yok. Uygulama indirme, uygulamaların güvenilir olup olmadığını anlama konusunda iyiyim. Sosyal medyada hesap açma, gizlilik ayarlarını yapmayı biliyorum. Farklı formatları birleştirme ve video oluşturma orta, ofis programları pek yok. Web sitesini ortaokulda yapmıştım ama şu an çok hatırlamıyorum. Kursun başında yapmıştık yapıyorduk ama sonra gidemedim. Kursa ailem yönlendirdi.

Öğrenci 6 (Kız Ö.): Bilgisayar kullanım orta, iyi, internet kullanımım iyi. Bilgisayar donanımı bilğim orta Uygulama indirme, uygulamaların güvenilir olup olmadığını anlama konusunda iyiyim. Sosyal medyada hesap açma, gizlilik ayarlarını yapabilme bilğim iyi Farklı formatları birleştirme ve video oluşturmaya daha önce hiç yapmadım. Ofis programlarında ve e-posta göndermede iyiyim Web sitesi vs deneyimim olmadı. Geçen yıl kodlama ile bir iki küçük denememiz oldu okulda ama çok değil.

Öğrenci 7 (Erkek Ö.): Bilgisayar kullanımım ve internet kullanımım iyi Bilgisayar donanımı konusunda kötüyüm. Uygulama indirme, uygulamaların güvenilir olup olmadığını anlama konusunda iyiyim. Sosyal medyada hesap açma, gizlilik ayarları yapabilme çok iyi. Farklı formatları birleştirme ve video oluşturma iyi Ofis programlarını iyi, ortaokulda görmüştük. Web sitesi vs deneyimim olmadı.

Öğrenci 8 (Erkek Ö.): Bilgisayar kullanımım internet kullanımım iyi. Bilgisayar donanımı hakkında bilğim kötü. Uygulama indirme, uygulamaların güvenilir olup olmadığını anlama konusunda çok iyiyim. Sosyal medyada hesap açma, gizlilik ayarları yapabilme çok iyi. Ofis programlarında kötüyüm, e-posta orta. Web sitesi vs kötü.

Öğrenci 9 (Erkek Ö.): Bilgisayar kullanımım ve internet kullanımım iyi. Bilgisayar donanımını iyi, biliyorum genelde. Uygulama indirme, uygulamaların güvenilir olup olmadığını anlama konusunda kötüyüm. Sosyal medyada hesap açma, gizlilik ayarlarını yapabilmeyi hiç yapamıyorum, kötü Farklı formatları birleştirme ve video oluşturma hakkında bilgim kötü. Ofis programlarında biraz daha iyiyim, web sitesi oluşturma, e-posta gönderme konusunda kötüyüm.

Öğrenci 10 (Erkek Ö.): Bilgisayar kullanımında bilgisayarın kitabını yazdık, lisedeyiz. İnternet kullanımım çok iyi. Bilgisayar donanımı hakkındaki bilgim iyi Uygulama indirme, uygulamaların güvenilir olup olmadığını anlama basit kalıyor benim için. Sosyal medyada hesap açma, gizlilik ayarlarını yapabilme konusunda çok iyiyim. Farklı formatları birleştirme ve video oluşturmaya telefonda yapıyorum. Ofis programları ortalama bir insan kadar kullanıyorum. Web sitesi oluşturmaya denedim, html şeklinde yazdım, internete yükleyemedim, kaldı birkaç ay önce, e-posta gönderme basit kalır, kodlama konusundaki bilgim ucundan var.

Öğrenci 11 (Kız Ö.): Bilgisayar kullanımı ve internet kullanımım orta. Bilgisayar donanımı konusunda bilgim çok yok. Uygulama indirme, uygulamaların güvenilir olup olmadığını anlama konusunda bilgim iyi. Sosyal medyada hesap açma, gizlilik ayarlarını yapabilirim. Farklı formatları birleştirme ve video oluşturma konusunda bilgim orta. Ofis programlarında iyi, e-posta göndermede kötüyüm. Web sitesi vs denemedim.

Öğrenci 12 (Erkek Ö.): Bilgisayar kullanımım ortanın bir tık üstü, internet kullanımım iyi. Bilgisayar donanımı hakkındaki bilgim ortanın biraz daha altı. Uygulama indirme, uygulamaların güvenilir olup olmadığını anlama konusunda iyiyim. Sosyal medyada hesap açma, gizlilik ayarlarını bu yaz öğrendim iyi. Farklı formatları birleştirme ve video oluşturma konusunda kötüyüm. Ofis programlarında genellikle word ten ders çalışıyorum, slayt yapabiliyorum orta denebilir. Web sitesi daha önce denemedim, ama yapabileceğimi düşünüyorum. Kodlama konusundaki bilgim temel düzeyde orta.

Öğrenci 13 (Kız Ö.): Bilgisayar kullanımım orta, internet kullanımım iyi. Bilgisayar donanımı bilgim kötü. Uygulama indirme, uygulamaların güvenilir olup olmadığını anlama konusunda çok iyiyim. Sosyal medyada hesap açma, gizlilik ayarlarını yapabilme iyi. Farklı formatları birleştirme ve video oluşturma hakkında bilgim orta. Ofis programları orta, e-posta kullanma iyi. Web sitesi vs hakkında bilgim yok.

Öğrenci 14 (Erkek Ö.): Bilgisayar kullanımım orta, internet kullanımım iyi. Bilgisayar donanımı hakkında bilgim orta. Uygulama indirme, uygulamaların güvenilir olup olmadığını anlama ve sosyal medyada hesap açma, gizlilik ayarlarını yapabilme iyi. Farklı formatları birleştirme ve video oluşturma konusunda kötüyüm. Ofis programlarının ne olduğunu bilmiyorum, e-posta kullanımım orta, web sitesi vs deneyimim olmadı.

Öğrenci 15 (Kız Ö.): Bilgisayar kullanımım iyi, internet kullanımı iyi. Bilgisayar donanımıyla ilgili biraz kötüyüm. Uygulama indirme, uygulamaların güvenilir olup olmadığını anlama iyi, sosyal medyada hesap açma, gizlilik ayarlarını yapabilme iyi. Farklı formatları birleştirme ve video oluşturma hakkında bilgim orta Ofis programlarında iyiyim, e-posta hiç kullanmadım.

Öğrenci 16 (Erkek Ö.): Bilgisayar kullanımım iyi, internet kullanımım çok iyi. Bilgisayar donanımını şu ara alacağım için araştırıyorum, iyi. Uygulama indirme, uygulamaların güvenilir olup olmadığını anlama konusunda çok iyiyim. Sosyal medyada hesap açma, gizlilik ayarlarını yapabilme çok iyiyim. Farklı formatları birleştirme ve video oluşturmada iyi. Ofis programlarını ortaokulda öğrendik, iyi, e-posta kullanımım iyi. Web sitesi yapabilirim, yani hocalar vermişti ama evde bilgisayar olmadığı için yapamam demiştim

Öğrenci 17 (Kız Ö.): Bilgisayar kullanımım orta internet kullanımım iyi Bilgisayar donanımı konusunda fazla bilgim yok. Uygulama indirme, uygulamaların güvenilir olup olmadığını anlama konusunda zorluk yaşamam Sosyal medyada hesap açma, gizlilik ayarlarını yapmayı biliyorum. Farklı formatları birleştirme ve video oluşturmaya yapabiliyorum. Ofis programlarını bilişim dersinde görmüştüm. Web sitesi oluşturmaya bilmiyorum.

Öğrenci 18 (Erkek Ö.): Bilgisayar kullanımı çok iyi, internet kullanımım çok iyi Bilgisayar donanımı bilgim orta Uygulama indirme, uygulamaların güvenilir olup olmadığını anlama konusunda çok iyiyim. Sosyal medyada hesap açma, gizlilik ayarlarını yapabilme konusunda çok iyi, farklı formatları birleştirme ve video oluşturma orta. Ofis programları ve e-posta kullanımım iyi. Web sitesi vs hiç yok.

Öğrenci 19 (Kız Ö.): Bilgisayar kullanımım orta, internet kullanımım iyi. Bilgisayar donanımı hakkında bilgim kötü. Uygulama indirme, uygulamaların güvenilir olup olmadığını anlama konusunda iyiyim. Sosyal medyada hesap açma, gizlilik: ayarlarını yapabilme iyi, Farklı formatları birleştirme ve video oluşturma konusunda orta. Ofis programları düşük, e-posta düşük.

Öğrenci 20 (Kız Ö.): Bilgisayar kullanımım çok iyi, internet kullanımım çok iyi. Bilgisayar donanımı konusunda bilgim az Uygulama indirme, uygulamaların güvenilir olup olmadığını anlama konusunda iyiyim Sosyal medyada hesap açma, gizlilik ayarları yapabilmem ve farklı formatları birleştirme ve video oluşturma konusunda bilgim iyi .Ofis programlarında kötüyüm, e-posta kullanımı orta. Web sitesi vs bilmiyorum.

8-Yeni medya kullanımı konusunda destek alabileceğiniz, sizi yönlendiren ailenizden, okuldan ve çevrenizden kimseler var mı? Ebeveynleriniz ya da kardeşleriniz yeni medya kullanım sürenizi ve bulunduğunuz yeni medya mecralarını kontrol eder mi veya sınırlandırır mı?

Öğrenci 1 (Kız Ö.): Annem var. Okuldaki arkadaşlarımdan bilgi alırım. Annem ev hanımı. Kuzenlerim var bana yardımcı olacak kadar biliyorlar, üstümüzde oturuyorlar. Çok bakarsam bırak derler onun dışında yok. Hesaplarıma bakarlar. Evet ağabeyimle internetin risk ve zararları hakkında konuşmuştuk. Ağabeyimle kuzenlerim anlattı. İki küçük kardeşim var.

Öğrenci 2 (Kız Ö.): En çok babam gidip geliyor, o geldiğinde yardım ediyor. Yok. Arkadaşlarıma sorarım. Kural pek yok. Kontrol etmezler. İnternetin zararlarını babaannem yaşlı olduğu için almadım.

Öğrenci 3 (Kız Ö.): Ebeveynlerimden yardım alabilirim. Ağabeyim var iki tane kardeşim var, elektrikçi, bana da öğretiyor. Kontrol ederler sık sık. Bilgilendirirler

Öğrenci 4 (Kız Ö.): Ağabeyime danışırım, mesleği bilgisayar üzerine değil, ama benden daha iyi biliyor, okuldan arkadaşlarıma takıldığım yerlerde soruyorum. Kural yok, genelde bakmazlar arada ağabeyim bakar ya da ben sorarım ona. Ailem internetin zararları ile ilgili anlatır, zaten bir şey olduğunda söylüyorum aileme.

Öğrenci 5 (Kız Ö.): Annem ve babam. İnternet kullanımları iyi. Kontrol ederler. Annem, ailem internetin zararlarını anlatır.

Öğrenci 6 (Kız Ö.): Evet, ihtiyacım olduğunda sorarım, anneme babama daha çok. Okuldan arkadaşlarıma sorarım. Kural yok, kısıtlamazlar. Hesaplarıma bakmazlar, sosyal medya hesabımı yeni açtım. Annem ve babam internetle ilgili benimle konuşur.

Öğrenci 7 (Erkek Ö.): Var, ablama danışırım olmazsa babama. Okuldan arkadaşlarıma. Şu an yok, daha önceden bir saati geçirmiyorlardı, bakmazlar, bol bol konuşurlar, annem ve teyzemle küçüklüğümde beri internetin risklerini anlatır, bilinçliyim.

Öğrenci 8 (Erkek Ö.): Ağabeyim var. Kontrol eder ama sınırlandırmaz. Annem ve ağabeyim internetin zararları ile ilgili benimle konuşur.

Öğrenci 9 (Erkek Ö.): Arkadaşlarım var. Annemden destek alıyorum. Evde kural yok.

Öğrenci 10 (Erkek Ö.): Ortaokuldaki bilişim öğretmenimize yazıyorum, en küçük benim evde. Ağabeyimin bilgisayar bilgisi ile benim aynı. Kontrol ederler, eskiden sınırlandırıyorlardı ama ben bir şekilde kullanıyordum. İnternetin zararları ile ilgili konuşan olmuştur ama hatırlamıyorum

Öğrenci 11 (Kız Ö.): Ablamdan. Üç kardeşiz, üçüncüsü benden küçük. Okuldan arkadaşlarımdan yardım almam. Sınırlandırır. 2,3 saat. Kontrol ederler, en çok ablam. Ablam internetin zararları ile ilgili konuşur.

Öğrenci 12 (Erkek Ö.): Çevremde arkadaşlarımdan yardım alabiliyorum. Ailemden çok yardım alamıyorum, annem babamla neredeyse aynı bilgi düzeyindeyim. Kuzenlerim veya mahalledeki arkadaşlarımdan yardım alabiliyorum. Kontrol ediyorlar. Genellikle yok, fazla bakınca kızıyorlar. Konuşmadılar daha önce, öyle bir şey olursa ben onlara danışıyorum ama onlar konuşmadı.

Öğrenci 13 (Kız Ö.): Babama gösteriyorum. Ablam ağabeyim yok, kardeşim var sadece. Arkadaşlarıma sorarım. Çok baktığımda uyarıyorlar ama saat kuralı yok. Çok fazla bakmazlar. İnternetin zararlarını söylüyorlar.

Öğrenci 14 (Erkek Ö.): Ablam var. Üniversiteye gidiyor, lojistik. Bazen. Sınırlandırma var, 3,4 saat. Kontrol etmezler, internetin zararları ile ilgili konuşurlar, daha çok babam.

Öğrenci 15 (Kız Ö.): Genelde kuzenim bilişim okuduğu için ona soruyorum. Üst katımızda oturuyor. Oyun vs gibi şeylerde sınırlama var ama ders konusunda sorun yok. Telefonuma bakarlar, kontrol ederler. Genelde internetin zararları ile ilgili olarak anne babam konuşur.

Öğrenci 16 (Erkek Ö.): Kardeşim ve babam var. Kardeşim benden daha iyi biliyor, daha çok kullanıyor, benden 2 yaş küçük. Kısıtlama yok, tüm gün dersteyiz diye karışmıyorlar. Eskiden çok oynuyorsun diye uyarılardı ama kısıtlamazlar. Hesaplarıma vs bakmazlar, internetin zararları ile ilgili bilmediğin sitelere girme derler ama sıkmazlar.

Öğrenci 17 (Kız Ö.): Babam daha çok biliyor. Bir tane küçük kardeşim var. 8. Sınıfta bir arkadaşım var onun bilgisi daha iyi, ona sorarım. Kontrol ederler. En fazla bir saat kuralı var. Annem sınırlandırır daha çok. Bazen bakıyorlar, telefonu kontrol ediyorlar. İnternetin kötü etkilerini annemle konuşuruz.

Öğrenci 18 (Erkek Ö.): Küçükken ağabeyimden yardım istiyordum, kuzenim bilgisayar mühendisi onlar gelirdi. İki kardeşiz. Sınırlandırmaz, hiç yapmadılar. İlk aldığım da bilgisayar ağabeyim anlatmıştı virüsler vs.

Öğrenci 19 (Kız Ö.): Ağabeyim var. 4 kardeşiz, en küçük ben. Bir tek ağabeyim anlıyor. Ablam kontrol eder. Kural yok, hesaplarıma ablam bakar, internetin zararlarını anlatırlar.

Öğrenci 20 (Kız Ö.): Babama sorarım. Okuldaki arkadaşlarımdan yardım alırım. Arada bir sınırlandırır. İnternetin zararlarını annem konuşur. Annem hep olumsuz özelliklerini söyler, iyi özelliklerini açmaz.

9-Yeni medyada yer alan içeriklerin (bilgi, haber, görsel, video vb.) güvenilirliği ve doğruluğu hakkında ne düşünüyorsunuz? Doğruluğundan ve güvenilirliğinden şüphelendiğiniz içeriklerle karşılaştığınızda ne yaparsınız? Yeni medyada karşılaştığınız içeriklerin kim tarafından ve ne amaçla oluşturulduğunu sorgular mısınız?

Öğrenci 1 (Kız Ö.): Doğru olduklarına inanmıyorum. İlk önce hesabımı güvenlerim, şifremi değiştiririm hala güvenmiyorsam uygulamayı silerim. Karşılaştırma yaparım. Kim tarafından oluşturulduğunu pek sorgulamam ama ne için oluşturulduğunu sorgularım.

Öğrenci 2 (Kız Ö.): Bence doğru gibi hepsi.

Öğrenci 3 (Kız Ö.): Hepsi doğru değil, bazıları yalan olabiliyor, güvenilir bir siteden baktığım zaman ona güvenebiliyorum. Ama her şeye de güvenmiyorum. Çok fazla sorgulamam.

Öğrenci 4 (Kız Ö.): Güvenilir değil, çoğu güvenilir olmayan haber sitelerindeki hep yalan oluyor, pek internetteki haberlere inanmam. Yok sorgulamam pek inanmıyorum öyle şeylerle.

Öğrenci 5 (Kız Ö.): Bazen pek fazla güvenmiyorum. Doğru olmayanları saçma buluyorum. Karşılaştırma yaparım. Sorgularım

Öğrenci 6 (Kız Ö.): Doğru olduğu kadar yanlış olan var, ben araştırma yaparken belli başlı sitelere bakarım. Şüphelenirsem onu kullanmam, başka sitelere bakarım. Reklam vs anlarım.

Öğrenci 7 (Erkek Ö.): Doğru olduklarını ve güvenilir olduklarını çok düşünmüyorum, çoğunu sahte buluyorum. Çok garip olmayacak şekilde haberler olabiliyor, o yüzden tek bir yere bağlı kalmıyorum, başka yerlere bakıyorum. Sorgularım. Amacını anlarım

Öğrenci 8 (Erkek Ö.): Yalan haber var. Geçerim, üstünde durmam. Sorgularım.

Öğrenci 9 (Erkek Ö.): Kimileri doğru oluyor, kimileri doğru olmuyor. Başka sitelerden bakarım, kim tarafından olduğuna bakarım ama amacını sorgulamam.

Öğrenci 10 (Erkek Ö.): Her gördüğün şeye inanmamak gerekiyor, önce görürüm haberi, araştırırım, yazarım Google a doğru mudur, değil midir onu araştırırım. Çok sorgularım. Link falan atsalar, vpn açar bakarım, ip m görünmesin diye

Öğrenci 11 (Kız Ö.): Hepsi doğru değil. O sitelere girmiyorum, araştırırım. Sorgulamam.

Öğrenci 12 (Erkek Ö.): Kim tarafından oluşturulduğuna bakıyorum, ayrıca ne amaçla oluşturulduğunu da sorguluyorum. Kaçak sitelere girmiyorum, virüs bulaşabilir diye. Yorumlara bakıyorum, ya da baya giren varsa güvenilir buluyorum.

Öğrenci 13 (Kız Ö.): Ben pek güvenilir olduğunu düşünmüyorum, yanlış olabiliyor. Araştırırım, arkadaşlarıma ya da aileme sorabilirim. Sorgulamam pek.

Öğrenci 14 (Erkek Ö.): Bazılarını biliyorum bazılarını bilmiyorum. Atlıyorum. Yok sorgulamam

Öğrenci 15 (Kız Ö.): Mesela Milli Eğitim Bakanı çok fazla şey paylaşır ama bizim gruba da bu bu olacakmış diye paylaşılır, Hocalar da söyler bir açıklama olmadan genel bir bakışa ben inanmam. Siteden çıkar ya da engellerim, sorgularım

Öğrenci 16 (Erkek Ö.): Çoğu doğru ama yalan haber de çıkıyor. Mesela GS nin başkanı hakkında bir haber çıktı ama sonra yalan haber olduğu ortaya çıktı. Ama genel olarak doğrudur bütün insanlar bunları kullanıyor. Çok ciddiye almam, sosyal medyada karşıma çıkan bir şeyse uğraşmam, ama ödevimle ilgiliyse o zaman başka sitelere bakarım. Bütün siteler de yalan olacak hali yok internetten araştırılırsa bulunabilir. Şu ana kadar sorgulamak ya da araştırmak aklıma gelmedi.

Öğrenci 17 (Kız Ö.): Sosyal medyada ve internette çıkan şeyleri pek doğru olarak yaklaşmıyorum. Mesela okullarla ilgili haberlerde pek doğru çıkmıyor. Haberlerde çıktığında (televizyonda) doğruluğu daha bir kanıtlanmış oluyor, araştırırım. Bir sitede bazıları yanlış olabilir başka sitede farklı olabiliyor. Fazla sorgulamam, okur geçerim.

Öğrenci 18 (Erkek Ö.): Benim baktığım sitelere göre değişiyor, yalan haber yazan sitelere girmiyorum, üstte yazan güvenilir olmayan sitelere girmiyorum. Onun dışında güvenilirler. Genelde girmem, eğer çok kötüyse şikayet et e tıklarım. İlgimi çeken konularda, merak ettiğimde bu neymiş kim yazmış diye bakarım

Öğrenci 19 (Kız Ö.): Fazla inanmıyorum, ne kadar doğru olduğunu bilmiyorum. Fazla bakmam. Kim tarafından olduğuna bakmam konusuna bakarım.

Öğrenci 20 (Kız Ö.): Kimisi doğru, kimisi yalan oluyor, her gördüğümüze hemen atlamamız gerekiyor. Şimdiki gençler ben de dahil her gördüğümüze atlıyoruz, çünkü merak ediyoruz, genciz yani, o yüzden kötü olduğunu düşünüyorum. İzlemem, bakmam, doğrusunu bakarım, ama doğrusunu bulamazsam çok kafa yormam. Sorgulamam.

10-Yeni medyanın sunduğu olanaklar, faydaları nelerdir? Siz hangi olanaklardan yararlanabiliyorsunuz?

Öğrenci 1 (Kız Ö.): İnternetin bize yardım amaçlı, yemek tarifleri, ödevler var o açıdan faydalı, sosyal mecraların da arkadaşlarımızla görüşme için kullanılabilir. Yararlanabiliyorum.

Öğrenci 2 (Kız Ö.): Ödevimizi araştırmaya yardımcı.

Öğrenci 3 (Kız Ö.): İletişim daha hızlı, bilmediğimiz şeyleri öğrenebiliyoruz. Yararlanabiliyorum.

Öğrenci 4 (Kız Ö.): Dersler konusunda edinemediğimiz bilgiler konusunda bilgi alabiliyoruz. Bir şey olduğunda telefon çekmediğinde whatsapp gibi uygulamalar da iyi oluyor, oradan ulaşabiliyoruz. Düşünüyorum.

Öğrenci 5 (Kız Ö.): Dünyadaki bütün haberlerden haberdar olabiliyoruz, yada bilgi alabiliyoruz, iletişim kurabiliyoruz. Sanırım

Öğrenci 6 (Kız Ö.): Bilgiye daha hızlı ulaşıyoruz, işlerimizi kolaylaştırıyor, şu dönemde derslerimizi de o şekilde yaptığımız için, bilgisayardan kitap okuyabiliriz, dizi film izleyebiliriz. Evet.

Öğrenci 7 (Erkek Ö.): Her şeye çok daha rahat ulaşabiliyoruz. Çocuk gelişimi ile ilgili öğretici şekilde kullanabiliriz. Çoğunlukla yararlanabiliyorum.

Öğrenci 8 (Erkek Ö.): Bilgi öğrenme, eğlenme, vakit geçirme. Yararlanıyorum.

Öğrenci 9 (Erkek Ö.): Pandemi ile ilgili vs araştırma yapabiliyorum. Yararlanıyorum.

Öğrenci 10 (Erkek Ö.): Her şeyi daha hızlı yapmamıza yardımcı oluyor. kendini geliştirebiliyorsun. Yeterince yararlanabiliyorum.

Öğrenci 11 (Kız Ö.): Daha kolay araştırmamızı ve bulmamızı sağlıyor. Yararlanabiliyorum.

Öğrenci 12 (Erkek Ö.): Sınırsız bilgiye ulaşabiliyoruz. Günümüzde elde edilen tüm bilgiye ulaşabiliyoruz. Onun dışında eğlence amaçlı çok güzel kullanabiliyoruz. Bilgi ve eğlence. Ödev yaparken çok kullanıyorum.

Öğrenci 13 (Kız Ö.): Öncelikle eğitim açısından çok büyük faydaları oluyor, ben oyun oynamıyorum ama oynayanlar var, eğlence için, film izlemek için, müzik dinlemek, kitap okumak için olabilir. Yararlanabiliyorum.

Öğrenci 14 (Erkek Ö.): Ödevlerimizi daha kolay yapabiliyoruz, daha çok bilgi edinebiliyoruz, bazen kötü şeyler de öğrenebiliyoruz. Yeterince yararlanıyorum.

Öğrenci 15 (Kız Ö.): Birbirlerimizle iletişim kurabilme gibi. Yararlanabiliyorum.

Öğrenci 16 (Erkek Ö.): İnternet olmasaydı şu an kimse ders yapamıyordu, okullar, sınavlar durdurulmuştu, a açıdan iyi. Şu anki çocuklar oyun olmasaydı çok sıkılırdı faydaları var ama zararları da vardır. İnternet sitesine giriyorum, istediğim oyunu oynuyor, bilgiye de ulaşabiliyorum.

Öğrenci 17 (Kız Ö.): Sosyal medyada bazı küçük çocuklar için kötü örnek olabilecek videolar olabiliyor. Mesela proje ödevi yapacağım, internetten yardım alırım. Yararlanabiliyorum.

Öğrenci 18 (Erkek Ö.): Bilgiye daha kolay ulaşmayı sağlar, boş vakitlerimizi geçirmek için iyi bir yol, arkadaşlarımızla görüşmemizi sağlar. Arkadaşlarımızla eğlenmek oyun oynamak için kullanırız. Okula gidemeyen öğrenciler uzaktan eğitim yapıyor, işe gidemeyen insanlar işini yapıyor, üniversite öğrencisi kütüphaneye gidip araştırma yapamadığı için internetten araştırma yapabiliyor. Günlük hayatta yaptığımız pek çok şeyin aynısını internette yapabiliyoruz. Yararlanıyorum

Öğrenci 19 (Kız Ö.): Canlı dersleri göremezdik, bilgi eksikliği olurdu. Yararlanıyorum.

Öğrenci 20 (Kız Ö.): Derslerimize çalışmamıza yardımcı oluyor. zoom ya da youtube uygulamaları gibi ders konusunda yararımıza. Herkes ödevlerini internet üzerinden yapıp gönderiyor. Yararlanıyorum.

11-Yeni medyanın taşıdığı riskler/tehditler sizce nelerdir? Bu konuda hangi önlemleri alıyorsunuz? Hangi önlemler alınmalı? Olumsuz bir durum yaşarsanız ne yaparsınız?

Öğrenci 1 (Kız Ö.): Bizim görsellerimizi alıp ya da mesajlarımızı alıp başka bir yerde kullanabilirler. Elimden geldiğince hesabıma tanımadıklarımı eklemiyorum, hatta hiç tanımadığım insan yok. Şifrelerimi daha güvenli yapmaya çalışıyorum, güvenilmeyen siteleri kullanmıyorum. Yaşamadım. Uygulamayı silerim.

Öğrenci 2 (Kız Ö.): Aklıma bir şey gelmiyor. O siteye bakmayıp başa bir siteye gireriz. Bir şey gelirse aileme bildiririm.

Öğrenci 3 (Kız Ö.): Zararlı sitelere girdiğimiz zaman özel bilgilerimizi dışarı verebilirler. O yüzden olumsuz durumlar dikkate alınmalı. Gizlilik ayarları ve davranışlarıma dikkat ederim. Sadece takipçilerime açık. Bilgilerimi çalıp benim adıma hesap açmışlardı, ben de onlara neden yaptıklarını sordum. Cevap vermediler, engellediler.

Öğrenci 4 (Kız Ö.): Bazen reklam içerikleri ya da farklı yazılar kötü oluyor, biz bir şey aradığımızda kötü şeyler çıkıyor, reklamda kötü şeyler çıkıyor. Genelde öyle şeylerle karşılaştığımda ya reklamı atlıyorum ya da bir daha gösterme'yi tıklıyorum. Yaşamadım, önce engellerim ve ailemle paylaşıyorum.

Öğrenci 5 (Kız Ö.): Sahte kimlikli insanlar oluyor, başkalarının adına hesap açan, ya da yalan bilgiler oluyor sitelerde. Çok fazla bilinen programları kullanmak istemiyorum, pek hesabım yok ya da bilgilerimi vermiyorum. Hesabım gizli. Olumsuz bir durum, arkadaşlarımla yaşadığımız bir tartışmada başkalarının adına hesap açıp benimle konuşmaya çalışmıştı. O zamanlar pek bilmiyordum, anneme söyledim, sonra engelledik.

Öğrenci 6 (Kız Ö.): Dolandırıcılık, tanımadığımız bir insanla konuştuğumuzda ne amaçla bizimle konuştuğunu bilemediğimiz için ben çok kullanmam da zaten. Çok kullanmam ve başka şeylere de girmem. Gizli hesabım. Şifreleri güvenli olabilirim. Yaşamadım, hesabımı kapatır, uzun bir süre de açmam.

Öğrenci 7 (Erkek Ö.): Her şeye çabuk ulaşabildiğimiz için bazı yanlış şeylere de çabuk ulaşabiliyoruz. Bunun için çocukların bilinçlendirilmesi gerekiyor, onlara göz kulak olmamız, telefonu ellerine verip gitmememiz gerekiyor, her şeye kolay ulaşabildiğimiz için sıkıntı çıkabiliyor. Çoğunlukla güvenilir yerlere bakarım, çok fazla derinlere inmemeye çalışırım, geride kalırım, internetin çok derinliklerine inmem. Hesaplarım gizlidir. Çocuksa eğer e-posta onun üzerine açılıp, çocuğun yaşı girilebilir, çocuk modunda kullanılabilir. Böylece riskli şeylerin görülme olasılığı azalır. Yaşadığım oldu, anlatmak istemiyorum. İnternetteyse bir süre kafamı toparlarım bir daha öyle şeylerle ilgilenmemeye çalışırım.

Öğrenci 8 (Erkek Ö.): Kredi kart bilgileri, hesap bilgilerini çalma. Antivirüs yüklerim. Oyunda yaşadım, hesabım çalındı. Geri almaya çalıştım ama olmadı. Bilgisayarım hacklenmişti, bir kere bir hafta açmadım.

Öğrenci 9 (Erkek Ö.): Kandırılma olabilir. Önlem almıyorum ki. Annemin bir uygulaması var o alıyor, benim telefonumda. Olumsuz bir olay yaşadım, paylaşabildiğim bir şey değil. Direkt engel atarım, yazılımcı arkadaşım var ona söylerim.

Öğrenci 10 (Erkek Ö.): Radyasyon yayma durumu var. İp adresi var eline geçtiği zaman karşı tarafın sistemine her türlü girebiliyor. Bilmediğim yerlere vpn açarak girerim. Antivirüs programları kullanılabilir. Hesabım çalındı oyundaki hesabım çalındı, oyunun destek kısmına yazdım, hesabımın kapanmasını istedim, kapattılar

Öğrenci 11 (Kız Ö.): Virüs gibi şeyler. Genellikle virüs olacağını tahmin ettiğim, zararlı sitelere girmiyorum. Bence gizlilik korunmalı. Hesaplarım

gizlidir. Yaşamadım, yaşırsam yardım alırım, ablama söylerim, o da bilemezse bu konuda daha bilgili birisine sorarız.

Öğrenci 12 (Erkek Ö.): Kişisel bilgiler en büyük tehdit bence. Adres yazarsak birileri gelebilir, banka hesap bilgilerini alabilirler. Sosyal medya kullanıyorsan o hesabını ele geçirebilirler şifreni girmen sayesinde. Aileme danışıyorum, yanlış bir şey yaptığımı düşünüyorsam, siteye girmeden önce araştırırım, bilenlere sorarım, eğer başkası da kullanılıyorsa. Yok yaşamadım. Ailemden yardım alırım, büyük bir sorunsu ilgilenen kişilere ulaşıyorum.

Öğrenci 13 (Kız Ö.): Sosyal medyada instagramda tanımadığı kişilerle konuşunca riskler çıkabilir. İnternette bilmiyorum neler olabilir. Takip ettiklerim ya da beni takip edenler tanıdıklarım oluyor, hesabın gizli ya da açık olması var. Hesabım gizli. Olumsuz bir durum, bazen takip etmediğim gruplar ekliyor, o olabilir, saçma oluyor, ilk olarak aileme anlatırım, dolandırıcılık vs gibi durumsa polise gideriz

Öğrenci 14 (Erkek Ö.): Mesela mavi balina gibi oyunlara girip bize kötü örnek olabilirler. Hesaplarımı gizliyorum, bildiğim oyunlara giriyorum. Olumsuz durum yaşamadım olursa şikayet ederim.

Öğrenci 15 (Kız Ö.): Mesela birbirlerini hesaplarını çalma olayları oluyormuş sosyal medyada. Mesela benim bir akrabamın çalınmış akşam onu hesabımdan çıkarttı. Bilmediğimiz insanlarla iletişim kurmamamız gerekiyor. Tanımadığım kişiyi istek ya da mesaj atarsa engellerim, aileme sorarım bunu tanıyor musunuz diye. Olumsuz bir durum yaşamadım, ilk olarak aileme danışırım, önlemi alırım

Öğrenci 16 (Erkek Ö.): Bilmeyene göre çok tuzak var, hackerlar gibi, bazı çocuklar inanıp dolandırılabilir. Bilmeyenler için zararları var, virüs gibi. Bilmediğim sitelere girmem, güvenilir sitelere bakarım, alışveriş yapacaksam bilindik ve daha önceden kullandığım güvendiğim sitelerden alırım. Telefonun aile ebeveyni uygulaması, mesela sosyal medyada aile koruması olabilir, mesela tiktok atıyor ebeveyn kısıtlama koyduysa, sorunu kökten halledebilir. Oyun yüklerken virüslü oyun uyarısı vermişti, direk oyunu silmiştim. Telefonun virüs temizleme özelliğinden temizlemiştim. Hacker olmadığım için hesabımı geri almak için vs polise başvururum. Şifreni kırdılarsa yapacak bir şey yok.

Öğrenci 17 (Kız Ö.): Bazı internet sitelerinde virüs olabilir. Mesela bir siteye girince uyarı veriyor tehlikeli diye, o siteden çıkıyorum, ya da telefona müzik indireceğimde virüs olabiliyor, her siteden müzik indirmiyorum. Hesap çalma olayı var genelde şifrelerimi güçlü yapıyorum. Olumsuz bir durum yaşamadım, yaşırsam kendim halletmeye çalışırım, anneme babama söylerim

Öğrenci 18 (Erkek Ö.): Hesap çalınması, bilgilerin çalınması, çok fazla vakit geçirince insan sağlığına etkisi olur. Genelde zararlı sitelere girmem, güvenilir olmayan sitelere bakmam, satın alma işleminde de bilinmeyen sitelere girmem. Diğer türlü insan sağlığı için zararları için zararlı olduğunu biliyorum ama ona karşı bir çözüm üretmedim. Olumsuz bir şey yaşamadım. Gerekli, sorumlu yerleri mesaj atar, yardım isterim, en azından kişisel bilgilerimi kurtarmak için yapılması gerekenleri öğrenir onları yaparım.

Öğrenci 19 (Kız Ö.): Dolandırıcı mesajları gelebilir. Kaynağını araştırırım. Hesaplarım gizli. Tanımadıklarımı eklemem. Olumsuz bir durum yaşamadım. Engellerim.

Öğrenci 20 (Kız Ö.): Yok. Tanımadığım kişilerle konuşmam, takipleşmem. Hesaplarım gizli. Olumsuz bir şey gelirse anneme haber veririm.

12-Yeni medyanın birey ve toplum üzerindeki etkisi hakkında ne düşünüyorsunuz? Olumlu etkileri nelerdir? Olumsuz etkileri nelerdir?

Öğrenci 1 (Kız Ö.): Olumlu etkileri arkadaşlarımızla görüşebiliyoruz ama bizi kendisine çok bağlıyor

Öğrenci 2 (Kız Ö.): Toplumu iyi etkiliyor.

Öğrenci 3 (Kız Ö.): Bilmediğimiz şeyleri öğreniyoruz, olumsuz etkileri çok fazla zaman harcadığımızda hiçbir görevimizi yerine getirmeyip sadece sosyal medyaya odaklandığımızda bize zararı oluyor.

Öğrenci 4 (Kız Ö.): Olumlu etkileri aradığımız şeyleri, merak ettiklerimizi bulabiliyoruz, ama olumsuz etkileri de var. Artık sosyal çevreyle pek ilgimiz kalmıyor, internete bağlı olarak kalıyoruz.

Öğrenci 5 (Kız Ö.): Çevreden gelişmeleri haberleri alabilmem iyi. Sosyal ilişkileri güçlendiriyor bazen. Olumsuz bazıları doğru olmuyor.

Öğrenci 6 (Kız Ö.): Başkalarıyla iletişimimizi kolaylaştırıyor ama çok bağımlı olursak bu zarar verebilir.

Öğrenci 7 (Erkek Ö.): Olumlu etkileri çok fazla bilgiye ulaştığımız için kültürlü olmamızı sağlıyor, ama olumsuz etkileri olabiliyor, mesela insanlar çok rahat olabiliyor, gerçek hayatta olmayacakları kadar. Mesela konuşurken vs. nasılsa beni bulamayacak diye düşünüp rahat davranabiliyor. Olumsuz örnekler çok fazla olabiliyor.

Öğrenci 8 (Erkek Ö.): İstedığımız kişiye istediğimiz zaman yazabiliyor, arayabiliyoruz. Olumsuz etkileri kişisel bilgilerimiz çalınabiliyor

Öğrenci 9 (Erkek Ö.): Olumlu etkileri yeni bir şeyler öğrenmek, mesela anneannem yemek tarifleri öğreniyor, ben de bisiklet hareketleri öğreniyorum, yeni bilgiler öğreniyorum. Olumsuz etkileri de kötü amaçlarla kullananlar var.

Öğrenci 10 (Erkek Ö.): Özellikle şu anki durum mesela tiktok kötüye yol açıyor. Uzaktasın görüntülü konuşma sağlıyor.

Öğrenci 11 (Kız Ö.): Her şeyden haberdar olmamızı sağlıyor. İnsanlar artık o kadar yakın değil, insanlar birbirinden uzaklaşıyorlar.

Öğrenci 12 (Erkek Ö.): Kardeşim fazla bakıyor, oyun ve video izliyor onun için zararlı. Ama araştıran ve kendini geliştirmek için kullananlar var, bunlar faydalı olarak kullanıyor. Onun dışında etkileşimi kolaylaştırıyor.

Öğrenci 13 (Kız Ö.): Bence olumlu etkileri de var ama olumsuz etkileri de var bence. Ben çok bakıyormuşum sanırım, pandemi sürecinde gözlerim bozuldu. Sağlık açısından rahatsızlıklar olabilir.

Öğrenci 14 (Erkek Ö.): Olumlu olarak anneler yemek tariflerine bakabilir, çocuklar ödevlerine bakabilirler, babalar da işlerine bakabilirler

Öğrenci 15 (Kız Ö.): Olumsuz etkileri insanların kendilerini kaptırması, olumlu etkileri öğrencilere faydalı.

Öğrenci 16 (Erkek Ö.): Olumlu etkileri kimse sıkılmıyor, oyun oynayabiliyor, dersine girebiliyor, olumsuz etkileri uyku düzeni, telefonun şarjı bitmedikten sonra bırakasın gelmiyor, göz sağlığı, kızarıklıklar oluyor. dışarı çıkma isteği olmuyor. Olumlu da olumsuz da çok fazla var.

Öğrenci 17 (Kız Ö.): Olumlu anlamda proje ödevlerimde yardımcı oluyor. ama bazen reklamlar çıkıyor arada sitelerde örnek olmayan videolar çıkıyor o da kötü. Bazıları küçük yaşta çocukların ellerine telefon veriyor, internette kötü davranışları örnek alabiliyor kendilerine, haber çıkmıştı, küçük yaşta telefon vermişler eline, sonra şikayet etmişler, küçük yaşta çocuklara verilmemeli

Öğrenci 18 (Erkek Ö.): Olumsuz etkilerinde teknolojiyi çok fazla abartan bir nesil var ilkökul ve ortaokulda okuyan kuzenlerimden de biliyorum, çok fazla abartan bir kesim var onları asosyalliğe doğru itiyor, dışarıda birinden bir şey istemeye çekinir hale geliyorlar, konuşmayı, iletişim kurmayı unutuyorlar ama bu iletişim kurmamamın yanında ebeveynler bazen onlara asosyal olacaksın falan diyorlar ama bu teknolojide mesela oyun oynayan bir çocuğa bu kadar oyun oynuyorsun, asosyal olacaksın gibi bir tutum yerine o çocuk zaten o oyunu oynarken çoğu kişiyle iletişim kuruyor, o oyunu oynaması için iletişim kurması gerekiyor, iyi anlaşması gerekiyor. Oyun oynarken de iletişim kurabilir, iki yönü de var kullanıma göre değişir.

Öğrenci 19 (Kız Ö.): Olumlu etkiliyor bence. Merak ettiğimiz bir konuyu araştırabiliyoruz. Olumsuz bizden daha yaşlı olanları kolayca kandırabiliyorlar.

Öğrenci 20 (Kız Ö.): Her ihtiyacımızı giderebiliyoruz. Olumsuz olarak zamanımızın çoğunu onunla geçiriyoruz. Dışarı çıkmayı unuttuk, evde aynı odada birbirimizle mesajlaşıyoruz, kimse kimseyle konuşmuyor, eski muhabbetler olmuyor.

13-Yeni medyada kendinizi ifade etmek için içerik üretir ve paylaşım yapar mısınız? Hangi platformlarda içerik üretiyor ya da paylaşım yapıyorsunuz? Ne tür içerikler ve paylaşımlar yapıyorsunuz?

Öğrenci 1 (Kız Ö.): Evet fotoğraf paylaşıyorum. Başka yapmam. Instagramda daha çok.

Öğrenci 2 (Kız Ö.): Paylaşım yapmıyorum.

Öğrenci 3 (Kız Ö.): Çok fazla yapmıyorum. Daha çok instagramda. Fotoğraf bazen de söz paylaşıyorum.

Öğrenci 4 (Kız Ö.): Bazen. Instagramda, şarkı, söz, aradığı fotoğraf.

Öğrenci 5 (Kız Ö.): Yaparım. Instagram hesabımdan mesela çocuk gelişimle ilgili yaptığımız şeyleri paylaşıyorum.

Öğrenci 6 (Kız Ö.): Fotoğraf nadir, yazı vs yazmam.

Öğrenci 7 (Erkek Ö.): Paylaşım yapmam.

Öğrenci 8 (Erkek Ö.): Yaparım. Nadir. Facebookta. Fotoğraf üzerine yazı yazarım

Öğrenci 9 (Erkek Ö.): Instagramda çok nadir yaparım, arkadaşlarımla bisiklet sürdüm, onu paylaşıyorum.

Öğrenci 10 (Erkek Ö.): Paylaşım yaparım, ...’da iletişim sorumlusu olduğum için her tarafta paylaşım yapmak zorunda kalıyorum, hepsini kullanıyorum. Vakıfta haber amaçlı bir etkinlik olduğunda haber vermek için, ya da etkinlik yaptığımızda biz bunu yaptık, teşekkür amaçlı paylaşım.

Öğrenci 11 (Kız Ö.): Paylaşım yapmam. Instagramda fotoğraf paylaşıyorum. Kendi fotoğrafım ya da manzaralar.

Öğrenci 12 (Erkek Ö.): Neredeyse hiç yapmam.

Öğrenci 13 (Kız Ö.): Bir ara geçen sene blog hesabım vardı, motivasyon amaçlı, çalışmalarımı paylaşıyordum, ders çalışarak motive etme amaçlı. Kitap okumamı paylaşıyordum, sonra kapattım, yaz sürecinde açtım, sonra çok ilgilenemiyordum diye 3,4 ay önce kapattım. Ders çalışmalarımı paylaşıyorum, kahve tarifleri, kitap önerilerini paylaşıyordum, anonim hesaptı. 1500 civarı takipçisi vardı, sonra ilgilenemedim diye düştü sayı. Arkadaş edinebiliyorduk, orada ben bugün bu dersi çalışacağım sen de bunu çalış aynı dersi çalışalım diye motive ediyorduk birbirimizi. Konu notları atıyorduk birbirimize. Instagramda kendi resimlerimi paylaşıyorum, arkadaşlarımla resmimi atıyorum. Blogda kendi resmimi paylaşmıyordum, anonim kalması daha iyi.

Öğrenci 14 (Erkek Ö.): Paylaşım yapmam. Youtube da video izliyorum, instagramda reel de geziyorum, ama paylaşım yapmam.

Öğrenci 15 (Kız Ö.): Fazla yapmam. Aklım gelmiyor.

Öğrenci 16 (Erkek Ö.): Çok fazla tweet atmam, çok resim çekilmeyi de sevmem, bazen çekildiğimde atarım, hikaye falan. Twitter da sadece gündeme falan bakarım, genelde resim çekersem instagramdan post olarak atarım.

Öğrenci 17 (Kız Ö.): Fotoğraf çekerim o da az. Instagramda paylaşıyorum.

Öğrenci 18 (Erkek Ö.): Bulunmam pek. Fotoğraf instagramda arada.

Öğrenci 19 (Kız Ö.): Genelde yapmam, nadir. Instagramda güzel sözler vs paylaşıyorum

Öğrenci 20 (Kız Ö.): Eskiden yapardım şimdi yapmıyorum. Fotoğraf atardım, geçen sene mesela Özgecan Aslan ile ilgili video çekmiştim.

14-Sizce yeni medyada içerik üretilirken ve paylaşım yaparken kullanıcılar nelere dikkat etmelidir?Siz paylaşım yaparken nelere dikkat edersiniz?

Öğrenci 1 (Kız Ö.): Topluma zarar vermeyecek şekilde olması gerekiyor, yüz ifademe ve giydiklerime.

Öğrenci 2 (Kız Ö.): Şifrelerini çaldırmamalılar.

Öğrenci 3 (Kız Ö.): Davranışlarına, ağzından çıkan kelimelere çok dikkat etmelidirler. Yazılarıma ve davranış şeklime dikkat ederim. Olumsuz kelimeler olmamasına.

Öğrenci 4 (Kız Ö.): İçeriklerine. Bazı videolar çok saçma alıyor. Daha edepli daha uygun olarak paylaşılmalı. Düzgün mü, bir fotoğraf atarken benim hakkımda ne düşünürler, düzgün bir şey olmalı. Uygun kendime yakıştırdığım şekilde.

Öğrenci 5 (Kız Ö.): Konuşma diline, her şeyi yazmamaları gerekiyor. Gizliliğe dikkat ederim, konuşma dilime, uygun mu değil mi ona bakarım.

Öğrenci 6 (Kız Ö.): Diğer insanları rahatsız edecek ve uygun olmayan şeyleri paylaşmamalılar, hesabım gizli olduğu için ve nadir paylaşıyorum.

Öğrenci 7 (Erkek Ö.): Biraz daha konuştukları şeyleri 2,3 kez düşünmeleri lazım, bunlar başlarına dert olabilir. İlerde onlara ne sonuç vereceği belli olmaz.

Öğrenci 8 (Erkek Ö.): Yazım kurallarına. Yazılandan yanlış sonuçlar çıkarabilir mi. Yazdıktan sonra okurum beni tehlikeli bir duruma sokacak bir şey var mı diye, yoksa paylaşıyorum.

Öğrenci 9 (Erkek Ö.): Twitter kullanmadığım için hiç bilmiyorum. Herkese açık paylaşımım, hesabım açık, zaten hiç fotoğrafım yok.

Öğrenci 10 (Erkek Ö.): Öncelikle bir tarafa saldırı var mı hakaret var mı ona bakmalı. Ben yazım hatasına çok dikkat ederim, bazıları oluyor, bir şeyi yanlış yaptığımız zaman hemen kötülemeye başlıyor.

Öğrenci 11 (Kız Ö.): Bence güvenilir olması gerekiyor. Gizliliğin olmasına ve güvenilir olmasına dikkat ederim.

Öğrenci 12 (Erkek Ö.): Gizliliğini korumaya özen göstermeli, tanımadığın bir insan sana mesaj atabilir ya da yorum atabilir. Yani seni tanımaya çalışabilir, kötü bir insansa tehlikeli bir durum oluşabilir.

Öğrenci 13 (Kız Ö.): Kendilerini ve arkadaşlarını paylaşabilirler. Pek fikrim yok. Ben paylaşım yaparken sosyal medyaya uygun olup olmadığı olabilir.

Öğrenci 14 (Erkek Ö.): Kötü örnekleri paylaşmamalılar, öğretici şeyleri paylaşmalılar

Öğrenci 15 (Kız Ö.): Konuşmalarına dikkat etmeli, yazdıklarına, veya videonun içeriğine. Toplum karşısında kötü algılanmamaya dikkat ederim.

Öğrenci 16 (Erkek Ö.): Tweet atarken ya da haber paylaşırken haberin doğruluğuna, çünkü insanlar sen paylaşınca onlar da paylaşıyor doğru olup olmadığına bakmadan. Fotoğraflarda da eğer beğendiyse fotoğrafı paylaşabilir. Çok fazla paylaşım yapmam ama fotoğraf güzelse paylaşırım, kötüyse paylaşmam.

Öğrenci 17 (Kız Ö.): Tiktok ve youtube vs fazla kullanmadığım için pek bilgim yok. Genellikle hikaye vs paylaşınca tanıdığım kişilerle paylaşırım, hesabım gizli.

Öğrenci 18 (Erkek Ö.): Onlar dikkat edilecek şeyleri biliyorlardır, ama saygı çerçevesinde yapmaları gerekir. Küfürlü konuşmalarına dikkate etmeleri gerekir. Saygıyı bozmadan, fotoğraf paylaşırken insanları rahatsız etmeyecek şekilde yazılar yazarım.

Öğrenci 19 (Kız Ö.): Kimler tarafından bakıldığına. Attığım hikayeyi kim görebilir ona bakarım.

Öğrenci 20 (Kız Ö.): Çektikleri içeriğe dikkat etmeliler, yanlış şeyler yapmamalılar. Beni tanımayan insanların beni takip etmemesine dikkat ederim. İçeriğimin düzgün olmasına, yanlış bir şey yapmamaya ve yanlış anlaşılmanmaya çalışırım.

15-Toplumsal sorunlarla ilgili yeni medyanın sunduğu olanaklar neler? Bu konuda paylaşım yapan kişi ve çevrimiçi grupları takip eder misiniz, katılımda bulunur musunuz?

Öğrenci 1 (Kız Ö.): Sesinizi duyurmaya yardımcı oluyor. Günlük haberleri, kadınların ya da hayvanların başına gelenler vs. Yorum hiç yazmadım ama beğenide bulunurum.

Öğrenci 2 (Kız Ö.): Aklıma gelmiyor. Ben youtube'ta dersleri anlatan konulara bakıyorum.

Öğrenci 3 (Kız Ö.): Takip ederim, beğenide bulunurum. Okul web siteleri vs. onları takip ederim.

Öğrenci 4 (Kız Ö.): Mesela kötü bir şey gördük, bir hayvana şiddet gibi, bunları desteklemek amaçlı bir sözle, destekleyici şekilde üslubuna uygun şekilde paylaşılabilir. Paylaşmam, çok nadir beğenirim, karışmam, izlerim, bakarım, yorum yapmam, paylaşmam.

Öğrenci 5 (Kız Ö.): Olan biteni duyurmada iyi oluyor ama pek de işe yaramıyor. Ünlülerin hesaplarını, paylaşımlarını yararlı bulurum, beğenirim, hayvan hakları, kadınları koruma ile ilgili şeyleri takip ederim, paylaşırım,

Öğrenci 6 (Kız Ö.): Anket vs yapılabilir, bilinçlendirme amacıyla kullanılabilir, sosyal medya hesaplarından paylaşım yapılarak bilinçlendirme yapılabilir.

Öğrenci 7 (Erkek Ö.): Bilgiler paylaşılabılır, sorunlar çok daha kolay duyurulabilir, twitter vs gibi programlarda.

Öğrenci 8 (Erkek Ö.): Covid varken dışarı çıkamıyoruz ama arkadaşlarımızla konuşabiliriz. Vaka sayılarına falan bakarım, yorumları okurum, yorum yazmam.

Öğrenci 9 (Erkek Ö.): İnternetin bunlarla alakalı yararı yok.

Öğrenci 10 (Erkek Ö.): Şu an zaten kullanılıyor, bazen abartılabılıyor. Ben genelde mizah içerikleri ve olay olduğunda duyurmak için paylaşıyorum.

Öğrenci 11 (Kız Ö.): Araştırılıp önlemler olabilir. Paylaşımlar yararlı olabilir. Paylaşmam.

Öğrenci 12 (Erkek Ö.): Şu an eğer ki yeni medya olmasaydı zoom eba olmasaydı, o zaman yüz yüze görüşmek zorunda kalacaktık, bu da riski çok arttıracaktı. İletişimi kolaylaştırıyor, eğlence olanakları vb. genellikle takip ederim, fan sayfaları, yeni haberlere bakmayı severim, genellikle yorumda bulunur ve beğenide bulunurum.

Öğrenci 13 (Kız Ö.): Zoom üzerinden eğitici seminerler vs olabilir, eğitim olabilir. İzlediğim dizideki karakterleri ve ünlüleri takip ederim. İnsanların günlük yaşamlarını çektikleri bloglar oluyor, eğlenceli oluyor, insanı motive ediyor.

Öğrenci 14 (Erkek Ö.): Güvenilir şeylere bakabiliriz, mesafemizi nasıl koruyacağımızı internetten öğrendik, bu tür bilgiler paylaşıncı belki daha çok kişiye ulaşabilir, karşıma çıkarsa bakarım, beğeni ya da yorumda bulunmam.

Öğrenci 15 (Kız Ö.): Bence pek yararlı değil paylaşımlar. Paylaşmam.

Öğrenci 16 (Erkek Ö.): Yararlı olabilir. Beğeni ya da yorumda gündemde olan, iyi bir haberse beğenir ya da retweet yaparım ama kendim yazmam, ya da paylaşım yapmam.

Öğrenci 17 (Kız Ö.): Genellikle interneti okul için kullandığım için giriyorum, ben o yönlerde kullandığım için bilmiyorum.

Öğrenci 18 (Erkek Ö.): Toplumsal sorunlarla ilgili paylaşım yapılmasının faydalı olacağını düşünüyorum ama o paylaşımı yapana kadar daha şey olabilir. Paylaştığının tam tersini yapıyorlar. Mesela yerlere çöp atmayın diye paylaşan biri o tweet i attıktan sonra gidip çöpünü yere atıyor. Sosyal medyada bunu insanlara yaymadan önce kendi farkındalıklarını kazansalar bence daha yararlı olur. Eğer kendim yapmadığım bir şeyi mesela yere çöp atıyorsam yerlere çöp atmayın diye paylaşmam. Belki görmüşsünüzdür instagramda bir tavşan videosu var herkes paylaşıyor, iki arkadaşım var evinde sayısız makyaj malzemesi vardır, o paylaştığı video resmen ona hitap ediyor, ama bunu paylaşıyor, ben yaptığım şeyi paylaşmam mesela, ama bir kadına şiddet olur başka bir şey olur onları paylaşıyorum, bilmeyenler görsün farkındalık olsun diye paylaşıyorum.

Öğrenci 19 (Kız Ö.): Bir olayın gerçekliğine karar vermeden araştırılmalı. Yakın arkadaşlarımı ve akrabalarımı takip ederim genelde.

Öğrenci 20 (Kız Ö.): Bu aralar hayvanlarla ilgili şeyler paylaşıyorlar, çünkü bizim kullandığımız kozmetik ürünleri hayvanlar üzerinde deneniyor, onları hayvanların üzerinde denemek zorunda olduğunu söylüyorlar, onların bizden daha değersiz olduğunu düşünüyorlar, bunu yapmamaları gerekiyor. Herkes sosyal medyada bunu paylaşıyor, hayvan haklarını korumak için, kadınları korumak için kadınlarla ilgili şeyler paylaşılıyor. Gayet de güzel paylaşımlar. Bugün Özgecan'ın başına gelen yarın benim başıma gelebilir. Bu açıdan iyi oluyor. Saçma sapan videolar çeken de oluyor, onlar yerine çevreyi, geleceği korumak için video çekilse daha etkili olur diye düşünüyorum. Katkıda bulunurum. Beğenide yorumda bulunurum. Hepimiz bu dünyada birlikte yaşıyoruz, birbirimize destek olmamız gerekiyor.

